

VYCHOVATEL

Časopis věnovaný zájmům křesťanské výchovy a pedagogiky

REDAKTOR JOSEF HRONEK

ROČNÍK XLVIII · 1933

Úvodní slovo k novému ročníku.

Doc. Dr. Josef Beran: Pedagogika a její vztah k naší době.

Prof. Dr. Lubomír Petr: Nové učebnice katol. náboženství na středních školách v Německu.

Prof. Josef Hronek: Vyučování náboženství ve třídě elementární.

Karel Uhl: Clugny. (910—1790.)

Literatura. — Zprávy. — Naše rovy.

Vydává a tiskne Družstvo Vlast v Praze II, Žitná ul. 26 · Telefon 23626

GYCHOVATEL vychází v desíti sešitech o 16 stranách 15. každého měsíce, vyjímajíc prázdniny, za roční předplatné 30 Kč, do ciziny 46 Kč. Předplatné přijímá, přihlášky předplatitelů, reklamace nedodaných čísel a p. vyřizuje majitel a vydavatel Družstvo Vlast v Praze II, Žitná ul. č. 570, čís. telef. 23626. Odpovědný redaktor: F. J. Hubáček.

Příspěvky rukopisné, časopisy výměnou a knihy na posouzení posílejte redaktorovi prof. Josefu Hronkovi v Praze XVIII., Ořechovka čp. 576. Redakce odpovídá dopisem jenom na dotazy, ke kterým je připojena známka na odpověď.

Redakční uzávěrka dne 5. v měsíci.

Přejímati články a zprávy „Vychovatele“ lze jen s udáním pramene.

Užívati novinových známek povoleno výnosem poštov. ředitelství v Praze č. 226.202/VI-1924.

Vlct. předplatitel'ov a odoberatel'ov „Vychovatele“ touto cestou prosíme, aby si svoje předplatné vyrovnali, ktorí tak ešte neučinili.

Snažně prosíme všech, kdož nám dosud předplatného nezaslali, aby tak co nejdříve učinili.

Redakční sdělení.

Prvé číslo „Vychovatele“ z technických důvodů vyšlo opožděně.

Přípisem z předsednictva Družstva „Vlast“ ze dne 6. II. 1933 byl jsem vyzván vdp. předsedou Fr. H. Zundálkem, abych převzal redakci „Vychovatele“ od 1. čísla 1933. Ujímaje se redakce, prosím všech vážených pánů spolupracovníků o další laskavou podporu. Práce je mnoho a všichni lidé dobré vůle musejí přiložit ruku. Doufáme, že se okruh našich přátel ještě rozšíří a že nám přibude spolupracovníků. Chceme, aby se naše práce ve škole opírala o poctivé výsledky vědeckého úsilí, při tom jsme si plně vědomi, že neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat: sed, qui incrementum dat, Deus. (1. Kor. 3, 7.)

V únoru 1933.

Prof. Jos. Hronek.

NOVINKY!

Nejkrásnější vzor křesťanského života (cena Kč 12'80)

Kristus Král (cena Kč 8'20)

Kristovo sociální království (cena Kč 12'80)

Motivy ke krátkým nedělním promluvám (cena Kč 8'20)

Poutní kázání (napsal Josef Brož, cena Kč 9'—)

Z řečí biskupa Dra Ant. Podlahy (vydal Jan Lebeda, cena Kč 9'—)

Čtyřstupem (napsal Jan Voborský, cena Kč 15'90)

Podlahův gotický sen (Napsal Vilém Bitnar, cena Kč 9'80)

Náboženské dějiny Podkarpatské Rusi do r. 1498 (Napsal Th. Dr. Ignác Rath, cena Kč 6'80)

O budoucnosti katolické církve a konci světa (napsal V. H. Honert, přeložil, doplnil a vysvětlivkami opatřil Václav Oliva. Kč 18'—, poštou 19'40)

Dramatická groteska P. Václava Vajse: **Půlnoc**. Tři scény o sebevrazech a lékaři. Výtisk na bezdřevém papíru Kč 6'—, na dílovém papíru, číslováno (1—100) a podepsáno autorem Kč 12'—, poštou o 80 h více.

Objednávky přijímá Družstvo Vlast v Praze II, Žitná ul. 26.

VYCHOVATEL

ČASOPIS VĚNOVANÝ ZÁJMŮM KŘESŤANSKÉ VÝCHOVY A PEDAGOGIKY
ROČNÍK XLVIII. • SEŠIT 1. (1933)

Úvodní slovo k novému ročníku.

Vychovatel zahajuje nový ročník, a to již čtyřicátýosmý ve službách nábožensko-mravní výchovy. Bylo-li kdy dříve třeba pedagogického časopisu, hájícího nábožensko-mravní základ v pedagogice a katolické školství, jest právě v nynější velmi vážné době ho zvláště třeba. Dasavad úlohu vytčenou Vychovatel svědomitě plnil dík obezřetnému vedení i obětavému přispění spolupracovníků. Než moderní tendence pedagogické a rozvoj pomocných věd v oblasti výchovy staví nás před nové úkoly. Hluboký přerod v pedagogice zasáhl i nábožensko-mravní práci pedagogickou. Nemůžeme a nesmíme před tímto faktem zavíratí oči. Denně se přesvědčujeme, že nyní již nevystačíme s tím, co bylo dříve snad vynikajícím dílem a dlouho plnilo dobře svůj úkol, to dnes zastarává, nevyhovuje. Musíme si uvědomiti složitost problémů dneška a nevyhýbati se jim. Úkol tento je naléhavý, snažme se tomu včas porozuměti. K této povinnosti nevolá nás nikdo větší než sám Náměstek Kristův, Pius XI. encyklikou Divini illius Magistri. Tato encyklika jest našim programem v době, ve které se právě tolik nedostává jasných a zdravých zásad, ani

jde-li o základní otázky. Proto pro nás neexistuje otázka, má-li na škole místo náboženské vyučování, nýbrž jen otázka, jak nejlépe toto vyučování na škole a celou nábožensko-mravní výchovu organisovati, jak nejúčelněji obecné problémy pedagogické a didaktické zrevidovati k vlastní práci v novém směru.

Bude odtud Vychovatel obsahovati v každém čísle:

1. články z pedagogiky a katechetiky, a to co možná stručné, aby se jich dělením neztrácela čtenářům souvislost;

2. referáty a recenze o novějších publikacích odborných, jimiž chce Vychovatel podávati soustavný přehled o pedagogické práci u nás a za hranicemi;

3. zprávy osobní, časové, literární a podobné, pokud souvisí s výchovou.

Kéž by vážnost doby probudila k větší součinnosti všechny ty, jejichž posláním a povinností jest se starati o výchovu.

Studiu zájmů, snažení a vážné práci pedagogické na podkladě vědeckém v duchu katolicismu prosíme:

Jube, Domine, benedicere!



Pedagogika a její vztah k naší době.

Předneseno na vánoč. kursu jihočeského katol. učitelstva v Č. Budějovicích dne 27. XII. 1932.

V dějinách lidstva vůbec a zejména v dějinách kultury lidské se shledáváme velmi často s protivy, kontrasty, zdánlivě nevysvětlitelnými. Rozvoj pedagogiky je vždy v úzké souvislosti s rozvojem kultury, a proto kontrasty vyskytnuvši se v kultuře budí živý ohlas kontrastními zjevy v pedagogice. Pro kulturu lidstva evropského má svůj speciální význam století XVII. a totéž století mocně zasáhlo i do vývoje pedagogiky.

Dějinný kontrast pak stol. XVII. spočíval v tom, že jestliže na jedné straně lidstvo od světového geocentrismu propracovalo se k heliocentrismu, v oboru duchovním, ve své kultuře dospělo k opačným výsledkům, od duchovního heliocentrismu, od theocentrismu, od názoru, jehož středem byl Bůh, toto věčné slunce duchovního života v řádu jak přirozeném, tak nadpřirozeném, propracovalo se, ovšem bludnými cestami, k duchovnímu geocentrismu, neb anthropocentrismu, a místo Boha si udělalo středem své kultury člověka. Jen zájmy čistého lidství staly se předmětem všech kulturních snah, hodnoty věčné at' ve smyslu metafysickém anebo nadpřirozeném byly vyloučeny z kulturních dílen. V pedagogice přímý důsledek tohoto obratu ve smýšlení lidstva bylo zvýšené studium otázek výchovných. Stal-li se člověk středem kultury, musela býti věnována i zvýšená péče jeho rozvoji, a tak vrstvy, jež dříve podceňovaly význam výchovy člověka, vrátily se znovu k názoru před tím odsuzovanému a zdůrazňovaly nejen možnost, nýbrž i nesmírnou důležitost výchovy. Různé směry filosofické i speciální ovlivňovaly pak další vývoj studia výchovy, ale všechny ony teorie pedagogické, i ty, s nimiž se potýkáme v době naší, mají společný základ v kulturním anthropocentrismu, jak k němu dospělo století XVII.

Katolický vychovatel musí všechny novodobé názory pedagogické posuzovati s tohoto základního hlediska. Pokud se cíle výchovy týká, jsou katolickému vychovateli všechny tyto názory nesprávné. Něco jiného jsou prostředky výchovné a metody. Nebylo by správné v plné všeobecnosti exklusivní stanovisko vzhledem k prostředkům a metodám novodobé pedagogiky. Každý extrém nese stopy nesprávnosti neb alespoň nepřesnosti. A víme, že i domněnky celkově nesprávné mívají nějaké zrnko pravdy. A jestliže in medio stat

virtus, t. j. střední cesta je cestou ctnosti, pak také veritas stat in medio, i cesta pravdy musí býti cestou střední, varující se každé krajní výstřednosti, jak per excessum, přidáváním víc, než je třeba, tak per defectum, připouštěním méně, než je třeba.

Konkrétně řečeno katolický vychovatel musí posuzovati novodobé směry pedagogické pod zorným úhlem eminentního katolicismu, jenž je tvořen absolutní všestranností výchovy a rozumnou umírněností ve volbě prostředků a metod.

Všestrannost cíle výchovy je dána katolickým názorem na člověka vůbec. Život lidský se nevztahuje jen na řád přirozený, nýbrž se vyvíjí i v řádu nadpřirozeném, a právě tento nadpřirozený řád je životu člověka vlastní a přednostnější. V obojím řádu pak člověk musí uplatňovat všechny schopnosti celé své přirozenosti, tělesné i duševní, a čím lépe je uplatní, tím lepším je člověkem.

A tak jsou již v základě nesprávné ony teorie vychovatelské, při nichž se nepřihlíží k životu nadpřirozenému. Podobně nemohou býti správné ani ty směrnice pedagogické, které by měly na zřeteli jen výchovu těla, anebo by vychovávaly tělo na úkor rozvoje duše, právě tak jako ony, jež by pěstily schopnosti rozumové, a zanedbávaly citové a snaživosti, neb opačně.

Všestranný cíl výchovy musí spolurozhodovat, ba někdy i výhradně rozhodovat při volbě prostředků a metod výchovných, při čemž musí katolický vychovatel stále míti na očích střední cestu dobra a pravdy, aby se od ní neodchýlil ani příliš napravo, ani příliš nalevo.

To jsou hlediska, která musíme sledovati jak při posuzování soudobé pedagogiky, tak při vytyčování programu za lepší budoucnost.

I. Speciální ráz dnešních směrů pedagogických.

V úvodu jsem připomněl, že kulturní anthropocentrismus v XVII. stol. se stal směrodatným i pro pedagogiku, jejíž rozvoj značně posílil. Byl to boj proti nadpřirozenému, boj houževnatě bojovaný po celé stol. XVIII. a dobojovaný ve stol. XIX. Lidstvo věku XIX. ve své převážné většině se vypořádalo s nadpřirozenem, a proto i v pedagogice udáva-

ající dobové tempo uznáván jen přirozený cíl výchovy. Ale i v táboře tohoto pedagogického naturalismu nebylo jednotnosti. Dvojitý prvek lidské přirozenosti, hmota (tělo) a duch, byl dělidlém výchovného naturalismu, jenž se bral také dvojitou, dvojitým směrem, materialistickým a spiritualistickým. Celé XIX. stol. je dějištěm boje těchto dvou směrů, boje, v němž v našem století XX. zvítězil materialismus. A není bez zajímavosti, že jestliže směru spiritualistickému sloužila filosofie, zejména pak její aplikaci nalézáme v herbartismu, směru materialistickým, nyní vítězném, pomáhala politika, a to politický směr všeobecně charakterizovaný jako socialismus.

Spiritualistický směr vyvíjel se souběžně s racionalismem. Proto také pedagogika tohoto směru byla vlastně pěstěním rozumového vzdělání, tedy jednostranná. Vlastní výchova, zejména výchova snah a vůle, byla odstavena na vedlejší kolej. Tato jednostrannost výchovy se vymstila a usnadnila vítězství socialismu. Vedla totiž, jako výstřední kultura rozumu vůbec, k tvrdosti a bezohlednosti a prohlubovala vždy víc a více společenskou propast mezi inteligencí a vrstvami, nyní nazývanými proletariátem. Marxismus našel tak příhodnou půdu pro svůj vývoj v ohledu společenském a hospodářském. A když ovládl svými ideami tyto obory, když se mu podařilo zlepšiti hmotné poměry svých přívrženců a tak početně značnou měrou vzrostl, začal zasahovati do oblastí duchových. Hlásá sice zásadně materialismus a negaci všeho metafysického, ale aby získal i takové, kdož žijí sice prakticky podle materialismu, přece však je v nich také živé vědomí schopností vyšších, než čistě hmotných, začal zastíratí svůj praktický materialismus horlivostí až výstřední pro vyšší vzdělanost lidu a otevřel brány svých organizací intelektuálům. Je příznačné, že i u nás právě strana provádějící důsledně zásady marxismu hledí si za každou cenu udržeti ve vládě resorty nejen sociální a s ním souvisící resort spravedlnosti, nýbrž i ministerstvo národní osvěty. Nezbytný důsledek toho byl i vliv socialismu na školství a výchovu a následkem zásadního materialismu boj proti každému pozitivnímu náboženství.

Je teď už veřejně uznáváno, že ideovým podkladem všech těch překotně u nás zaváděných reforem ve školství je socialismus. A třebaže referát můj není a nechce býti pokládán za politický, přece není možno se nezmíniti o promyšleném tažení politickém, jakým právě socialismus uskutečňuje své snahy.

Výhodami hmotnými získal ve svých orga-

nisacích nejen vrstvy dělnické, ale okupováním ministerstva školství a dosazením vlastních straníků na nejvlivnější místa tohoto vládního resortu přilákal do svých řad i učitelstvo. Mohl se pochlubit, že má své otevřené příznivce i na místech nejvyšších, a podařilo se mu učitelstvo orientovat podle svých zásad i ustanovením svých lidí na místech inspektorských. To vše se dalo za patronance ostatních stran, žádné nevyjímám, které umožňovaly socialismu tak se uplatnit i v oborech kulturních.

Rychlost, s jakou jsou nyní reformy ve školství vykonávány, je nejen důkazem jakéhosi strachu a nejistoty, jen aby už měli vše pod střechou, ale může býti také svědectvím, že nyní boj socialismu o hodnoty kulturní a výchovné je epochou zoufalého boje posledního. Maně vzpomínám tu velmi poučného románu Bensonova, nadepsaného „Pán světa“, kde v úvodní části popisuje se ztroskotání socialismu jak po stránce ideové, tak po stránce praktické. To by snad mohlo býti jedinou útěšnou myšlenkou. Nesmíme však přehlédnouti ony zhoubné následky, jež vliv socialismu v pedagogice a ve školství přinese, a jež pocítí řada generací. Z nás, myslím, málokdo se dožije ozdravení poměrů jak sociálních, tak rodinných, my pocítíme tíhu a váhu všech těch nezdravostí marxistického socialismu, ale přesto nesmíme zoufat, musíme zachraňovat jednotlivce. O proniknutí ideí katolické pedagogiky do širších mas nemůžeme mluvit a leda zázrakem anebo po zhroucení nyní katastrofálního stavu mohlo by nám býti umožněno zapůsobiti více do širší. Musíme zároveň také těžit z toho, co snad dobrého celý ten, řekl bych pedagogický socialismus v sobě má.

Lev XIII. v encyklice Rerum novarum ukázal, jak možno i podstatně zdravé zásady socialismu asimilovati duchem pravého křesťanství náboženskému životu, nyní svatý Otec svým okružním listem „Quadragesimo anno“ naznačil, že i teď, když po odstupu časovém 40 let (bezmála půl století) na lidstvo doléhají smutné následky nedbání směrnic velikého Lva, je ještě možné znovu vybudovati společenský řád v duchu evangelia. Důvěřujeme, že i v oboru vychovatelství lze nějaké to zdravé jádro zásad socialismu naléztí a uplatniti, a že to bude zase jen katolicismus, jenž bude míti v sobě onu životodárnou energii, již bude lidstvo potřebovati, aby nezahynulo pod následky ukvapených reforem socialistických ve školství i ve výchově. Naznačit, jakým způsobem by se asi mohlo postupovati, je úkolem dalších vývodů tohoto pojednání.

(Příště dále.)

Nové učebnice katol. náboženství na středních školách v Německu.

(Pokračování.)*

Krása křesťanského pojetí životního projevu se v tom, že člověka nehodnotí podle úřadu, ani podle vzdělání nebo majetku, nýbrž podle smýšlení, jak kdo svůj životní úkol pojímá a plní. Ne „co“, nýbrž „jak“ našeho konání rozhoduje o mravní ceně naší a o našem pořadí v říši boží.

Fr. W. Förster znázorňuje tuto pravdu pěknou legendou: Světec zašel si jednou za letní noci na opuštěný hřbitov, aby se tam modlil za zemřelé. Hodina mýjela za hodinou a když o půlnoci měsíc oprádal svým svitem staré kříže a světla ve vsi byla již dávno pohasla, vešel náhle hřbitovní branou před bezejmenným dřevěným křížem. A dál kráčeli až ke zdi hřbitovní, kde kopřivy bujely a po mohyle nebylo památky, a skláněli se tu hluboko a rozdouvali oblaka kadidlového dýmu; pak ještě ke dvěma, třem jiným zapomenutým hrobům a andělé zmizeli zase tak tiše, jak byli přišli.

Dobrý úmysl podstatně určuje cenu a zásluhu našeho konání, proto má býti stále znovu obnovován a zvláště jako ranní požehnání před počátkem každého dne státi. Jako umělec svůj nástroj ladí než začíná hráti, aby uplatnil zcela svoje umění, tak musíme každého rána zladiti i harfu své duše, aby všecko naše dílo denní bylo „libou hrou před obličejem božím“. A jako umělec i za hry občas znovu ladí, poněvadž postihuje, že struny povolily, tak musíme i my přes den svůj dobrý úmysl obnovovati, poněvadž příliš snadno zájem okamžiku nás od nejvyššího cíle odvádí.

A v nauce o ctnosti: Z plnosti a harmonie ctností vyrůstá křesťanská dokonalost.

Na cestě vážného a vytrvalého ctnostného úsilí zraje člověk a přibližuje se víc a víc mravní dokonalosti. Urůstá vládě pudů, a sobecké pohnutky jsou zatlačovány láskou k Bohu a bližnímu tak, že Bůh milován jest nade všecko, a spolu všecko v něm. Poněvadž však správná míra lásky k Bohu jest bezměrná láska k němu, staví křesťanská dokonalost před nás ideál, o nějž bez

výjimky musíme usilovati a k němu se přibližovati, jenž však nikdy nemůže býti úplna uskutečněn. V tom smyslu praví sv. Pavel: „Pravím to ne, že bych toho byl dosáhl anebo již dokonalý byl, nýbrž usiluji, abych též uchvátil, ježto jsem také byl uchvácen od Ježíše Krista“ (Fil. 3, 12).

Jen v Bohočlověku Ježíši Kristu jest ideál dokonalosti dokonalou skutečností. Na zlaté půdě naprosté bezhříšnosti zvedá se jeho životní obraz v největší dokonalosti a v podivuhodném souzvuku všech ctností. Co se zdánlivě v lidském životě vzájemně vylučuje, zde jest spojeno.

„Vroucí horlivost a nevyčerpatelná shovívavost, svatá vážnost a slunná radost životní, majestátní vznešenost a přehluboká pokora, mocná činorodost a klidná rozvážnost, vřelá láska ke hříšníku a neúprosná nenávist hříchu, odpočinku si nedopřávající činnost navenek a niternost — ve všem jest stejně veliký a dokonalý, v myšlení i chtění, v řeči i konání, v tvoření i utrpení, v životě i umírání (Felder, Ježíš Kristus).

Proto jest následování Krista nejbezpečnější cestou ke křesťanské dokonalosti. Kdežto o tolika jiných velikých a svatých mužích platí slova Augustinova, že jsou sice podivuhodní, ale nenásledovatelní, nemá Kristus jediného rysu, jenž by nám nebyl vzorem. Děti i dospělí, jinoši i panny, muž ve své práci i matka ve své tiché péči, chudí i bohatí, páni i služebníci, všichni ho mohou následovati. Jest praoobrazem a vzorem vši přirozené plnosti charakteru a vši nadpřirozené svatosti. Proto starokřesťanské umění tak rádo znázorňovalo Spasitele jako pěvce Orfeua, duše do podsvětí vedoucího: Kristus vede nás svým příkladem a svou milostí z podsvětí života pudového do světla říše mravní svobody a šťastného dovršení. Chceš-li býti dokonalý — následuj mne! (Mat. 19, 21.)

Článkem o podstatě a družích hříchu a jeho pramenech jest zakončena obecná část katolické mravouky, vyznívající v posledku vážným varovným hlasem o vině a trestu:

„Všichni, kdo hřích a zlo činí, jsou nepřáteli duše své“ (Tob. 12, 10). Svatý a sprá-

vedlivý Bůh dal mravnímu řádu věčnou sankci. Jako dobro na slunci boží milosti zraje do dne věčné žně, tak vyrůstá zlo v dáli od Boha ve věčnou kletbu: proti říši věčného světla a věčné radosti stojí říše tmy a věčného utrpení.

Učení o pekle jest nejvážnější článek naší sv. víry, mnohým od dob Origenových do našich dnů kamenem úrazu; ale jest příliš často a slavně ústy věčné pravdy prohlášen, aby mohlo býti o něm pochybováno, anebo aby mu mohl jiný smysl býti dán.

Jest věčné zavržení, stav zavržení od tváře boží, v němž se svobodný a úplný odvrát hříšníkův od Boha zvěčňuje, a jest stav věčného utrpení jako trestu za zneužití tvorstva. Ve světle této pravdy chápeme všecku zlobu a hroznou kletbu těžkého hříchu, rozumíme též „všemu úpornému boji, ježž katolík s hříchem svádí, ježž katolická církev od staletí s hříchem podstupovala, aby jej nejen odstraňovala, ale i pokud lze znemožňovala, vyplňovala, jemu všechny dveře uzavírala. Ta

jest starost a péče katolíkova: náruživá bázeň před hříchem, poněvadž hřích jest jedinou, velikou pohromou světovou, největší ze všech světových záhad, a to záhadou temnou a smutnou. V zápase katolické církve s hříchem chvěje ještě dosud úžas prvního křesťanstva, jež se považovalo již za vykoupené od všeho hříchu, a ejhle, tu stál hřích znovu v jeho středu. Děsivý úžas šel touto první církví, ježž ještě ve svědectvích Nového zákona pocítujeme. A něco z tohoto údivu a úleku jde ještě dnes všemi zpovědníci církve, všemi děly duchovní správy, vši pastorkou katolické církve“ (Lippert).

Tato bázeň před hříchem jako největším zlem musí i nás produševňovati, živé vědomí, že „Bůh není Bohem změkčilé pastýřské hry, nýbrž Bohem svatosti a spravedlnosti, vážného činu, mravního rozhodnutí, zápasu o korunu, běhu na závodišti, až jest cena vyhrána“. (Adam.)

Počátek moudrosti jest bázeň boží. (Eccl. 1, 16.) (Příště dále.)

Prof. Josef Hronek:

Vyučování náboženství ve třídě elementární.

Úvodní poznámka.

Vyučovati náboženství ve třídě elementární, to jest v samostatné třídě (neb oddělení) prvního školního roku, potkává se s nemalými obtížemi. S několika stran bylo vysloveno přání, aby napsáno bylo uvedení do praxe elementárního vyučování, které by bylo vhodné zejména začátečníku-učitelu náboženství. Aby toto oprávněné přání bylo vyplněno, podány tuto výklady sem hledící soustavné, stručné a co do věcí hlavních úplné. Tomu, kdo se jimi řídit bude, jest si uvědomiti slovo sv. Pavla: „Není ničím ani ten, kdo sází, ani ten, kdo zalévá, nýbrž Bůh, jenž dává vzrůst“ (1. Kor. 3, 7).

1. Domov a škola.

Pozorujeme-li život rodinný v ruchu a shonu současného dění společenského a hospodářského, shledáme, že dítě dneška je ochuzeno o vše, čím bývala naplněna rodinná výchova v dřívějších dobách, o nichž „v celku lze říci, že tenkrát byli lidé vzdělanější než dnes“¹ Pravda, že ti naši lidé spoléhali ve

všem na Pána Boha, někdy až příliš spoléhali, ale vždy v tom smyslu: člověče, přičiň se, a Pán Bůh ti pomůže. Nebyl to tedy nekulturní fatalismus... víra zachraňovala lidi. Nitro bylo čistší a cena vyšší nežli za doby dnešní. Právě-li se dnes, že snad je možná mravnost i bez pozitivního náboženství — nevěřím. Naše doba aspoň tomu nasvědčuje. Ale v každém případě bude mít tato — náboženstvím nepodložená mravnost mnoho co dohánět, aby dorostla na úroveň našich rodičů a dědečků², tak právem soudí prof. Dr. Dědina.

Nyní v rodinách už namnoze neuslyšíte dětsky vroucích modliteb ani těch drobných básniček, plných srdečné lásky k Bohu a k přírodě a pravé ušlechtilé poesie, těch srdečných a žertovných koled — tato tradice již vyhynula. Změna všeho společenského a rodinného života, nevěra a lhostejnost náboženská nezůstala bez škodlivých následků v rozvoji dítěte, jemuž už nezaznívala při usínání něžná ukolébavka, jeho duch nesytíl se vypravováním o Kristu Pánu a učení modliteb, ač po tom všem jeho útlé srdéčko hořelo touhou, jak snadno se přesvědčí učitel

¹ Tůma, Vyučování prvouce na školách venkovských, 1922, 7. vyd., 35; Bartoš, Naše děti, 3. Jak docela jiný byl svět Němcové v Babičce, nebo rodiny Babičky Kavalírové, 1920, 2. vyd.

² Dědina, „Když si náš dědeček Babičku bral,“ 1930. Paměti tyto nazval prof. Pekař „skutku historickým dokumentem“.

v prvních hodinách náboženských, která, takřka nedýchajíc, s planoucím okem sleduje každé jeho slovo o Pánu Bohu.

Záchranou může tu býti škola — prodloužení to mládí lidského. A tu přechází odpovědnost na jiné činitele: učitele a kněze. Dnes nábožensko-mravní vyučování a výchova jest namnoze úkolem jen učitele náboženství. Proto musí nezbytně si osvojit teoretickou a praktickou znalost metodiky. Volba a úprava výchovných prostředků musí se díti promyšleně a plánovitě.

2. Kdy má náboženské vyučování začínati.

Pán Ježíš poučuje nás, že již nejútlejší mládež má se záhy vzdělávati v učení náboženském: „Nechte dítek přicházeti ke mně a nebraňte jim.“ (Luk. 18, 16.) Proto jest třeba již v době dětské začít s vyučováním náboženským. Nutnost toho plyne ze slov sv. Pavla: „Kterak však uvěří v toho, o kom neslyšeli? A kterak uslyší bez hlasatele? — Nuže víra z kázání, kázání pak z rozkazu Kristova.“ (Řím. 10, 14.—17.)

Mládí jest všemu učení a vzdělání přístupno, zvláště pak náboženskému. Mládež netíží žádné starosti hmotné, rozum její není pokážen rozmanitými pochybnostmi. Duše dítěte jest však otevřena vlivům vnějšího světa a proto nutno již zde klásti základy nábožensko-mravního života, neboť „*adolescens iuxta viam, etiam cum senuerit, non recedet a ea*“ (Prov. 22, 6.) Světem zmítá nevěra, nebyl-li vstípen člověku již v útlém mládí cit náboženský, opřený další výchovou o pevný základ víry, pak lehko jej nevěrecký svět k sobě přivábí. S nápravou dospělých — bývá to těžké, ne-li již nemožné.

3. Cíl vyučování náboženského ve třídě elementární.

Elementární třída má býti školou modlitby. Nejdůležitější pravdy víry, dětské povinnosti a modlitby mají organicky vyrůstati z biblického vypravování. Neusilujeme o skutečné mravní hodnocení a pouhé vědění, ale zdůrazňujeme úmyslné navykání nábožensko-mravnímu řádu. Dítě šestileté věří všemu do slova, proto učitel náboženství toho užije a vede děti k samostatné účasti na vyučování. Vyučování v 1. třídě se děje pro přítomnost. Životní zdatnost a přizpůsobovací schopnost k podmínkám křesťanského života jest hlavní věcí metodické nábožensko-mravní výchovy, jež vede stále k dalšímu vývoji, růstu a zdokonalování dítěte v katolického křesťana.

4. Obtíže při vyučování náboženském.

Náboženské vyučování zejména na nižším stupni se potkává s nemalými obtížemi. Čím kdo vážněji je pojímá, tím více poznává, jak jsou veliké. Obtíže působí učiteli:

1. předmět sám,
2. náležitý způsob podání,
3. děti.

1. První obtíž spočívá v předmětu samém. Náboženské pravdy, které dětem se podávají a vysvětlují, jsou abstraktní, i rozum bystrý a vyvinutý je těžko vystihuje, tím méně slabý a nevyvinutý rozum dětský jest s to, aby je chápal. Způsob apercepce značně se liší od osvojování člověka dospělého. Proto nutno abstraktní pravdy přiblížiti obrazivostí dětské tak, aby je děti netoliko chápaly, v paměti si udržely, ale si osvojily a tak se staly pohnutkami dalšího konání, tvořily podklad života.

2. Otázka metodické úpravy náboženského vyučování, jak se namnoze zdá, jako by neexistovala pro učitele, jenž se spokojuje s tím, že učebnou látku žák si pamatuje, ale jak si ji osvojí, o to se nestará. Učitel náboženství musí dbáti didaktických zásad, které mají obecnou platnost.³

3. Děti vstupují do školy před ukončením raného dětství (trvá asi do 7. roku), ve stavu rychlého vývoje tělesného i duševního. Tyto děti podstatně se liší nejen od dospělých, ale i od dětí starších. Pozornost dětí v šesti letech jest převahou bezděčná, těkavá, velmi neschopna se soustřeďují, nepožívají složitějších celků. Snadno se unaví a únava jejich bývá značná, proto jest třeba v hodině náboženské na to zvláště míti zřetel. Ostatní předměty všecky jsou rozvrhovány po půlhodině, nutno tudíž i při vyučování náboženském se tak řídit, že po půlhodině se dětem popřeje oddechu. Klidnou, radostnou náladou, vzbuzením zájmu možno do velké míry čelit únavě. Dovede-li učitel vystihnout psychologickou náladu třídy, dovede-li být zajímavý, moduluje-li hlas, může třídu udržeti při svěžesti daleko déle, než je-li monotonní, těžkopádný, únavný. Činnost duševní se stupňuje u dětí ve třídě elementární od podzimu do jara, pak klesá, u dětí se jeví rychlejší vzrůst tělesný.

Zásoba slov a představ dětí šestiletých jest nepatrná, paměť převahou smyslová, nikoli

³ Da m r o t h: Die Katechetik ist nur eine spezielle Anwendung der Didaktik oder allgemeinen Unterrichtskunde und Unterrichtskunst, weshalb der Katechet auch mit den Grundsätzen und Regeln dieser bekannt sein muss. Podobně Willmann: Die Katechetik weist über sich hinaus auf die Pädagogik.

slovní, jest menší, obtížněji ukládají v paměť, v myšlení nejsou vycvičeny, některé jsou i docela zanedbány a ve příčině náboženského vyučování jediné na školu odkázány. Je třeba si uvědomiti, že na dětském vývoji spolupracují dvě řady příčin či podmínek: vnitřní, jež souborně můžeme označiti dědičností, a vnější, jež možno shrnout pod souborným názvem prostředí. Učitel ke všem těmto činitelům a vlastnostem každého žáka přihlížeti musí a podle výsledku tohoto svého pozorování zaříditi výchovné působení svoje. Proto se doporučuje, aby byl ve vlídném styku s rodiči a svá pozorování si sdělením rodičů ověřoval nebo opravoval. Rozumí se samo sebou, že při tom zachová úzkostlivě noblesu a společenský takt. Poznámky o individualitě dítěte jsou významným podkladem pro pedagogicko-didaktické působení učitelovo. Veškeru výchovu totiž proniká poznání, že jest výchovu a vyučování přizpůsobovati každému žákovi. Místo třídy jako učebné jednotky stává se předmětem učitelova zájmu každý jednotlivý žák.

5. Osobnost učitele náboženství.

Jest samozřejmým, že osobnost učitele náboženství má důležitou roli při vyučování,

řekl bych bez váhání, že jest nejdůležitějším činitelem. Těší-li se sympatiím svých svěřenců, tu přenáší se láska i na předmět, kterému učí, nemají-li žáci svého učitele rádi, jeho působení nedocílí žádoucího výsledku.

Osobnost učitelova jest již sama sebou výtečným prostředkem výchovným. Jest otázka, které vlastnosti má míti učitel náboženství?

1. *Vrozenou vloh u.* Umění vychovávat se nedá naučiti bez vrozené vlohy. Pedagogický talent se zračí nejdříve v jistotě a rozhodnosti v jednání. Nedovede-li učitel větší počet žáků v kázni udržeti, tomu nic nepomůže sebe větší vědění. Nejistotu, bezradnost jeho žáci hned v prvních hodinách postřehnou.⁴ Kdo nemá přirozené vlohy disciplinu udržeti a k mládeži se skloniti, ten ať se neohlíží na ony časné výhody, které povolání učitelské přináší, a je nevolí, neboť by proň bylo martyrium a velkých škod by i u těch nejmenších dětí napáchal.

(*Příště část další.*)

⁴ Pflieger: Er ist hilflos den Jungen gegenüber. Der grösste Wirbel ist in der Religionsstunde. Jugend kann grausam sein. Und keine Schwäche nützt sie so gerne aus als die Schwäche des Lehrers.

Karel Uhl:

Clugny.

(910—1790.)

Vilém Pobožný, vévoda aquitánský, založil r. 910 v Clugny, městě, ležícím ve střední Francii v nynějším departementu Saône-et-Loire, na řece Grosne, klášter Cluniacum a podřídil ho opatu Bernonovi.

Po něm nastoupil jako opat r. 924 sv. Odo († 941).

Mnozí vynikající mužové žádali jej o přijetí do kláštera, takže musil rozšířiti klášter i chrám, i mnohé francouzské kláštery dobrovolně se poddávaly jeho vrchnímu vedení.

Sv. Odo byl od papežů povolán do Italie, aby reformoval tamní kláštery. Odo vyhověl této žádosti tak, že představeným těch klášterů, které si přály reformy, a kteří od té doby byli jen převory, dával z Clugny rady a pokyny a sám časem ony kláštery navštívoval. Tak povstala „Kongregace Klunyacká“, která za Odonových nástupců Aymarda († 954) a Majola († 994) ještě více vzrostla. Za Majola přijaly klunyackou reformu četné i velké kláštery, mezi nimi i slavný Lérin, ny-

ní cisterciácký.¹ Majolus zemřel cestou do St. Denis, kamž ho poslal Hugo Capet, aby reformoval také tento nejstarší klášter ve Francii.² Z dalších opatů v Clugny vynikli sv. Odilo († 1049) a sv. Hugo († 1109). První z nich připojil k dosavadním 37 klášterům z Clugny reformovaným 5 nově založených a 23 již stávajících a znamenitě rozvinul činnost reformátorskou a neméně pozoruhodnou činnost stavitelskou. Za sv. Odi-

¹ Iles de Lérins = ostrovy Lerinské, je skupina ostrovů v moři Středozemním u pobřeží francouzského naproti městu Cannes v dep. Alpes-Maritimes. Na jednom z nich, St. Honorat, ve starověku Lerina zvaném, nachází se slavný klášter, založený r. 410 od sv. Honorata. Z něho vyšli: Hilarius z Arles, Vincentius Lerinský, Eucherius z Lyonu, Valerianus z Cemele, Caesarius z Arles a jiní slavní mužové.

² Prastarý klášter a opatství ve stejnojmenném předměstí na severu Paříže, přijal již r. 550 řeholi sv. Benedikta, od krále Dagoberta r. 630 povýšený na opatství, měl později svou vlastní kongregaci, až konečně r. 1633 sám se připojil k slavné kongregaci sv. Maura.

brand, pozdější papež-benediktin svatý Řehoř VII. (1073—1085), jeden z nejznamení-
tějších papežů vůbec. Nástupce Odilonův
sv. Hugo byl rádcem i přítelem nejen tohoto,
nýbrž i jiných papežů. Za něho vstoupili dva
klunyačtí řeholníci na stolec papežský: Ur-
ban II. (1088—1099) a Paschalis II. (1099
až 1118).

Žáci Odilonovi a Hugonovi rozšířili refor-
my klunyacké v Německu, Španělsku a Ang-
lii. V Německu byl to zejména sv. Ulrich
(= Oldřich; nar. 1018 v Řezně, † 1093).

Falckrabě Jindřich II. povolal do kláštera
Maria Laach, který r. 1093 založil, klunyacké
mnichy z Afflighemu. (Maria Laach patří ны-
ni ke kongregaci beuronské, Afflighem ke
kongregaci kasinské prvotní přisnosti.)

Zásluhou sv. Vojtěcha pronikly reformy
klunijské také do Čech.

Hugo však nespokojil se jen rozšířením re-
formy klunyacké, nýbrž snažil se tuto kon-
gregaci dále reformovati tím, že ještě více
rozvinul v Clugny zachovávanou „Concordii
regularum“ sv. Benedikta Aniánského, která
pak s některými změnami byla rozšířena a
zachovávána pod jménem „Consuetudines
Cluniacenses“ = zvyklosti klunyacké. Zvlá-
ště ustanovil, aby novicové ze všech reformo-
vaných klášterů skládali sliby řeholní v Clug-
ny a aby také prvá tři léta svého řeholního ži-
vota tam ztrávili, a vyhradil si potvrzování
nově zvolených opatů a od nich ustanovených
převorů. Za Hugona čítala kongregace klu-
nyacká 200 klášterů. Jejich počet vzrostl za
opata Pontia de Melgueul a zvláště za Petra
Mořice z Montboissier, známějšího více pod
jménem Petrus Venerabilis (1122—1156).³
Za jeho řízení dosáhla reforma a kongregace
klunijská vrcholu. „Clugny slulo tehdy dru-
hým rájem; vinicí Páně, jejíž révy, vštípené
na Krista, pravý kmen vinný, nesly nejkrás-
nější plody; velikým svícem, jenž v kázni,
lásce a zbožnosti obnovuje zatemnělý lesk rá-
du; zahradou andělů“ atd.⁴

V Římě usadil papež Lucius II. (1144 až
1145) mnichy klunijské v klášteře sv. Sáby
na Aventině. Také v údolí Josafat u Jerusa-
lema a na hoře Tábor v Palestině byly zalo-
ženy jejich kláštery. Papež Innocenc II. (1130
až 1143) vysvětil v Clugny hlavní chrám,
který choval nejvzácnější církevní poklad
z celé Francie. Tehdy, ve XII. století, za doby
svého největšího rozkvětu čítala kongregace

lona vzdělával se v Clugny slavný Hilde-
klunijská přes 2000 klášterů, v době pak zá-
niku, r. 1790, čítala již jen 88 domů s 671
řeholníky. V této době se dělila na 2 obser-
vance: na starší s 50 kláštery a 296 mnichy, a
na volnější observanci s 38 domy a 375 řehol-
níky.

K úpadku kongregace klunijské přispěly
tyto okolnosti: rozkvět řádu cisterciáckého,
založeného r. 1098, a františkánského, založe-
ného r. 1209, omezení svobodné volby opatů
jak v Clugny, tak i v jiných kláštorech této
kongregace, svěřování správy klášterní lai-
kům (kommendy), reformace náboženská a
konečně francouzská revoluce. Z politických
důvodů mnohé státy netrpěly spojení svých
klášterů s Clugny, kdež mezi jinými byl své
doby komendatárním opatem kardinál Ri-
chellieu.⁵

Francouzská revoluce učinila r. 1790 ko-
nec Clugny, tomuto nejmocnějšímu z bene-
diktinských klášterů. Hlavní chrám s největ-
ší klenotnicí ve Francii byl třikrát zpusto-
šen a až na malé zbytky zničen. Na toto zpu-
stošení vztahuje se Napoleonův výrok k ob-
čanům z Clugny: „Allez, vous êtes des Van-
dales!“ = „Jděte, jste Vandalové!“

V bývalých klášterních budovách je nyní
státní hřebčinec. Na bývalou nádheru tohoto
opatství upomíná v Paříži Musée de Clugny,
zvané též Palais des Thermes, vystavěné ro-
ku 1334 a násl. od opata Rajmunda de Bonne
na místě starých lázní. V museu tomto chová
se více než 4000 nejvzácnějších starožitností
pocházejících ponejvíce z Clugny.

Klunijsťáci mniši vynikali vysokým vzdělá-
ním i snahou po vzdělání. Již opat Odo vy-
nikl neobyčejným na svou dobu vzděláním.
Byl nejznamenítějším mystikem své doby a
též ve světské literatuře velice zběhlý. Jeho
spisy vydal J. P. Migne ve sbírce Patrologia
latina, svazek CXXXIII.

Také Odilo byl spisovatelem; mnichu Ra-
dolfu Glaberovi rozkázal psáti dějiny své do-
by. Opat Hugo osobně řídil školu v Clugny
a sepsal (ztracený) životopis Panny Marie.
Ctihodný Petr, jenž již jako jinoch byl zván
„učitelem a mistrem starých“, sepsal několik
spisů apologetických a hymnů. Opat Ivo de
Vergy zřídil v druhé polovině XIII. století
v Paříži vědecký a vzdělávací ústav „Colle-
gium Cluniacense“. Při zpustošení Clugny od
Hugenotů v XVI. století byla ohněm zničena
velkolepá knihovna a 1800 rukopisů.

Klunyačtí mniši pečovali obzvláště o boho-

³ Podle Dra Bedy Dudíka: Geschichte des Bene-
diktiner-Stifts Raygern, díl I, str. 15, pozn. 9.
(V Brně 1849) žilo v Clugny za Ctihodného Petra
460 mnichů. — Dudík praví, že Petr stal se opatem
r. 1126.

⁴ Dr. Beda Dudík: Geschichte des Benediktiner-
Stiftes Raygern, I., str. 16. — V Brně 1849.

⁵ Armand Jean du Plessis, vévoda de Richellieu,
kardinál, nar. 5. IX. 1585, † 4. XII. 1642 v Paříži,
znamitý státník francouzský, podporovatel věd
a umění, zakladatel Akademie francouzské.

službu, rozšiřovali uctívání Nejsvětější svátosti oltární a dbali o výzdobu chrámů, v kterémžto ohledu byli jaksi předchůdci dnešních mnichů beuronských. Sv. Hugo počal stavěti v Clugny pětিলodní basiliku, která po chrámu sv. Petra v Římě byla největším chrámem na světě, a dal mnichům-architektům podnět k stavbě podobných skvostných chrámů ve Francii i v jiných zemích, takže Clugny v dějinách stavitelství zaujímá čestné místo. Opat sv. Odilo první zavedl svátek všech věrných zemřelých čili Dušiček.

Papež Kalixt II., jenž byl zvolen v Clugny 2. II. 1119 a tamtéž 6. I. 1120 prohlásil Hugona za svatého, dal opatům clunyačským výsadu vykonávati funkce kardinálské. Vliv opatů a mnichů klunijských na celé ústrojí života církevního a politického nedá se ani vypsat. Papežové v nejtěžších záležitostech utíkali se o radu i pomoc k opatům v Clugny; tak Lev IX., Viktor II., Štěpán IX., Řehoř VII. a mnozí jiní. Své útočiště před Frangipány našel v Clugny od nich vypuzený Gelasius II., který též v Clugny zemřel r. 1119.

Němečtí králové žili s opaty klunyačskými v přátelství a mnohá knížata doporučovala se do jejich modliteb a platila klásteru dobrovolné poplatky.

Za sporu o pontifikát papeže Innocence II. (1130—1143) s protipapežem Anakletem II. (1130—1138) rozhodl se opat Ctihodný Petr spolu se svatým Bernardem a s magdeburských arcibiskupem sv. Norbertem (zakladatelem řádu premonstrátského) pro Innocence, třebaže Anaklet náležel ke kongregaci klunijské.

Ctihodný Petr pohnul též vynikajícího středověkého filosofa Petra Abélarda (1079 až 1143) ke smíru se sv. Stolicí.

Význam Clugny spočívá hlavně v pronikavé reformě řeholního života, za níž benediktinský řád dosáhl svého největšího rozkvětu a vlivu na záležitosti církevní i světské.

„Bylo to první reformní hnutí v západní církvi, první veliký pokus dáti křesťanskému životu plný, opravdový obsah.“⁶

„Naposledním cílem programu clunyačského bylo prohloubení a utvrzení života náboženského osvoboditi také církev z podnoží moci světské.“⁷

Byla již zmínka o tom, že reformní hnutí proniklo z Clugny záhy také do Čech. Zde je šířil sv. Vojtěch, druhý biskup pražský, jenž

stav se v Římě benediktinem, přenesl (r. 992) k nám řád benediktinský z Itálie a spolu s knížetem českým Boleslavem II. Pobožným založil první mužský klášter řehole benediktinské v našich zemích v Břevnově u Prahy (r. 993). V Pavii setkal se s dvěma proslulými muži, známými svatým životem a nadšením pro církevní reformy; byl to opat Majolus z Clugny a biskup Gerhard z Toulou. S oběma sv. Vojtěch ihned navázal přátelské styky. „Vojtěch náleží k nejpřednějším representantům reformního hnutí clunyačského, jehož předbojníkem byl u nás sv. Václav.“⁸

Reforma z Clugny a její skvělé výsledky daly podnět k dalším reformám a ke tvoření jiných, velmi slavných kongregací. Byli to zvláště mniši z Clugny, kteří též v jiných klásterech vystupovali jako reformátoři. Tak klunijský mnich Alfieri založil r. 980 klášter Nejsvětější Trojice v Cavě u Salerna v jižní Itálii (Cava dei Tirreni, jihovýchodně od Neapole) a položil základ ke kongregaci z Cavy (congregatio Cavensis), která pak obsahovala 300 klášterů a z níž vyšel papež Viktor III. (1086—1087).

Blahosl. Ulrich přenesl reformy z Clugny do kláštera sv. Emmerama v Rezně. Klášter Einsiedeln ve Švýcarsku měl odedávna své vlastní consuetudines (= zvyklosti). Řezenský biskup sv. Wolfgang († 994),⁹ dříve opat einsiedelský, přenesl tyto zvyklosti do Rezna, kdež sloučením obou (těchto zvyklostí a reformy klunijské) vznikla einsiedelsko-klunijská reforma. Odtud pak byly reformovány četné kláštery, mezi nimi sv. Blažej (St. Blasien v Badensku), Muri a Disentis (ve Švýcarsku) a zvláště Hiršava (Hirsau ve Württembersku), která vytvořila svou vlastní kongregaci asi se 150 kláštery.

Poněkud samostatněji se vyvíjel klášter Fulda (zal. r. 744 od Sturma, žáka sv. Bonifáce, od r. 1752 biskupství, 1803 přešlo do světských rukou; leží v Hessensku na řece Fuldě), z něhož též velmi časně vyšla reforma. Slavná a světoznámá byla tamní klášterní škola, zvláště když jejího řízení ujal se r. 810 učený Rhabanus Maurus, fuldský opat, pozdější arcibiskup mohučský, učený theolog, církevní spisovatel a zakladatel německého školství (asi 776—856). Fuldská kongregace byla dlouho mezi různými německými kongregacemi nejvlivnější a fuldský opat měl vždy přednost ve shromáždění benediktinských opatů v Německu.

⁶ V. Novotný: České dějiny, I, 1., str. 628.

⁹ Sv. Wolfgang má k Čechám ten vztah, že svolil ke zřízení biskupství v Praze r. 973 a sám prý sestavil zakládací listinu.

⁶ V. Novotný: České dějiny, I, 1., str. 460.

V. Novotný: České dějiny, I, 1., str. 635.

Literatura.

John Dewey: Demokracie a výchova. Přeložil J. Hruša, Laichter, 69 Kč.

Ve 26 kapitolách podává tu Dewey své názory o základních problémech pedagogických.

Dewey je pragmatista, silně socialisticky orientovaný, velmi blízký Marxovi, podobně si počíná v otázkách školských a je přirozeně pro laickou školu, v níž má mravnost vyplývat jako výsledek veškeré činnosti, nepotřebující ještě zvláštní náboženské výchovy. Tím také si vysvětlujeme jeho vliv na organizační školství v Americe a zejména v Rusku. Že byl spis jeho přeložen i do češtiny, má ten účel, aby podepřel i naši školskou reformu a zpracoval půdu pro laickou školu u nás. Hk.

Jan Mauer, Pedagogický ruch let 1924—30. Vydáno Pedagogickou knihovnou Komenského 1931.

Svědomitý bibliograf pedagogický, knihovní rada Jan Mauer uspořádal za spolupráce L. Kratochvíla a E. Lipperta bibliografický výbor pedagogické práce za posledních sedm let. Registrováno 1118 knih a 1374 článků časopiseckých. Úvodní rozhledy Mauerův a Kratochvílův dobře seznamují se současnými proudy v pedagogice. Případný jest též připojený extrakt francouzský: *Le mouvement pédagogique en Tchécoslovaquie, en 1924—1930*, poněvadž cizina o naše snažení pedagogické projevuje opravdový zájem. Pro odborné studium publikace Mauerova vykoná platné služby. Hk.

Josef Hronek, Základní požadavky ve školském zdravotnictví, výchově a vyučování. 80, str. 131 s 22 obrazy. Nakladatelství Kropáč a Kucharský v Praze 1932, cena 14 Kč.

Základní idea, která tvoří hlavní opěrný pilíř novodobé školy stejně jako nové sociální péče, péče nápravné, záchranné i léčebné, zní prostě: dobře mohou vésti dítě mně svěřené jen tenkrát, rozumím-li mu dobře, znám-li je do hloubky. Autor vychází z tohoto nepochybného faktu a požaduje cílevědomou výchovu tělesnou i duševní. Uvádí zdravotní opatření školská a v dalších desíti kapitolách shrnuje výtěžky dosavadního pedagogického badání a lékařského šetření. Tato práce se rozrostla v posledních letech v tolik různých problémů a vytvořila si pro jejich řešení tolik různých metod, že byl pocíťován nedostatek žádoucího přehledu. Lze tudíž s povděkem vítati tuto cennou a informativní příručku, dokazující důkladnou znalost odbornou i rozhled literární. A protože autor sám z vlastní praxe zná školu národní a střední a do svých syntetických přehledů je obě zahrnuje, netřeba dokazovat, že zajímavost a cena celku je právě tím zvýšena. Úhledně upravená kniha zaujme každého čtenáře a poskytne mu žádoucího poučení o otázkách pedagogických. Proto vřele ji doporučujeme. Prof. Dr. G. D.

Wenzel Pohl, Otto Willmann, Der Pädagoge der Gegenwart. Düsseldorf, 1930.

Vídeňský prof. Pohl napsal krásnou monografii o vzácném pedagogu O. Willmannovi, dokonalým způsobem vyložil jeho filosofický a pedagogický vývoj a zdůraznil základní význam vědecké práce Willmannovy zvláště pro pedagogiku katolickou. Tato jeho práce ho legitimuje k soubornému vydání díla Willmannova, jež obsáhnouti má 16 svazků. Hk.

Katechismus katolickéj velebného Pátera Petra Kanýzia, T. J., přeložený od ctih. kněze Šimona Hlíny a nově vydaný léta Páně 1931 jako první soukromý tisk olomouckého arcibiskupa Dra Leopolda Prečana. Do tisku připravil Dr. Josef Vašica. Frontispice: Nejstarší podobizna Petra Kanisia, chovaná v koleji freiburské ve Švýcařích.

Tot legenda bibliofilské edice prvního soukromého tisku J. Exc. Dra L. Prečana.

Již dlouho jsem neměl takové radosti z krásné knihy, čili po našem řečeno — z dobrého díla — jako z edice Vašicovy Hlínova Katechismu sv. Petra Canisia. Pro katechetu jest sv. Petr Canisius ochráncem a vzorem pastorače ve škole. Proto Jeho Excelence p. arcibiskup nemohl lepšího díla zvoliti jako začátek soukromé své edice. Nadto výrazná a čistá řeč verse Hlínovy znovuvydáním ukazuje lásku vysokého hodnostáře k řeči mateřské. Má pravdu pietní vydavatel prof. Vašica, že řeč Hlínova, ač má dobovou patinu, nic nám nepřipadá zastaralá a právě tato nepovadlá jazyková svěžest dává dílu P. Šimona Hlíny, určenému pro náboženskou výchovu českého lidu, obzvláštní cenu literární. O významu díla sv. Petra Canisia není dnes již sporu, exegesi však bude třeba se ještě věnovati. V objevitelské práci Vašicově přibyl touto edicí nový článek. Na str. 219 jest třeba si opravit omyl tiskový místo 1621—1697 má býti 1521—1597. Hk.

Fr. de Hovre, Le Catholicisme, ses pédagogues, sa pédagogie. Traduit d'après l'édition flamande par G. Siméons. Bruxelles, 35 fr.

Se stanoviska katolického a při tom kriticky portrétuje Hovre Spaldinga, Dupanloup, Newmanna, Merciera a Willmanna. Předeseílá studii o světovém názoru katolickém a uzavírá přehledem katolické pedagogiky. Předmluvu k dílu napsal F. W. Foerster. Krásná kniha! Hk.

Jan Vrba, Zlatý klíček. Ilustroval Fr. Vrobel. Otto, 28 Kč.

Knížka chce podati pohlavní poučení dětem 12—13letým, ale cíle se nedopracovává. Analogie, jichž autor užívá na př. z rozmnožování rostlin, jsou dětem příliš vzdálené. Romanopisec nemůže býti na obrátce pedagogem, zejména v otázce sexu, která je tak delikátní. Proto vidíme, že na jedné straně upadá do posy kazatelské, na druhé pak jest příliš abstraktní. Zásadní stanovisko autorovo, zaujatého nepřítele církve, divně se odráží od jeho ujišťování Věčnou Moudrostí na jedné straně a polemisačí proti dědičnému hříchu na straně druhé. Vyprávěl-li autor opravdu o zlatém klíčku dětem, jak říká v předmluvě, asi je to mnoho nebavilo, poněvadž tomuto vypravování otcovu asi vůbec nerozuměli. Knížka pro děti naprosto nevhodná a pro rodiče zbytečná, neboť ani nepochopí výkladu autorova, na př. o fylotaxii i se zlomky $1/1/3$, $2/5$ a jiných. Hk.

Martin Rázus, Maroško, příběhy dětstva. Mazáč, Praha, 24 Kč.

Rázusův Maroško je v slovenské literatuře první knihou o dětství. Maroško není běžným typem chlapce vesnického, ale je typem těch chlapců, na které vážnost života předčasně dolehla. Maroško zkoumá příčiny matčiných slzí a resignací robotou umorěného otce. Autor psychologicky co

nejjemněji podchycuje všechny tyto vztahy svého Maroško k lidem i věcem a tak kniha jeho je plná živého realismu a skutečné pravdy.

Spisovná čeština a jazyková kultura. Uspořádali B. Havránek a M. Weingart, Praha 1932, cena 33 Kč.

O požadavku stability spisovného jazyka vykládá tu prof. Mathesius. Výrazové hodnoty jazyka musí být ustálené. Ale k tomu nedojdeme, budeme-li uplatňovat zásadu historické čistoty jazyka. Můžeme se proto opírat o jediný organický základ, dnešní usus spisovné češtiny. Ten podle Mathesia zjistíme jen z jazykové praxe dobrých českých autorů za poslední půlstoletí. Výsledky stabilizačního úsilí by se pak měly shrnout v příručním slovníku, v praktické synchronické mluvnické a v české stylistice.

Havránek vykládá obšírně o úkolech spisovného jazyka a jeho pěstění. Jakobson podrobuje kritice nynější české brusičství a snaží se dokázat, že brusiči ochuzují jazyk o jeho výrazové hodnoty. Mukařovský se dožaduje pro básnické tvoření větší volnosti. Pro školu jsou důležité úvahy Weingartovy o zvukové kultuře českého jazyka. Ve všeobecném řečnictví vidí do jisté míry následky školní výchovy. Obecnými zásadami pro kulturu jazyka je ukončena kniha, která zaslouží bedlivého studia. Pro školní praxi má veliký význam.

Prof. Dr. O. Teyschl, Dětské choroby, Brno 1931, cena 160 Kč.

Odborné dílo přednosta dětské kliniky v Brně prof. Teyschla doprovází řada názorných fotografií. Pro pedagoga nepostradatelné.

O. Tumlerz, Jugendpsychologie der Gegenwart. Berlin 1930. Philosophische Forschungsberichte, Heft 7.

Pěkný přehled pedopsychologie z pera odborníka, který prokáže cennější služby než kterákoliv práce šířeji založená.

E. Stern, Seelische Störungen und Schwererziehbarkeit bei Kindern und Jugendlichen. 1932.

Ve sbírce Jedermannsbücherei — knihovna pro každého — vydal prof. Stern informační příručku o duševních poruchách a nesnadno vychovatelných dětech. V první části vykládá základní pojmy: chování, vloh, prostředí, vlivy, normální patologické jevy, symptomy, vnitřní sekrece, stavbu

těla a j., ve druhé mluví o příčinách neovladatelnosti endogenní a exogenní; ve třetí probírá formy neovladatelnosti jako strach, lež, lenost a j.

Dr. J. Munka, Politické obce a církevní školy. Bratislava, cena 18 Kč.

Kniha se dělí ve čtyři kapitoly: 1. udržování konfesních škol politickými obcemi do r. 1868; 2. udržování církevních škol politickými obcemi od roku 1868; 3. kanonická visitace a školní fassé; 4. kapitola: Vlastnictví církevně-školních budov. V dodatku jsou podány rozhodnutí NSS. Publikace osvětluje dosud velmi nejasné otázky školské politiky na Slovensku.

Dvě brožury o školské reformě: O. Chlup, O školu měšťanskou, Brno 1931, cena 5 Kč; V. Příhoda, Školská reforma, Praha 1931, 5 Kč.

Obě tyto knížky vynesla na světlo boží diskuse o osnovách, obě mají svůj smysl, třebaže zásadně rozdílný. Pro orientaci v reformních snahách poskytlují případný obraz.

Zákony školské. — Pořádá Kamil Buzek. Oddíl II., seš. 15. Normální učebné osnovy pro měšťanské školy a pro jednoleté učebné kursy, připojené k měšťanským školám. Cena 4.80 Kč.

V Učitelském nakladatelství v Praze VII. vychází další sešit výborné sbírky zákonů a nařízení školních.

Slovenské školstvo v přítomnosti. Praha 1932, cena 7 Kč.

Úřední činitelé v tomto spisku informují o dnešním stavu i dosavadním vývoji škol národních, středních, odborných, o universitě Komenského a o sociální péči o studentstvo. Připojeny fotografie nových škol, některé ve srovnání s budovami dřívějšími.

Ze života přátel Krista Pána, napsal P. Boh. Spáčil, T. J., 8^o, 426 stran, Kč 27.—.

Slovutný autor, prof. B. Spáčil z orientálního ústavu v Římě, opravdu se zavděčil našemu kleru, když k pěti svazčkům „Náčrtů rozjímání ze života Krista Pána pro kněze“ publikoval u Franců jako šestý svazek „Náčrtů rozjímání ze života světců — vzorů kněží“, uspořádané podle církevního roku (celkem 56). I tomuto svazku předslán nástin metody rozjímání a připojen obšírný ukazatel. Krásná kniha! Tolle et lege! Hk.

Zprávy.

Nové návrhy školských zákonů.

Ministr školství a národní osvěty Dr. Ivan Dérer pozval na den 23. prosince 1932 novináře, s kterými sdělil obsah chystaných předloh, totiž osnovu návrhu zákona o školské správě a osnovu zákona o zřizování a udržování škol národních. Současně byly osnovy rozeslány jednotlivým ministerstvům.

Jedná se o věci velkého významu, které by se hluboce dotkly školského a veřejného života. Posudky a názory na změny školními osnovami chystané vyzněly v převážné většině odmítavě. Jisto jest, že dosavadní úpravu školské správy nelze po-

važovati za jednotnou. Jest jiná v Čechách a zemi Moravskoslezské, jiná na Slovensku a Podkarpát. Rusi. Tak vznikají různosti a administrativní potíže, kde bychom si přáli naprosté rovnosti a shody. V obou osnovách se projevuje tendence unifikace.

1. V návrhu zákona o reorganizaci školské správy jest zachován dosavadní způsob složení školních úřadů. Novotou jest oddělení správy školské od správy politické a vyloučení zástupců církve.

V zemské školní radě jsou předseda a jeho náměstkové, jmenování prezidentem republiky, stát-

ními úředníky. Ze zástupců učitelstva (v Praze 12) jsou $\frac{2}{3}$ zástupců škol národních, $\frac{1}{3}$ ze škol středních a učitelských ústavů.

Zástupce učitelstva škol národních volí zástupci učitelstva v okresních školních radách: zástupce středních škol volí profesori a učitelé škol středních a uč. ústavů. Zástupců občanstva jest v zem. škol. úřadě dvakrát tolik jako zástupců učitelstva. Jednoho volí ústřední zastupitelství hl. města, ostatní zvolí zemské zastupitelstvo. Jako odborní referenti zasedají v zemské školní radě zemští inspektoři a referenti hospodářství.

V okresní školní radě se řídí počet zástupců učitelstva podle počtu zástupců učitelstva v okrese: do 50 učitelů 2 zástupci, do 100 učitelů 3, do 200 učitelů 4, jinak 5. Zástupce učitelstva volí definitivní a zatímni učitelé veřejných škol národních. Volební řád ustanoví podmínky práva volebního a volitelnosti i způsob voleb, podle poměrného zastoupení. Volby se provedou hlasovacími listky, které budou zasílány poštou příslušné volební komisi. Zástupců občanstva je v okr. škol. radě dvakrát tolik, jako učitelstva. Okresní školní rady jsou úřady státními.

Předsedou okres. škol. rady jest příslušný okr. školní inspektor, jeho náměstka volí plenum; v okresní školní radě jsou také 2 zástupci okres. úřadu; jeden z nich jest úřední lékař.*

V místní školní radě jsou předseda a jeho náměstek voleni většinou hlasů v plenu místní školní rady. Zástupci škol v místní školní radě jsou zástupci učitelstva a rodičovského sdružení.

Jsou-li na školách definitivně nebo zatímně ustanoveni méně než 3 učitelé, vstoupí do místní školní rady všichni, jsou-li 3—6 volí 2, je-li jich 7—9, volí 3, je-li 10—12, volí 4, jinak 5 zástupců.

Volební řád ustanoví podrobnosti podle zásady, aby došly zastoupení všechny kategorie škol a jich učitelstva.

Nejsou-li správcové škol volenými členy, zasedají s hlasem poradním. Dále je zástupcem školy v místní škol. radě předseda rod. sdružení; je-li jich více, tedy nejstarší z nich; členství trvá, dokud zastává funkci předsedy.

Zástupců občanstva jest dvakrát tolik jako učitelstva, nejméně jsou 4.

Každý člen sborového školního úřadu má náhradníka. Nikdo nemůže být členem nižšího škol-

ního úřadu a úřadu nižšímu nadřazeného (místní školní rady a okres. škol. rady a p.).

Při zemské a okresní školní radě budou zřízeny tak zv. správní senáty, které mohou býti intensivně činny. Jsou složeny z předsedy a 2 přísedících (jeden z učitelstva, druhý z občanstva). Senáty se usnášejí ve všech věcech, kdy má školní úřad v konkrétních případech rozhodnouti.

Osnova reorganizace školské správy kritisována a činěny opravné návrhy.** Projednání osnovy narazilo též na značné obtíže rázu politického. Téměř všechny občanské strany ji odmítly se stanoviska národního, protože dovoluje velikou autonomii Němcům.

2. Hlavní zásady osnovy návrhu zákona o zřizování a vydržování národních škol jsou:

1. Veškeren věcný náklad ponesou školní obce;
2. veškeren osobní náklad ponese stát;
3. instituce t. zv. menšinových škol vydržovaných zcela státem se zachovává v dosavadních mezích a má býti zavedena i na Slovensku a v Podkarpatské Rusi.

Učitelé všech veřejných škol národních se stávají podle osnovy státními zaměstnanci.

Osnova zavádí na Slovensku a v Podkarpatské Rusi instituci místní školní obce, která tam dosud nebyla známa.

Školní obec bude uhrazovati věcný náklad na národní školy v obci, také církevní, pokud tyto budou prohlášeny za nezbytné. Osnova totiž rozlišuje školy zbytné a nezbytné. Z církevních škol bude za nezbytnou prohlášena každá, která je jediná v obci. V místě, ve kterém je více národních škol téhož vyučovacího jazyka, bude podle osnovy prohlášena za nezbytnou ta z církevních, která má podle průměru posledního třiletí aspoň 200 žáků. Církevní školy, které nebudou podle osnovy prohlášeny za nezbytné, mohou nadále působiti jako školy soukromé a jako takové nebudou míti zákonitého nároku na podporu z prostředků státních a obecních. Nezbytné církevní školy přejdou jako ostatní veřejné v republice do působnosti místních, okresních a zemských školních rad s některými odchylkami.

Proti těmto osnovám se ohradil zvláště ndp. episkopát československý a to jednak pastýřským listem, jednak listem předsedy biskupských konferencí, J. Exc. dr. L. Prečana na předsednictvo ministerské rady Čsl. republiky, v němž se praví: Českoslovenští biskupové jakožto duchovní vůdcové katolického lidu pokládají za svou povinnost upozorniti slavnou vládu republiky Československé, že některé části navrhovaných zákonů, zvlá-

* Nový okresní školní inspektor se musí podrobiti zkoušce. Kandidát musí míti po 3 roky nepřetržitě velmi dobrou kvalifikaci, zkoušku bude možno konati jen jednou. S tím nejsou spokojeni ani čeští, ani slovenští učitelé. Vytýká se, že je dána komisi neobmezená moc odpravit nepohodlné osoby (Národ. osvobození), že Slováci sú na dlhý rad rokov z tejto funkcie vylúčení (Národní škola slovenská), ježto ku skúške sa možno prihlásiť až po 14ročnej službe od skúšky spôsobilosti.

** Tak byl to zejména návrh Rebanův v Lid. listech, který věcné kritice podrobil tuto osnovu se stanoviska náboženského.

ště části o církevních školách v zemích Slovenské a Podkarpatské (10 Čkm 595-47) a o vyloučení zástupců Církve v zemských školních radách (10 Čkm 595-48), směřují proti přirozeným, božským a historickým právům Církve. Rovněž zamýšlené rušení učitelských ústavů, tedy i ústavů řízených řeholními řády, bylo by porušením práv Církve a velkou škodou pro její příslušníky.

Episkopát československý považuje, jsa sobě vědom těžké odpovědnosti za duše sobě svěřené, úpravu školství tak, jak ji zamýšlí ministerstvo školství a národní osvěty, nejen v nynější době za naprosto nevhodnou, z důvodů státních i hospodářských za škodlivou, nýbrž je přesvědčen, že by i v budoucnosti znemožňovala klidné a svorné spolužití katolických obyvatelů republiky s onou částí obyvatelstva, jež se za navrhované změny staví. Jest ostatně i pro stát velmi cenné, když i Církev svým vlivem upevňuje v mládeži státní smýšlení.

Proto prosí československý episkopát Vás, pane předsedo vlády, jakož i celou vládu republiky Československé, aby nepřipustila nyní ani v budoucnu uzákonění školských reforem v tom duchu, jak je nyní navrhuje ministerstvo školství a národní osvěty.

Proti Dérerovu návrhu školské autonomie vyslovily se rozhodně všechny české strany občanské, ba dokonce i nár. soc. posl. Sladký prohlásil, že nemůže souhlasiti s ustanovením o rozdělení zemských školních rad a správních senátů podle národnosti.

Lidová a lidová strana odmítá pak Dérerovy návrhy velmi ostře také proto, že odcírkevňují školskou správu a že ohrožují existenci církevní školy a vyloučí vliv církve na ducha a správu škol národních. Současně však souhlasí se zřízením zemské školní rady pro Slovensko, poněvadž jde o část programu slovenské strany lidové. Německé strany s návrhem Dérerovým většinou souhlasí, ale prohláší jej pouze za první krok ke konečnému řešení. Plně se staví za návrh Dérerův jedině sociální demokracie.

V souvislosti s těmito osnovami měly býti počátkem příštího školního roku zrušeny učitelské ústavy a zavedeny dvouleté státní akademie v sídle universit a s odbočkami ve větších střediscích (Plzeň, Hradec Králové), kamž by universitní docenti dojížděli. I tato osnova vyvolala živou diskusi a odpor odborných i politických kruhů, takže se zdá, že na čas jest pohřbena. Při této příležitosti výslovně podotýkáme, že naprosto se nestavíme proti vyššímu vzdělání učitelstva národní školy a jeho reformě.

Zádáme:

Dnešní ústavy buďtež přeměněny na pětileté akademie, jejichž odborný ráz budiž zachován a jejich vědecká úroveň (rovnající se zplna středo-

školské), jakož i praktická hodnota budiž zaručena dokonalým výběrem nejlepších učitelských praktiků.

Absolventům těchto pedagogických akademií budiž umožněn přístup na vysoké školy jako absolventům středních škol po splnění příslušných předpokladů jednotlivých vysokoškolských typů.

Pro učitele občanských škol budiž poskytnuta možnost cestou administrativní, aby své odborné vzdělání doplnili odborným studiem na vysoké škole anebo zřízením zvláštních odborných kursů, nejméně dvouletých, při pedagogických akademiích.

Členy Zkušebních komisí pro zkoušky čekatelů na místa okresních školních inspektorů

ministerstvem školství a nár. osvěty byli na základě § 3, odst. 1b) a odst. 2. výnosu ze dne 6. června 1932, čís. 55648-I, a § 12 téhož výnosu jmenováni:

I. Při zemské školní radě v Praze I. Ph. Dr. Otakar Kádner, prof. Karlovy university v Praze, 2. Ph. Dr. Václav Příhoda, docent pedagogiky Karlovy university v Praze, 3. Ph. Dr. Jiří Klíma, docent pedagogiky Karlovy university v Praze, 4. Ph. Dr. Stan. Velimský, docent pedagogiky Karlovy university v Praze, 5. Ph. Dr. Antonín Herget, zat. správce německého učitelského ústavu v Chomutově, 6. Dr. Arnošt Steinitz, ředitel stát. německého vyššího reálného gymnasia v Děčíně, 7. RNDr. Oldřich Pacák, okresní školní inspektor v Praze, 8. Karel Tichý, okresní školní inspektor v Mělnice, 7. Ferdinand Černý, okresní školní inspektor v Praze-venkově, 10. Antonín Felbinger, okresní školní inspektor ve Stříbře, 11. Bedřich Goldmann, školní inspektor v Praze.

II. Při zemské školní radě v Brně: 1. Ph. Dr. Otakar Chlup, profesor při Masarykově universitě v Brně, 2. Ph. Dr. Jan Uher, zat. profesor čsl. stát. ústavu učitelského v Brně a docent při Masarykově universitě v Brně, 3. Ph. Dr. Karel Faigl, profesor při Masarykově stát. něm. gymnasiu a docent při německé vysoké škole technické v Brně, 4. Ph. Dr. Rudolf Karzel, ředitel stát. něm. ústavu učitelského v Brně, 5. Osvald Baráček, okresní školní inspektor okresu hustopečského, 6. Ph. Dr. Otakar Kriebel, okr. školní inspektor pro národní školy s čsl. jazykem vyučovacím v II. dohlédacím obvodu Brno-město, 7. Julius Nakel, okr. školní inspektor pro národní školy s něm. jazykem vyučovacím ve škol. okrese Brno-město, 8. Augustin Glässner, okr. školní inspektor pro národní školy s němec. jazykem vyučovacím ve Znojmě, 9. Pavel Rakús, okresní školní inspektor pro národní školy s polským jazykem vyučovacím ve školním okrese fryštátském.

III. Při referátě ministerstva školství a národ. osvěty v Bratislavě: 1. Ph. Dr. Josef Hendrich,

profesor a děkan filosofické fakulty university Komenského v Bratislavě, 2. Dr. Tvrdý, profesor filosofické fakulty university Komenského v Bratislavě, 3. Matěj Miškóci, ředitel státní měšťanské školy v Bratislavě, t. č. ve funkci škol. inspektora v Nitře, 4. Alois Illek, odborný učitel při stát. měšťanské škole dívčí v Bratislavě, t. č. ve funkci školního inspektora v Bratislavě.

Předpisy výnosu ministerstva školství a nár. osvěty ze dne 6. června 1932, čís. 53.148-I., platí jako zkušební řád. Zvláštní zkušební řád bude vydán později podle nabytých zkušeností.

Měšťanské školy obvodové.

Chystaným zákonem o obvodových školách měšťanských obecným školám má býti ponecháno jenom žactvo 1.—5. škol. roku; nové měšťanské školy mají býti proponovány a zřizovány v takových střediscích, aby zachycovaly v obvodu 5 km všechny děti 6.—8. školního roku. Úbytkem žactva z dosavadních obecných škol nastane po zřízení měšťanských škol obvodových nutnost redukce těchto obecných škol. Redukce by postihla především víceřídnicí obecné školy; přibude škol níže organizovaných, zejména jednotřídních. Redukce školy je vždy bolestnou operací jak pro školní děti (přibude hodin nepřímého vyučování), tak i pro školní obec a učitelstvo. To je stín zákona o obvodových měšťanských školách. Nynější hospodářská krize jest překážkou, aby připravený zákon se stal skutkem.

O zkušenostech se zatímními učebními osnovami pro obecné školy.

Podle zprávy ČsOU. (Čsl. obce učitel.) v čas. Komenský, č. 4, roč. LX., normální osnovy pro školy obecné, vyhlášené výnosem Mšano (min. škol. a nár. osv.) ze dne 6. května 1930, čís. 47.415-I., se ještě nevžily na většině škol. ČsOU vytýká, že osnovy jsou málo konkrétní a jasné, nejsou jednotné duchem, obsahem, ani formou a téměř vůbec nepřihlížejí k poměrům na školách méněřídnicích, ani k tomu faktu, že na vyšším stupni většiny škol obecných zůstává žactvo méně nadané. Předností onou je, že jsou pozoruhodným reformním pokusem a při tom ponechávají učitelstvu nutnou míru volnosti ve školní práci.

Zachraňte měšťanskou školu!

„Škola měšťanská“, věstník říšského svazu učitelstva měšťanských škol rep. Čsl. v č. 12, ze dne 1. února 1933 přináší článek A. Fikara, jenž v něm píše, že počet nezkušeného učitelstva na měšťanských školách s čsl. jazykem vyučovacím dostoupil 1. října 1932 dosud nebývalého čísla 2.135 učitelů a učitelek — to znamená, že každý čtvrtý učitel čsl. měšťanské školy nemá odbornou kvalifikaci!

Pracovní doba školní mládeže,

jak píše poslední dvojčíslo „Škol. reforem“ (r. XIV.), měla by býti jednou důkladně a objektivně prozkoumána. Zdá se, že bychom se zhržili nad tím, jak se přepínají síly žáků. Už u malých školáček na obecných školách jsou obtíže s domácími písemnými úkoly, neboť domácnosti nemají k tomu vyhovujícího nábytku.

Založení Světového svazu katolických pedagogů.

Světová konference katolických pedagogů ve Vídni se usnesla 9. IX. 1932 vzbuditi k novému životu „Světový svaz katolických pedagogů“. Činnost svazu byla světovou válkou zastavena. Více než 40 katol. učitelských organizací, mezi jiným sdružení učitelů v Belgii, Německu, Anglii, Francii, Holandsku, Jugoslavii, Lucemburku, Polsku, Rakousku, Švýcarsku, Španělsku, Československu, Maďarsku a Spojených státech amerických, dohromady asi 200.000 členů, jest spjato v tomto svazu. „Světový svaz katol. pedagogů“ chce býti nadnárodním spojením katol. učitelů světského i řeholního stavu všech stupňů a všech druhů škol veřejného i soukromého charakteru, a to na prospěch vychovatelství, vědy pedagogické a praktické výchovy vpravdě katolickém národě spojujícím duchu. Všechna politika jest vyloučena. K programovému základu nové organizace byla vzata encyklika Pia XI. o křesťanské výchově. Sídlo obchodních záležitostí Světového svazu jest Vídeň. Prvním předsedou zvolen Jiří Johnson (Washington); v předsednictvu jsou dále zastoupeny Německo, Holandsko, Maďarsko, Polsko a Francie. Světová konference katol. pedagogů vyzývá ve svých rozhodnutích svazy rodičovské, aby se po příkladu učitelstva taktéž mezinárodně sdružily a se Světovým svazem učitelstva se sblížily. Výměna katol. učitelů a žáků v různých zemích pozdravena jako prostředek vnitřního sblížení jednotlivých národů. K výzvě Světového svazu katol. pedagogů bude uspořádáno univ. prof. Dr. Václavem Pohlem ve Vídni souborné vydání díla velikého katol. pedagoga a filosofa O. Willmanna, které obsáhne 16 svazků.

Jak klasifikovat?

V Pražském školství v č. 10, roč. IV., odpovídá R. Pech: Někdo řekne, že ani přísně, ani mírně, nýbrž prostě spravedlivě! Ale to je pojem příliš rozsáhlý. Klasifikace je jeden z nejobtížnějších úkolů. Mnohým rodičům se zdá, že děti umějí víc, než jak jejich vědomosti oceňuje školní zpráva. Konečně mnohdy mají pravdu. Jinak se vyzpovídá dítě ze svých poznatků v rodinném prostředí a opět jinak ve škole, kde působí na ně i jiné vlivy. Rodiče často neuvažují, že posuzující vědomosti a dovednosti svých dětí, činí tak jednostranně, nemohouce výsledek vyučování srovnati s jinými, cizími dětmi. Zde je první kámen úrazu. Ostřejší

vzniká tím, že každý učitel má při posuzování žáků jiné hledisko. První shovívavé, druhý rigorosní. R. Pech doporučuje v elementárních třídách klasifikovat méně, na vyšších stupni rigorosně. Pro zpěv a tělesnou výchovu jen 1. a 2. stupeň, podobně je tomu u občanské nauky na nižším stupni. Naproti tomu myslí, že se chybuje v příliš mírném posuzování mravního chování. Nesčíslněkrát napomínáme některé děti a káráme je z divokosti ve škole i na ulici, z různých výstředností uličnických a nakonec jich netrestáme snížením známky z mravů. Na středním a vyšším stupni národní školy vystřídáme mírnost svých posudků v klasifikaci naprostou rigorosností.

Vědecká pedagogická práce katolíků v Německu.

Katolický svaz německého učitelstva založil v Münsteru v r. 1922 ústav pro vědeckou pedagogiku. Má trojí úkol: 1. pedagogický výzkum, 2. vzdělání dorostu pro vůdcovství v pedagogice a 3. podpora dalšího vzdělání učitelstva ve službě školní. Ústav má 9 poboček: v Bentenu, Braunsbergu, Vratislavě, Dortmundu, Düsseldorfu, Frankfurtu n. Moh., Freiburgu, Mnichově a Trieru. Pobočky pracují hlavně k splnění posledního třetího úkolu, ale podle daných poměrů a potřeb nevylučuje se jejich součinnost ani pro úkoly první. Vydává sbírku vědeckých spisů pedagogických pod názvem: „Handbuch der Erziehungswissenschaft“. Dosud vyšlo 6 svazků. „Die Pädagogik der Gegenwart/I.“ pojednává v kapitole Die Pädagogik der Slaven im XX. Jahrht, i o pedagogice v Československu (str. 274—283). Přehled je pracován podle Kádnerových Dějin pedagogiky. O katolickém školství není v něm zmínky. — Zmohou se také naše katolické spolky učitelské na podobný ústav, jaký je v Münsteru? Zmohou se alespoň na to, aby katolíci němečtí nemuseli brát informaci jediné z jednostranných spisů nám nepříznivých. (Informační věstník Svazu č. katol. ústavů vychov. a vzdělávacích v ČSR. v čís. 1, roč. II.)

Poradna pro školní stavby v Praze.

Při zemském úřadě v Praze je zařízena poradna pro školní a osvětové stavby a zařízení. Jejím úkolem je poskytovat obcím i jiným korporacím, požádají-li o to, porady o úpravě školních staveb po stránce rozpočtové, technické a zdravotní, jakož i o účelném zařízení takových budov; má jím přezkoumat vypracované projekty staveb, přestaveb i oprav budov národních škol. Žádosti o porady mají podávat místní školní obce prostřednictvím okresního školního výboru a zemské školní rady s náležitými doklady.

Na okraj konkursů.

K. Tichý ve „Školské správě“ (č. 10, r. XIII.) uvádí, že venkovské školy zůstávají definitivně neobsazeny. Jest opravdu příznačné, že se mladé

síly tak málo ucházejí o místní definitivu, ač bychom čekali opak. Mladší síly nechtějí být vázány na místní definitivu, aby se mohly snadněji pohybovat na okrese. Na venkovskou školu ménětřídní se nechce ani starším, ani mladším silám, protože na takových školách je práce mnohem těžší. Loňské i letošní konkursy ukázaly, že na def. místa učitelská na venkovských školách docházejí žádosti jen málo, ba na některá místa není žadatelů vůbec!

Kurs z oboru historie, hudby a rytmiky.

Svaz čes. katol. ústavů vychovávacích a vzdělávacích v Praze II., u Voršilek, Národní tř. 8, pořádá ve dnech 10., 11. a 12. dubna 1933 zvláštní pracovní kurs. Začátek kursu jest v pondělí dne 10. dubna 1933 ve 3/4 8. ráno vzýváním Ducha svatého v klášterním chrámu Páně u sv. Voršily. — Nato zahájení přednášek v slavnostním sále tímto pořádkem:

V pondělí, dne 10. dubna 1933: 8—9: Prof. Ant. Novák: „Doba husitská“. 9—12: Prof. Václav Vosyka: „Zpěv církevní“. 2—4: Prof. Václav Vosyka: „Zpěv církevní“. 4—6: Učitelka rytmiky Ela Březinová: „Rytmika nové doby“.

V úterý dne 11. dubna 1933: 8—9: Převor B. Velíšek O. S. B.: „Zpěv chorální“. 9—12: Prof. Ant. Novák: „Doba husitská“. 2—4: Převor B. Velíšek O. S. B.: „Zpěv chorální“. 4—6: Učitelka rytmiky Ela Březinová: „Rytmika nové doby“.

Ve středu dne 12. dubna 1933: 8—10: Převor B. Velíšek O. S. B.: „Zpěv chorální“. 10—12: Prof. Dr. Lubomír Petr: „Pobělohorská doba“. 2—4: Prof. Dr. Lubomír Petr: „Pobělohorská doba“. 4—6: Učitelka rytmiky Ela Březinová: „Rytmika nové doby“.

Přihlášky do kursu zašlete do kláštera Voršilek v Praze a režijní poplatek za celý kurs obnáší 50 Kč. Přijímá pokladník Vojtěch Průša, ředitel učitel. ústavu u sv. Anny v Praze II., Ječná 27.

Školní rozpočet hlav. města Prahy na rok 1933
činí 79,241.143 Kč.

Boj proti špatné četbě dětí.

Městský školní výbor pražský přikázal učitelstvu, aby věnovalo pozornost mimoškolní četbě dětí. Dokud bude možno na každém nároží svobodně si přečísti „Šejdry“, „Kulíšky“, „Houpačky“ a pod., dotud bude marný boj proti špatné četbě. Je třeba též více pochopení u rodiny a veřejnosti vůbec.

Kterak lze vypočísti datum velikonoce?

Odpověď: Správný vzorec na výpočet data velikonoce jest vzorec Gaussův, a to:

Značí-li n poslední dvě číslice letopočtu, dále a, b, c, d, e zbytky plynoucí z dělení výrazů $n : 19,$

$n = 4$, $(n + 3) : 7$, $(19a + 23) : 30$, $2(b + 2c + 3d + 2) : 7$, padnou velikonoce na $(23 + d + e)$ března nebo na $(d + e - 8)$ dubna.

Na příklad rok 1932, $n = 32$;

$$\begin{array}{lll} 32 : 19 = 1, & 32 : 4 = 8, & 35 : 7 = 5, \\ a = 13 & b = 0 & c = 0 \end{array}$$

$$\begin{array}{ll} 270 : 30 = 9, & 4 : 7 = 0, \\ d = 0 & e = 4 \end{array}$$

Velikonoce padnou na 27. března.

Rok 1933, $n = 33$;

$$\begin{array}{lll} 33 : 19 = 1, & 33 : 4 = 8, & 36 : 7 = 5, \\ a = 14 & b = 1 & c = 1 \end{array}$$

$$\begin{array}{ll} 289 : 30 = 9, & 124 : 7 = 17 \\ & 54 \\ & e = 5 \end{array}$$

Velikonoce padnou na 16. dubna.

Katechetický kurs v Praze.

Na valné hromadě spolku katechetů v Čechách dne 1. února 1933 usneseno konati katechetický kurs v Praze, který byl zahájen v den sv. apoštolů Petra a Pavla (nikoli, jak dříve se pomýšlelo, ve dnech 5.—7. července). Podrobný program ohlášen bude později.

Školský rozhlas na školách národních.

Úkolem školského rozhlasu v národních školách je vhodně doplňovati a rozlišovati vzdělání žactva, zejména v oborech, na které nestačí prostředky školy, a školní výchovu účelně sjednocovati a usměrňovati. Podle nového výnosu ministerstva školství a národní osvěty ze dne 7. prosince 1932, č. 144.314-I. o zásadách pro poslouchání a užívání školského rozhlasu v národních školách, kterým se doplňuje výnos ministerstva školství a národní osvěty ze dne 1. srpna 1930, čís. 107.560-V., o školském rozhlase, se dovoluje, aby doba, v níž žactvo národních škol za vedení a součinnosti učitelstva poslouchá školský rozhlas,

byla zařazena do vyučovacího času. Učitelským poradám (na jednotřídních školách správcům škol) se ponechává, aby se zřetelem k místním poměrům a potřebám škol zásadně rozhodly, zdali se má školský rozhlas ve škole poslouchati. Rozhodne-li se učitelská porada pro poslouchání školského rozhlasu, ustanoví zároveň, jak a pokud se ho žactvo jednotlivých věkových stupňů a tříd zúčastní. Při tom jest dbáti, aby při pravidelném týdenním poslouchání školský rozhlas nepřipadal vždycky na hodiny téhož vyučovacího předmětu, a proto se dovoluje přesunouti podle potřeby vyučovací předměty, na jejichž hodiny v týdně školský rozhlas pravidelně připadá, na jiné vyučovací hodiny a účelně je vyměňovati.

V. sjezd pro výzkum dítěte

se bude konati ve dnech 29. až 31. října 1933 v Brně.

O práci duchovenstva v národě

prohlásil univ. prof. Dr. Fr. Mareš: Neschvaluji snahy, směřující k provedení rozluky církve a státu, oceňuje plně zásluhy nesčetných a nezištných pracovníků z kruhů duchovenstva na poli kulturním i správním, kteří vykonávají svěřené jim úkoly vzorně a svědomitě, a díky svému akademickému vzdělání, působí velmi příznivě na zvýšení duševní úrovně nejširších vrstev našeho lidu.

Zrušme název „mravně vadní“

navrhuje prof. Dr. C. Stejskal, poněvadž kryje dvě skupiny zcela od sebe odlišné jak etiologií, tak žádoucí terapií a mluvmě napříště 1. o dětech zanedbaných, špatně vychovaných a pustnoucích, 2. o dětech neuropsychopatických.

Nová učebnice církevních dějin pro střední školy

prof. Josefa Hronka jest v aprobačním řízení a vyjde v dubnu t. r. Bude skvěle vypravena obrazovými přílohami.

Naše rovy.

Dne 25. prosince 1932 zemřel na cestě k oltáři na půlnoční mši svatou raněn byv mrtvicí děkan Jan Fährich v Dolním Krnsku u Mladé Boleslavi. Zesnulý, drahý náš přítel, byl též literárně činným jako apologetický spisovatel. Vynikal pastýřskou horlivostí v kostele a ve škole. Zesnulého

pohřbil J. Exc. ndp. biskup Weber a tak místo v uvedení do kapituly kanovnické v Litoměřicích uvedl jej do kapituly Věch Svatých, kdež si místo zasloužil vzorným kněžským životem a apoštolskou prací.

Vřele doporučujeme:

Kostelní písně:

(Cena rozumí se za 100 kusů.)

Aj což to libě zavání	10 Kč	Ó Srdce Páně nejsvětější	10 Kč
Anně svatě	10 Kč	Ó Srdce Pána mého	10 Kč
Anežce české mešní píseň	10 Kč	Panno Svatá, Boží máti	10 Kč
Bože, cos ráčil	10 Kč	Píseň při pobožnosti křížové cesty	10 Kč
Bože, před Tvou velebností	10 Kč	Pojď k matičce své	10 Kč
Božímu Srdci pěj píseň	10 Kč	Pojď k Spasiteli	10 Kč
Božské Srdce k Tvému trůnu,	10 Kč	Probudily se již zpěvné háje	10 Kč
Buď Matkou mou, Maria, štěstí moje	10 Kč	Proč vzkvétá nyní v máji květ	10 Kč
Buď vroucně uctěna, Svátosti drahá	10 Kč	Před Tebou se klaníme,	10 Kč
Budiž vděčně velebena	10 Kč	Rosu dejte oblakové	10 Kč
Ejhle, Hospodin přijde	10 Kč	S Bohem, má radosti	10 Kč
Ejhle, oltář Hospodinův září	10 Kč	Sestupte andělové Boží,	10 Kč
Hle přijde Pán,	10 Kč	Shlédni Bože s nebes vysokosti	10 Kč
Chválu vzdějme, ó křesťané	10 Kč	S nebe posel vychází,	10 Kč
Jaký to nad řekou jásot	10 Kč	Svatý kříži, tebe ctíme	10 Kč
Ježíši drahý	10 Kč	Svatý Václave, vévodo	10 Kč
Ježíši králi nebes a země	10 Kč	Světice jasná, kněžno Bohu milá Anežko	10 Kč
Když mile máj zavívá	10 Kč	Tisíckrát pozdravujeme Tebe	10 Kč
Klaním se ti v úctě	10 Kč	Třetího dne vstal Stvořitel	10 Kč
K nebesům dnes zalet', písni	10 Kč	Tvé srdce Pane Ježíši	10 Kč
K nebesům se orla vzletem	10 Kč	Tvůrce mocný nebes, země	10 Kč
Lurdská píseň k Panně Marii (s notami)	20 Kč	Velebná Svátosti nejsvětější	10 Kč
Maria, ó jméno plné slasti	10 Kč	Vesel se, nebes královno	10 Kč
Maria, z blízka, z dáli	10 Kč	Vesele zpívejme, Boha Otce chvalme,	10 Kč
Máti Páně přesvatá	10 Kč	Vítej duše věřící	10 Kč
Matičko Boží, obětuj	10 Kč	Vítej, milý Jezu Kriste	10 Kč
Matka pláče, ruce spiná	10 Kč	Vroucně vítáme Tě, Jene svatý	10 Kč
Matko Boží, neslýcháno	10 Kč	Všech zvonů dnes velebně	10 Kč
Matko přesvatá, láskou bohatá	10 Kč	V Tvé srdce, Jezu, ve svátosti	10 Kč
Mé jsi potěšení, můj Ježíši	10 Kč	Zavítej Tvůrce Duchu k nám	10 Kč
Neopouštěj nás, Matko	10 Kč	Vzhůru srdce vlasti má	10 Kč
Nesem vám noviny	10 Kč	Vzpomeň, ó Královno milá	10 Kč
Odpouchnutí věčné	10 Kč	Zde v zkroutenosti padáme	10 Kč
Ó andělé, dnes sstupte shůry	10 Kč	Zdráv buď, chlebe andělský	10 Kč
Ó Jezu hosti nebeský	10 Kč	Zdráv buď chlebe, kterýž s nebe	10 Kč
Ó Jezu, spáso moje	10 Kč	Zdráva buď, Panno Maria	10 Kč
Ó Maria útočiště naše	10 Kč	Zdrávas, dcero Boha Otce	10 Kč
Ó Maria přemilostná	10 Kč	Zdrávas Maria, Anděl Páně s nebe	10 Kč
Ó přijdiž Spasiteli	10 Kč	Ze všech srdcí	10 Kč
Ó srdce kamenné	10 Kč		

Není nad úsměv s bílými
zuby.

Zubní pasta Libuše

*činí zuby běloskvoucí
a udržuje je zdravé.*

V tubách po 3 a 5 Kč.



Vzorné malby pokojů

provádí firma

THEODOR HLADKÝ

odborný malířský závod

Praha I, Vězeňská ul. č. 2,

Telefon 633-09

podle vlastních i dodaných návrhů za ceny konkurenční



Táhneme s Vámi za jeden provaz!

Chceme láci a jdeme příkladem vstříc!

Stlačili jsme ceny látek, obleků a prádla. Zvýšili jsme kvalitu. Nabízíme Vám nejlepší výrobky za nejnižší ceny. Přesvědčte se osobním nákupem neb objednávkou o Tušlových levných cenách a výborné jakosti. Mějte k nám důvěru. U nás koupíte dobře. Vyberte si ještě dnes, co potřebujete. Budete určitě spokojeni.

KALHOTY pánské: štrukturované Kč 13.—, 15.— z jelenice čertova kůže, celým světem oblíbené; lepší druh k neroztrhání Kč 24.—, 28.—, 36.—, kalhoty z pěkných zimních látek Kč 28.—, 35.—. Kalhoty Werdunus s tříletou zárukou při nejtěžší práci Kč 65.—, 75.—, kalhoty manžestrové (sametky) Kč 35.—, těžký druh zvláště pevný Kč 49.—, z vojenského sukna zimní, teplé, jen nejpevnější druh Kč 49.—, 59.—, kalhoty kamgárnové, tmavé, proužkované na svátek, chloubka našeho závodů, každý je s nimi náramně spokojen, Kč 69.—, 79.—. Kalhoty z vlněných látek, moderní jemné vzory Kč 89.—, 99.—, 119.—. **RAJTKY** jelenicové nejlepší Kč 39.—, z nejlepších jezdeckých kordů, velmi pěkně zhotovené, Kč 55.—, 69.—. **PUMPKY** jen z nejl. praktických látek moderních Kč 59.—, 79.—, 99.—. Na přání ochotně zhotovíme i abnormální velikost. Udejte délku a šířku v pasu. **SUKNĚ** vrchní polovlněné s hedvábím Kč 16.—. **KOSILE** pánské kalikové silné Kč 9.—, 12.—, s hedvábnou náprsenkou zvl. pevné Kč 12.—, 14.—, 16.—, zefírové pevné Kč 10.—, 14.—, nejtěžší druh nezníčitelné, Kč 18.—, šifonové bílé nejlepší druh sváteční Kč 15.—, 18.—, 22.—, flanelové zvl. pevné, pěkné vzory Kč 12.—, 16.—, 17.—. Trikové velmi teplé a pevné Kč 16.—, 19.—. **SPODKY** pánské: z vojenského kalika, zvl. silné Kč 6.—, 9.—, 10.—, grádlové bílé, nejlepší druh na svátek Kč 9.—, 12.—, 16.—, barchetové modré nejlepší, Kč 12.—, 16.—, trikové zimní teplé nezníčitelné Kč 14.—, 17.—. **KOSILE DÁMSKÉ**: flanelové zvl. pevné, pěkné vzory Kč 12.—, 15.—, 17.—, chiffonové s vyšíváním Kč 6.—, 9.—, nejjemnější nádherně vyšívání Kč 12.—, 15.—, 17.—. **KOMBINÉ** dámské ve všech barvách Kč 10.—, 12.—, nejjemnější druh se skvostným vyšíváním, nejoblíbenější Kč 17.—, 19.—, nejkrásnější přepychové Kč 26.—. **REFORMKY** v každé barvě Kč 7.—, 9.—, 11.—. **KAPESNIKY** velké bílé tucet Kč 12.—, 24.—. **PONOŽKY** zvláště pevné 6 párů pouze Kč 15.—, cvrtnové nezníčitelné 6 párů Kč 25.—, vlněné na zimu nejlepší, pevné Kč 8.—, 12.—, 16.—. **PUNČOCHY** dámské lepší druh s hedvábím Kč 8.—, 12.—, 16.—, vlněné teplé nejl. Kč 10.—, 14.—, 17.—. **SVETRY** pánské i dámské moderní Kč 16.—, 25.—, 30.—, 49.—. **OBLEKY** pánské podle míry šité pracovní pevné Kč 59.—, 69.—, 89.—, vlněné v nejl. provedení na svátek Kč 189.—, 230.—. **OBLEČKY CHLAPECKÉ** pro zimu vlněné zvláště pěkné, vkusně ušité Kč 45.—, 69.—, 79.—, 89.—, 99.—. Udejte stáří. **SUKNO** černé neb modré na pánský sváteční oblek 3 metry za Kč 99.—, 179.—. **PLÁTNO** bílé (veba) 10 m Kč 35.—, 55.—. **KALIKO** zvláště silné lepší 10 metrů za Kč 25.—, 35.—. **KANAFASY** nejtrvanlivější 120 cm šíře 10 m jen Kč 59.—, 79.—. **DEKY** na přikrytí 2 kusy Kč 39.—, 49.—, nejlepší krásně květované 89.—. **HOUNĚ** na koně 2 kusy Kč 49.—, 69.—, čistě vlněné nejlepší, 2 kusy Kč 129.—, 159.—, 199.—. Žádné jiné výlohy neúčtují. Objednejte si raději víc, vždyť to je tak levné. Až se přesvědčíte, už nikdy nekoupíte jinde než v našich solidních **ČESKOMORAVSKÝCH TEXTILNÍCH TUŠLOVÝCH PODNÍCÍCH V BENÁTKÁCH**, pošta JIMRAMOV, ČSR.

Pište, že jste četli insert ve Vychovateli. Obdržíte ještě 5% slevy.

Administrace doporučuje tuto solidní firmu k hojnému nákupu.

VYCHOVATEL

Časopis věnovaný zájmům křesťanské výchovy a pedagogiky

REDAKTOR JOSEF HRONEK

ROČNÍK XLVIII · 1933

J. Exc. Msgre Dr. Karel Kašpar: Kéž by duch Krista Pána ovlivňoval mládež...

Univ. prof. Dr. Josef Kachník: Nivnice rodištěm Jana Amosa Komenského.

Univ. prof. Dr. Jaroslav Beneš: Lidská duše a její mohutnosti.

Prof. Msgre Dr. J. Donat: K otázce náboženského vyučování na měšťanské škole a v jednoročním učebním kursu.

Docent Dr. Josef Kratochvíl: Suarezovské pojetí demokracie a výchovy.

Docent Dr. Josef Beran: Pedagogika a její vztah k naší době.

Prof. Josef Hronek: Vyučování náboženství ve třídě elementární.

Dr. Karel Uhl: Zásluhy kongregace sv. Maura o vědu.

Prof. Dr. Lubomír Petr: Nové učebnice katol. náboženství na středních školách v Německu.

Návrh zákona o vzdělávání učitelstva škol národních.

Prof. Jan Novák: Z praxe do praxe.

Literatura. — Zprávy. — Osobní.

Vydává a tiskne Družstvo Vlast v Praze II, Žitná ul. 26 · Telefon 23626

VYCHOVATEL vychází v desíti sešitech o 16 stranách 15. každého měsíce, vyjímajíc prázdniny, za roční předplatné 30 Kč, do ciziny 46 Kč. Předplatné přijímá, přihlášky předplatitelů, reklamace nedodaných čísel a p. vyřizuje majitel a vydavatel Družstvo Vlast v Praze II, Žitná ul. č. 570, čís. telef. 23626. Odpovědný redaktor: F. J. Hubáček.

Příspěvky rukopisné, časopisy výměnou a knihy na posouzení posílejte redaktorovi prof. Josefu Hronkovi v Praze XVII., Ořechovka čp. 576. Redakce odpovídá dopisem jenom na dotazy, ke kterým je připojena známka na odpověď.

Redakční uzávěrka dne 5. v měsíci.

Přejímají články a zprávy „Vychovatele“ lze jen s udáním pramene.

Uživatelé novinových známek povoleno výnosem poštov. ředitelství v Praze č. 226.202/VI-1924.

Vlet. předplatitel'ov a odoberatel'ov „Vychovatele“ touto cestou prosíme, aby si svoje předplatné vyrovnali, kteří tak ešte neučinili.

Snažně prosíme všech, kdož nám dosud předplatného nezaslali, aby tak co nejdříve učinili.

Vřele doporučujeme:

KNIHY A BROŽURY

Čtyřstupem. Napsal Ant. Voborský. Cena Kč 15.—.
Stručné dějiny církevní. III. rozmnožené vydání. Nepostradatelná školní pomůcka. Cena Kč 2.—.
Stručný výťah z liturgiky. III. rozmnožené vydání. Cena 40 haléřů.
Malá katolická liturgika. VI. vydání. Upravil Alois Malý. Cena Kč 2.—.
Bůh a příroda. Děti rády sluší o životě v přírodě, zvířatech, ptactvu, hmyzu. Vhodná příručka pro žákovské vycházky a dobrá pomůcka i při vyučování náboženství. Cena 5 Kč.
Ve vážné chvíli. Apoštolát mužů i žen jest vážným příkazem doby. Jak pracovati a šířiti království boží na zemi, o tom poučuje tato knížka, která v I. části obrací se k mužům, ve II. k ženám. Upozorňujeme na tuto publikaci zvláště kurátní klerus, aby ji v masách rozšířil. Bude mu dobrým pomocníkem. Cena 6 Kč.
Hrdinové ctnosti. Biblické vzory pro jinochy. Cena Kč 6.—.
O významu nábožensko-politických snah sv. Václava v rámci světových dějin. Napsal Antonín Rokyta. Stran 341. Cena Kč 12.80.
O sv. Václavu. Jul. Košnář. Krásný životopis světcův s četnými legendami. Cena Kč 8.—.
Rodina v paprscích Božského Srdce. Ar. Oliva. Cena Kč 6.—.
Modlitba Páně. Ar. Oliva. Cena Kč 8.—.
Frā Josafat: Křižáci a muslimani. Povídka z dob válek o Palestinu. Cena Kč 4.—.
Co maminka Dalence vypravovala. Roztomilé povídky pro děti. B. Bečvářová. Cena Kč 6.—.
Upřímné slovo křesťanským dívkám. Sestavil Karel Vrátný. Cena 40 hal.
Nová kniha blahopřání. Sbírká různých přání a příležitostných proslavů. Cena Kč 7.—.
Stopy Božích cest (verše pro mládež). Napsala Anna Simerská. Cena Kč 3.—.
Korunovaná mučednice. Napsal P. L. Coloma S. J. Přeložil V. Oliva. Cena Kč 15.—.
V červánkách našeho probuzení. Román z XVIII. století. Napsal Ant. Jar. Dubec. Cena Kč 8.—.
O budoucnosti katolické církve a konci světa.

Sepsal V. H. Honert. Přeložil Václ. Oliva. Cena i s pošt. Kč 19.40.
Šimon Abeles a jiné povídky. Cena Kč 6.—.
Nábož. dějiny Podkarpatské Rusi do r. 1498. Napsal Th. Dr. Ign. Rath. Cena Kč 6.80.
Podlahův gotický sen. (Bibliofilské vydání.) Napsal Vilém Bitnar. Cena Kč 9.—.
Nad propastí. Napsal Rudolf Vrba. Cena Kč 15.—.
Vláda peněz. Napsal Rudolf Vrba. I.-II. díl Kč 24.—.
Hrady, zámky a tvrze moravské. Napsal Viktor Pinkava. I. svazek Kč 40.—.

DIVADELNÍ HRY PRO JEVIŠTĚ KATOL. SPOLKŮ:

Půlnoc. Tři scény o sebevrazech. Sepsal V. Vajs. Cena Kč 6.—.
Vězeň na Křivoklátě. Historická hra, Josef Hais-Týnecký. Cena Kč 4.—.
Přemysl Otakar. Historická tragédie. Boh. Bouška. Cena Kč 4.—.
Cholera. Veselohra. Josef Hais-Týnecký. Kč 4.—.
Nešťastná tragédie. Veselohra. Josef Hais-Týnecký. Cena Kč 2.—.
Morávková rodina na venkově. Veselohra. Alois Dostál. Cena Kč 4.—.
V zápasech. Sociální obraz. Josef Hais-Týnecký. Cena Kč 4.40.
Kašpárek agentem. Lidová hra se zpěvy z naší doby pro loutky. Napsal Loučenský. Kč 3.—.
Pro živou vodu. Báchorka. A. Dostál. Kč 4.—.
Vesnická královna Helenka z pazderny. Cínohra. Napsal Loučenský. Cena Kč 4.—.
Na dušičky. Hra pro dívky. Al. Dostál. Kč 3.—.
Štědrý den chudých a bohatých. Vánoční hra pro dívky. Alois Dostál. Kč 4.—.
Když je nouze nejvyšší. Obraz ze života. Antonín Voborský. Cena Kč 1.20.
Sněhulka o vánocích. Dětská hra, cena 50 haléřů.
Za hvězdou Spasitele. Vánoční hra o 5 jednáních. Napsal Ant. Voborský. Cena Kč 4.—.

J. Exc. Msgre Dr. Karel Kašpar,
arcibiskup pražský a primas český:

Kéž by duch Krista Pána ovlivňoval mládež...

Z velikonočního mírového poselství nejdůst. Arcipastýře.

Přihlížím k současným poměrům. Nemíním vyčítati, chci jen upozorniti a předložit k vážné úvaze, zdali cesty, kterými u nás se kráčí, vedou k pokoji a míru. — Od té doby, co byl odňat Církvi vliv ve škole, vyrůstá mládež namnoze bez Boha, ano proti Bohu, a kde první přikázání padá, řítí se sama sebou všechna ostatní. Proto poklesla úcta před autoritou a cizím majetkem, krádeže, loupeže, vraždy a sebevraždy se množí. Otřeseno bylo základem státu, t. j. manželstvím, rozvod a rozluka šíří v rodinách sváry a spory, na úkor nebohých dětí, obrázkové časopisy, výkladní skříně, různá představení zúmyslně dráždí smyslnost, otupují stydlivost — jedinou pevnou hráz proti bahnu nemravnosti, a nemravnost je začátkem konce u jednotlivce i

celých národů! — Jeden nedůvěřuje druhému, nikde pokoj, nikde klid, nikde spokojenost. Lze to nazvati ovocem dobrým? A zdaž neměli by ti, jimž to úřad ukládá za povinnost, v zájmu mládeže, národa a celého státu vážně sebe samých se otázati, je-li ovoce špatné, zdali strom, jak jej budují, může býti dobrým, a zdali nehnijí jeho kořeny?

Kéž by všem se otevřely oči, jako kdysi učedníkům jdoucím do Emaus, tak aby poznali Knížete pokoje — Ježíše Krista! Kéž by se vnořili vážně v Jeho učení! Pak by si jistě i zamilovali Jeho Církev a posuzovali by ji spravedlivě. Kéž by duch Krista Pána ovlivňoval mládež, školu, rodinu, obce, národ, celý stát!

Univ. prof. Dr. Josef Kachník,
děkan metrop. kap. sv. Václava v Olomouci:

Nivnice rodištěm Jana Amosa Komenského.

A. Svědectví úřední.

1. J. A. Komenský udal při zápase na bohoslovecké fakultě v Herbornu (Německo) dne 30. března 1611 své nacionále slovy: Jan Amos Niwnizensis, a dne 19. června a 20. září 1613 na universitě v Heidelberce slovy: Joannes Amos Nivanus, Moravus. Tak svědčí fakultní matrika herbornská a universitní matrika heidelberská; co do matriky heidel-

berské možno přesvědčiti se o tom ze spisu doktora práv Gustava Toepke: Die Matrikel der Universität Heidelberg 1386—1662 (Matrika university heidelberské 1386—1662). Ředitel Fr. Slaměník, stařešina českého učitelstva, navštívil roku 1909 rektora university heidelberské, profesora Dra Wille v Heidelberce, aby se na vlastní oči o zápise přesvědčil, a vydal v učitelském Věstníku ze dne 31. března 1909 ve článku: Po druhé k hrobu

Komenského, toto svědectví: Komenský zapsán jest v matrice dvakráte, dne 19. června a 20. září. Na obou místech ke jménu Joannes Amos připojeno Nivanus. Zmínil jsem se — napsal Slaměník — Dru Willeovi, že je u nás doposud spor o rodiště: zda Nivnice, Uher. Brod nebo Komna. Ale o tom přece nemůže býti pochybnosti — dí profesor — Komenský jako každý jiný student musil přece udati své rodiště. Proč by se byl psal Nivanus, kdyby byl jinde zrozen býval? A tak tomu — dokládá v uvedeném článku Slaměník — bude, a ne jinak. Z Komny pocházel jeho otec, v Uh. Brodě rodina přebývala až do smrti rodičů r. 1602. Proto se později Komenský také zcela správně psáti mohl: Hunno-Brodensis; ale ani v Komně ani v Brodě se nenarodil, nýbrž v Nivnici. Snad matka jeho dlela právě u svých rodičů nebo příbuzných v Nivnici, jinak se záhada vysvětliti nedá. — Dr. J. Kvacsala, nejlepší znatel a životopisec J. A. Komenského, nazývá toto úřední svědectví pro Nivnici jakožto rodiště Komenského přímým, kdežto svědectví L. A. Hrazdery (O jméně a rodišti Jana Amosa Komenského, v Brně 1890) a Jana Kučery (Nové zprávy životopisné o J. A. Komenském, v Čas. vlast. muz. olom. 1891, č. 29) pro Uh. Brod zove nepřímým; a to vycházejícím z ne dosti pevného stanoviska, že místo, kde se otec Martin Komenský zdržoval, musí býti i rodištěm syna. Lze si — dí Kvacsala — mysliti rozličné příčiny, pro které se syn mohl naroditi jinde, nežli kde se otec zdržoval... Jestliže se tedy z toho, že Martin Komenský počátkem XVII. století v Brodě byl usedlým, vyvozuje, že se jeho syn tamže naroditi musil, nepokládám já závěrek tento za oprávněný — aspoň ne za jistý (Něco o rodišti a mladosti Komenského, podává Dr. J. Kvacsala, prof. v Prešpurku: Čas. vlast. muz. spolku olom. 1891, č. 32, 148—153).

2. Druhé úřední svědectví pro Nivnici jakožto rodiště Komenského uvádí Fr. Slaměník v Lidových novinách ze dne 28. března 1917 a Em. K. Zeiner dříve již v Rozhledech 1904, č. 2, ze dne 8. října, a to výpis z purkrechtní, pozemkové knihy města Třebíče z r. 1618 (fol. 160, III.), jenž zní: Létha Páně 1618 při času Sv. Matouše vyhledalo se a našlo se na gruntě Jana Kožíška peněz nezavadných Mandaleně Vizovsky, manželce ctihodného bratra Jana Amosa Nivanusa, správce církevního v městě Fulneku, jmenovitě tři sta třidceti tři zlaty a 5 gr. alb., jeden každéj zlaty za 30 gr. a každý groš za 7 d. alb. počítající. Takové peníze všechny dotčený bratr Jan Amos na místě manželky své Mandaleny Janovi Kožíškovi, držiteli téhož gruntu, za

summu hotových peněz 110 b prodal a tímto zápisem dle dobrého řádu města Třebíče odvezdal a tak na tom gruntě více často jmenovaný ctihodný bratr Jan Amos ani žádný z potomků jeho nic míti nebude. K tomuto svědectví podotýká Fr. Slaměník ve svrchu uvedeném časopise: Tedy i zde ještě 26letý Komenský po sňatku s Mandalenou Vizovskou, vyřizuje peněžní záležitost choti své, užil při úředním záznamu opět jména městečka Nivnice. Psal se tedy po celou řadu let po Nivnici — patrně z té příčiny, když byl ve studiích obec tu uváděl jako své rodiště. Em. K. Zeiner tvrdí tudíž v Rozhledech 1904, č. 2, k zápisům v Herborně a v Heidelberce jakož i v Třebíči se odnášeje: Rodištěm Komenského jest bez odporu Nivnice. (Comeniana, Ke sporu o rodiště Komenského I. 1.) Jan Amos — napsal Fr. Levý (Přerovská Českobratrská církev, v Přerově 1909, 148) — teprv od r. 1621 ke svému rodnému jménu, ač byl rodák nivnický a až dotud vždy po rodišti Nivanus neb Nivnický se podpisoval, přikládal — záhadno proč? — Komenský. Ze v okolí Uh. Brodu rodina Amosů žila, toho dokladem je bratrský horlivec Amos († asi 1522), rodem od Uh. Brodu, usedlý ve Vodňanech, zakladatel strany Amosenců (Přerovská Českobratrská církev; str. 97, pozn. 35).

B. Svědectví Komenského osobní.

1. Na pražském rukopise Koperníkově: De revolutionibus orbium coelestium (O otáčení se nebeských světů) podepsal se Komenský vlastnoručně jakožto Nivnický slovy: Hunc librum a vidua pie defuncti M. Jac. Christmanni digno redemptum pretio in suam transtulit Bibliothecam Joannes Amos Nivanus. Anno 1614. 17. Januarii Heidelbergae. (Tuto knihu od vdovy zbožně zesnulého M. Jak. Christmanna za náležitou cenu vykoupnou ve svou knihovnu přenesl Jan Amos Nivnický. Roku 1614, 17. ledna v Heidelberce.) (Dr. Jos. Durdík ve Světozoru 1873, 78.)

2. V témže Heidelberce podepsal se Komenský r. 1613 ve knize Sylloge quaestionum (Snůška otázek): Joh. Amos e Marcomannis Nivnicenus.

3. Rovněž učinil na konci oslavné básně, kterou složil na počest Jana Litomila, Čecha, bratrského kněze a spisovatele, a která umístěna jest na poslední straně díla téhož Litomila: Metaphysicae brevissima delineatio 1612, Herbornae (Kratíčký náčrt metafysiky 1612, v Herborně), napsav věnování slovy: Percharo suo amico gratulabundus adjecit Joh. Amos e Marcomannis Niwnicenus (Premilému svému příteli jako blahopřání připo-

žil Jan Amos z Moravanů, Nivnický), přiznává se k nivnickému svému původu (Kvacsala, Něco o rodišti a mladosti Komenského, Čas. vlast. muz. spol. olom. 1891, č. 32, 151).

4. Posléze Komenský na polemickém spise: *Judicium de judicio Valeriani Magni super Catholicorum et Aatholicorum credendi regula* (Úsudek o názoru Valeriana Magna (Velikého) o pravidlu víry katolíků a nekatolíků) podepsal se slovy: *Huldericus a Neufeld* (Amos Milující z Nivnice).

5. Komenský arci podepsán jest v pozdějších letech, a to roku 1650 pod řečí: *O vzdělání vtipu, Hunnobrodensis Moravus* (Zeiner, *Rozhledy* 1904, Ke sporu o rodiště Komenského, pozn. 2), také v protokolárním záznamu městské rady v Elbingu z r. 1644 zanesen jest slovy: *accessit posterioribus temporibus Johannes Amos Comenius Hunnobrodensis Moravus* (přišel k nám v poslední době Jan Amos Komenský Uhersko-Brodan, Moravan), na souborném pak vydání didaktických spisů: *Comenii Opera didactica omnia* III. 72, vytištěno jest: a *Johanne Amos Comenio Hunnobrodensi Moravo* (od Jana Amosa Komenského Uhersko-Brodana, Moravana), a Kvacsala nalezl v jednom rukopise v londýnském Britském museu opis náhrobního nápisu Komenského, kdež se na konci dí: *Natus die (28.) Martii MDXCII Hunnobrodac Morav. (narozen dne [28.] března 1592 v Uher. Brodě Moravském) a připojuje se blahořečení: Cui bene precatur F. D. et quicunque parant sequi (Jemuž blahořečí F. D. a kdožkoli se hotoví jeho následovati), k čemuž připojuje též Kvacsala: Litery F. D. ku konci epitaphia vykládám za Filius Daniel (syn Daniel), ale za jisté to netvrdím; leč Dr. Kvacsala sám vše to nazývá svědectvím nepřímým, ba mínění Hrazdérovo, že se Komenský v Uh. Brodě narodil — neboť se Brodský podepsal — nazývá velkým omylem, který třeba uvést v pravé meze. Hunnobrodensis — dí Kvacsala — podepsal se Komenský jenom jednou, a k tomu J. A. Comenius-Hunnobrodensis, a sice v Uhrách, v Sárošském Potoku, což učinil jednak proto, aby si získal jménem tímto sympatie Uhrův (Hunno-), jednak proto, že Nivnici sotva kdo z posluchačstva té řeči, v jejíž titulu jméno to stojí, znal (Kvacsala, *Něco o rodišti a mladosti Komenského*, Čas. vlast. muz. spol. olom. 1891, č. 32, 149). Em. K. Zeiner pak usuzuje: Kdyby náš Jan Amos byl býval v Uher. Brodě zrozen, nebyl by zajisté v dálné cizině k svému označení přibíral bez všeho důvodu jméno, odvozené od nepatrného městečka, které se mu ostatně, jak z různých forem: *Niwnizensis*, *Nivnicenus*, *Nivanus* vidíme, k zlatinisování ani hrubě*

nehodilo, kdežto obecně užívané *Ungaro-Brodensis* bylo tak nasnadě (Zeiner, *Comeniana*, Ke sporu o rodiště Komenského, *Rozhledy* 1904, čís. 2). Odpovídáť dodnes v cizině rodák z okresu uhersko-brodského, z kterékoliv osady zrozený, na otázku: odkud jest? pravidelně: od Uher. Brodu, což jest stereotypní, a latinsky zní: *Hunno-Brodensis*.

C. Svědectví vynikajících spisovatelů pedagogických.

1. Český historiograf Fr. Palacký v *Časopise českého musea* 1829, III. 19, svědčí pro Nivnici a dokládá se A. K. Riegerem, původcem česko-bratrských dějin na počátku 18. století, jenž mezi staršími spisovateli nejlepší zprávy o Komenském měl. Ve svém životopise J. A. Komenského dí, že se psal *Hunnobrodensis Moravus*, jelikož Nivnice jen hodinu od Uh. Brodu vzdálena jest (spisovatelé po blízkém známém městě se pojmenovávali). Narodil se — praví Palacký — Komenský náš v Moravě, v městečku Nivnicích na panství Ostrovském nedaleko Uh. Brodu.

2. Prof. Josef Chmela, jenž k *Orbis Pictus* (Svět v obrazích), tištěném v Hradci Králové 1833 u J. Pospíšila (Stud. knih. olom. číslo 33806, I.), životopisné údaje přidal, napsal: Jan Amos Komenský narodil se v městečku Nivnicích na panství Ostrovském, nedaleko Uh. Brodu, léta 1592 dne 28. března. Příjmení to Komenský vzalo původ svůj ode vsi Komny na panství Světlovském, odkud předkové jeho tuším pocházeli.

3. Dr. A. Gindely v *Čas. českého musea* 1860, 510—11 (Stud. knih. olom. č. 52.114), dovolává se rukopisného seznamu nejprůběžnějších vůdců bratrských, který na konci první polovice 18. století v Lešně zhotoven byl a v kterémž vedle jiných zpráv při jméně Komenského takto napsáno stojí: *Sein Leben und Schriften findet man kurz auf einem Bogen beschrieben in seinem Buche: Das einzige Nothwendige aus dem Lateinischen ins Deutsche übersetzt, Leipzig 1733... Er ist gebohren 1592 d. 28. März in dem Städtlein Niewnitz in Mähren und in Amsterdam gestorben 1671 d. 15. Nov. (Jeho život a spisy popsány jsou krátce na jednom archu v jeho knize: Jediné potřebné, z latinského do němčiny přeloženo v Lipsku 1735... Narodil se 1592 dne 28. března v městečku Nivnici na Moravě a zemřel v Amsterdamě 1671 dne 15. listopadu.)*

4. Univ. prof. Jos. Jireček Nivnici rodištěm ve své „*Rukověti k dějinám literatury české*“ (I. 369) uvádí.

5. Ředitel Fr. Zoubek, vynikající komeniolog (nar. 6. list. 1832, zemř. 1890), v životopise J. A. Komenského (Otto v Praze 1892, str. 1, 2) a v pedagogických časopisech důsledně hájil, že se Komenský v Nivnici narodil.

6. Četní spisovatelé učebnic dějin pedagogiky, jako na př. ředitel Fr. Bohdan Kalina, Nivnici rodištěm Komenského býti dosvědčují. Kalina (Obrazy z dějin vychovatelství, 3. vyd. v Praze 1893, 60) píše: J. A. Komenský (lat. Comenius) narodil se dne 28. března

1592 v Nivnicích na Moravě, odkud se jeho otec do Uherského Brodu přestěhoval.

7. Svědectví spisovatelů a vychovatelů v národě českém tolik proslulých potvrdily rodinné zápisy rodiny Komenských, které poslední přímý mužský potomek J. A. Komenského, Jiří Viktor Figulus, žijící v Rauetfontainu (Transwaal, Jižní Afrika) do osvobozené vlasti s sebou přinesl, a v nichž zaznamenáno jest, že se Jan Amos Komenský dne 28. března 1592 v Nivnicích na Moravě narodil (Večer, Praha 1919, čís. 207, 3).

Univ. prof. Dr. Jaroslav Beneš:

Lidská duše a její mohutnosti.

Předneseno v pražském rozhlasu.

I. Problém lidské duše a jejích mohutností jest zajisté problémem důležitým, a není divu, že ve všech dobách zaměstnával největší lidské duchy. Badáním o lidské duši obírali se filosofové všech věků. Ovšem — jako v mnohých jiných věcech — tak i v učení o lidské duši nedospěli všichni k jednotnému názoru. Uvedeme o lidské duši to, v čem se shodují nejen všichni filosofové křesťanští, nýbrž čemu v podstatě učili dávno před křesťanstvím i mnozí filosofové pohanští, zvláště největší filosof řecký Aristoteles.

Lidskou duší nazýváme principem čili zdrojem lidského života, a to života vegetativního, smyslového i rozumového. Životem vegetativním žijí i rostliny, život smyslový mají i zvířata, životem rozumovým však jest obdařen toliko člověk. Proto pojem člověka je vyjádřen definicí: živočich rozumný. Člověk se liší od zvířete o tolik, o kolik se liší život rozumový od pouhého života smyslového. Život smyslový se projevuje především činností smyslů, a to nejen smyslů vnějších, na př. zraku, sluchu atd., nýbrž i činností smyslů, jež jsou zvány vnitřními, na př. obrazotvornost (fantasie); k životu smyslovému náleží také rozličná hnutí, na př. smyslová rozkoš nebo hnus, strach atd. Člověk má mimo tento život smyslový ještě život jiný, podstatně vyšší, totiž život rozumový. Je nejen schopen vnímati svými smysly různé vlastnosti tělesné, nýbrž chápe i věci nehmotné, na př. ctnost, Boha atd.; jest nejen s to, aby si tvořil představy, nýbrž tvoří též všeobecné abstraktní pojmy. Jest nutno výslovně podotknouti, že pojem jest něco zcela jiného než pouhá představa. Neboť jakákoliv představa vyjadřuje vždy něco konkrétního, in-

dividuálního; na př. každá kružnice, kterou si ve své obrazotvornosti představuji, má nějakou velikost, tvar, barvu atd., je tudíž něčím konkrétním a individuálním. Naproti tomu pojem kružnice si tvořím tehdy, chápu-li svým rozumem definici kružnice: „geometrické místo bodů, které mají od jednoho bodu stejnou vzdálenost“. To, co tím pojmem je vyjádřeno, není něčím konkrétním a individuálním, neboť nemá žádné velikosti ani tvaru, ani barvy atd. Proto je pojem kružnice něčím vpravdě všeobecným, poněvadž každá jednotlivá kružnice je konkrétním uskutečněním toho, co pojem obsahuje; neboť zajisté o každé jednotlivé kružnici, ať existující ať pouze možné, právem tvrdím, že je geometrickým místem bodů, které mají od jednoho bodu stejnou vzdálenost. Rozumovým pojmem tudíž pronikáme až k samé podstatě věcí, abstrahujeme ode všech znaků, jež ji individualisují. V tom se rozumová mohutnost liší od mohutností smyslových, jež vnímají pouze jednotlivé konkrétní tělesné jakosti, konkrétní barvu, tvar, velikost atd., nemožnou proniknouti až k poznání samé podstaty věcí. Tak jako zrakem vidím pouhá písmena vědecké knihy, avšak samotný vědecký obsah chápu toliko rozumem, tak smysly vůbec nevnímají jen tělesné hmotné vlastnosti, kdežto rozum proniká v samu podstatu věcí. Odríkávati pouhá slova se naučí i papoušek, má tudíž i on představu naučených slov, avšak pojmem vyjádřeným těmito slovy rozumí toliko člověk. I kuň se naučí hrábnouti kopytem čtyřikrát, bylo-li před ním napsáno v číslicích 2×2. Tedy i on má představu napsané formulky, s kteroužto představou po důkladném cvičení se u něho sdružuje před-

stava čtverého hrábnutí kopytem. Avšak vztahu, vyjádřeného onou početní formulkou, nechápe zvíře, nýbrž toliko rozumný člověk. Proto i učitel, zkoušející žáka a chtějící poznati, zdali opravdu příkladu rozumí, nespokojí se pouhým žakovým odříkáním, nýbrž žádá na něm, aby sám uvedl též příklady jiné, v nichž by též vztah byl obsažen. I zvíře vidí svým zrakem složitý stroj, hledí na jednotlivá kolečka v sebe zapadající, jednotlivé páky atd., avšak nikdy nedovede od těchto hmotných součástí abstrahovati jejich vzájemných vztahů, totiž vztahů příčinnosti, účelnosti a jiných. Naproti tomu člověk poznává tyto vztahy poznává tím i samu podstatu stroje, proto dovede sám stroj opravit nebo zdokonaliti. Právě toto rozumové poznání je základem veškerého pokroku a kultury lidské.

Z toho všeho je patrné, že smyslové poznání zůstává vždy omezeno na hmotu, rozum však dovede abstrahovati od hmoty, poznává všeobecné abstraktní vztahy a podstatu věcí. Tedy předměty poznání rozumového podstatně převyšují řád hmotný; neboť všechno, co je řádu hmotného, jest konkrétní a individuální, jest určeno časem a prostorem. Jestliže tudíž mohutnost rozumová poznává všeobecné abstraktní vztahy, jichž platnost není omezena ani časem ani prostorem, jest zřejmé, že tento předinět rozumového poznání podstatně přesahuje veškerý hmotný, tělesný řád. Je-li však rozumová mohutnost schopna poznávati předměty řádu nehmotného, pak i sama je mohutností nehmotnou, poněvadž není možno, aby před-

měty nehmotné poznávala mohutnost, jež sama hmotou je omezena a poutána. Rozum není tudíž mohutností organickou, t. j. mohutností, jejímž nositelem čili subjektem by byly tělesné orgány, na př. mozek nebo nervy, nýbrž jest mohutností na hmotě nezávislou čili duchovou. Tím se liší od smyslů, jež jsou mohutnostmi organickými. Tato nehmotnost jest též důvodem, proč rozum může i své vlastní úkony jasně poznávati a o nich reflektovati. Proto též jediný člověk v celé přírodě viditelné je schopen vědomí sebe sama.

Rozumové poznání je též kořenem svobodné vůle. Ze zkušenosti víme, že naše poznání smyslové často bývá provázeno snahou o dosažení toho, co svými smysly poznáváme. Jestliže na př. hladový člověk vidí před sebou chutně upravené jídlo, již v něm vzniká touha a snaha, aby po jídle sáhl a utišil svůj hlad. Tuto snahu čili snaživost, vznikající z poznání smyslového, pozorujeme stejně u zvířat jako u člověka. Avšak jako člověk vedle poznání smyslového má ještě poznání vyšší, rozumové, podobně se projevuje u něho vedle snahy smyslové ještě snaha vyšší, vznikající z poznání rozumového. Tuto snahu, která směřuje k dosažení toho, co rozum poznává jakožto dobré, nazýváme vůlí. Ze tato vůle je podobně jako rozum mohutností nehmotnou, plyne z toho, že jednak sama předpokládá jako svůj kořen již jinou mohutnost nehmotnou, totiž rozum, jednak pak její úsilí směřuje často k dosažení dobra nehmotného, na př. získání ctnosti, ba někdy dává přednost dobrům nehmotným před nejlákavějšími statky hmotnými.

(Příště dokončení.)

Prof. Msgre Dr. J. Donat:

K otázce náboženského vyučování na měšťanské škole a v jednororočním učebním kursu.

Pro měšťanskou školu, která tvoří jednotu s obecnou školou ve smyslu říšského zákona pro obecné školy z 14. května 1869, platí stanovení cíle v § 1 jako pro obecnou školu ve smyslu tohoto zákona: „Školy obecné zřízeny jsou k tomu, aby děti v mravnosti a nábožnosti vychovávaly.“ Zvláště má měšťanská škola poskytovatí vzdělání, přesahující účebný cíl obecné školy, zejména s ohledem na potřeby živnostníků a rolníků.

Měšťanská škola opatřuje také předběžné vzdělání pro učitelské ústavy a pro ony od-

borné školy, které nepředpokládají středoškolského vzdělání. Mezi učebními předměty na měšťanské škole jest náboženství na prvním místě.

Podle toho stanoví min. nař. z 8. června 1883, IV., odst. 3., že se má při stanovení platné osnovy toho dbáti, aby předměty, které jsou nezávislé na potřebách školního místa nebo okresu — na prvním místě je náboženství — byly zvýšeny na 2 hodiny týdně.

Podle toho stanoví školní vyučovací řád pro obecné školy z 30. října 1879, § 18, aby

propouštěcí vysvědčení bylo vydáno vedoucím ústavu a vyhotoveno všemi učiteli ve třídě — i příslušným učitelem náboženství. Rovněž se má náležitě dbáti znalosti z náboženství při přestupu do vyšších tříd neb oddělení.

Min. nař. z 26. června 1903 byly pak zařízeny na měštanských školách jednoroční učebné kursy.

Co se týče učeb. kursů, spojených s měšť. školami, byla vydána první ustanovení o jejich zřizování minist. nařiz. z 26. června 1903, V. Bl. č. 37. Podle § 8 těchto nařiz. mají učebné kursy za úkol upevňovati a prohlubovati právě získané vědomosti a dovednosti v praktickém použití, případně zdokonalovati, též získati úplné ovládnutí vyučovací řeči slovem a písmem i v korespondenci a též v drobné korespondenci obchodní. — Osnovy se měly poříditi s pečlivým ohledem na speciální potřeby školního místa nebo okresu. Další min. nař. z 26. června 1903, V. Bl. č. 38, praví o náboženském vyučování. — Při uvedení náboženského vyučování do osnovy je nutná předem dohoda s příslušným nadřízeným náboženským úřadem. Tím bylo ponecháno místo v osnově náboženskému vyučování podle potřeby.

Československé školské zákonodárství má od počátku — nehledě k stále se opakujícímu protestu velké části obyvatelstva — tendenci zbaviti se ve školním vyučování mravně-náboženského cíle.

Nejen na středních školách, kde nastalo katastrofální omezení a snížení v náboženském vyučování, nýbrž i na poli obecnoškolském nastalo systematické zkrácení hodnoty náboženského momentu. Min. nař. z 25. listopadu, čís. 214, zrušeny povinné náboženské úkony, které přece tvoří nutné doplnění náboženského vyučování.

Min. nař. z 11. srpna 1919, čís. 26.183, bylo stanoveno, že se může dosáhnouti výchovného cíle v § 1 říšského zákona o obecných školách vytčeného též bez náboženského vyučování, poněvadž je náboženství jen relativně povinný předmět. Podle toho mohou býti katolické školní děti ve stáří 7—14 let osvobozeny od náboženského vyučování, jestliže o to požádají rodiče, případně jejich zástupci vyhovujícím způsobem u ředitelství školy. Dále jsou školní vysvědčení přípustná a platná též bez známky z náboženství.

V malém školském zákoně z 13. července 1922, Sbírka zák. a nař. č. 226, bylo dosavadní omezování náboženského vyučování uzákoněno, jak se dříve stalo min. výnosy; a dvě prováděcí nařízení k malému školskému zákonu z 4. dubna 1925, Sb. z. a n. č. 64, a

z 15. května 1925, č. 16.137, vykládají ustanovení zákona ve stejném duchu. Podle nich byly náboženskému vyučování přiřčeny pravidlem krajní hodiny v rozvrhu hodin.

Výnosem zemské školní rady v Praze z 1. července 1926 bylo zatímne upraveno nábož. vyučování po odděleních na obecných a měštanských školách ve smyslu malého školského zákona § 13.

Min. výnosem z 9. května 1922, č. 69.485-I, byly stanoveny nové normální osnovy pro měštanské školy, zároveň však bylo ustanoveno, že má míti každá měštanská škola vlastní osnovu, vypracovanou sice v rámci normálních osnov, přece však se zvláštním ohledem na potřeby místa a kraje. Tuto zvláštní osnovu vypracují učitelské konference a přizpůsobí vhodně výběr a úpravu učebné látky podle možnosti zvláštním poměrům školního místa a jeho okolí a potřebám žactva. Normální osnova opatřuje sice pro I.—III. roč. měšť. školy náboženství po dvou týdenních hodinách, ponechává však dále omezení podle malého školského zákona § 3, bod 5 a 6.

Pro jednoroční učebný kurs, který nebyl nikdy spojen s měšť. školami, byla vydána prozatímní učebná osnova min. nař. z 13. června 1924; osnova měla býti směrodatná pro podrobné učebné osnovy, vypracované učit. konferencí. Podle ní bylo stanoveno 12 předmětů povinných pro chlapce s 29 hodinami týdně celkem a 12 předmětů povinných pro dívky s 32 týdenními hodinami celkem. Z nepovinných předmětů (franština, případně jiná cizí živá řeč, těsnopis, psaní na stroji, zpěv pro dívky) může si žák voliti jen 5 týdenních hodin a dívka 4 hodiny týdně.

Občanská nauka a občanská výchova jsou o dvou hodinách týdně v čele povinných předmětů, zatím co náboženství není jmenováno ani mezi nepovinnými předměty. Přece však je zřejmo z odpovědi ministerstva školství z 31. července 1924, č. 9943, na dotaz Dra Procházky a soudr., že náboženské vyučování nemá být zásadně odstraněno z učebných osnov. Praví se tam: „Vydržovatelé kursů zařadili dosud jen v jedné desetině případů náboženské vyučování jako povinný nebo nepovinný předmět; bylo tedy v kursech náboženské vyučování jen výjimečně. Pro tento skutečný stav nezavedlo ministerstvo náboženství do kursů ani jako předmět povinný ani jako nepovinný, ale umožnilo, aby si vydržovatelé sami zařadili náboženství do učebné osnovy... Podle odst. 6. mohou býti podle místních poměrů zařaděny do osnovy také jiné nepovinné předměty, kromě těch, které jsou ve výnose zvláště vypočítány.

Je tedy v moci vydržovatelů kursů, aby zařadili náboženství do učebné osnovy kursu jako povinný předmět za podmínek, stanovených ve výnose aneb je zavedli bezpodmínečně jako předmět nepovinný.“

Zmíněný odstavec 6. min. nař. z 13. června 1924 praví: Na počet vypočítaných nepovinných předmětů netřeba se dívati jako na úplný, nýbrž mohou se zde zavést jiné nepovinné předměty vždy podle místních potřeb.

Místo této zatímní osnovy byla oznámena def. normální osnova min. výnosem z 9. června 1932, čís. 71.393-I., která má všeobecně vstoupiti v platnost počátkem školního roku 1933/1934.

V povinných předmětech nastala jen potud změna, že občanská nauka s dvěma hodinami není již na prvním místě mezi povinnými předměty, nýbrž že je posunuta s jednou hodinou týdně na třetí místo. Jako nepovinné předměty jsou uvedeny: polština, ruština, srbochorvatština, frančtina, angličtina, lati-

na, těsnopis, psaní na stroji, zpěv pro dívky. Z těchto nepovinných předmětů mohou si chlapci voliti jen 4 týdenní hodiny, dívky dvě hodiny.

Je zřejmo, že za těchto okolností nezbyvá pro náboženství místa. O zákazu náboženského vyučování nemůže se tu ovšem mluvit, jak bylo uváděno v některých katolických listech. Zhoršení ukazuje poslední výnos jen potud, že se zdá, že odst. 6. min. výnosu z 13. června 1924 není již uveden. Praví: „Netřeba mít za to, že jsou nepovinné předměty vyjmenovány úplně, nýbrž podle místních potřeb se mohou zavést ještě jiné nepovinné předměty.“ Místo toho praví se v novém výnose, ještě jen skromně: odst. 4.: V učebném kurse může se také vyučovati nepovinným předmětům: na př. cizí řeči, těsnopisu, psaní na stroji a pro dívky zpěvu.“

Bude úkolem našich poslanců, zajistit dodatečným vysvětlením ministerstva školství a nár. osvěty status quo ante.

Docent Dr. Josef Kratochvíl:

Suarezovské pojetí demokracie a výchovy.*)

Základní problém demokracie záleží v tom, naučiti vládnoucího, aby dobře rozpoznal své vlastní zájmy i zájmy obecné a dával mu mravní sílu, aby překonával v sobě lenost a vášně, sobectví atd. Demokracie více nežli každá jiná forma vládní potřebuje mravnosti a tím ovšem i náboženství. Demokracie žádá nutně silné mravní výchovy. Demokratická idea přináší života schopné ovoce jen tehdy, je-li založena na hlubokém základě nezištnosti, lásky k bližnímu a spravedlnosti.

Úkolem demokratické moci státní jest, aby se starala o veřejné a obecné blaho všech občanů. Celý řád politický i vše, co souvisí s výkonem moci zákonodárné, soudní i výkonné, náleží do státních úkonů. Není však nikterak nutno, ba je spíše škodlivé, když státní moc zasahuje do činnosti číře soukromé.

Jakékoliv zbytečné omezování občanské svobody, každé přímé zasahování do soukromého podnikání a každý pokus poručnickování, pokud toho není třeba k odstranění obecného zla a nebezpečí, jest mimo hranice oprávněné moci státní.

Ani v oblasti číře politického řádu není dovoleno, aby si moc státní vedla libovolně. Účelem státu, jak výše řečeno, jest blaho obecné, a tedy každé poškozování tohoto blaha, ať nesmírným militarismem, politikou příliš fiskální, školským monopolem atd. je zvrácením pravého demokratického řádu. Udělovati výhody pouze určitým třídám společenským neb určitým krajům je na újmu blaha obecného a nesrovnává se nikterak s demokratickým uspořádáním společnosti.

Řekli jsme výše, že demokracie vyžaduje silné mravní výchovy, to znamená, že každému občanu má se dostati vzdělání a výchovy, aby mohl řádně plniti svou úlohu volice a občana. Závažnost k návštěvě škol je tedy nepochybná. Demokracie beze škol nebyla by demokracií. Školní povinnost neplyne jenom z práva občanova na vzdělání, nýbrž hlavně z povinnosti, aby se vzdělával, poučoval a připravoval na své občanské funkce. Bezplatné národní a občanské školství, toť nutný podklad závažného programu demokracie.

Nelze však nalézt žádného přesvědčivého

*) Jesuita Francisco Suarez, zvaný čestným jménem doctor eximius (1548—1617), patří mezi nejvýznačnější a nejbystřejší filosofy světové. Rozsah jeho vědecké erudice je podivuhodný; myšlenková hloubka, jasnost a přesnost neobyčejná. Pracoval nejen ve všech oborech filosofických (metafysice, psychologii, noetice, etice, státní filosofii), nýbrž se stejnou pílí i v pozitivní i scholastické theologii, apologetice, sociologii, pedagogice a asketice. Redakce t. l. upozorňuje na krásnou studii univ. prof. Dra Jos. Kratochvíla „Problém politické moci“ (Brno 1933, tiskem a v komisi Občanské tiskárny v Brně).

důvodu, že by demokratická škola musila býti pouze laická či beznáboženská. Jisto jest pouze tolik, že náboženská snášenlivost se ukládá učitelům všude, kde jsou ve škole děti různého náboženského vyznání, že jest naprosto nepřípustno, aby učitel urážel náboženský cit dětí nebo aby snad prováděl agitaci pro určité náboženství. Ale laická škola tam, kde se zavrhuje celá kategorie občanů pro jejich vnitřní náboženský cit, podtíná vlastní kořen demokracie, totiž rovnost a svobodu všech před zákonem i veřejným postavením.

Je přece naprosto jasno, že není možno vychovávat řádně, na př. křesťanskou mládež bez ohledu na náboženskou její víru. Podstatným cílem výchovy jest zajisté vytvoření pevného a opravdového charakteru, t. j. člověka, jakým má býti a musí, má-li dospěti

k cíli svého života. Opravdový křesťan tedy musí býti vychován tak, aby jednal vždy a všude podle zásad nauky Kristovy. Učení Kristovo podle přesvědčení křesťana zušlechťuje přirozený život, zdokonaluje jej a uvádí v soulad s životem nadpřirozeným.

Výchova mládeže náleží v první řadě rodině. Škola má pokračovati v základech výchovy, jež dala rodina a proto její výchova nesmí odporovati výchově v rodině, nýbrž s ní souhlasiti. V tom jest zajisté ladné rozvíjení dětské duše. Demokracie tedy nutně žádá vedle škol laických, bezkonfesních, svobodné školy křesťanské pro děti křesťanské. Jest věru znakem právě nejpokrokovějších demokracií (na př. ve Spojených státech severoamerických, ve Francii, Belgii, Holandsku atd.), že toto nařízení schvalují a podporují.

Doc. Dr. Josef Beran:

Pedagogika a její vztah k naší době.

Předneseno na vánoč. kursu jihočeského katol. učitelstva v Č. Budějovicích dne 27. XII. 1932.

(Dokončení.)

II. Naši českou veřejnost není možno dělit jen na dva souhrnné tábory, tábor Kristův a antikristův. Ve skutečnosti musíme počítati s tím, že tábor Kristův je u nás rozdvojen, hlediskem náboženského uvědomění. Ano, máme tábor Kristův — katolíků uvědomělých a neuvědomělých, těch, kdož jsou praktickými katolíky a kdož jsou katolíky jen matrikovými. Snad by moralista řekl, katolík neuvědomělý není katolíkem. Ale katolický vychovatel nesmí zapomenouti té vrcholně krásné vychovatelské zásady nejlepšího vychovatele lidstva a vzoru všech vychovatelů, Ježíše Krista samého, jenž učil: nalomené třtiny nedolomiti a hasnoucího knotu nehasiti. Jestliže království Srdce Ježíšova se má vztahovati i na ovce odloučené od ovčince Kristova, tím spíše musí zaujmouti i ty ovečky, které se k ovčinci tomu hlásí, ale bloudí, jsou ochablé. Nesmíme přehlížeti proto všechny ony činitele, již umožnily ovlivnění zásad pedagogického socialismu i v řadách katolíků. Jsou to z činitelů vnějších hlavně tisk a všechny ty moderní prostředky osvěty: biograf a radio, z vnitřních pak hovoření pohodlnosti a vášním, jež podporovány jsou účinně marxismem, popírajícím duši a věčnost.

Ano, socialismus úmyslně, ve snaze vští-
piti co nejširším masám své zásady, tedy ve

snaze vychovati co nejširší masy podle směrnic své socialistické pedagogiky, vyvinul velmi účinně agitaci pro rozšíření svého tisku. Tisk socialistický dosáhl tohoto cíle, je nejrozsířenějším tiskem, ať přihlížíme k socialismu národním nebo demokratickému. Socialističtí ministři zavedli co nejhorlivější agitaci k zpopularisování biografů a radia. Osvětové sbory založené i v malých obcích svými knihovnami, filmovými představeními a rozhlasem nejen vzdělávají a vychovávají ve svých zásadách jak své straníky, tak i širší vrstvy mimo své organizace, nýbrž i názorně navádějí mládež k napodobování a dospělé povzbuzují k následování. A aby zamezili trestní stíhání, ovlivňují justici, okupovali resort spravedlnosti a pod rouškou falešné humanity na jedné straně legalisují znemravnělost, na druhé omlouvají a osvobozují trestuhodnost.

To je ovzduší, ve kterém žijeme, ovzduší, jež otráví snadno slabé duše, zejména když tím jen podněcuje vášně a posilňuje zpohodlnělost. Toto ovzduší zachvátilo nejen vrstvy bezvěrecké, nýbrž i lid náš katolický, pokud není probuzený a uvědomělý, a to nejen dospělé, nýbrž i děti a dorůstající mládež, jež ve školách řízených a reformovaných socialistickými učiteli vsakuje nepozorovaně a

plnými doušky tento jed rozum i vůli otravující. Pokud na tom, že i náš lid a naše mládež je stržen tímto ovzduším, máme vinu my, nechci zde rozebírat, ale odpovědnost naše je veliká, a to ne snad jen před soudem dějin, což by byla pouhá fráze bez vztahu na soud poslední, ale před soudem Boha, který nás povolal k tomu, abychom vychvacovali duše z drápů ďáblových.

Je snad smutný obraz, jak jsem jej nastínil, ale je skutečný, není přehnaný, a běda nám, kdybychom si chtěli zastírat tuto skutečnost. Jsou nepřáteli našimi, kdo radí k pesimismu a k malomyslnosti, ale ne menšími nepřáteli pravých zásad vychovaných jsou ti, kdož by chtěli chlácholit, že to není ještě tak nejhorší. Obojí směřuje k nečinnosti, která by se na nás v nynějších dobách zle vymstila. Je nesprávné, že se nedá už nic dělat, ale je stejně nesprávné, že není třeba tak mnoho dělat. Sledujeme dobře, jak horečně pracuje socialismus, s jakým úsilím a s jakými prostředky. Bylo by neodpuštělným hříchem sledovat tuto horečnost nečinně. Ano, naše doba je prosáklá do jádra všeho života rodinného i individuálního socialismem, jsou prosáklé i vrstvy našeho lidu, pokud není uvědoměn, třeba burcovat neuvědomělé, zachraňovat ohrožené a toto se docílí jen systematickou prací katolíků uvědomělých. V Katolické akci dal svatý Otec nám katolíkům všestranný prostředek k paralysování socialistické výchovy jak dospělých, tak mládeže, a encykliky i listy vztahující se k zavádění a provádění Katolické akce mohou být směle postaveny vedle sociálních encyklik Pia XI. Nedivíme se proto, že politika je nepřitelem Katolické akce, nedivíme se také, že sv. Otec Katolické akci vtiskl ráz přísně nepolitický. Kéž by jen zásady Katolické akce co neúčinněji byly uplatňovány v pedagogice; vzhledem k nynějším poměrům několik námětů ve třetí části.

III. V této části mám na zřeteli tábor katolíků uvědomělých, katolických vychovatelů par excellence, kteří živeni jsou eucharistickým Kristem dovedou eucharistickou životodárnou silou uplatňovati ve svém působení výchovném a obrodném. Katolický vychovatel jen tenkrát splní svůj jedinečný úkol v době naší, jestliže bude udržovati v sobě fond živého a praktického katolicismu sebevýchovou eucharistickou. To platí o knězi stejně jako o laiku. A jestliže se musíme radovati z toho, že nám rostou řady katolického učitelstva, pak nesmíme zapomínati na tento základ pravého apoštolátu a duši veškerého apoštolátu, na vnitřní život udržovaný eucharistií. Jsou významná slova žijícího dosud filozofa německého, Przywary, který tak krás-

ně praví ve svém stručném, ale hlubokém spisku „Eucharistie a práce“: „Je-li pravdou, že ve svatém přijímání Kristus vchází v naše duše (a to jest věčnou pravdou)... je-li pravdou, že žijeme v době častého, a denního svatého přijímání (a to dosvědčuje zkušenost), jací to mužové plní Pána musí tu povstávat. Jak vysoko převýšiti musí svatá pracovní síla katolíků pracovní schopnost nekatolíků, kteří sklízí jen drobečky se stolu milostí... Jak rychle mizeti musí všechna pohoršení z katolických rodin. Jak nádherně musí rozkvétati veliké katolické organizace. Jak čistě a beze skvrny zazářiti musí bratrská láska v táboře katolickém. Jak žasnouti musí národové země nad pracovním žářem učedníků Páně, kteří dobývají nebe. Jak proměnit se musí tvář země ve slunném jasu Spasitelově.“ Ano, bez tohoto základu vši pravé výchovy nepřispějeme k obrození lidstva, jak to žádá od nás sám Kristus, a podotýkám, tento základ eucharistický nemůže být omezen jen na výchovu náboženskou, nemusí se vztahovati na všechnu práci v nejširším slova toho významu. Pro práci eucharistickou vnější, praví též autor, „není žádného předmětu, žádného pracovního pole, které by snad bylo nezvyklým neb méně svatým, bezvýznamným neb méně užitečným“. Katolická výchova není jen náboženská. Zdůraznil jsem to hned na začátku, všestrannost jejího cíle vyžaduje i všestrannosti prostředků a metod a ve všem tom katolickém učiteli a katolické učitelce musí Eucharistie pomáhat. Lev XIII. vybudoval základnu vnější obrodné činnosti katolicismu. Pius XI. burcuje k praktickým a důsledným aplikacím, Pius X. však do všech obrodných snah vložil jedině správného ducha encyklikami eucharistickými. Ano, Eucharistií k práci, a to k všestranné práci výchovné, to musí být naše vůdčí heslo v další činnosti. A v praxi, in concreto?

V první řadě musí naše katolické učitelstvo ať řeholní anebo světské důsledně sledovat a s umírněností studovat nové směry a reformy ve školství a v pedagogice. Jsme si vědomi, že všechny ty směry a reformy mají jednu základní vadu, totiž schází jim všestrannost cíle. To musíme stále mít na zřeteli. Z toho hlediska, když pedagogiku naši posuzujeme, poznáme hned ducha, který jí prochvívá, a i vliv, jak se v jednotlivostech jeví. Honosí se nynější pedagogika, že porazila a překonala intelektualismus dřívějšího pedagogického herbartismu, ale nepozoruje, a není schopna také vycítiti, že jednostranný duch její upadá v podobný partikularismus, rozleptává jednotlivé podrobnosti vzdělání rozumového, zaměňuje často podstatné s ne-

podstatným a hlavního účelu výchovy, výchovy vůle a tím i povahy, charakteru také nedosahuje. Naopak svým nesprávným názorem na svobodu vůbec vychovává k libovůli a k povrchnosti, takže, jestliže dřívější pedagogika intelektualistická zanedbávala výchovy vůle, nynější výchova socialistická ji vychovává zvráceně.

Proto považuji za nejnutnější práci v oboru všeobecně výchovném, proti výchově k bezcharakternosti pracovati ve výchově hlavně k budování pravých povah a charakterů, a to všestranným pěstěním všech schopností, jak přirozených, tak nadpřirozených. Probíráti jednotlivosti považuji za zbytečné, a přecházelo by to rámec všeobecnosti mé přednášky, upozornil bych jen ještě na to, že vedle studia ducha nových směrů a reforem pedagogických nutno studovati i navrhované prostředky a metody. Varoval jsem dříve před exklusivním stanoviskem ke všemu novému, neodsuzovat vše a priori. Studujeme i názory svých nepřátel, mnohé nalezneme upotřebitelné, a dáme-li tomu, co shledáme dobrého, také ducha katolicismu, budem těžit z pokroku, jemuž úplně se uzavřítí ani katolický vychovatel nemůže. Některé formy nabízené moderní pedagogikou nedaří se aplikovati v duchu universalismu katolického, bylo by to také monstrum někdy, bez výběru a bez akomodace aplikovati je na výchovu vedenou v duchu katolickém. Na to musí býti brán zřetel zejména ve školách klášterních. Nejen ducha vnášet do užívaných nových prostředků, ale napřed je přizpůsobit, upravit, aby se staly nosnými pro vysoké idee nadpřirozeny. Studovat, mnoho studovat, a myslím, že by zde měla býti součinnost laických katolických učitelů s řeholními větší. Laičtí nemohou tak pronikavě působit na světských školách, jako učitelstvo klášterní na svých školách klášterních, ale zase na druhé straně učitelstvo řeholní nemá tolik příležitosti a tolik času (vzpomeňme, že má vedle školních povinností ještě i řeholní), aby mohlo sledovati a prostudovati všechny ony podrobnosti reforem v pedagogice a školství. Vzájemné porady, nejen ve formě pracovních kursů, ale zejména ve formě volnějších pracovních porad, konferencí, by jistě po té stránce mnoho pomohly.

Konečně ještě jeden zhoubný následek socialismu výchovy musíme paralyzovati. Vlastní duch socialismu je zastírán názvem amerikanismus. I když teď odmyslíme si onu nevhodnost, aplikovati čistě to, co odpovídá poměrům americkým bezohledně, t. j. bez ohledu na tradici a dějinný vývoj kultury a pedagogiky naší, na poměry u nás, pama-

tujeme, že výsledek výchovy americké je velká povrchnost ve vzdělání. Tak uvede pedagogický socialismus náš národ nejen do povrchnosti povahové, nýbrž i do povrchnosti v kultuře a vzdělanosti, a povrchní osvětou dopracuje se socialismem vychovaný lid i k povrchní svobodě, nepravé svobodě, která je vždy nebezpečnou pro celou společnost. Proto, jako musí katolický vychovatel vychovávat zejména v naší době k důkladnosti povahové, k charakternosti, musí vychovat i k důkladnosti ve vědomostech, a pravou důkladnou osvětou vésti lid také k pravé, jediné zdravé a i celku prospěšné svobodě. A bude to chloubou našich katolických škol, bude-li z nich rekrutovati národ náš pevné povahy a pravé, ne povrchní vzdělance. Tolik vzhledem k vlastní práci a k činitelům vnitřním ve výchově. Bylo by osudnou chybou opomíjeti a duchem katolicismu neovlivňovati i zevní činitele výchovné. Tisk, biografy, rozhlas, jak jsme slyšeli, jsou ve službách socialistické pedagogiky. Svým vlivem jsme po této stránce ještě velmi málo pronikli. I zde musíme více pracovati, organizačně i osvětově. Katolická akce má dávatí směrnice, udávatí správné mínění v jednotlivých otázkách. Nutno správně informovati, nutno odbornými a vpravdě objektivními kritikami a posudky v našem tisku náš lid upozorňovati a opravdu v duchu katolicismu vychovávat. To se neděje, ba naopak v mnohém i náš tisk z ohledů propagačních a finančních nesprávně naši katolickou veřejnost informuje a vychovává. Stížností už bylo dost, a takový způsob akomodace nebude jistě Bohem požehnán. Katolická akce ve svém výchovném odboru musí také důsledněji využití stávajících zákazů pornografie a filmových představení. Co je předpisů, jichž by se dalo použít, ale není žalobce, proto není ani vyšetřujícího soudce. Důsledností a výchovou v tomto směru mnoho by se dalo dokázati na záchraně mladých. Poněvadž i justice, zejména vzhledem k mladým zločincům úzce souvisí s výchovou, poznamenávám, že výchova mladých zločinců je také pole, v němž právě katoličtí vychovatelé byli mezi nejpopovolanějšími, a jež, ať už vlastní vinou, neb bez naší viny nebylo od nás pěstěno. A tak vzhledem k zevním činitelům by se rozrostl předmět této přednášky.

Musíme ovšem také apelovati i při snáhách výchovných na veřejné činitele politické. To je také příznačný ráz pedagogiky naší doby, že je zpolitisována. Pedagogika a školství je v naší době politicum. Toho jsme si dobře vědomi, právě tak jako politicum je náboženství. Nezavinili jsme to my. Ale právě ti, kdož v boji protináboženském oháněli

se heslem „nezatahujte politiku do školství“, zpolitisovali školství tak, že není jen socialistické organizačně, zevně, nýbrž i duchem, vnitřně. Na našich politických činitelích je tedy, aby, pokud je možné, do krajnosti brzdili a zamezovali překotné reformování podle zásad socialismu pedagogického. Vždyť mají povinnost bránit všem těm osudným následkům, jaké přinese národu našemu tato překotnost. Zároveň ale musí podporovati aktivismus katolických vychovatelů. Negativismus byl by osudný!

Napadá mne častěji, že jestliže bezvěreční vychovatelé už dříve nemohli se ve svých zásadách pedagogických dovolávati Komenského, tím méně tak mohou činiti reformátoři školství naší doby. Však se také Komenského dovolávati ani nepokoušejí. A tu by neškodilo, kdyby naše katolické učitelstvo důkladně studovalo názory Komenského. Stálo by to za pokus, propagací názorů Komenského,

očistěných ovšem od subjektivistické jednostrannosti a náboženské nesnášenlivosti, a prodchnutých duchem katolicismu, pracovati za lepší budoucnost výchovy v národě našem ve smyslu zásad v přednášce navržených. Vždyť je to poslání církve katolické, znovubudovat a obrozovat.

Literatura: Dr. Behn: Philosophie der Werte als Grundwissenschaft der pädagogischen Zieltheorie. München, 1930. — Dr. K. Černocký: Moderní anthropologie a vychovatelství. Článek, Vychov. listy, 1932, str. 289. a nn. — Dr. J. Kratochvíl: Dnešní proudy pedagogické. Vychov. listy 1932, str. 241 a nn., a 292 a nn. — A. Krejčíř: V proudu školských reform. Vychov. listy 1932, str. 321 a nn. a 361 a nn. — Dr. M. Löwenek: Das neue Leben und die deutsche Schule. München 1930. — Dr. G. Raederscheidt: Die Stellung der Volksschule im Bildungsganzen der Gegenwart. Příspěvek velkého díla Die Volksschule, ihre Bildungs- und Erziehungsarbeit, bearbeitet von Franz Weigl und Ludwig Battista. München 1931. — Dr. J. Vrchovský: „Církev a nová doba.“ Olomouc, 1932.

Prof. Josef Hronek:

Vyučování náboženství ve třídě elementární.

(Pokračování.)

2. Nutným požadavkem k povolání učitelskému, zvláště pro vyučování náboženské jest, aby učitel prohrát byl láskou nelíčenou (2. Kor. 6, 6) a radostným temperamentem. Jest toho třeba zejména ve třídě elementární, kamž učitel náboženství vstupovati má vždy s radostnou myslí a usměvavou tváří.

Kdo nemá lásky, nemůže vychovávat děti, které více chápou srdcem a více tuší než vědí. Dítě vnímá nejmocněji to, co nevysloveno vyvěrá z ovzduší a proniká celou bytostí (L. N. Tolstoj). Výchova dětí vyžaduje mnoho práce, trpělivosti a obětavosti, jež právě v lásce k dětem a v lásce k povolání mají nejmocnější zdroj. Vrozené sklony a chybné návyky dětí a jejich odstraňování, to vše vyžaduje veliké trpělivosti a shovívavosti a jest k tomu třeba také velikého umění.⁵ Není to učiteli snadno, není však nemožno takovému vychovateli, který v sobě přemůže egoismus a zapálí své srdce láskou bezvýhradnou, jsa sobě vědom slov sv. Pavla: „Kdybych mluvil jazyky lidskými i andělskými, lásky však neměl, byl bych jako měď zvučící a jako zvonec znějící. A kdybych měl proroctví a znal

všecka tajemství a veškerou vědu, a kdybych měl víru, takže bych hory přenášel, lásky však kdybych neměl, ničím bych nebyl... Lásky je shovívavá, dobrotivá... neroztrpčuje se... všechno snáší, všechno přetrpívá...“ (1. Korint., 13, 1—7.) Láskou touto se stane učitel dětem přítelem vzácných kvalit, pedagogem nejlepším z dobrých a pěstounem mládeže nejvzácnějším. Laskavost však nesmí přecházeti v slabost a škodlivou shovívavost. S přívětivou laskavostí spojuje učitel vážnou přísnost, žáci nesmějí jej pokládati za sobě rovného.

6. Nejdůležitější povinnosti učitele náboženství.

Povinnosti učitelovy jsou stanoveny zákonnými předpisy, které nejen znáti, ale také svědomitě zachovávat musí právě učitel náboženství, aby ukázal, že tak činí z lásky ke vznešenému povolání. Stručně o nich pojednáme se stanoviska didaktického.

1. Ježto učitel náboženství má býti svým žákům vzorem charakteru a mravnosti, požaduje se na něm více než na jiném, aby byl uceleným charakterem a byl dokonalé mravným. Učitel náboženství nesmí ve své horlivosti vyučovatelské zapomínati, že

⁵) „Die Leistungen der grossen Pädagogiker sind Kunstleistungen, Intuitivschöpfungen“ — Bernfeld „Sisyfos“.

jest jeho úkolem nejen učit, ale také mládež vychovávat. Vychovává především příkladem, kterým sám dětem jest vzorem. Děti jsou bytosti velmi napodobivé, přijímající zvyky, řeč, náhledy, jednání i chování svého okolí. Jest tudíž zvláště na učiteli náboženství, aby byl dětem příkladem a vzorem šlechetného mravního smýšlení. Ovšem příklad učitelův musí býti založen na skutečných osobních vlastnostech a nesmí býti líčený a strojený. Děti velmi rychle poznají pravé vlastnosti učitelovy od předstíraných. Katecheta i u těch nejmenších má vystupovati vždy opravdově, důsledně, přesně, přirozeně a skromně. Běda, přistihnou-li žáci, že učitel jinak mluví a jinak jedná! Mládež od svého učitele očekává zejména přesnost, svědomitost, důslednost a spravedlnost. Jimi získá si nejen úctu dětí, ale i jejich lásku a důvěru. Učitel náboženství varuj se úzkostlivě již každému zdání nespravedlnosti nebo zaujatosti proti některým žákům. Předmět, jemuž vyučuje učitel náboženství, již sám vyžaduje, aby učitel byl v celém svém vystupování vážný. Býti vážným, to neznamená býti těžkopádným a zamračeným. Děti milují veselost. Umět se s dětmi zasmát bývá někdy nejlepší cestou je získat. Děti nechť vidí, že jejich učitel je prodchnut živou vírou, nelíčenou zbožností, svědomitostí, mírností a trpělivostí, spojenou s otcovskou přísností a spravedlností. Ve sboru učitelském nechť jest učitel náboženství vždy přívětivý, k představeným uctívý a ochotný, ale bez patolízalství. Učitel náboženství musí od sebe odvrhnouti všecko, co by ho „diskvalifikovalo“.

2. Učitel má míti kromě nadání a lásky k povolání učitelskému potřebné vědomosti všeobecné i odborné.⁶ Jest nezbytné, aby i ve třídě elementární ovládal náboženské učivo ve všech jeho částech do posledních detailů. Kromě toho třeba, aby vyznal se dobře v teorii a praxi výchovné, studoval dále pedopsychologii, sledoval odbornou literaturu a dále se vzdělával. Vědy pedagogické⁷ ve

⁶) „Die erste Voraussetzung für eine produktive Erziehung ist, dass der Erzieher selbst erzogen ist und dauernd an seiner Erziehung arbeitet.“ Ruth Künkelová.

⁷) Pedagogickými vědami nazýváme disciplíny, jejichž nejvyšším pojmem jest výchova vůbec. Rozdělení jejich přehledně podává doc. dr. V. Příhoda:

a) Nauky exaktně vědecké, kvantitativní:

1. Pedagogická antropologie neboli pedologie: a) Pedoanatomie. — b) Pedofysiologie. — c) Pedometrie. — d) Pedopsychologie. — e) Nauka o vývoji tělesném a mentálním. — 2. Školní hygiena. — 3. Pedagogická pathologie a teratolo-

všech svých disciplínách neustále rostou, mění se dále náboženské poměry, které nejsou bez vlivu na školu, proto právem se žádá, aby katecheta nepřestával na tom, co si přinesl ze svých studií, ale odborně studoval jednotlivé nauky speciální. Nesmí však při tom zapomínati, že sebe větší vědění neprospívá, nevyzná-li se učitel náležitě v metodě vyučování a nemá-li pedagogického taktu. Proto se doporučuje mladšímu učiteli, aby hospitoval u zkušenějšího katechety a jeho na radu často se dotazoval.

Hospitace (= náslechy) ve škole má pro mladšího učitele ten účel, aby si osvojil poučení o tom, jak vyučuje vzorný katecheta. Prof. Chlup mluví o psychologii náslechu praví: Jsou tři možná poučení o praktickém vyučování. Mohu se o něm poučiti pouze teoreticky z knihy nebo z výkladu, dále následkem, nebo konečně praktickým výstupem. A uvádí, že pro psychologii náslechu jest významné, aby ten, kdo chce prakticky vyučovati, prošel všemi těmito způsoby přípravy. Teoretické poučení zachycuje hlavní principy výuky a člení ve smyslu těchto didaktických a pedagogických zásad učebnou látku, následkem ukazuje na přirozené podmínky nebo překážky učebního pochodu a konečně vlastní výstupy dodávají kandidátu schopnosti a obratnosti v postupu. Nakonec takové hodiny jest třeba podrobný rozbor, kterým začátečník od staršího, jenž má mu býti vzorem, získává nejvíce poučení.

3. Bez přípravy do školy nemá učitel ni-

gie. — 4. Pedagogie nápravná. — 5. Pedagogická psychologie. — 6. Pedagogická sociologie. 7. Pedagogická technika (didaktika) a metodologie. 8. Pedagogie speciální: a) Škol mateřských. b) Škol obecných venkovských, městských. c) Škol vyšších. d) Škol vysokých. — 9. Pedagogická statistika. — 10. Školská administrativní a školský dozor. — 11. Pedagogická psychotechnika: a) Měření inteligence. — b) Školské měření. — c) Rádcovství pedagogické. — d) Rádcovství pro povolání.

b) Nauky dokumentární (historické):

1. Pedagogická systematika: a) Pedagogie obecná neboli teorie výchovy (všeobecné úkoly, normy a prostředky výchovy a výuky). — b) Pedagogie diferenciatní (za jakých podmínek lze dosíci všeobecných úkolů či norem u daných individuí). — 2. Pedagogie srovnávací. — 3. Školská organizace: a) historická, b) srovnávací. 4. Dějiny pedagogie.

c) Nauky spekulativní (kvalitativní):

1. Pedagogická hypotetika a pedagogické pojmoslovi (kritické přezkoumání pedagogických pojmů a hypotes). — 2. Filosofie výchovy dějin. 3. Pedagogie normální a hodnotící. — 4. Filosofie výchovy.

Jak široké obzory poznání a vědění se otvírají mladému učiteli!

kdy přicházeti, nýbrž na každou hodinu co nejvčasněji se připravit. Vchází do třídy, nevěda čemu bude učit, ubije ve škole čas a znechutí žáky a ani sám nebude mít radosti z učení. Nemá se podceňovati nikdy třída elementární, neboť tam právě má být psychologem, jenž se do duší žáků vmýšlí, na stanovisko jejich sestupuje a s hlediska psychologického učivo podá. Příprava začátečníka budiž důkladná a pokud možno písemná, u zkušeného učitele trvá kratší dobu a záleží někdy v rozpomenutí na to, čemu bude vyučovati, metodický postup učebné látky, již si osvojil.

4. Jest třeba, aby učitel toho dbal, by včas do školy přicházel, nejpозději 1¹/₄ hodiny před vyučováním. Učitel ručí již v této době za bezpečnost dětí ve škole, a může být soudem podle § 1309 obč. zák. přidržen k náhradě škody. Povinný dozor nutno konati i v přestávkách.

5. Učitel náboženství má znáti školské zákony a nařízení a jimi se řídit. Zákony podávají nejen povinnosti, ale i práva, obé jest nejen dobré, ale nutné znáti. Bylo by skutečně smutné, kdyby učitel neznal právních norem o národním školství, neznal-li by řádu školního a vyučovacího (dosud v platnosti jest s příslušnými změnami řád školní a vyučovací z 29./IX. 1905, ale v dohledné době vyjde již řád čsl.), služební pragmatiky učitelské, v níž jsou vytyčeny jeho povinnosti, ale také práva (pro katechety ustanovené školními úřady platí celá, na učitele náboženství, povolane ke službě školní jen orgány církví a náboženských společností, na př. kněží z duchovní správy, vztahují se ustanovení tohoto nařízení jen v míře ustanovené v § 152).

Proto služební pragmatika nařizuje v § 29: Nechť si osvojí zevrubnou znalost předpisů, jež se týkají jeho služebního postavení a činnosti.

6. Učitel mějž takt společenský. Svým věděním, rozhledem a ušlechtilou povahou imponovati bude právě tak, jako zdrženlivostí a skromností získává sympatie rodičů svých žáků. Jeho zevnějšek budiž skromný a vkusný, bez teatrální pósy. Děti mají bystré oko! Nepořádnost v oděvu, zanedbanost učitelova právě tak odpuzuje jako šviháctví a zženštilost. Učitel má sám od žáků žádati spořádanosti, ale kterak toho docílí, když sám je pravý opak. Musí pamatovati na to, působení učitelovo nekončí stěnami učebny. Častým stykem s rodiči svých žáků upoutává učitel jejich zájem o náboženskou výchovu a získává u nich značný vliv.

O chování učitelově služ. pragmatika sta-

noví v § 13: Učitel je povinen ve škole nebo v úřadě i mimo školu nebo úřad šetřiti stavovské důstojnosti, chovati se shodně s požadavky kázně a varovati se všeho, co by mohlo zmenšiti úctu a důvěru, jichž jeho postavení vyžaduje, nebo obnoviti zájmy školy, výchovy a vyučování.

7. K řádnému plnění všech povinností úřadu katechetského musí být učitel tělesně i duševně zdrav. Proto se nehodí každý k povolání katechetskému. Zdraví dodává vědomí síly k povolání a udržuje energii vůle.

8. Právní norma (služ. pragmatika § 1) stanoví, že učitelem náboženství může být ustanoven jen československý státní občan čestného dřívějšího života, který je úplně způsobilý plniti povinnosti učitelského úřadu a kterého příslušný vrchní úřad náboženský prohlásil za způsobilého k vyučování náboženství (dostane-li kanonickou misi).

7 Osnova vyučování náboženského.

Učebný úkol určuje vyučování náboženskému osnova buď povšechně (osnova rámcová) nebo podrobně (podrobná, rozvrh učiva na měsíce, týdny, hodiny). Osnova vyučování náboženského, a to osnova je jednotná jest nutná, a to již proto, aby vyučování bylo jednotné. Jinak by se podávalo učivo náboženské rozkouskovaně a bylo by ponecháno na vůli jednotlivých učitelů; tím pak zeslabovalo by se působení jeho v život člověka.

Jednoty v učení náboženském jest třeba zvláště u dětí, neboť přestupující z jedné školy na druhou, mohou snadno pokračovati, kde přestaly ve škole předešlé.

Jinak slyší některou látku několikrát, jiné neuslyší ani jednou a tak nepoznávajíce celého učiva, zůstávají nevědomy ve věcech víry a mravů a mohou snadno vzíti zkázu v životě nábožensko-mravním.

Jednotná osnova učiva prospívá i učitelům náboženství, nejen že nikdy neprijdou v rozpaky, čemu mají učit ve třídě elementární, ale i přeložení jsouce z jedné školy do druhé mohou ihned pokračovati. Také shodnou se snadno, když na téže škole vyučuje více než jeden učitel náboženství.

Mimo to se usnadňuje jednotnou osnovou práce a spravedlivé posouzení církevnímu do zrci, jenžto věda, co mělo být probráno, snáze bude moci dáti spravedlivý úsudek o stavu školy i o způsobilosti učitele náboženství.

Aby byla možná jednotná osnova, třeba vzíti za měřítko okolnosti nejvíce nepříznivé, nejmenší míru doby vyučovací a učebné lát-

ky. Při příznivějších okolnostech ovšem může se požadovati více. Také toho třeba dbáti při tom, že se musí podávati žákům každého stupně určitý celek, aby děti měly na každém stupni celé učení náboženské před sebou — to platí i pro třídu elementární. Celek ten musí však býti přiměřený schopnostem a potřebám dětí tohoto stupně, sic by nebylo učivo pochopeno a nemělo by užítu. Tím není řečeno, že by žáci v první třídě vůbec neměli nic slyšeti o pravdách, které pochopiti nemohou. Vždyť některých pravd, a to velmi důležitých, nelze pochopiti vůbec, nesměly by se jim tedy nikdy podávati a děti nepoznaly by celého náboženství. Mimo to není víra pouze předmětem rozumu, nýbrž i srdce a vůle. Toho jenom budiž dbáno, aby nepředkládaly se dětem pouze nahodilé úryvky učiva náboženského, nýbrž aby učivo náboženské, jež se dětem podává, tvořilo celek věku dítěte přiměřený. Celek tento pak nechť učitel rozvíjí co do rozsahu jaksi v kruzích koncentrických vždy více, čím na vyšší stupeň děti přicházejí. Při tom pak nechť se pozdržuje déle tam, kde toho potřeba dětí žádá.

Každý učitel náboženství má si sestaviti podrobné osnovy s ohledem na vnitřní a vnější poměry své školy (městské či venkovské, v prostředí katolíků horlivých či vlažných). Odtud vyplývají pro jeho osobní práci důležité didaktické příkazy:

1. Vycházeti ve všem z prostředí dítěte!
2. Lokalisovati a individualisovati!
3. Osnovati školskou praxi na možnostech žákovské práce! „Ukaž mi svůj podrobný osobní rozvrh látky, a povím ti, jaký jsi katecheta“ — praví zkušený odborník V. Kubíček.

Pro vyučování náboženské vzniká v nynějších dobách nová obtíž při spojování tříd v oddělení, takže namnoze se stává, že učitel na málotřídní škole má třebaš všechny děti katolické sloučeny v jedné třídě. Vedle skutečné jednotřídky přibývá katechetovi jednotřídní škola pro vyučování náboženské. Je to typ nejsložitější a při osnování učiva nutno postupovati po odděleních, jako ve třídě školy vícetřídní. Je tedy ve skutečnosti v jedné místnosti několik tříd. Vyučování náboženství na nižším stupni je nejtěžší. Nejlépe organizovati v praxi oddělení ne jako třídu, nýbrž jako skupinu žactva (skupinové vyučování), kdy skupinu tvoří žactvo ne podle ročníku školní docházky, nýbrž podle nadání, podle skutečných vědomostí. Vyučování bude individualisováno. Učebnou látku osnovami předepsanou dělíme ve dva i tři roční běhy (turny). Tomuto dělení v roční běhy musí učitel

dobře rozuměti a dobře je provést, aby elementární stupeň neutrpěl.⁸

8. Vyučování biblickému dějepisu ve třídě elementární.

Základem a východiskem vyučování náboženského jsou biblické dějiny, které tak podává katecheta, aby děti při tom si osvojily věroučné a mravoučné pravdy. Ne mythy a báje, ne románové vypravování, ale skutečné dějiny jsou to, které katecheta ze sv. Písma dětem vykládá.

Vypravuje jim o Bohu, co učinil pro člověka, aby byl blažen, před hříchem i po hříchu, upozorňuje děti snadným a nenuceným způsobem na plnění povinností vůbec a náboženských zvláště. Zejména hledí k tomu, aby poznali na základě biblické dějepisy učení o Bohu, o stvoření, pádu člověka, o božské všemohoucnosti, dobrotě, všudypřítomnosti, vševedoucnosti, svatosti a spravedlnosti. Poučiv je o pádu člověka a o tom, že Bůh zaslíbil Vykupitele, přejde k Novému zákonu a vypravuje o Vykupiteli, jeho zaslíbení, narození, mládí, křtu a působení, kterak učil (některá podobenství: marnotratný syn, milosrdný Samaritán), zázraky činil, dětem žehnal a všechny lidi miloval, kterak vjel do Jerusalema, posledně večerel, trpěl, umřel, z mrtvých vstal a ukázav se apoštolům několikráte a dav jim moc učiti, křtiti, odpouštěti hříchy a služby Boží konati, na nebesa vstoupil a Ducha Svatého seslal. Posléze, kterak apoštolové učili, křtili a vzkládáním rukou udělovali jiným lidem moc, kterou sami přijali od Pána Ježíše.

Při tom nesmí učitel zapomenouti, že má před sebou děti malé, a proto nežádá na

⁸) Docent Mons. V. Kubíček ve svém „Rozvrhu učiva“ praví: V nerozdělené jednotřídce učí se poměrně nejtíže. Učitel náboženství bývá tu na vahách, čemu dáti přednost: zdali soustavnému probírání katechismu nebo soustavnému vyprávění dějin biblických. Je velmi radno, „unum facere et alterum non omittere“. Obojího je na výsost potřeba: i soustavného učení katechismu i soustavných dějin biblických, ba této historické soustavy je vlastně potřeba víc. To právě byl způsob, podle kterého se učivalo za stará, a nezbyvá, leč vstoupiti po této stránce do starých osvědčených kolejí. Dá se takto celé učivo náboženské na nerozdělené jednotřídce probrati — ovšem v míře proti jiným školám poněkud omezené — za dobu školní docházky ve čtyřletém turnu dvakrát. Pro náboženství nerozdělené jednotřídky jsou školním řádem vymezeny dvě hodiny týdně, a to namnoze s jedinou docházkou. Proto navrhuje v podrobném rozvrhu učiva pro tyto školy 37 dvouhodinových lekcí. Kde se do jednotřídky dochází dvakrát za týden, možno z jedné lekce udělati dvě.

nich příliš mnoho. Byť i méně uměly, jen když srdce se roznítí láskou ke Kristu a vůle jejich se nakloní ke konání dobrého.

V prvních hodinách cvičí učitel děti v řádném dělání kříže a v náležitém konání nutných modliteb (Otčenáš, Zdrávas), neboť v dnešní době přicházejí mnohé děti do školy a neumějí ani kříž udělati.

9. Normální učební plán

pro vyučování katolickému náboženství ve třídě elementární (v samostatné třídě neb oddělení).

1.—4. Uvítání dítek. O Bohu. Bůh ve třech osobách. Krátká ranní a večerní modlitba. Poučky vyvozené: Spínání rukou. Znamení sv. kříže. Křesťanský pozdrav. Kdo jest Bůh? Bůh jest nejvyšší Pán. Svaté náboženství jest učení o Pánu Bohu.

I. Prazjevení.

Stvoření světa, hřích prvních lidí, zaslíbení Vykupitele.

5. Stvoření světa. (První 3 dny.) Poučky vyvozené: Bůh je věčný: Bůh je vždy. Bůh je duch: Bůh nemá těla. Věřím v Boha.

6. Stvoření světa. (4.—7. den.) Poučky vyvozené: Bůh stvořil svět. Stvořiti: z něčeho něco učiniti. Bůh je všemohoucí: Bůh může učiniti všechno, co chce. Otec všemohoucí. Věřím v Boha, Otce všemohoucího. Oslovení modlitby Páně.

7. Stvoření andělů a pád některých. Poučky vyvozené: Jací byli andělé? Jakými se stali někteří andělé? Kterak potrestal Bůh pyšné anděly? Kterak jmenujeme zavržené anděly? Kterak odměnil Bůh dobré anděly? — Stvořitel nebe i země. Všichni andělé byli dobří a svatí. Někteří andělé stali se pyšnými. Bůh pyšné anděly zavrhl do pekla. Zavržené anděly jmenujeme ďábly. Bůh odměnil dobré anděly blažeností v nebi. Bůh je spravedlivý: Bůh dobré odměňuje a zlé trestá.

8. Andělé strážci. Poučky vyvozené: Kterak se jmenují andělé, kteří nás ochraňují od zlého? Andělé, kteří nás ochraňují od zlého, jmenují se andělé strážci. Také nás k dobrému napomínají. Každý člověk má svého anděla strážce. Modlitba k andělu strážci.

9.—10. Stvoření prvních lidí. Ráj. Poučky vyvozené: Kterak se jmenovali první lidé? Z čeho se skládá člověk? Bůh je dobrotivý náš Otec. Věřím v Boha, Otce všemohoucího, První lidé se jmenovali Adam a Eva. Člověk se skládá z těla a duše. Duše lidská je nesmrtelná.

11. První přikázání. Hřích prvních lidí. Po-

učky vyvozené: Kdo hřeší? Hřeší, kdo Boha neposlouchá. Bůh jest všudypřítomný: Bůh jest všude. Bůh jest vševědoucí: Bůh ví všechno.

12. Trest za hřích. Poučky vyvozené: Bůh jest nejvyšší svatý: Bůh miluje dobré a nenávidí zlé. Bůh je nejvyšší spravedlivý.

13. Hřích dědičný. Poučky vyvozené: Komu ještě uškodil hřích Adamův? Kterak hřích Adamův nám všem uškodil? Kterak jmenuje se tento hřích? Hřích Adamův uškodil také nám všem. Hřích Adamův uškodil nám všem, že jej všichni po Adamovi dědíme. Tento hřích jmenuje se hřích dědičný.

14. Zaslíbení Vykupitele. Poučky vyvozené: Co slíbil Bůh prvním lidem po hříchu? Kdo jest slíbený Vykupitel? Bůh slíbil prvním lidem po hříchu, že jim pošle Vykupitele. Slíbený Vykupitel jest Ježíš Kristus. Bůh jest nejvyšší milosrdný: Bůh rád nám všechny hříchy odpouští, chceme-li se polepšiti.

15. Otče náš. Poučky vyvozené: Nacvičiti a krátce vyložiti.

II. Nejdůležitější události ze života Pána Ježíše.

1. Dětství a mládí Pána Ježíše.

16. Zvěstování narození Páně. Poučky vyvozené: Kratičký výklad a nacvičení 1. části Zdrávasu. Jenž se počal z Ducha Svatého.

17. Panna Maria navštěvuje Alžbětu. Poučky vyvozené: Dokončení Zdrávasu.

18. Narození Pána Ježíše. Poučky vyvozené: Kdo jest otec Pána Ježíše? Kdo byl sv. Josef? Kdo byla matka P. Ježíše? Kde se narodil Pán Ježíš? Otec Pána Ježíše jest Bůh Otec. I v Ježíše Krista Pána našeho. Svatý Josef byl pěstoun Pána Ježíše. Matka Pána Ježíše byla Panna Maria. Jenž se počal... narodil se z Marie Panny. Pán Ježíš narodil se v Betlemě.

19. Vánoce. Poučky vyvozené: Štědrý večer, jesličky, vánoční stromek.

20. Pastýřové u jesliček. Poučky vyvozené: Narodil se Kristus Pán. (Koledy.)

21. Příchod mudrců. Poučky vyvozené: Svátek svatých Tří králů.

22. Útěk do Egypta a návrat. Poučky vyvozené: Bůh pečuje o všechny lidi, zvláště o dítky. Nebuď hněviv! (Herodes.) Nezabiješ. Člověk míní, Pán Bůh mění. Mladátka.

23. Dvanáctiletý Ježíš v chrámě. Poučky vyvozené: Ježíš, vzor dítek. Cti otce svého i matku svou! Svatá Rodina.

2. Veřejný život Pána Ježíše.

24. Jan Křtitel. (Krátká zmínka o působení Janově na Jordáně.) Křest Páně. Poučky vy-

vozené: Čí Syn jest Ježíš? Kterak se jmenují tři božské osoby? Ježíš Kristus jest Syn Boha Otce. Jest jeden Bůh. Jsou tři božské osoby. Tři božské osoby se jmenují: první Otec, druhá Syn, třetí Duch Svatý. Svatý křest.

25. Pán Ježíš učí. Učedníci, apoštolové. Poučky vyvozené: Krátká zmínka o postu a pokušení Páně.

26. Svatba v Káně galilejské. Poučky vyvozené: Pán Ježíš jest všemohoucí, jest Bůh. Pomáhá na přímlovu P. Marie.

27. Rozmnožení chlebů. Poučky vyvozené: Modlitba před jídlem a po jídle. Chléb náš vezdejší dej nám dnes.

28. Utíšení bouře na moři. Zalovení ryb. Poučky vyvozené: Důvěřuj v Boha! Když je nouze nejvyšší, pomoc Boží nejbližší. Na Božím požehnání všechno záleží.

29. Uzdravení slepce u Jericha. Poučky vyvozené: Buď útrpný!

30. Uzdravení šlakem poraženého. Poučky vyvozené: Odpuštění hříchů.

31. Uzdravení služebníka pohanského setníka. Poučky vyvozené: Cti Boha a miluj bližního! Do církve Kristovy jsou povoláni všichni národové.

32. Vzkříšení mládence naimského. Vzkříšení dcery Jairovy. Poučky vyvozené: I nás Pán Ježíš v poslední den z mrtvých vzkřísí. Jak se chovati máme při pohřbu.

33. Ježíš, přítel dítek. Poučky vyvozené: Proč chodíme do kostela? Svatostánek. Pán Ježíš přebývá v našich kostelích. Návštěva Jeho.

34. Pán Ježíš učí své učedníky modliti se. Poučky vyvozené: Krátké opakování výkladu Otčenáše.

35. Milosrdný Samaritán. Poučky vyvozené: Kdo jest náš bližní? Náš bližní jest každý člověk. Co nechceš, aby ti jiní činili, nečini ty jim.

36. Marnotratný syn. Poučky vyvozené: Odpuštění hříchů. I vám Bůh hříchy odpustí (ve svátosti pokání), chcete-li se polepšiti.

37. Vzkříšení Lazara. (Stručně.) Nepřátelé Kristovi. Poučky vyvozené: Kdo byli nepřátelé Pána Ježíše? Nepřátelé Pána Ježíše byli židovští kněží a zákoníci.

38. Slavný vjezd P. Ježíše do Jerusalema. Poučky vyvozené: Neděle květná. Svěcení ratolestí (kočiček). Nedělí květnou počíná „Svatý týden“.

3. Utrpení, smrt a oslavení Pána Ježíše.

39. Poslední večeře. Poučky vyvozené: Zelený čtvrtek. Sv. přijímání.

40. Pán Ježíš na hoře Olivetské.

41. Pán Ježíš před vysokou radou. Poučky vyvozené: Co řekl Pán Ježíš před vysokou

radou sám o sobě? P. Ježíš před vysokou radou řekl sám o sobě, že jest Syn Boží.

42. Pán Ježíš bičován, trním korunován, na smrt odsouzen. Poučky vyvozené: Trpěl pod Pontským Pilátem.

43. Pán Ježíš nese těžký kříž.

44. Pán Ježíš ukřižován, na kříži umírá. Poučky vyvozené: Ukřižován, umřel. Velký pátek, zvonění ve 3 hodiny.

45. Pohřeb Pána Ježíše. Poučky vyvozené: Boží hrob v kostele. A pohřben jest. Sstoupil do pekel. Bílá sobota. Slavnost vzkříšení.

46. Pán Ježíš vstal z mrtvých. Poučky vyvozené: Třetího dne vstal z mrtvých.

47. Velikonoce. Poučky vyvozené: Pomlázka. Kraslice.

48. Pán Ježíš se zjevuje apoštolům.

49. Pán Ježíš vstupuje na nebesa. Poučky vyvozené: Vstoupil na nebesa... i mrtvých. Svátek Nanebevstoupení Páně.

50. Seslání Ducha Svatého. Poučky vyvozené: Kdo jest Duch Sv.? Kterak jmenují se tři božské osoby dohromady? Věřím v Ducha Svatého. Duch Sv. jest: třetí božská osoba, pravý Bůh. Svatodušní svátky. O nejsv. Trojici (opakování z hodiny 24.). Tři božské osoby dohromady jmenují se nejsv. Trojice.

4. Církev katolická.

51. Petrovo kázání, první věřící. Poučky vyvozené:

52. Církev katolická. Poučky vyvozené: Svatou Církev obecnou.

53. Pán Ježíš bere matku svou do nebe. Poučky vyvozené: Panna Maria, královna nebeská. Svatých obcování.

54. Poslední soud. Poučky vyvozené: Život věčný.

55.—56. Apoštolské vyznání víry. Nacvičiti.

57.—60. Celkový obraz života Pána Ježíše. Opakovati probrané učivo.

Nota: Z církevního roku kromě již v osnově vyznačených hlavních slavností budiž pamatováno na vhodné zařazení do katechese svátku sv. Lidmily, sv. Václava, Všech svatých, Dušiček (hrob, hřbitov), sv. Mikuláše (nadílka), Hromnic, Křížových dnů, Božího Těla, sv. Jana Nepom., sv. Petra a Pavla a sv. Cyrila a Metoděje.

Prázdniny. Katecheta propouští děti na prázdniny s vroucím napomenutím, jak se mají o prázdninách chovati.

10. Metoda učebná.

První kapitolou ve výchovné praxi, jak je přesvědčen Laurie, jest výklad o metodách.

Na nich namnoze závisí zdar veškerého vyučování. Při dobré metodě postupovati lze rychleji, důkladněji a s námahou co nejmenší, než při metodě pochybné nebo žádné.

Metoda jest promyšlený, účelný a soustavný postup při vyučování. Poučuje o tom, jak jest třeba vyučování zařídit, aby dosáhlo svého úkolu.

Sebe zajímavější a užitečnější učivo samo o sobě nestačí, jako nestačí sebe geniálnější učitel, nezná-li prostředků výchovných.

Pokud se týká způsobu, jakým učivo žákům se podává, rozeznáváme:

1. postup vyučování, to jest souhrn didaktických výkonů, navzájem odstupňovaných, ale při tom sloučených v jednotku učebnou;

2. formu vyučování, to jest metodu ve vlastním smyslu slova, formu, kterou na sebe berou ony jednotlivé didaktické úkony učitelovy, aby se žáku zprostředkovala znalost učiva.

11. Postup vyučování.

Má-li se vyučování dařiti, katecheta nepodá vše najednou, ale jedno po druhém. V každé hodině vyučovací postupuje podle promyšleného plánu, aby každá hodina učebná byla celkem.

Čemu katecheta učiti má, sestaví a vymezí si tak, aby v jedné nebo více hodinách učebných probral a nacvičil. Jednotlivé oddíly dále jest nutno upravit pro postup vyučování podle zásad metodických tak, aby poznatky nové byly řádně spojeny s věděním starším a do něho takřka organicky se včlenily.

Jednotné pravidlo obecně platné těžko lze uvést, poněvadž tu rozhoduje povaha učiva a vztah jeho k vědomostem žáků i individualita katechetova. Než celkem možno stanovit, že normativní postup všeho vyučování podávají tyto tři stupně formální:

1. úvod či příprava (spolu opakování již učiva probraného);

2. výklad nové látky;

3. její nacvičení a užití.⁹

K tomu je třeba zvláštních metod nebo prostředků.

Vlastní metody pedagogické se dělí podle toho,

a) týkají-li se uspořádání učiva samotného na 1. *analytickou a induktivní*, 2. *na syntetickou a deduktivní*; b) nebo se zřetelem

k žákům: 3. *na dogmatickou* (sdělovací), 4. *genetickou* (vyvíjecí).

Metoda analytická a induktivní předpokládá *rozbor (analyza)*; metodě syntetické a deduktivní předchází *soubor (syntesa)*.

Při metodě dogmatické, sdělovací, podává, sděluje učitel žákovi hotové učivo; při metodě genetické, vyvíjecí, se dbá postupu, kterým žáci nabývají poznatků.

Rozbor i soubor může býti:

1. věcný a

2. myšlenkový (logický).

Rozbor věcný znamená skutečný rozklad na části (*postup analytický*). Způsobem tím objasníme na př. církevní rok na dobu vánoční, velikonoční a svatodušní.

Soubor věcný skládá ze součástí skutečný celek (*postup syntetický*). Tak vykládá učitel v elementární třídě o stvoření světa viditelného v 6 dnech, složí z těchto jednotlivých částí celek, jenž se jmenuje svět. Svět jest nebe a země a všechno, co jest na nebi i na zemi.

Rozbor myšlenkový se děje odtahováním (abstrakcí) od složitějších tvarů (názorů) k jednodušším pojmům, od příkladu k pravidlu (*postup induktivní*). Proto všechny didaktické a metodické zásady jako: učení postupuj od známého k neznámému, od bližšího k vzdálenějšímu, od biblického příběhu k náboženské pravdě a k výměru jsou jenom různými variacemi na základní metodu induktivní.

Soubor myšlenkový se vykonává, když se pojem omezuje, determinuje postup od pravidla k příkladu (*postup deduktivní*).

Analýs a indukci počíná se zpravidla vyučování; napřed příklad, potom výklad, nakonec pravidlo a výměr.

Opakem indukce je dedukce, kterouž se vyvozuje z náboženské poučky to, co v jejím rozsahu jest obsaženo.

Analytický postup jak se stanoviska věcného, tak i logického jest pro školu snazší, protože jest přirozenější, zato syntetický jest kratší a přehlednější.

V tom právě jeví se obratnost učitelova, kdy kterého postupu má užití. Willmann stanovil jako obecnou zásadu: Analýse pokud nutno, syntese pokud možno.

Máme-li na zřeteli užití metodického postupu na *nižším stupni*, můžeme říci, že jest na místě výhradně induktivní metoda.

12. Řeč při vyučování náboženském ve třídě elementární.

Vedle dobré metody jest potřeba, aby katecheta uměl s dětmi tak mluvit, aby svaté

⁹⁾ Willmann paralelně s trojí činností apercepce na straně žakově: Auffassen — vnímání, Verstehen — chápání, Verarbeiten — zpracování — stanoví trojí činnost učitelovu: Darstellen — ukázati, Erklären — objasňovati, Befestigen — nacvičovati.

učení, které jim podává, chápaly a jemu rozuměly.

V první třídě jsou děti šesti- až sedmileté. Mají jen malou zásobu slov. Přinášejí do školy řeč, již se naučily napodobou ve svém okolí. Učitel se spokojí, odstraní-li z jejich řeči nejhrubší poklesky jazykové, nebylo by správné, aby dlouze a široce opravoval každou chybu jazykovou. Mohlo by se státi, že by se tím znemožnilo vůbec samostatné vypravování v krásné, výrazné řeči dětské. Správné řeči děti se naučí teprve později, a to při správném postupu jen znenáhla.¹⁰ Učitel i třídy elementární mluví správnou řečí spisovnou, ale vyjadřuje se, pokud lze, dětsky (nikoli dětinsky), těmi slovy, jež děti znají z dosavadního života, prostými větami a přirozeně, bez všech básnických ozdob. Jest třeba na paměti míti, že děti jsou neoblomny v myšlení a vyjadřování svých myšlenek. Proto podává jim učitel náboženství učivo slovy prostými, jednoduchými větami, ale živě, zajímavě a co možná názorně, pln zápalu a přesvědčení o pravosti pravd zjevených. Trpělivě vyslechne chybu, zřetelně vyslovuje, co dítě zkomolilo, aby ucho poznalo rozdíl a lépe napodobovalo. Netrpí však rychlé nezřetelné řeči, nedbalé výslovnosti, tiché mluvy nebo křiku. Proto vyučování ve třídě elementární není snadné, ale také ne nepříjemné. Dětky jsou prosté, nevinné, přístupny

¹⁰⁾ Do prvního školního roku spadá také výměna zubů mléčných, jež na čas ztěžuje dětem řeč.

pravdě, přítulné a proto nutí takřka učitele, aby přilnul k nim srdcem svým a všemožně přispíval k probuzení duševního života jejich. A učitel náboženství má to činiti tím svědomitěji, poněvadž vyučování náboženské ve třídě elementární jest velmi důležité. Má se tu podati základ dalšímu vzdělání náboženskému, a děti mají býti probuzeny k náboženskému životu, aby proniknuty jsouce láskou ke Kristu samy zachovávaly tu milost, které nabyly na křtu svatém — ve třídě elementární modlitbou.

13. *Technika při náboženském vyučování.*

Jako v životě společenském provázíme slova posunky a vzezřením, tak dějž se i ve škole při vyučování. Učitel nepřestává tudíž jenom na slovech, ale provázej učivo i posunky a pohyby těla. Učitel nesedí stále za stolem, neprobíhej lavicemi, ani se na ně neposazuje, nýbrž stůj neb mírně před žáky přecházej, ruce ať výklad volně provázejí, očima klidně udržuj v pozoru celou třídu, držení těla buďž volné a nenucené, ale vždy vážné a důstojné.

Je dobře neustále na mysli míti, že děti jsou výteční pozorovatelé a že stačí sebemenší přehmat, aby autorita a vážnost učitelova byla ohrožena.

Učitelův příklad je jedním z nejúčinnějších prostředků výchovavacích, toho vždycky má dbáti zvláště učitel náboženství a působiti na děti všestranně vlastním vzorným chováním.

(Příště část další.)

Dr. Karel Uhl:

Zásluhy kongregace sv. Maura o vědu.

(Congregatio sancti Mauri.)

1618—1789.

Z kongregace štípení kassinského vynikla lotrinská kongregace sv. Vitona a Hidulfa, kterou r. 1600 založil Didier de la Cour, převor kláštera St. Vanne ve Verdunu, a která čítala na 30 klášterů. Potvrzena byla papežem Klementem VIII. (1592—1605) roku 1604, a měla tytéž výsady jako kassinská. Až do svého zániku r. 1792 zachovala si slávu řeholní kázně a vědeckého snažení. Z ní přímo vznikla kongregace sv. Maura, která ve vědeckém ohledu získala si velikých zásluh a dosáhla největší slávy ze všech benediktinských kongregací vůbec.

Na návrh Didierův a hlavně z politických

důvodů rozhodla se generální kapitola, kterou kongregace sv. Vitona a Hidulfa r. 1618 v Toulou konala, aby francouzské kláštery, které přijaly reformy Didierovy, utvořily samostatnou kongregaci s vlastními statuty, představenými a visitátory. K formálnímu založení nové kongregace přistoupení opati francouzských klášterů ještě téhož roku. Vlastním zakladatelem jejím byl Dom¹ Lau-

¹⁾ Dom, z lat. dominus = pán, titul bývalých králů portugalských. V zemích románských bývají tak zvaní kněží některých starých řádů, hlavně benediktinů; zastupuje to tedy u nás obvyklý název Pater = otec, zkratka: P.

rentius Bénard, mnich ze St. Vannes a převor klunijské koleje v Paříži. Nová kongregace byla pojmenována podle sv. Maura, žáka sv. Benedikta, jenž ve Francii vstúpil řád benediktinský, kongregací sv. Maura neboli maurinskou. Papež Řehoř XV. (1621—1623) potvrdil ji r. 1621 zvláštní bullou, která pak ve vsí formě byla zaregistrována mezi parlamentní akta. Podporována byvši od duchovní i světské vrchnosti a řízena od vynikajících nejvyšších představených, t. zv. generálních superiorů (generálů), připojila k sobě tato kongregace všechny význačnější kláštery ve Francii, mezi nimi též některé kláštery z exemptní kongregace. Starší kongregace, jako Chezal-St. Benoit, Chaise Dieu a Sauve-Majour, pak novější bretaňská Noël Mars a konečně od roku 1607 do r. 1630 existovavší kongregace sv. Dionysia (St. Denis) úplně splynuly s maurinskou. Klášter Saint Denis připojil se k ní r. 1633. Prvním generálem byl Řehoř Tarrisé (1630—1648), vynikající muž. Za něho přijalo reformu 55 klášterů, mezi nimi i r. 1631 veliký klášter Saint Germain des Prés u Paříže, který pro svou velikou knihovnu stal se brzy hlavním sídlem maurinské učenosti.

Roku 1636 na generální kapitole v Clugny bylo utvořeno 6 provincií této kongregace, totiž: Francie, Normandie, Burgund, Toulouse, Bretagne a Chezal-Benoit, každá spravovaná od zvláštního visitátora a s jedním nebo dvěma noviciáty.

Roku 1685 čítala kongregace sv. Maura již 180 klášterů, mezi nimi klášter sv. Augustina v Limoges, který první přijal reformu Didierovu, dále Fleury, St. Denis, Vendôme, Fécamp, Marmoutier, St. Remi de Rheims, St. Pierre de Corbie a Flavigny. Za svého největšího rozkvětu a při zániku r. 1789 čítala maurinská kongregace 191 klášterů s 1917 mnichy (provincie francouzská 40 klášterů, normandská 30, bretaňská 41, burgundská 23, Chezal-Benoit 28 a gaskoňská 29).

Zvláštní přízně prožívala kongregace sv. Maura od kardinála Richelieu, jenž chtěl s ní sjednotiti všechny francouzské kláštery benediktinské a pak sám se ujati jejího vrchního vedení, tak jako již se dal jmenovati generálním představeným řádu cisterciáckého a premonstrátského. Richelieu usiloval zejména o spojení s ní kongregace klunyacké, která tehdy čítala ještě 8 francouzských klášterů, ale spojení toto, k němuž došlo r. 1640 pod názvem Congregatio s. Benedicti alias Cluniacensis et s. Mauri (= kongregace sv. Benedikta, jinak Klunijská a sv. Maura), potrvало pouze 4 léta (do r. 1644).

Kardinál Mazarin (1641—1661), jenž po-

dobně jako Richelieu byl komendatárním opatem v Clugny, hleděl spojití kongregaci klunijskou s kongregací sv. Vitona a Hidulfa, ale toto spojení r. 1661 zase se rozpadlo. Cluniačtí přijali pak novou reformu.

Úpadek maurinské kongregace zavinily jednak komendatářství a pronikání nauk jansenistických² a světského ducha i státního církevnictví do klášterů této kongregace, jednak též gallikanismus.³

Velká revoluce francouzská učinila r. 1789 násilný konec této slavné a vědecky velmi plodné a zasloužilé kongregace. Poslední generální superior Chevreux s 41 jinými mauriny zemřel na popravišti pod guillotinou.

Zásluhy maurinů o vědu jsou nesmrtelné. Pracovali ve všech odvětvích vědy a některé vědecké disciplíny, jako diplomatiku, paleografii a chronologii, sami utvořili.

Maurini vynikli na poli biblického badání, kriticky zkoumali text sv. Písma a psali vysvětlivky k jeho jednotlivým oddílům. Byli činní též v pomocných vědách biblických a za tím účelem sepsali mluvnice i slovníky řeči hebrejské a syro-chaldejské. V oboru patristiky vykonali dílo vpravdě obrovské. Spisy nejdůležitějších církevních otců a starších církevních spisovatelů a některých středověkých theologů byly od maurinů vydány s velikou pílí, pečlivostí a porozuměním. Rovněž pozoruhodné byly jejich práce historické. Sem náleží zejména díla, týkající se celého řádu benediktinského a zvláště kongregace maurinské, „Annales Ordinis S. Benedicti“ („Letopisy řádu sv. Benedikta“) od Mabillona začaté a dokončené od Massueta a Marténa (6 svazků, 1703—1739), „Acta Sanctorum O. S. B.“ („Skutky či životy svatých řádu sv. Benedikta“) od d'Acheryho, Mabillona a Ruinarta (9 svazků, 1668—1701), „Martyrolo-

² Jansenismus, bludné, od jezuitů potírané a od církve zavržené učení a nábožensko-filosofické hnutí, učící, že člověk nemá svobodné vůle a že nemůže odporovati vůli Boží, čímž bylo otřeseno postavení kněze jako prostředníka mezi Bohem a lidmi. Hnutí toto vyvolal univerzitní profesor a yperský biskup Cornelius Jansen (1585—1638) svým spisem „Augustinus“.

³ Gallikanismus, názor francouzské vlády i kléru na poměr papežské Stolicke ke státu, zvláště francouzskému, vyjádřený na sněmu francouzského duchovenstva v Paříži r. 1682. Jeho 4 hlavní články, navržené slavným biskupem Jakubem Bosuetem a církvi nebezpečné, tak zvané „gallikánské svobody“, v nichž vyslovena úplná neodvislost krále i ve věcech duchovních, nadřazenost sněmu nad papeži a právo biskupů zkoumati věroučné i mravoučné výroky papežovy, čímž vlastně odstraněn vrchní pastýřský úřad papežův, byly vícekrát zavrženy, nejprve r. 1690 papežem Alexandrem VIII., ale vlády rády je šířily a jimi se řídily.

gium Sanctorum O. S. B.“ („Kniha o svatých mučednících ř. sv. B.“) od Menarda a od téhož „Concordia regularum“ („Sbírka řeholí“, 1638), „Trésor sacré“ (Svatý poklad) od Milleta (1638), „Vie du grand St. Benoît“ (Život velkého světce Benedikta, 1652) od Planchetta, „O. S. B. Gallicana propag.“ (Kniha o francouzských benediktinských kláštorech, 1672 a 1683, od Bastida, „Essai de l'histoire monast. d'Orient“ („Pokus o dějiny klášterů na Východě“, 1678) od Bulteaua a od téhož „Abrégé de l'histoire de l'ordre de S. Benoît“ („Výtah z dějin řádu sv. Ben.“, 1684), „Gallia christiana“ (= „Křesťanská Francie“, ve 13 svazcích (1715—1785) od více maurinů a j. Dále napsali maurini obšírné dějiny 54 maurinských klášterů, z nichž 14 vyšlo tiskem. V Paříži leží v rukopisu 54 svazků historického slovníku o řádě benediktinském. K těmto a četným jiným spisům o řádě benediktinském pojily se sbírky o církevních sněmech a přčetné spisy o dějinách církevních i světských, o filosofii, theologii, liturgii, askesi a patrologii, o literatuře, technice a přírodních vědách, o matematice, geografii atd. atd.

Diplomatiku čili nauku o starých listinách a dokumentech (diplomech), chronologii čili nauku o letopočtu a palaeografii (o čtení starých písem) vytvořili rovněž maurini, hlavně Mabillon spisem „De re diplomatica“ („O diplomacie“, 2 svazky, 1681, 1704 a hlavně 1789), Toustain a Tassin svým „Nouveau traité de diplomatique“ („Nová rozprava o diplomacie“, 6 svazků, 1750—1765), Baine „Dictionnaire raisonné de diplomatique“ („Důvodný slovník diplomatický“, 2 svazky, 1774), Montfaucon spisem „Palaeographia graeca“ („Řecká paleografie“, 1708), a svými slovníky, zvláště Du Cange „Glossarium mediae et infimae latinitatis“ („Slovník středověké a poslední (= současné) latiny“, který Dantier a Carpentier nově zpracovali v 6 svazcích, 1733—1736, 1737 a 1762), k němuž Carpentier přidal r. 1766 „Glossarium novum“ („Nový slovník“ o 4 svazcích). Hlavní dílo chronologické „Art de vérifier les dates“ („Umění zjistiti data“) sepsali Dantine a Durand; po prvé je vydal Clémencet 1750 a rozšířené ve 3 svazcích znovu 1783—1787. V 19. století vyšlo toto dílo v 6 vydáních, naposledy v 19 svazcích. Teprve založením řádné diplomatiky a paleografie a chronologie, jakožto hlavních pomocných věd historických, počíná nová epocha kritického dějepytu a dějepisu. Není ani možné nastíniti obrovský význam maurinů pro všechna odvětví věd.

Jejich píle stala se do té míry příslovečnou, že Francouzi dosud říkají o pilném člověku, že je „pilný jako benediktin“.⁴

Vědecká činnost benediktinského řádu vyvrcholila v maurinech a dosud nebyla předstížena žádnou jinou kongregací, leč snad celkovou vědeckou prací celého řádu. Z maurinů byl nejučenějším a nejznámějším Jean Mabillon, † 1707, historik, diplomatik a paleograf. Z ostatních zvláště se proslavili: Jean Luc d'Achery (Dacherius), † 1685, hlavně asketický spisovatel; Tomáš Blampin, † 1710; Martin Bouquet, † 1754; Claude Chantellou, † 1664; Charles Clémencet, † 1778; Fr. Clément, † 1793; Pierre Constant, † 1721; Fr. Delfau, † 1676; Ursin Durand, † 1770; Claude Etiennot, † 1699; Jean Caret, † 1694 (vydal spisy Aurelia Magna Cassiodora); Julion Garnier, † 1725; Gabriel Gerberon, † 1711; Fr. Lami (Lamys), † 1711, náboženský filosof a asketický spisovatel; Prudentius Maran (Maranus), † 1762; Edmund Martène, † 1739; Jean Martianay, † 1717; René Massuet, † 1716; Mikuláš Hugo Ménard, † 1664; Bernard z Montfauconu, † 1741; Mikuláš de Nourry, † 1724; Thierry Ruinart, † 1709; Denis de Sainte-Marthe, † 1725; Charles de la Rue (Delarue), † 1739; A. Touttée, † 1718 a četní jiní.

O spisovatelské činnosti maurinů můžeme si učiniti malou představu podle toho, že již roku 1726 Le Cerf de la Vieville napsal „Bibliothèque historique et eritique des auteurs de la congrégation de Saint Maur“ (= „Historická a kritická knihovna spisovatelů z kongregace svatého Maura“), v níž líčí krátce tuto činnost, obšírnější pak dílo napsal roku 1770 Tassin „Histoire littéraire de la congr. de S. Maur“ („Literární historie kongregace sv. Maura). Oba pak mohli psáti jen o svých předchůdcích a nanejvýše o svých vrstevnících. Spisovatelská činnost maurinské kongregace byla tedy ohromná.

Za velké revoluce francouzské v listopadu 1789, kdy kláštery byly zrušeny a jejich jmění zabaveno, byly knihovny a sbírky maurinů znacionalisovány a zčásti zničeny, což je opravdu ztráta bolestná a nenahraditelná. Maurinům tedy ani jejich učenost a zásluhy o vědu i vlast nepomohly. Program a činnost maurinské kongregace převzala r. 1837 založená kongregace francouzská neboli solesmanská, která je sice nástupkyní, nikoliv však přímým pokračováním kongregace maurinské.

⁴) „On donne le nom de b é n é d i c t i n à un homme érudit, d'une science profonde et solide.“ = „Jméno „benediktin“ dává se člověku vzdělanému s hlubokým a důkladným věděním.“ Claud Augé: „Nouveau petit Larousse illustré-dictionnaire encyclopedique“ str. 1224, Paris 1928.

Francouzská čili solesmanská kongregace.

Zásluha o obnovení benediktinského řádu ve Francii, zničeného velkou revolucí, přísluší slavnému Prosperu Louisu Guérangerovi († 1875). Tomuto se podařilo r. 1833 znovuzřídit benediktinský klášter Solesmes⁵ poblíže svého rodiště Sablé sur Sarthe v diecési Le Mans na jihozápad od Paříže, založený r. 1010, který od r. 1802 byl pustý. Dom Guéranger byl již 31. X. 1837 od papeže Řehoře XVI. (z řádu kamaldulského, 1831 až 1846) jmenován tamním opatem a zároveň prefektem všech v budoucnu nově založených benediktinských klášterů ve Francii. Guéranger obnovil r. 1583 klášter Ligugé (jižně Poitiersu v départementu Vienne), roku 1865 založil klášter sv. Magdaleny v Marseilli a následujícího roku (1866) počal stavbu nového kláštera v Solesmes, zasvěceného sv. Cecilii. Tak vznikla kongregace francouzská, zvaná též solesmanskou (Congrégation de France, lat.: congregatio Gallica).

Přesným zachováváním řehole, horlivou činností spisovatelskou zvláště na poli liturgie, archeologie a dějin, věrnou oddaností ke sv. Stoliči a jinými pěknými vlastnostmi získal si Guéranger a jeho mniši velikých zásluh o církev a vědu. Bibliografie benediktinů francouzské kongregace, vydaná v Solesmes r. 1889, uvádí ne méně než 973 spisů, statí a

⁵) Čti: Solém.

tisknutých řečí členů této kongregace. Do této požehnané činnosti rušivě zasáhla vláda „svobodné republiky“, když zákonem ze dne 6. XI. 1880, zrušila benediktinské kláštery ve Francii.

Guéranger nejenom pomáhal radou i skutkem opatství sv. Pavla v Římě, které se domáhalo reformy, nýbrž měl též veliký podíl na zřízení kongregace beuronské. Z četných spisů Guérangerových je hlavní „L'année liturgique“ („Liturgický rok“), vydaný r. 1841 a násl. v Paříži ve 13 svazcích; jiná jeho díla týkají se dějin benediktinského řádu. Dom Prosper Guéranger postavil se také se vši rozhodností ve prospěch papežské neomylnosti. Jiní vynikající členové francouzské kongregace byli: kardinál J. B. Pitra, † 1889, spisovatel archeologický a kanonistický; Dom Paul Piolin, † 1892, spisovatel církevně-historický; výše zmíněná bibliografie uvádí 104 jeho spisy, jichž seznam vyplňuje 29 stran; Dom Louis Charles Coutourier; Dom François Plaine; Dom Alfonse Guépin; Dom François Chamard; Dom Eugen Gardereau, badatel ve středověké filosofii; Dom Fernand Cabrol; Dom Joseph Pothier a četní jiní.

Francouzská kongregace čítá nyní (r. 1930) 19 klášterů (11 opatství, 5 převorátů a 3 cely), z nichž 7 je ve Francii: v Solesmes, Ligugé, Marseilli, v Paříži, v Saint-Wandrille-Rançon, Wisques a v Kergonanu, ostatní pak v jiných státech evropských (v Lucembursku, ve Španělsku, v Anglii, v Holandsku), ba i za mořem v Argentině a v Mexiku (městě).

Prof. Dr. Lubomír Petr:

Nové učebnice katol. náboženství na středních školách v Německu.

(Pokračování.)

Druhá část, mravouka zvláštní, jest rozdělena do skupin příbuzností látky utvořených. Začíná povinnostmi k Bohu, vírou, nadějí a láskou, hříchy proti božským ctnostem, uctíváním božím, modlitbou, obětí, svěcením nedělí a svátků, přísahou, slibem a úctou svatých. Druhá skupina obsahuje povinnosti k sobě, jedná o ceně lidského života, o sebevraždě a souboji, o postu, o pěstění tělesné zdatnosti, o křesťanském pohřbu, o pudu pohlavním, o hříších proti čistotě a o prostředcích sebeovládání, o sebevzdělávání a volbě povolání, o právu soukromého vlastnictví, o kapitalismu a socialismu.

Třetí skupina věnována jest povinnostem k bližnímu, k jeho životu, majetku, cti a duši.

Ve skupině o povinnostech bliženské lásky v různých životních stavech umisťuje autor pojednání o manželství, o církevním zákonodárství, o křesťanské rodině, o občanských povinnostech a končí článkem *17 říši Kristově* nadepsaným, v němž promlouvá o povinnostech vznikajících z trojího úřadu Kristem církví zůstaveného a církví vykonávaného.

Vytvoření úsudku o této druhé části knihy posloužím nejlépe, uvedu-li tu zase některé partie buď bohatostí nových myšlenek, buď

časovostí otázek a jejich vhodným, k duchu doby a žakově mentalitě přiměřeným řešením zvláště pozoruhodných.

Krásný je článek o modlitbě, v němž autor láme hroty různých námitek proti ní, ač jich výslovně nejmenuje a v němž ukazuje na její povznášející účinky: Nejvznešenější obsah modlitby jest klanění, chvála boží moci a velebnosti. Klanění jest vlastní, nikdy nekončící modlitbou andělů a svatých v nebesích, jedinou písní chvály, jež vši věčností stále zní kolem trůnu třikrát Svatého: Svatý, svatý, svatý, Hospodin Bůh zástupů!

Arci pokud putujeme po zemi, obtíženi starostmi vezdejšími a svým věčným spasením nejisti, duše zřídka se k této výši povznáší; její modlitba jest spíše prosbou, voláním z hlubokosti. I chvalozpěvem *Te Deum* a *Gloria* mše svaté zní tlumeným spodním tónem prosba o slitování.

Ale i taková modlitba pro sebná jest hodným projevem úcty boží; neboť jí poznává člověk vlastní bezmocnost a boží všemohoucnost a spolu svou dětinou důvěru v otcovskou dobrotivost boží. Proto Spasitel modlitbu prosby vlastním příkladem posvětil, proto vši naší prosebné modlitbě, správným duchem ovládané, zaslíbil vyslyšení: Vpravdě, vpravdě pravím vám: Budete-li zač prositi Otce ve jménu mém, dá vám. — „Proste a vezmete, aby radost vaše byla úplná“ (Jan 16, 23).

Kromě toho dal nám ve svém Otčenáši pro všechny časy modlitbu, jež všechny starosti jednotlivcovy i společné, všechny časné i věčné zájmy v sedmeru proseb shrnuje.

Moc modlitby jest v dějinách katolické zbožnosti tisíckrát prokázána. Sv. Terezie prohlašuje ve vlastním životopise: „Nedá se vypovědět, kolikrát Pán mé prosby vyslyšel. Kdybych chtěla všecko vypočítávati, unavovala bych jen sebe a každého, kdo toto čísti bude.“

Ale nejskvělejší ovoce modlitby není toto „vyslyšení proseb“ — kolikrát jest i důvěrné a vytrvalé modlitbě odepřeno, poněvadž by bylo ke škodě a ne k užtku — nejcennější zisk jest spíše ono podivuhodné vnitřní ulehčení duše a povznesení k mravní výši důvěryplné odevzdanosti do vůle boží, nejniternější souzvuk vlastní vůle s vůlí boží, vzniklý z přesvědčení, že boží otcovská ruka nás bezpečně vede, i když cesta temnotami jde a přirozený rozum jí nedovede sledovati. Bývá arci zhusta třeba úporného vnitřního boje a zápasu duše s Bohem, než se dovedeme zúplna vlastních přání a vlastní vůle vzdávati.

V takovém boji modlitby spatřujeme bož-

ského Vykupitele na Hoře Olivetské. Děsem smrti zmořen prosí Otce za její odvrácení; ale pomyslení na Otce seslabuje a mírní prudké naléhání přirozené žádosti a nakonec, arci až po trojnásobném útoku, rozplývá se Spasitel zúplna ve vůli nebeského Otce: „Ne má, ale tvá vůle se staň!“

Z podstaty modlitby jako bezprostředního obcování duše s Bohem vyplývá její nutnost. Čím jest rosa a dešť vzrůstu a zrání v přírodě, tím jest modlitba rozvinu a zachování nadpřirozeného života. Kde jest modlitba zanedbávána, vysychají zdroje mravní síly. Kdo se přestává modlit, strhává mosty, jež nebe se zemí spojují. Proto praví Spasitel: „Jest třeba stále se modlit a neustávati.“ Slova ta mají i ten hlubší smysl, že duše nesmí nikdy Boha zcela ztráceti s očí, že stále musí naslouchati jeho hlasu. Aby však toto vědomí milostiplné blízkosti boží živým zůstávalo, jest nutno, aby bylo bezprostředními úkony modlitby znovu a znovu oživováno. Takovéto úkony mají především státi na začátku a konci každého dne jako modlitba ranní a večerní. Také modlitba u stolu jest věky posvěcený, samým Kristem vykonávaný obyčej.

„Umí dobře žíti, kdo umí dobře se modlit.“ (Augustin.)

O shovívavém hledisku svědčí autorova slova, týkající se stydlivosti v oblékání:

„Znázorňování nahého lidského těla v umění nesmí všeobecně a nepodmíněně býti označováno za mravně nedovolené: předpokladem nezávadnosti jest však, že tělo ve znázorněné chvíli musí býti prosvětleno a zušlechtěno vyšší ideou, musí býti podáváno jako cenná schrána ještě cennější duše, aby obrazivost dívajícího se člověka nebyla strhována do nízkých sfér přílišné tělesnosti. Především však nesmí umělec zapomínati, že jen opravdu zralému člověku jest všecko čistým a že při uměleckém díle, jež má býti na veřejném místě vystaveno, musí býti brán zřetel na „všecky ony nezralé, jichž myšlenky leží tak hluboko pod myšlenkami umělcovými jako bláto ulice pod čistým světlem hvězd.“

Vzhledem k přibývajícím znemravenlostem uveřejnili němečtí biskupové r. 1925 „Katolická vodítka a poučení“, jež následujícího roku byla převzata a uveřejněna i episkopátem rakouským. O módě praví se v těchto „návodcích“: „Katolická morálka nic nenamítá proti slušnému a vkusnému oděvu ani proti změnám módy; ale rozhodně a nepodmíněně zavrhuje a s odporem odmítá všechny nyní uplatňované módní nemravy s jejich tendenčním obnažováním a vystavová-

ním těla, poněvadž konec konců za svůj vznik vděčí cynickému, pohanskému pojetí životnímu a za účel mají dráždění pohlavní smyslnosti.“

Zvláštní, rozumný článek věnuje autor i zábavě a různým jejím projevům, z nich především sportu:

K zachování zdraví potřebujeme kromě potravy i občasného odpočinku a zotavení. Právě zotavení, jež tělo i ducha osvěžuje, čerpáme však z pramenů ušlechtilého požitku čistých radostí.

Těchto radostí v podobách stále se měnících poskytuje boží zahrada přírody. A jest zásluhou zašeho hnutí mládeže, že v radostných pochůzkách přírodou znovu objevila tyto dávno zasypané zdroje.

Turistika jest nám mladým nikoli věcí módy, nýbrž touhou srdce, řečí naší duše, provedenou vůlí zřikati se všeho zbytečného haraburdí naší moderní kulturní přemíry. Jest nám výchovnou školou k přirozenosti a prostotě, k opravdovosti a nezištné bratrské lásce (Jungborn, sešit V., 1921).

S radostným cestováním oživila i stará národní píseň, „z níž mluví stará německá duše, nedotčená vším tím, co ji stihlo, jako jarní květina, jež pod sněhem ušetřena byla mrazu.“ (Förster.)

(Žel, že totéž není lze říci o mládeži české, kde na potulkách přírodou stará národní píseň jest vytlačována různými odrhovácemi, často bezduchými, a ještě častěji mravně závadnými.)

Vedle národní písně došly nového pěstění jako účinný prostředek proti zhrubění moderními tanci i staré tance a reje národní.

Jak nejlepší a nejduchovější vůdci mladého hnutí soudí o tanci a čeho od národních tanců očekávají, vyplývá z projevu „Velkoněmecké mládeže“: „Co dnes tančíme, jest nejhorší pohanství; to proto, že naše duše se stala pohanskou. Takové tance projevují správně všechnu pomatenost naší duše. Náš tanec jest naše duše, mechanický, cize upravený, z hloubi duše nevyrostlý, beze známky přirozenosti z Boha vzešlé. Jaká duše, takový tanec. — Kdybychom byli s to ukázati lidem ideál tance, překonali bychom pak i dnešní taneční běsnění. Co mohlo býti oslavou boží, stalo se běsněním a přišlo na nás jako kletba! Vzdělejme duši a tanec nabude nových důstojných forem, plných čistoty a života.“ — „Tančíme a činíme tak, jak jsme za dětství cítili, jen že pohyby dnes staly se ušlechtlejšími,“ čteme v Quickbornském listě (květen 1922).

Hodiny radostného zotavení poskytuje pěstování

ušlechtilé hudby. Zvláště domácí hudba jest způsobila zkrášliti rodinný večer a oživiti společenského ducha v rodině. Proto vítáme s radostí, že v nové osnově vyšší školy bylo pamatováno i na pěstování hudby.

Má svůj hluboký důvod, že ze všech umění jedině umění hudební jest nazýváno „hrou“; podobát se dětské hře „bez účelu vyvírající život, plný smyslu právě ve svém ryzím bytí.“ (Guardini.)

Také divadla a kina mohla a měla by býti místy opravdového zotavení a zušlechťujícího uměleckého požitku; ve skutečnosti stávají se však místy mravního svádění lidu. Obnovení scénického umění v duchu kultury křesťanské vytkly si za úkol Calderonské společnosti a cílevědomě a s úspěchem stále rostoucím uskutečňuje tyto snahy „Je-
vištní spolek lidový“.

Za cílem zotavení jako pouhého uvolnění sil jdou podniky sportovní, usilující systematickým cvičením docílit zvýšené tělesné síly a zdatnosti. Poněvadž však toto tělesné otužování může spolu zocelovati i vůli a vychovávatik sebeovládání, přesnosti a vytrvalosti, plní správně pěstovaný sport i významný úkol ve službách výchovy mládeže. Proto věnovala katolická sdružení mládeže pěstění sportu obzvláštní pozornost a „Deutsche Jugendkraft“ vytvořila organizaci, jež se svými asi 700.000 členy představuje největší svaz mládeže.

Těchto blahodárných účinků může však sport jen tehdy docílit, staví-li se vědomě do služeb pěstění charakteru a rozvoje osobnosti. Kde tělesná cvičení jsou konána jen pro ně samotné, vyvíjí se rychle velmi neradostný typ jen k zevnějšku mířící, hlomozné a neoduševnělé mužnosti, nabotnalé fysickou sebejistotou a důležitostí, plné dupajícího sebevědomí, bezohledné, hlomozné a antisociální do všech podrobností vystupování. — Pyšné pocity z fysického siláctví přehlušují jemnější schopnosti, vytvářejí pouhé svalové procovství, blaseované a pohrdavé smýšlení o všem, co jmenuje se kulturou duše; konečně nemírným kultem tělesných zájmů nabývají vůbec všechny fysické pudy a potřeby nové smělosti, takže chápeme slova Euripidova: „V Attice jest mnoho špatných chlapců, nejhorší jsou však atleti.“ (Förster, Výchova a sebevýchova.)

O pohrbbívání zmiňuje se autor v následujícím článku, nadepsaném *Poslední úcta*.

... Tak pohrbení do země jest posledním projevem úcty k tělu a spolu slavným vyznáním víry v „těla vzkříšení“.

Proto církev vždy zachovávala tento obyčej příkladem Kristovým posvěcený a hleděla na spalování mrtvol jako na nešvar. Zakazuje katolíkům státi se údy spolků pohřbu žehem a nedovoluje duchovním konati církevní obřady na místě žehu.

Toto hledisko církve nemá arci svůj důvod v dogmatě vzkříšení; neboť pro tuto víru jest bez významu, zda tělo pomalu setlí nebo zda jest násilně rozrušeno. Ale že svobodné zednářství právě proto pohřeb žehem horlivě do-

poručuje, aby onu víru účinně potíralo, nutí tím církev k přiměřeným protiopatřením.

Co jest kruhy církvi nepřátelskými po stránce hygienické nebo estetické uváděno ve prospěch spalování mrtvol, jest dílem nespřávné, dílem bezvýznamné; zato však mluví proti pohřbu žehem vážné námitky právní.

„Rozsévá se tělo živočišné, vstane tělo duchovní“ (1. Kor. 15, 44).
(Pokračování.)

Návrh zákona o vzdělávání učitelstva škol národních.*)

Hlava I.

Ustanovení všeobecná.

§ 1.

(1) Učitelstvo škol národních vzdělává se na pedagogických akademiích a na ústavech pro vzdělávání učitelek domácích nauk.

(2) Obojí tyto ústavy může zřizovati jen stát.

(3) Studium na nich je bezplatné.

§ 2.

(1) Pedagogické akademie a ústavy pro vzdělávání učitelek domácích nauk podléhají přímo ministerstvu školství a národní osvěty, které pro ně vydá podrobnější organizační osnovy podle zásad tohoto zákona, řády studijní, zkušební i řády školské.

(2) Ministerstvo školství a národní osvěty rovněž určí nejvyšší přípustný počet posluchačů na jednotlivých těchto ústavech.

Hlava II.

Pedagogické akademie.

§ 3.

Pedagogické akademie zřizuje ministerstvo školství a národní osvěty především v sídlech universit.

§ 4.

Úkolem pedagogických akademií jest odborné, teoretické i praktické vzdělávání kandidátů učitelství na školách národních, další vzdělávání učitelstva a badání v oborech výchovy a výuky se zřetelem k národnímu školství.

§ 5.

Teoretické obory studijní na pedagogic-

kých akademiích jsou: filosofie, biologie, psychologie, pedagogika a vědy pomocné. Úroveň výkladů a cvičení z těchto oborů je vysok školská.

§ 6.

Další vzdělávací obory jsou: speciální metodiky, dovednosti, výchova tělesná, hudba a zpěv, výklady z jazyka vyučovacího a výcvik v jazycích cizích.

§ 7.

(1) Pro praktický výcvik kandidátů učitelství na školách národních zřídí se při pedagogických akademiích potřebný počet cvičných škol.

(2) Cvičné školy jsou školy státní, jednak obecné, jednak občanské, s obvody vhodně upravenými.

§ 8.

Studium kandidátů učitelství škol obecných je rozvrženo:

- (1. alternativa) na dva semestry,
- (2. alternativa) na čtyři semestry.

§ 9.

Pro didaktické vzdělávání kandidátů učitelství na školách občanských, které je teoretické i praktické, zřizují se podle potřeby zvláštní dvousemestrová oddělení, připojená k pedagogickým akademiím v sídlech vysokých škol.

§ 10.

Při pedagogických akademiích v sídlech vysokých škol může ministerstvo školství a národní osvěty zříditi podle potřeby pro učitele národních škol zvláštní oddělení, a to:

a) dvousemestrové oddělení pro vzdělávání učitelů školní mládeže úchylné;

b) dvousemestrové oddělení pro vzdělávání učitelů cvičných škol.

§ 11.

(1) Pro další pedagogické vzdělávání učitelstva škol národních a pro organisování vědecké činnosti pedagogické v oboru národního školství konají se podle potřeby na pedagogických akademiích občasné kursy.

(2) K témuž účelu může ministerstvo školství a národní osvěty zřídit při pedagogických akademiích výzkumnou cvičnou školu.

§ 12.

(1) Oborům teoretickým (§ 5) vyučují profesori pedagogické akademie a soukromí docenti, podle potřeby také docenti honorovaní.

(2) Oborům uvedeným v § 6 vyučují lektoři.

(3) Podle potřeby zřídí se při pedagogické akademii místa asistentská.

§ 13.

(1) Na každé pedagogické akademii zřídí se alespoň dvě systemisovaná místa profesorská.

(2) Profesorem pedagogické akademie může býti vynikající odborník s vysokoškolským vzděláním, který se vykáže vědeckou činností literární v některém z oborů uvedených v § 5 a znalostí národního školství; za podmíněk jinak stejných má přednost, kdo je z příslušného oboru habilitován na některé vysoké škole republiky Československé.

§ 14.

Soukromými docenty pedagogické akademie jsou soukromí docenti, habilitovaní na některé vysoké škole, jimž bylo uděleno usnesením profesorského sboru pedagogické akademie (§ 21), potvrzeným ministerstvem školství a národní osvěty, právo přednášet na pedagogické akademii z oboru, pro který byli habilitováni.

§ 15.

Honorovaní docenti jsou učitelé, kterým byl udělen učební příkaz z některého z oborů jmenovaných v § 5.

§ 16.

Lektoři jsou učitelé, kterým ministerstvo školství a národní osvěty udělilo po návrhu profesorského sboru pedagogické akademie (§ 21) učební příkaz z některého z oborů, vyjmenovaných v § 6.

§ 17.

Asistenti jsou vědecké i administrativní pomocné síly profesorů. Jsou ustanovováni mi-

nisterstvem školství a národní osvěty po návrhu profesorského sboru pedagogické akademie (§ 21).

§ 18.

(1) Učiteli cvičných škol jmenuje ministr školství a národní osvěty učitele škol národních, vynikající v školní praxi. Při kvalifikaci jinak stejné mají přednost učitelé, kteří absolvovali dvousemestrové oddělení pedagogické akademie podle § 19 b) nebo kteří se mohou vykázat významnou pedagogickou činností literární.

(2) Jmenování děje se na základě veřejné soutěže k návrhu profesorského sboru pedagogické akademie (§ 21).

(3) Článek IV. zákona ze dne 9. dubna 1920, č. 306 Sb. z. a n., kterým se přechodně upravují právní svazky učitelstva na veřejných školách obecných a občanských, nevztahuje se na jmenování učitelů škol cvičných.

§ 19.

Učitelé cvičných škol vyučují na těchto školách a provádějí praktický výcvik posluchačů pedagogické akademie podle studijního řádu.

§ 20.

O služebním poměru a platech profesorů a ostatních sil učitelských při pedagogických akademiích vydá se zákon zvláštní.

§ 21.

(1) Profesorský sbor pedagogické akademie skládá se z profesorů pedagogické akademie, zástupce soukromých docentů, zástupce lektorů a zástupce učitelů cvičných škol.

(2) Způsob jednání sboru určuje jednací řád, jež vydá ministerstvo školství a národní osvěty.

§ 22.

(1) Pedagogickou akademii řídí děkan. Děkanem volí sbor pedagogické akademie některého z jejích profesorů vždy na tři léta. Volbu potvrzuje ministerstvo školství a národní osvěty. Odstupující děkan může býti znovu volen.

(2) Děkan odpovídá z plnění zákonů a předpisů platných pro pedagogickou akademii.

(3) Svolává profesorský sbor pedagogické akademie, předsedá mu a vykonává jeho usnesení podle jednacího řádu.

(4) Zastupuje pedagogickou akademii před veřejností.

§ 23.

Cvičnou školu po stránce administrativní řídí učitel této školy, jejíž jmenuje správcem ministr školství a národní osvěty po návrhu profesorského sboru pedagogické akademie.

§ 24.

Posluchači pedagogické akademie jsou:

- a) řádní, kteří jsou povinni účastniti se všech přednášek, cvičení a praktického výcviku, jak je předepsáno studijním řádem;
- b) mimořádní, jimž sbor pedagogické akademie povolí účastniti se jedné nebo několika přednášek.

§ 25.

Za řádného posluchače pedagogické akademie může býti zapsán:

- a) kdo do konce občanského roku dovrší 18. rok věku;
- b) vykáže se vysvědčením dospělosti ze střední školy;
- c) prokáže vysvědčením nebo zkouškou, že v kreslení, ve zpěvu a ve hře na housle nebo na klavír nabyl zběhlosti požadované studijním řádem;
- d) dosvědčí průkazem úředního lékaře, že je tělesně i duševně způsobilý k povolání učitelskému.

§ 26.

Za mimořádného posluchače pedagogické akademie může býti zapsán, kdo do konce občanského roku dovrší 18. rok věku a má takové předběžné vzdělání, že může s úspěchem poslouchati přednášky.

§ 27.

⁽¹⁾ O přijetí posluchačů rozhoduje s konečnou platností profesorský sbor pedagogické akademie.

⁽²⁾ Hlásí-li se více řádných posluchačů, než je pro pedagogickou akademii povoleno na základě § 2 ⁽²⁾, mají přednost uchazeči lépe kvalifikovaní.

⁽³⁾ Počet posluchačů mimořádných nesmí býti větší než třetina posluchačů řádných.

§ 28.

Na podporu studia řádných posluchačů na pedagogických akademiích zřídí se státní stipendia.

Hlava III.

Ústavy pro vzdělávání učitelek domácích nauk.

§ 29.

Úkolem ústavů pro vzdělávání učitelek do-

mácích nauk je poskytnouti chovankám takového vzdělání, aby dovedly vésti dívky k pochopení úkolu ženy v domácnosti i v rodině a vychovávatí je k vytrvalé a uvědomělé práci.

§ 30.

Ústavy pro vzdělávání učitelek domácích nauk jsou čtyřleté a zřizují se podle potřeby v sídlech pedagogických akademií.

§ 31.

Hlavní obory vyučovací jsou: pedagogika a nauky pomocné, jazyk vyučovací, občanská nauka, dějepis, počty, přírodní vědy, zdravotnictví, sociální péče, domácí nauky, kreslení, nauka o látkách, tělesná výchova, hudební výchova, mimo to na ústavech s vyučovacím jazykem státním jazyk jedné národní menšiny, na ústavech s jiným jazykem vyučovacím jazyk státní.

§ 32.

Praktický výcvik ve vyučování koná se na cvičné škole zřízené při pedagogické akademii podle ustanovení, vydaných ministerstvem školství a národní osvěty.

§ 33.

⁽¹⁾ Ústav pro vzdělání učitelek domácích nauk spravuje ředitelka (ředitel).

⁽²⁾ Podmínkou pro jmenování ředitelkou (ředitelem) jest mimo odbornou zkušenost učitelská způsobilost pro střední školy.

⁽³⁾ Pro úřední postavení ředitelky (ředitele) platí obdobně ustanovení platná pro ředitele škol obecných.

§ 34.

Na ústavu pro vzdělání učitelek domácích nauk vyučují učitelé náležitě odborně způsobilí.

§ 35.

⁽¹⁾ Na každém ústavu pro vzdělávání učitelek domácích nauk zřídí se:

a) alespoň jedno systemisované místo profesora pro předměty jazykové se způsobilostí pro školy střední.

b) alespoň tři systemisovaná místa učitelek domácích nauk.

⁽²⁾ Ostatním předmětům vyučují podle potřeby učitelé jiných škol za odměnu.

§ 36.

⁽¹⁾ Do první třídy ústavu pro vzdělávání učitelek domácích nauk přijímají se dívky zdravé, které s úspěchem vybyly jednorozhodný učební kurs při škole občanské nebo 4. třídu školy střední a které dovrší do konce občanského roku 15. rok věku.

(²) Podmínkou přijetí je úspěšné vykonání přijímací zkoušky z jazyka vyučovacího, z počtů a ze základních technik ženských ručních prací.

(³) O přijetí začek rozhoduje s konečnou platností učitelský sbor.

Hlava IV.

O učitelské způsobilosti.

§ 37.

(¹) Podmínkou pro ustanovení zatímním učitelem na školách obecných je zkouška učitelské dospělosti, která se koná z předmětů stanovených zkušebním řádem před zkušební komisí, jmenovanou na návrh profesorského sboru pedagogické akademie ministerstvem školství a národní osvěty vždy na tři léta.

(²) K této zkoušce připouští zkušební komise uchazeče, kteří rádně absolvovali studium na pedagogických akademiích podle § 8.

§ 38.

(¹) Podmínkou pro ustanovení definitivním učitelem obecné školy jest zkouška učitelské způsobilosti, která jest teoretická i praktická a koná se před komisí, jmenovanou ministerstvem školství a národní osvěty vždy na tři léta.

(²) K této zkoušce připustí zkušební komise, po vyjádření školního inspektora, zatímního učitele, který působil uspokojivě alespoň:

(1. alternativa) dvacet měsíců,

(2. alternativa) deset měsíců

po zkoušce dospělosti na národních školách veřejných nebo nadaných právem veřejnosti.

(³) Podmínkou pro ustanovení zatímním nebo definitivním učitelem školy občanské je zkouška způsobilosti pro školy občanské, která se koná před vědeckou zkušební komisí, jmenovanou ministerstvem školství a národní osvěty vždy na tři léta.

(⁴) K této zkoušce připustí zkušební komise, po vyjádření školního inspektora, učitele se způsobilostí pro školy obecné, který působil nejméně třicet měsíců na školách národních, veřejných nebo nadaných právem veřejnosti, s prospěchem alespoň dobrým a vykonával studium předepsané v § 39.

§ 39.

Odborného vzdělání pro učitelství na školách občanských se nabývá:

a) dvousemestrovým studiem na vysokých školách v rozsahu a způsobu, vytčeném zkušebním řádem,

b) doplněným studiem didaktickým na

zvláštním dvousemestrovém oddělení pedagogické akademie podle § 6. Studium v tomto zvláštním oddělení musí býti upraveno tak, aby mohlo býti vykonáno zároveň se studiem, uvedeným v odstavci a). Podmínkou pro přijetí do tohoto oddělení je zkouška učitelské dospělosti podle § 37.

§ 40.

Ve výjimečných případech může ministerstvo školství a národní osvěty připustiti ke zkoušce způsobilosti pro školy občanské také osoby beze zkoušky učitelské dospělosti a beze zkoušky způsobilosti pro školy obecné, které mají způsobilost pro učitelství na školách středních a které působily s prospěchem alespoň dobrým nejméně rok ve veřejné službě školní. Zkouška vztahuje se na předměty, pro něž kandidát nemá způsobilosti středoškolské.

§ 41.

(¹) Způsobilost pro občanské školy vztahuje se na občanskou nauku a výchovu a na jeden z těchto odborů:

I. jazyk vyučovací s naukou o písemnostech, zeměpis, dějepis;

II. počty s jednoduchým účetnictvím, přírodopis a přírodozpyt;

III. kreslení, krasopis, měřictví a rýsování, ruční práce (pro chlapecké školy);

IV. tělesnou výchovu, jazyk vyučovací, jazyk národní menšiny (na školách s vyučovacím jazykem jiným než státním jazyk státní).

(²) Na školách dívčích přistupuje k odborům I., II. a IV. způsobilost pro vyučování domácím naukám, kreslení a krasopisu.

(³) Způsobilost pro II. odbor může býti rozšířena o způsobilost vyučovati měřictví a rýsování, způsobilost pro III. odbor může býti rozšířena o způsobilost vyučovati počtům s jednoduchým účetnictvím.

(⁴) Způsobilost pro kterýkoli odbor může býti rozšířena o způsobilost vyučovati dalšímu jazyku živému nebo zpěvu, pro odbor I., II. a III. o způsobilost vyučovati tělesné výchově. Učitelky domácích nauk, kreslení a krasopisu podle odst. 2. tohoto § mohou si rovněž rozšířiti svou způsobilost o způsobilost vyučovati cizímu jazyku živému nebo zpěvu nebo tělesné výchově.

§ 42.

Zkoušky způsobilosti pro vyučování nepovinným předmětům, jež jsou zavedeny na obecných (občanských) školách, konají se před komisí uvedenou v § 38, odst. 1. nebo odst. 3., podle ustanovení vydaných ministerstvem školství a národní osvěty.

§ 43.

(¹) Žákyně, která s úspěchem absolvuje IV. třídu ústavu pro vzdělávání učitelek domácích nauk, připouští se ke zkoušce dospělosti pro vyučování domácím naukám.

(²) Tato zkouška je podmínkou pro ustanovení zatímní učitelkou domácích nauk na školách obecných.

§ 44.

(¹) Podmínkou pro ustanovení definitivní učitelkou domácích nauk na školách obecných je zkouška způsobilosti pro vyučování domácím naukám na školách obecných, která je teoretická i praktická a koná se před komisí, jmenovanou ministerstvem školství a národní osvěty vždy na tři léta.

(²) K této zkoušce připustí zkušební komise, po vyjádření školního inspektora, zatímní učitelku domácích nauk, která působila uspokojivě alespoň deset měsíců po zkoušce dospělosti na školách národních, veřejných nebo nadaných právem veřejnosti.

§ 45.

(¹) Podmínkou pro ustanovení zatímní nebo definitivní odbornou učitelkou dívčích škol občanských se způsobilostí podle § 41 (²) je zkouška způsobilosti pro školy občanské, která se koná před zkušební komisí uvedenou v § 38 (³).

(²) K této zkoušce připustí zkušební komise, po vyjádření školního inspektora, učitelku se způsobilostí pro vyučování domácím naukám na školách obecných, která působila nejméně třicet měsíců na školách národních, veřejných nebo nadaných právem veřejnosti s prospěchem alespoň dobrým a vykonala studium předepsané v § 46.

§ 46.

Odborného vzdělání pro učitelství na dívčích školách občanských se způsobilostí podle § 41 (²) nabývá se:

a) dvousemestrovým souvislým studiem na škole vysoké nebo na státní umělecko-průmyslové škole,

b) doplněným studiem didaktickým na zvláštním dvousemestrovém kursu zřízeném pro učitelky tohoto odboru při pedagogické akademii. Studium v tomto zvláštním kursu musí být upraveno tak, aby mohlo být vykonáno zároveň se studiem uvedeným v odst. a). Podmínkou pro přijetí do tohoto kursu je zkouška dospělosti podle § 43 (¹).

Hlava V.

Ustanovení závěrečná.

§ 47.

Slovy „posluchač“, „kandidát“, „učitel“, „profesor“, „ředitel“, „docent“, „lektor“, „děkan“, „inspektor“ rozumějí se v tomto zákoně osoby jak mužského, tak ženského pohlaví.

§ 48.

Tento zákon nabude účinnosti počátkem školního roku...

§ 49.

Počínajíc školním rokem budou se postupně rušiti jednotlivé ročníky dosavadních učitelských ústavů tak, že do počátku školního roku budou učitelské ústavy i se svými cvičnými školami úplně zrušeny.

§ 50.

Počínajíc školním rokem budou se postupně rušiti jednotlivé ročníky dosavadních ústavů pro vzdělávání učitelek domácích nauk, takže do počátku školního roku budou všechny tyto ústavy zrušeny.

§ 51.

(¹) Ministerstvo školství a národní osvěty se zmocňuje, aby učitelstva zrušených ústavů, jmenovaných v §§ 49 a 50, použilo ve službě školské, pokud možno rovnocenné.

(²) Novým služebním použitím nesmí býti učitel zkrácen ve svých služebních požitcích.

§ 52.

Pro kandidáty učitelství, vycházející z nynějších ústavů učitelských, platí dosavadní zákonné předpisy o učitelském vzdělávání a způsobilosti učitelské na školách obecných.

§ 53.

Do desíti let od vyhlášení tohoto zákona mohou učitelé obecných škol nabývatí způsobilosti pro učitelství na školách občanských podle dosavadních zákonných ustanovení. Pokud by byl nedostatek zkoušených učitelů škol občanských, může ministerstvo školství a národní osvěty prodloužiti tuto přechodnou dobu nejvýše o dalších pět let.

§ 54.

Vysvědčení učitelské dospělosti, kterého nabudou nebo nabyli kandidáti učitelství na

dosavadních učitelských ústavech, nahrazuje pro zápis na pedagogickou akademii průkaz žádaný v § 25 b).

§ 55.

Potřebná další přechodná ustanovení vydá ministerstvo školství a národní osvěty.

§ 56.

Tímto zákonem ruší se zároveň všechny zákony a nařízení, které mu odporují, zejména §§ 26—47 a §§ 68—73 zákona ze dne 14. května 1869, ř. z. č. 62, pokud se týče ze dne 2. května 1883, ř. z. č. 53, §§ 13, 16, 81 až 115 uh. zák. čl. XXXVIII/1868, §§ 1 a 2 zákona ze dne 14. dubna 1920, č. 276 Sb. zák. a nař.

§ 57.

Tento zákon vztahuje se prozatím, až do vydání zákona sněmem Podkarpatské Rusi, i na Podkarpatskou Rus.

§ 58.

Provésti zákon přísluší ministru školství a národní osvěty v porozumění se zúčastněnými ministry.

*

K tomuto návrhu podáváme pro srovnání návrh téhož zákona (obsah jednotlivých paragrafů, nikoliv zcela doslovný), jenž byl předmětem jednání v anketě odborníků, konané 3. března t. r. (podle „Nár. osvobození“ ze dne 8. března 1933):

§ 1. Učitelé a učitelky se vzdělávají na státních pedagogických akademích.

§ 2. Pedagogické akademie se zřizují především v sídlech vysokých škol, podle potřeby však i v jiných místech.

§ 3. Pedagogické akademie podléhají přímo ministerstvu školství a národní osvěty, které vydá pro ně organizační statut a studijní i zkušební řád. Ministr školství určuje pro jednotlivé P. A. vyučovací jazyk a maximální počet posluchačů.

§ 4. Do P. A. mohou býti přijati jen posluchači, kteří prokáží, že dovrší do konce občanského roku 18 let věku, mají vysvědčení dospělosti z gymnasia kteréhokoli typu nebo z reálky, předloží průkaz o mravní zachovalosti, o státním občanství čs. a o tělesné i duševní způsobilosti k učitelskému povolání.

§ 5. Studium na P. A. trvá dva semestry a je bezplatné. Vláda může nařízením prodloužit studijní dobu až na čtyři semestry.

§ 6. Pro praktický výcvik posluchačů zřizuje se při P. A. potřebný počet cvičných škol. Za cvičné školy mohou se použít i jiné

veřejné školy národní, podle určení ministra školství.

§ 7. Po absolvování P. A. koná se závěrečná zkouška před zkušební komisí, zřízenou při P. A. a jmenovanou ministrem školství. Vysvědčení o této zkoušce s úspěchem vykonané jest podmínkou pro ustanovení učitelským čekatelem na obecných školách.

§ 8. Pro odborné vzdělání učitelstva pro měšťanské školy a pro školy pro mládež účelovou zřídí se při P. A. podle potřeby zvláštní oddělení. Také pro vzdělání učitelek domácích nauk a vychovatelek na mateřských školách může se podle potřeby zřídit při P. A. zvláštní oddělení. Pro další vzdělávání učitelstva škol národních zřizují se při P. A. zvláštní kursy.

§ 9. Podmínkou pro ustanovení definitivní na obecné škole jest vysvědčení o vykonané zkoušce způsobilosti pro školy obecné, která se koná po úspěšném působení aspoň dvacetiměsíčním na veřejných nebo právem veřejnosti nadaných školách národních nebo jiných. Podmínkou pro definitivní ustanovení na měšťanské škole je vysvědčení o zkoušce způsobilosti pro tyto školy. Tuto zkoušku může konati ten, kdo vykonal zkoušku způsobilosti pro školy obecné a působil s prospěchem aspoň dobrým nejméně 30 měsíců na národních nebo jiných veřejných školách. Předpisy o těchto zkouškách a o komisích zkušebních vydá ministerstvo školství a národní osvěty.

§ 10. Při P. A. zřídí se potřebný počet míst profesorů, lektorů, cvičných učitelů a asistentů, po případě pro menší nebo zvláštní cvičební příkazy též místa honorovaných docentů.

§ 11. Profesori P. A. zastávají hlavní studijní odbory. Profesorem P. A. může se státi jen vysokoškolsky vzdělaný, vědecky a literárně činný pedagogický odborník, který prokázal žnanost národního školství. Za podmínek jinak stejných přihlíží se především k těm, kdož jsou z příslušných oborů vědeckých již habilitováni na vysokých školách. Lektori jsou učitelé pomocných odborů. Za učitele cvičných škol se povolávají učitelé škol národních, vynikající ve školní praxi. Asistenti jsou vědecké a administrativní pomocné síly profesorů.

§ 12. Pedagogickou akademii řídí ředitel. Je jím profesor P. A., kterého ministr školství po slyšení učitelského sboru ustanoví na 3 léta. (Opětne jmenování není vyloučeno.) Řediteli přísluší služební přídavek do pense nezapočitatelný 9000 Kč ročně. Podrobnosti o ředitelově působnosti a o jeho zastupování obsahuje organizační statut.

§ 13. O služebních a platových poměrech profesorů a lektorů platí předpisy o státních profesorech středních škol. Profesorům patří funkční služné podle první stupnice zákona 103/26. O učitelích cvičných škol platí předpisy služební pragmatiky učitelské. Náleží jim služební přídavek 3600 Kč ročně, po desetiletém působení na cvičné škole 6000 Kč do pense započitatelných. Profesorům, lektorům a cvičným učitelům se započítává pro určení základního služného celková doba, započitatelná ve služebním poměru státního zaměstnance, resp. učitele, podle § 1 zákona 104/26, zkrácená o tři léta. Při návratu těchto učitelů na dřívější působiště započítává se služební doba tak, jako by dřívější služby nebyly opustily.

§ 14. Od počátku školního roku 1933/34 ruší se první ročníky veřejných i soukromých ústavů učitelských. Do počátku školního roku 1937/38 budou všechny učitelské ústavy i s cvičnými školami zrušeny. Ministr školství se však zmocňuje, aby pro jednotlivé ústavy na Slovensku a v Podkarpatské Rusi prodloužil tuto lhůtu, nejdéle však o 3 roky.

§ 15 obsahuje ustanovení derogační a stanoví, že ruší se tímto zákonem zvláště §§ 26 až 37, 68 až 69 zákona ze 14. V. 1869 ve znění z roku 1883, dále §§ 16 a 17 uherského zákona, čl. XXXVIII, z r. 1868.

§ 16. Zákon platí pro celé území republiky, v Podkarpatské Rusi jen pokud zemský sněm neučiní opatření jiné.

§ 17. Zákon nabývá účinnosti dnem 1. července 1933, ale již před tímto dnem mohou se vykonati potřebná opatření přechodná a přípravná.*

*) Návrh zákona, jak známo z denního tisku, rozvířil širokou veřejnost, a tak otázka zrušení ústavů učitelských a zřízení pedagogických akademií se stala politicum, o níž rozhodné slovo padne v parlamentě, neboť není možno zákon 62/1869 ve znění z roku 1883 a uher. zák. čl. XXXVIII/1868 rušiti ministerským nařízením, nýbrž toliko vydáním nového zákona. Stanovisko naše se kryje úplně se zásadami reformy učitelských ústavů, jak je po léta hlásá a hájí sekce profesorů učitel. ústavů při ústřed. spolku čsl. profesorů. V tom smyslu také vysloven postulat náš. (Viz Vychovatel, 1933, č. 1, str. 14.)

Prof. Jan Novák:

Z praxe do praxe.

*Několik poznámek, kterak upravit katechismus.**

Když katecheta probere I. přikázání boží, nechť upozorní žáky (a měla by to i učebnice učiniti), co v denním životě víru křesťanskou ohrožuje.

1. Největším a prvním nepřítelem víry je neznalost pravd, které víra hlásá, *tedy nevědomost ve věcech víry*. A této nevědomosti podléhají i učení a vzdělání lidé, právě proto, že o náboženské poučování naprosto nedbají, při tom ale všemu chtějí v náboženství rozuměti. Ti pak považují za učení víry leccos, čemu církev katolická nikdy neučila, a využívají toho na úkor církve nebo na její potupu. Nezapomínejme proto, že víra v Boha vyžaduje na prvním místě, aby člověk *opravdu myslil, a to bez předsudků a samostatně aby myslil*, ne tedy pod vlivem řečí, listů a knih víře nepřátelských. Nechť uvažuje důvody pro i proti. Kde by sám nestačil, ať otáže se katolíka víru dobře ovládajícího, nejlépe kněze, aby poradil, vysvětlil, a pak rozum zvíťazí! Důkazem toho jest, že za našich dob nejinteligentnější a hluboce myslící lidé z ji-

je vírou jedině odpovídající požadavkům zdravého rozumu. V Anglii na př. v roce 1929 bylo 12.732 konversí, o 307 více než v r. 1928. Podobně je tomu i v jiných zemích a v Americe. A mezi těmi tisíci konvertitů celého vzdělaného světa jsou nejvýznačnější jména nověrců četně přestupují ke katolicismu a činí tak po dlouhém studiu, přemýšlení, zkoumání a zápasech po léta trvajících. To je jistě pádný důvod pro tvrzení, že katolicismus anglických, francouzských, německých a italských filosofů, básníků, umělců, státníků a politiků, vědců na slovo vzatých, ba i vynikajících kněží jiných církví.

2. Druhou velice mocnou překážkou víry jest *vůle člověka*. Člověk *musí chtít věřit* a vůli svou podepřít a posílit jednak modlitbou, jednak svědomitým poučováním se a snahou žítí podle víry. Jen tehdy bude vůle sílit, aby dovedla přinášeti obětí sebezpřemáhání. Víra v Boha není totéž, jako na př. víra v dějepis. Učí-li dějepis, že před tolika a tolika stoletími žil ten a ten král, každý tomu

hned věří, protože tato víra ho nic nestojí, le-
da trochu námahy naší paměti. Věříme-li
však v Boha, tu hned cítíš závazky a povin-
nosti, které z této víry pro tebe plynou: buď
pokorný, poctivý, čistý, cudný, přemáhej růz-
né své žádosti a náklonnosti, ovládej své smy-
sly, buď v konání svých povinností svědomí-
tý, k bližnímu soucitný a obětavý, přemáhej
hříchy, atd. atd. To vše vyžaduje od naší vůle
velké sebezpřemáhání a oběti mnohé, a to prá-
vě není člověku milé. Většina lidí nevěří pro-
to, že jim víra zakazuje hovětí vášním a růz-
ným oblíbeným špatným choutkám a náklon-
nostem a že jim ukládá vésti život poctivý a
mravný. Kdyby naopak ten, kdo věří v Bo-
ha, mohl si dělati, co by chtěl, a kdyby ve
víře nebylo příkázání, pak by bylo málo ne-
věřců.

3. Jinou příčinou je *stud a ostych před lid-
mi* víru vyznávati a k Bohu veřejně se hlásiti.
Mnozí se bojí, že by byli považováni za méně
vzdělané a uvědomělé, kdyby víru svou ve-
řejně osvědčovali. Kdo je tak nerozumný a
takovým slabochem, že stydí se před lidmi
své náboženské povinnosti konati a veřejně
se k Bohu hlásiti, ten pak i v soukromém ži-
votě příkázání božích nedbá, stává se ve víře
lhostejným, až konečně rovněž v nevěru
upadá.

Je sice ještě řada příčin, které vedou k ne-
věře (na př. zanedbávání modlitby, čtení ne-
věreckých a frivolních knih, špatná společ-
nost a t. p.), ale uvádím jen tyto tři, ježto
tyto tři příčiny nevěry přivodí vždy i ostatní,
všechny pak odvádějí nejen od Boha, ale ta-
ké od dobra a od ctnostného čili čestného a
poctivého života. Kdo totiž Boha zavrhně,
musí popřít i naprostou pravdu a připustiti
jen pravdu osobní, jejíž zásada zní: pravdou
jest jen to, co já za pravdu uznávám. To by
však znamenalo rozvrat nejen mravnosti, ale
i všech sociálních odvěkových řádů v lidstvu,
ježto podle různých názorů je jedno a totéž
u jedněch dobrem, u jiných zlem (na př. krá-
dež, loupež, podvod atd.). Kdyby nebylo Bo-
ha, nebylo by pravdy vůbec, nebo pravdou
bylo by všechno což, je nesmysl. Mluvití pak
o nějakém mravním zdokonalování lidstva ve
smyslu desatera, bylo by marno. K čemu také
měl by se pak člověk snažiti státi se lepším a
za tím cílem sebe přemáhati, sobě odpírati a
oběti přinášeti, když by jeho život se všemi
jeho nejlepšími snahami a obětmi stával se v ho-
dinu jeho smrti velikým „nic“? Vždyť ne-
ní-li Boha, není také věčnosti.

O všem tom je třeba žáky přístupným způ-
sobem poučovati, na nicotnost nejběžnějších
námitek proti víře upozorňovati a tak je
proti víře obrniti. Je toho tím více třeba,

poněvadž dnešní člověk neobyčejně podléhá
vlivům módy veřejného mínění ve smýšlení a
to jen proto, že lidé dneška — „pyšné děti
osvěty a pokroku“ — hrozně málo samostat-
ně myslí a hned věří všemu, co slyšeli nebo
čtli, ať v novinách nebo jinde. Věřící tomu tím
spíše, poněvadž nevěra, ač všechno bere a nic
za to nedává, oč by se člověk mohl v bojích
života, v bídě a neštěstí opřít, dává přece
něco, co má v sobě pro lidi nejvíce lákavé
svůdnosti, obzvláště pro mládež, dychtící po
volnosti a nevázanosti, dává totiž úplnou vol-
nost všem požitkům i toho nejnižšího druhu.

Toho stoupenci nevěry jsou si dobře vě-
domi, proto právě na mládež tímto svodem
nejvíce útočí a snadno celkem ji získávají.
Bývají mládí lehkomyšlné, neuvažuje se do
budoucnosti, ale za to tím více je chtivě po-
žitku přítomnosti. Tu je proto třeba státi na
stráži, neboť boj mezi vírou a nevěrou, který
byl sice vždycky, zuří nyní více než kdy jin-
dy a vnikl dnes i do škol.

K ot. 373. Odpověď by měla zníti: Svaté
máme míti v účtě: 1. poněvadž jsou nám vzor-
em mravní dokonalosti, která nás mocně na-
bádá k jich následování; 2. poněvadž jsou
přátelé boží a 3. poněvadž nás milují a nám
svou mocnou přímluvou u Boha pomáhají
v našich potřebách těla i duše.

Při této partii o účtě svatých, jich soch,
obrazů a ostatků měl by se katecheta (a měla
by to i učebnice kratince učiniti) poněkud
rozhovořiti o tom, jak přirozená je účta ta,
jak velký výchovný význam má pro sebevých-
ovu křesťana a jak velký je rozdíl mezi ve-
líkány světa a katolickými svěťci, kteří nad
ně vysoko vynikají. Za našich dnů účta sva-
tých velice ochladla i u katolíků, u jinověr-
ců pak byla a jest předmětem posměchu a
potup, proto jest třeba účtu tu vyzvedati a
oživovati a ji podepřítí rozumovými důvody,
aby žáci a jejich prostřednictvím i rodiče vi-
děli, že svatí zasluhují si plně naší účty.

Z té příčiny podáváme mladým kateche-
tům zde trochu látky k tomu. Jednotlivé bo-
dy buďtež oživeny příkladem.

Již přirozený cit velí nám míti v účtě kaž-
dou dokonalost, tím více pak dokonalost
mravní, charakterovou, proto také veškero
lidstvo odevždy mělo v účtě ty, kdo svým
životem a velkými činy lidstvu prospěli nebo
jimi svou vlast a národ povznegli. Osobám
takovým projevovali účtu jednak tím, že sna-
žili se je napodobovati, jednak že jim na
paměť a trvalou oslavu stavěli pomníky a so-
chy je představující, v rodinách pak a ve
školách umísťovali jejich obrazy, aby mládež
i dospělí se povzbuzovali jejich příkladem a
snažili se kráčet v jejich šlépějích. Takovýto

způsob úcty lidstvo vždy považovalo za velice působivý výchovný prostředek.

Když ale svět má v úctě — a to právem — své velikány a dobrodince, když jim staví pomníky a jejich obrazy zdobí své příbytky, pak jistě je i církev katolická v právu, když činí totéž svým světcům, stavějíc jejich sochy na své oltáře a zdobíc jimi veřejná místa. Bylo by jistě nedůsledným, kdyby světcí, velikáni to mravní dokonalosti a zářící vzory lásky k Bohu a k bližnímu, byli z toho přirozeného řádu vyňati. Byliť svatí velikáni a hrdinové nekonečně slavnější a dobrodinci lidstva nekonečně větší, než velikáni světem oslavováni, neboť na př. na poli lásky k bližnímu, tedy na poli sociálním jednotliví světcí, jako: sv. Benedikt z Nursie, sv. František z Assisi, sv. Vincenc z Pauly a jiní vykonali pro lidstvo více, než řada světských velikánů za celá století. A to jest jen jeden úsek z jejich činnosti.

Jejich velikost vynikne nám lépe, porovnáme-li obojí druh těchto velikánů.

1. Dnešní svět nade vše si cení vzdělanost, vědy a kulturu. Nuže i četní světcí byli velkými básníky, řečníky a vědátory ve všech oborech lidského vědění, badání a umění, nemluvě ani o jejich činnosti sociální. Ale o tom nebudeme ani mluvit, ježto vzdělání a věda nečiní ještě člověka člověkem dobrým, ušlechtilým, poctivým a velkým charakterem, aby si *cele* zasloužil naší úcty.

2. Člověk má především takovou cenu, jakou má povahu, charakter. Když ale pátráme po povahové stránce světem oslavovaných velikánů, tu u většiny z nich zmizela by zlatozár kol jejich skrání nebo aspoň hodně by ztemnila. V tom či onom směru vynikli sice velkolepě, ale povahově zaslouhovali si leckdy málo úcty, ne-li opovržení, neboť mnoho všedně lidského, nehodného zakaluje jejich obraz.

U světců je tomu naopak. Čím hlouběji vnikáme v jejich povahu a osobnost, tím více rostou do výše, ježto slučovali vždy ideál života se skutečností. Vždyť světce činí světce právě neustálé snažení po nejvyšší možné duševní kráse a charakterové čistotě.

3. Mnozí velikáni světa dobyli si slávy jako vojevůdcové nebo slavní vládcové. Ti dovedli sice ovládati a vésti jiné, ale nedovedli ovládati sebe. Mezitím, co zevně vítězili nad svými soupeři na poli bitevním, politickém, nebo ve vědě a umění, podléhali ve svém nitru často i těm nejnižším vášním a nezřízeným, opovržení hodným náruživostem a náklonnostem. Tu již nebyli vítězi, ale poraženími.

Svatí však, a to *všichni*, dosáhli v umění

vlády nad sebou samým naprostého vítězství a právě tím stali se vzory dokonalosti.

4. Hrdinou a velikánem jest nejen ten, kdo se dovedl mnoho odvážiti, ale kdo také dovedl mnoho snést; nejen ten, kdo dokázal mnoho vykonati, ale i mnoho statečně vytrpěti, neboť není jen hrdinství činu, ale i hrdinství utrpení. Bylo mnoho velkých duchů, kteří dovedli snad statisíce lidu oslňovati svou bravurou, svou odvahou a chrabřími činy, dokud na ně davy patřily, ale jakmile je stihlo neštěstí, nemoc nebo nezdár, tu se ihned zhroutili a byli malými. Chvála a potlesk davu je poháněl k odvážným činům, kde ale dav scházel, byli slabochy.

Jinak bylo u světců. Trpkosti života je často drtily, ale nezdrtily, trampoty a svízele života je časem ohnuly, ale nezlomily. Pevně, bez zoufalství a bez slabošství stáli vždy v dobru a ctnosti ve vichřicích života, a to je hrdinství utrpení!

5. Heslem světců bylo jíti stále vpřed k nejvyšší možné mravní dokonalosti, neboť nejíti vpřed, znamená jíti zpět. Mnohé velké talenty světa rychle sice se dodělaly velkých úspěchů, ale zklamaly právě tehdy, když bylo možno od nich očekávati nejblahodárnější činnosti. Sláva, lichocení a ješitnost je svedly. Žili slavomamem, místo aby vykonali, co pro dobro lidstva nebo národa vykonati snadno mohli. Sloužili sobě, ne jiným. Světcí však nikdy nemyslili, že jsou u cíle a že se nemohou státi ještě dokonalejšími a lidstvu prospěšnějšími, proto stále se snažili jíti od ctnosti ke ctnosti, od úspěchu vždy k novým úspěchům.

6. Opravdovým velikánem je dále ten, kdo všemi svými schopnostmi a činy se snaží lidstvu přivoditi co nejvíce dobra a požehnání. Tohle nelze tvrditi u všech hrdinů a velikánů světových dějin. Mnozí z nich sice vydobyli úspěchy jedné třídy lidstva, ale jiné zato poškodili nebo docela zničili. Jiní opět vítězili v bitvách, pošlapali národy a proudy lidské krve prolili, ale v zájmu dobra lidstva a národů se tak nestalo. Předstírali sice všechna možná dobra lidu nebo národa, ve skutečnosti však ony proudy lidské krve, zničení štěstí nesčetných rodin i zkázu majetku chladně obětovali svému slavomamu, velikášství, nebo osobnímu prospěchu. Byli kletbou lidstva, ale svět přece oslavuje je jménem hrdin, zachránců a podobně.

Jinak světcí. Od nich vždy vycházelo jen požehnání lidstva v podobě nesčetných obětí a dobročinných skutků k blahu bližních a trpících. Oni měli nejen velké a krásné myšlenky, ale i velké srdce láskou k bližnímu naplněné, proto snažili se všechněm býti vše-

chno. Své síly vyčerpávali ve službě, nemocným, chudým, bloudícím, zoufalým a na cestu špatnosti svedeným. Rozšiřovali tedy lásku svou na ty nejposlednější, nejubožejší a nejpotřebnější bez rozdílu náboženství a národnosti, o něž svět nedbá a se nestará. Naproti tomu velikáni světa pamatovali obyčejně poněvíc jen na sebe, na svou slávu a úspěch i prospěch, kdežto světci pamatovali na sebe v poslední řadě a to jen pokud by uhájili svůj život, jinak vždy lásku k Bohu osvědčovali láskou k bližnímu. Kdo tedy v době dnešní t. zv. humanity zasluhuje si většího obdivu a úcty: oni světem oslavovaní velikáni či světci?

7. Konečně ideálem opravdové velikosti může být jen ten, kdo souvěkovcům i potomstvu může být *vzorem k následování*. Velikáni světa málokdy jimi mohou být. Obdivu si zasluhují, pravda, ať vynikli v kterémkoli oboru lidského snažení, ale v čem pak je můžeme následovati? V geniálnosti, pro niž je obdivujeme a ctíme, je napodobiti nelze, vždyť geniálnost je vrozena, tedy darem božím, a v mravní dokonalosti charakteru nestojí obyčejně na ideální výši. Světci však mohou nám být vždycky i vůdci i učiteli, ne sice v nadobytých věcech a divech, neboť ty netvoří podstatu svatosti; ta spočívá ve ctnosti, t. j. ve správném jednání vždy, všude, ve všem a ke každému a ve svědomitém konání povinností svého stavu. A k tomu všemu při vší křehkosti a slabosti lidské musili se světci po úporných zápasech probíjovati sami.

A v tom právě máme a můžeme je následovati. Vždyť byli lidé se všemi slabostmi a křehkostmi jako my. Co oni mohli, můžeme i my. Proto právě církev katolická staví nám světce v podobě soch a obrazů neustále před oči, aby nám dodala důvěry a síly, čeho schopný je člověk, když duše jeho zahoří vroucí láskou k Bohu. Hle, to jsou svatí! Byli po vzoru Kristově zosobněnou dobrotou, milosrdenstvím, soucitem, pokorou, láskou, dokonalostí, statečností a ušlechtilostí charakterovou a tím vším oslavou Boha, poněvadž důkazem, že náboženství Kristovo, když se jím křesťan řídí, dovede vychovati a vytvořiti charakter, před nímž i svět musí se v úctě skláněti, poněvadž byli to lidé, jimž povinnost byla nade všechny materiální prospěchy, nade všechno důstojenství a rozkoše světa, byli to lidé, jež největší utrpení nedovedlo zlomiti a nejsvůdnější pokušení je svěsti; byli to lidé, kteří svých bolestí nedbali, ale pro cizí bolesti a útrapy duše i těla stále hledali léku, pomoci a útěchy a sami často stávali se chudými, jen aby jiné chudé sytiti a odívati mohli. Kým svět opovrhoval a zavrhl, toho z prachu poní-

žení zvedali a k lásce, dobru a pravdě je vedli a pak napravené je lidské společnosti zase vraceli.

Ríká se, že každý národ je velkým jen velkými charaktery. Světci církve katolické jsou takovými charaktery, kterých národové mají potřeby jako vzorů k následování.

Svatí zasluhují si tedy plné naší úcty, ale třeba pamatovati, že podstata jeho úcty nespočívá snad jen v jejich oslavách, ale hlavně v následování jejich vzoru. A následovati je můžeme a napodobovati, třeba bychom ani neznali jejich životopisů, poněvadž víme, že všichni světci vynikali především: 1. naprostou a dětinou láskou k Bohu a proto i poslušností v plnění jeho vůle (láska projevuje se poslušností), 2. nezměrnou obětavou láskou k bližnímu a 3. svědomitým konáním povinností svého stavu.

A v tom všem je právě máme a můžeme následovati. Kdybychom měli jen příklad Kristův, mohli bychom říci: To byl Bůh, a já jsem jen slabý a křehký člověk. Svatí ale byli lidé slabí a křehcí jako my; také oni leckdy poklesli a klopýtli, proto ale nikdy neztráceli s očí cíle mravního sebezdokonalení, jež si vytkli, proto zase povstali, se svými slabostmi a chybami houževnatě zápasili, až se konečně probíjovali k výšinám dokonalosti. I my se musíme podobně snažiti, proti hříchům a zlým náklonnostem především ve svém nitru bojovati, sami nad sebou vítěziti a nikdy neustávati ve snaze státi se lepšími.

Kdo takto rozumí svatosti a svatým, ten jim úcty odpírati nemůže, tím méně se jim posmívati. To může jen nevědomost a zlostalost, ale tím by se neměl nikdo chlubit.

Úctu obrazů, soch a ostatků svatých nazývá svět *modlářstvím*, jako bychom se — jak poháně čínili — klaněli tomu kusu dřeva, kamene nebo plátna. Nám socha, obraz, svaté ostatky jsou oživením a připomenutím toho kterého světce a jeho následování hodného příkladu. Vždyť svět činí totéž, lidé zdobí své příbytky obrazy mužů a žen o národ zasloužilých, svá náměstí a parky zdobí jejich sochami, ale to u nich již není modlářství, ale projev úcty a výchovný prostředek, jako by u nás katolíků byla úcta svatých týmž způsobem projevovaná něčím jiným. Jaká to nedůslednost!

Mimo to modlíme-li se před obrazem nebo sochou světce, mnoho nám to napomáhá k soustředění mysli a k zapuzení roztržitosti při modlitbě a povzbuzuje to naši vroucnost a zbožnost. Kdo o tom pochybuje, ať zkusí vzpomínati na napomenutí a rad rodičů před jejich fotografií nebo bez ní a pak snadno pozná velký rozdíl toho.

Směšností a pověrou nazývají nepřátelé víry naši důvěru v moc a prospěšnost přimluvy svatých za nás. Proč ale nemohl by Bůh použití jejich prostřednictví k prokazování pomoci lidem hodným a svaté tak za jejich lásku odměnit, když oni za živa vykonali tak nesčetně dobročinných skutků a tolik obětí přinesli k prospěchu a zmnožení štěstí svým spolubližním.

Kdo opravdu přemýšlí, nemůže věru se nám posmívat, že ctíme svaté, neboť cit i rozum velí mít v úctě dokonalost a dobrotu, jejich dobrý příklad pak je výborným výchovným prostředkem k naší sebevýchově, povzbuzujícím a nabádajícím nás ke ctnostem, kterými svatí vynikli a které jsou zároveň základem trvalého lidského štěstí.

Co se týče *ostatků svatých*, jsou to památky po svatých, jako: pozůstatky těl světců nebo věci a předměty, kterých užívali, a také mučednické nástroje, jimiž Pán Ježíš nebo svatí mučeni byli.

Národové chovají památky po svých velíkanech ve velké úctě a vážnosti (uveď příklady), aby tak projevíli k velikánům a dobrodincům těm svou úctu a vděčnost. Pak ale i my katolíci máme přirozeně tutéž povinnost úcty a vděčnosti k světcům, kteří byli vždy velkými dobrodinci lidstva a vznešenými charaktery.

Vztah II. a III. přikázání božího k I. přikázání.

Praktickou výslednicí I. přikázání božího je *úcta k Bohu* jakožto bytosti nejdokonalejší a nejlepší a zároveň k Tvůrci a Otci našemu. V II. přikázání ukazuje se nám, co máme konati a čeho se varovati, když máme opravdu Boha v úctě. V III. přikázání se zase naznačuje, že máme úctu tu také *veřejně projevovat* a jakým způsobem.

Člověk jest totiž svou přirozeností tak založen, že *musí* i navenek projevovat nějakým zevnějším způsobem (řečí, tváří, držením těla, posunky atd.) to, co cítí v duši své. Může sice své city před lidmi ukrývat nebo se docela přetvařovat, ale to lze jen nějakou chvíli nebo po nějaký čas. Jakmile jest však lidmi nepozorován, tu již projeví se city jeho nepokrytě. Tak tomu je i s úctou k Bohu. Kdo Boha opravdu miluje a jej má v úctě, ten musí i *veřejně* tyto city projevit a k Bohu se veřejně přihlásiti, a činí to rád. Vždyť již i k lidem jakkoli vynikajícím a slavným rádi a hrdě se hlásíme, ba rádi se hlásíme i k lidem prostým a chudým, jsou-li jen čestnými, poctivými a dobrými. Stydíme se jen za lidi

špatné a nehodné; těch jen si nevšímáme. Nevšímavost jest tedy projevem nevážnosti a neúcty, opovržení. Kdo se tedy veřejně k Bohu nehlásí přítomností na službách božích aspoň v neděli a ve svátek, ač tvrdí, že v něho věří, ten ve skutečnosti ukazuje, že víry v něho nemá, jinak by zase svým jednáním prohlašoval, že se zaň stydí, a to je jistě těžkou urážkou Boha. Ať tak či onak, je zanedbávání služeb božích v neděli a ve svátek urážkou Boha, tedy hříchem, poněvadž projevem buď nevěry nebo nevážnosti a neúcty k němu.

Ještě s jiného stanoviska jest tento veřejný projev víry důležitý. Dnes v době náboženské lhostejnosti patří k „hrdinství“ a k pokrokovosti nemyslicích lidí — nechoditi do kostela. Kdo jde, jest předmětem posměchu. Je proto za našich časů třeba jisté síly, samostatnosti a odvahy, má-li katolík v neděli a ve svátek splniti svou povinnost a býti přítomen kázání a mši sv. Kdo nedovede tímto způsobem svou úctu veřejně Bohu projevit, ten pak nedokáže ani v soukromém životě ani ve svém povolání plniti povinnosti desatera božích přikázání. Není tedy návštěva služeb božích nedělních a svátečních nějakou prázdnou ceremonií, nýbrž úkonem naprosto nutným pro toho, kdo opravdu věří, a pro praktické křesťanství nezbytným.

Kdo ovšem do kostela chodí jen ze zvyku a tam zevluje a se baví, ten věřícím katolíkem není, neboť opravdová úcta přirozeně vyžaduje i zevnější uctivé chování. A pak musí to býti *úcta srdce* a ne jen vypůjčená zevnější forma (zbožnost farizejská). Takto zbožní lidé mnoho škodí náboženství, ježto lidé o podstatě nábožnosti nedostatečně poučení vidouce to, náboženstvím pak povrhují.

Opravdovost úcty k Bohu nejlépe se jeví ve způsobu denního života každého jednotlivce. Úcta i láska projevuje se totiž ochotnou a svědomitou poslušností — v našem případě tudíž svědomitým zachováváním desatera božích přikázání a věrným plněním stavovských povinností i povinností k bližnímu.

Dále: kdo nedbá zákonů božích, ten tím méně bude dbáti zákonů ke své vlasti, k svému státu a k svému národu. Kdo není dobrým křesťanem, nebude ani dobrým vlastencem. Komu není posvátnou čest boží, tomu není pak svato nic.

Z toho také patrné, že první tři přikázání boží jsou základnou ostatních sedmi. Kde základ rozbořen, tam nutně zřítí se i budova na základě tom vystavěná. Proto, kdo nevěří v Boha a nezachovává první tři přikázání, ten nebude zachovávat ani ostatních sedm. Tomu nebude ničím ani blaho a čest rodin, ani

blaho, čest, život, zdraví a majetek spolubližních. Není pak k tomu také žádného důvodu, neboť není-li Boha, není-li On naším pánem, pak tím méně může býti pánem člověk člověku. Měřítkem jeho činů bude mu pak jen jeho osobní prospěch a jeho sobectví, neznající ani mezí, ani zákonů. Pak také horování pro humanitu rozplyne se a vymizí samo sebou, a zůstane jen zdravé sobectví a „právo silnějšího“ v duchu násilnické zásady: „Kdo má moc, ten má vždy také právo“ — i kdyby šlapal čest, životy a majetek spolubližních. Nutným důsledkem byl by pak naprostý rozvrat lidské společnosti, ježto by pak nikdo nebyl jist ani ctí, ani životem, ani majetkem.

K ot. 383 připojiti, co značí slovo „jméno“ — samu osobu totiž, jež jménem tím je projádřena, tedy i její osobní vlastnosti a všechny její skutky. Pak hříchy proti II. přikázání snadno ozřejmí.

K ot. 388. — Přísahati je dovoleno jen: 1. na pravdu, 2. na věc dobrou a 3. velice důležitou. Tím opět se žákům ujasní přísaha křivá a hříšná.

K ot. 391. Lépe: Slib je dobrovolná, Bohu učiněná přípověď, kterou se člověk zavazuje, že vykoná nějaký dobrý skutek, k němuž není ani zákonem božským ani lidským zavázán (povinen).

K ot. 403. Ve čtvrtém přikázání božím ukládají se:

a) povinnosti dětí k rodičům,
b) povinnosti rodičů k dětem a
c) podobné povinnosti, jaké mají děti k rodičům a rodiče k dětem, mají také podřízení k nadřízeným a poddaní k vrchnostem a naopak, tedy na př. žák k učiteli, učeďník a tovaryš k mistrovi, dělník a čeleď k zaměstnavateli atp. — a naopak. Povinnosti IV. přikázání božího prostupují celou lidskou společností; má proto IV. přikázání boží nesmírnou důležitost sociální. Kdo podvrací závaznost tohoto přikázání, ten rozvrací celý společenský sociální řád, neboť rodina je společnost lidská v malém a základnou veliké rodiny lidstva.

K ot. 405 a 406. Pamatovali si hříchy proti úctě a lásce k rodičům usnadní se, když se uvede, že se děti prohřešují proti úctě a lásce k rodičům:

1. myšlenkami (když rodiči pohrdají),
2. řečmi (když o nich zle, posměšně a poputně mluví) a
3. skutky (když se k nim hrubě a vzpurně chovají).

K ot. 420. „Nezabiješ!“ — člověka totiž, tedy ani tělo ani duši jeho. Z toho plyne, že hříchy proti tomuto přikázání týkají se buď

výhradně těla nebo výhradně duše. Tím žákům bude jasno, proč se tam zakazují hříchy, jako: závist, nenávist, hněv, pohoršení atd.

K ot. 427. Žáci budtež upozorněni, že duše s tělem je v tak úzkém spojení, že každé velké rozrušení a rozbouření duševní, jaké závist, nenávist, hněv, nadávky atp. vždy vyvolává, škodí velice i tělu, seslabuje jeho organismus a tí mi odolnost proti nemocem. Mimo to tyto stavy duševní hněvem, nenávistí, nadávkami atd. přivoděné strhují často k rvačkám a násilnostem, při nichž o těžké ublížení na těle, ba i o vraždy není nouze, jak toho denní život podává četně dokladů.

Při tomto přikázání bylo by dobře též uvést, že žádný jednotlivec, tedy ani lékař nemá práva potlačit nebo ukrátit život člověka, který je stížen nezhojitelnou nemocí, strastí a bolesti plnou nemocí, byť se i zdál velice nešťastným. Dosti často totiž nemoc, kterou lékař prohlásil za nezhojitelnou, takovou není, ježto je možnost omylu v diagnose. Mimo to mnohý člověk, byť i velice trpěl, lpí na životě, takže i každý okamžik života, třeba bolestného, je mu vítaným. Konečně, kdyby něco podobného bylo dovoleno, je jisto, že by se tím otevřela možnost k nesčetným zločinům. To jsou ovšem důvody se stanoviska vědy lékařské, zákon božský toho nedovoluje v žádném případě.

K ot. 429. Pohoršení dávatí značí činiti někohu horším tím, že někdo buď slovem nebo špatným příkladem svádí spolubližní buď k mylným názorům nebo k špatnému jednání (ke hříchu).

Hřích tento jest velice těžký a pln velké zodpovědnosti, poněvadž působí takřka do nekonečna. Svedený totiž zase dává pohoršení jiným, ti zase jiným atd., tak že působení tohoto špatného příkladu se nikdy nezastaví. Kdo první pohoršení dal, jest snad již dávno mrtev, ale jeho špatný příklad působí dále a ničí spokojenost a štěstí nesčetných lidí.

K ot. 469 a 472. Dvě poslední přikázání boží jsou vlastně opakované zdůraznění VI. a VII. přikázání božího ne snad jen proto, aby se tím naznačila velká důležitost těchto přikázání pro lidskou společnost, ale hlavně připomíná se nám v nich, že člověk neprohřešuje se jen skutky již provedenými, ale také *žádostmi a myšlenkami*, které jsou pramenem skutků. Není-li pramene, není také potoků a řek. Uchrání-li se člověk špatných myšlenek a žádostí, uchrání se jistě také špatných skutků. Zlá myšlenka totiž, když ji nezapudíme a jí se obíráme, přivodí zálibu, záliba pak přivodí žádost a souhlas s ní a to vede již určitě ke skutku zlému, naskytne-li

se příležitost. Ale i kdyby se příležitost taková nenaskytla a žádost nebyla uvedena ve skutek, zůstává stejně hříchem jako by byla provedena, neboť u Boha opravdový úmysl ať zlý nebo dobrý platí za skutek, poněvadž by jej člověk jistě provedl, kdyby toho okol-

nosti dovolovaly. Máme-li se tedy uchrániti zlých skutků, musíme na prvním místě bděti nad tím, aby naše myšlenky byly správné a čisté, zlé pak myšlenky musíme potlačit a zapuditi, ježto z myšlenek se rodí žádosti a ze žádostí skutky. (Příště dále.)

Literatura.

P. Friderich Bridel T. J., **Slaviček velikonoční**. Soukromý tisk Josefa Hrachoviny, v Praze 1933, 8°, str. 22.

Nádherná bibliofilie, jejíž část nákladu na bílém ručním papíru z papírny „Hahnemühle“ v Dasselu, část na simili-japanu s původními kresbami Břet. Štorma, dokonale typograficky upravil a jako svůj druhý soukromý tisk vydal Josef Hrachovina, potěší každého přítele krásné knihy a milovníka barokní poesie. S pečlivostí sobě vlastní přepsal z dnes vzácného již barokního tisku pražského z r. 1658 V. Bitnar a studií doprovodil dvacet tři strofy „Slavička velikonočního“, jednu z prvních skladeb slovesné gotiky barokní. Případně báseň charakterizuje Bitnar slovy: „Ze slok Slavička velikonočního vyzírá na nás určitá fysiognomie františkánsky orientovaného českého básníka protireformačního baroku, jemuž v českém přetlumočení zjihly tvrdé obrysy latinské básně, ojínila skulpturnost metafor a srdečně česky zlidověl mystický poměr duše k Bohu.“ Čteme-li, že toto krásné dílo vytiskla tiskárna Družstva Vlast, nemůžeme ani uvěřiti, ale skutečnost nás přesvědčuje, neboť vedoucím technickým činitelem tiskárny je právě p. J. Hrachovina. Jen houšť! Hk.

Prof. Dr. K. Kadlec, **Poučení o církevním sňatku a životě manželském**. Praha 1932.

Univ. prof. Dr. Kadlec konal ve Společnosti sv. Cyrila a Metoděje přednášky na shora uvedeném téma, které nyní vydává tiskem. V prof. Dru Kadlecovi vyrůstá nám moralista vysoké vědecké úrovně.

Doc. Dr. Jos. Kratochvil, **Problém politické moci ve filosofii scholastika XVI. století Fr. Suareza**. Historický příspěvek k soudobé záhadě. Brno 1933, cena 6 Kč.

Jesuita Suarez, scholastický myslitel XVI. století, nevytvořil nové, naprosto originální filosofie státní a právní, jemu záleželo hlavně na tom, aby tradiční názory eticko-právní co nejlépe, co nejjasněji a nejdůkladněji vyložil. Avšak doba, v níž Suarez hlásal svoje státní a sociální názory, nebyla příznivá jeho myšlenkám a tak jeho traktát „e legibus“ po letech upadl v zapomenutí. K tomuto dílu Suarezově se vrací veliký filosof a jerný sociolog Dr. Kratochvil a na základech thomistické filosofie podává rozbor dnešní záhady politické moci a demokratické ideje současné doby. Dr. Kratochvil našel v Suarezovi jasné a důkladné odpovědi na otázky dneška a hlubokou svou studií dokázal, že scholastická filosofie jest s to, aby vyřešela takové moderní problémy, jako jest problém politické moci a idea demokratické vlády. Zamyslíme-li se do hlubokých závěrů, není práce Kratochvilova toliko historickým příspěvkem k soudobé záhadě, nýbrž nejčasovějším. Kdo chce správně porozu-

měti rozvoji demokratických idejí, nezbytně musí sáhnouti po této krásné práci, kterou možno nazvati brevírem křesťanského sociologa. Věru velmi vhodně se tímto prvním svazkem uvedla knihovna Lidové akademie moravskoslezské ve známost. Hk.

Dr. Metoděj Habáň, P. P., **Sborník mezinárodních konferencí tomistických v Praze 1932**. Olomouc, 228 str., cena Kč 35.—.

Jako 4. svazek knihovny „Filosofické revue“ vychází sborník tento, který oživuje v nás krásné dny tomistických konferencí, příslib nového duchovního života u nás.

P. Alois Stork, T. J., **Soustavné vedení duší**. I. Zásady a směrnice. II. Vedení mládeže.

P. Stork shrnul v obou dílech své záslužné práce mnoho nedocenitelných zkušeností, na podkladě jichž dává směrnice a zásady pro soustavné vedení duší.

E m. Ž á k, **Řeči nedělní a sváteční**. (Doplnek.) Str. 145, cena 9 Kč.

V homiletické literatuře české má jméno prof. Žáka svůj dobrý zvuk. Nepochybujeme, že i tato sbírka kázání eucharistických, řečí svátečních a promluv mariánských dojde obliby.

Příhoda, Dismán, Tvrdek, Hohaus, Trajer, Tesárek: **Studie o základních početních spojkách**. Vydal Bakulův ústav v Praze-Smíchově 1932, cena 30 Kč, str. 135.

Knihy tato obírající se základy počtářské práce školy 1. stupně, poskytuje průkaz pro nutnost racionálního řízení školské práce. Dílo je výsledkem velké výzkumné práce o početních spojkách a jejich užití. Praxi výzkumu, jehož se účastní několik set učitelů normálních i pokusných škol, vedou a všechny konečné rozborů provádějí právě spoluautoři knihy z iniciativy vydavatele dra Příhody. Je to práce originální, v níž po prvé sledovány byly v počtech dokumentárně stejnou měrou hlavní faktory: dítě i učebná látka. Jejich výzkum byl doplněn výzkumem, jak ovládají tutéž elementární látku dospělí lidé. I tento výzkum podán dokumentárně. Didaktika počtů tímto dílem postavena jednou provždy na pevný vědecký základ, proto doporučujeme knihu tuto jako dílo zásadní důležitosti. Hk.

Josef V á ň a, **Měření inteligence**. Část první. Bakulův ústav Praha, 1933, str. 252.

Úsilí o nalezení objektivních metod pro výzkum individuálních rozdílů, které se objevilo v psychologii teprve koncem minulého století, vedlo poměrně záhy ke vzniku první škály pro měření inteligence, jejíž autorem byl francouzský psycholog Alfred Binet. Směrnic, které individuálnímu výzkumu ukázal Binet, chopili se nejintenzivněji a-

meričtí psychologové a vypracovali nový druh inteligenčních škál, uzpůsobených hromadnému vyšetřování inteligence a získati tak možnost mnohem rozsáhlejšího praktického využití inteligenčních zkoušek. Světová literatura o měření inteligence o základních otázkách nadání je velmi bohatá. U nás průkopníkem byl prof. Forster.

A po něm jest to jeho žák Dr. Josef Váňa, vědecký pracovník v psychotechnické laboratoři elektrických podniků hlav. města Prahy, jenž podává v tomto souborném spise informaci o vzniku, vývoji a současném stavu metod měření inteligence. Autor ilustruje teoretické otázky vlastními výzkumy a jejich praktickým ověřením. První část spisu právě vyšlého obsahuje:

I. Od spekulativní obecné psychologie k empirické psychologii individuální. II. Binet-Simonova věková škála inteligence a její revise. III. Testy speciálních funkcí a metoda psychologických profilů, a) Speciální testy, b) Volné soubory testů, c) Psychologické profily. IV. Bodové škály inteligence. 1. Bodové úpravy Binet-Simonovy škály, 2. Zkoušky inteligence v americké armádě. 3. Hromadné inteligenční škály v Americe. 4. Hromadné inteligenční škály v evropských zemích.

V části druhé, která vyjde na podzim, autor pojedná o problémech měření a o podstatě inteligence. Upozorňuje na toto dílo vřele je doporučujeme. Hk.

Dr. O. Placht a Dr. Frant. Havelka: **Předpisy pro vysoké školy republiky československé.** 1932, nákl. vlastním, str. 2214.

Se svolením prezidia ministerstva školství a národní osvěty k použití úředních pramenů vydali v. odb. rada Dr. Placht a min. rada Dr. Havelka sbírku všech dosud platných předpisů o vysokém školství československém. Tato rozsáhlá sbírka má velikou cenu nejen ve styku vysokých škol s úřady a v úřadech, ale i pro studentstvo a veřejnost vůbec. Dílo podává systematický přehled o platném právu na vysokých školách. Dělí se na tři díly: I. Správa, organizace a hospodářství vysokých škol, státních vědeckých knihoven, vědeckých ústavů a školních statků; II. Personál vysokých škol, státních vědeckých knihoven, vědeckých ústavů a školních statků; III. Předpisy studijní, zkušební a stipendijní. Podrobný a přehledný rejstřík knihu uzavírá. Dílo neobyčejně významné, které slouží autorům ke cti. Hk.

Josef Vajs, **Rukověť hlaholské paleografie.** 1932, stran VIII, 174 a 54 přílohy.

Dílo prof. Vaje jest od dob Šafaříkových první kniha tohoto oboru u nás. Podává zhuštěně zprávy a výsledky dosavadního badání na poli slovanské paleografie hlaholské. Památky hlaholského písemnictví shrnuje slovatný badatel do tří hlavních skupin: moravsko-panonské, bulharsko-makedonské a chorvatsko-hlaholské. Dílo velmi pěkně vypraveno a ukázkami památek všech období doplněno. Hk.

Josef Hronek: **Česká škola národní v historickém vývoji a v dnešní podobě.** Nákladem Cyrilometodějského knihkupectví Gustav Franci v Praze r. 1932.

Z povolaného péra dostává se nám krásného díla, právě tak časového, jako potřebného.

Na 131 stranách máme jasný přehled školství od počátky křesťanství v českých zemích:

1. pod dozorem církve — školství ecclesiasticum a

2. pod dozorem státu — školství politicum.

Třetí díl — skoro polovice knihy — obsahuje převrat státní i ve školství až do nejnovějších snah reformních v Československu a v Podkarpatské Rusi. — Jest potřebno znáti zásluhy církve o vzdělanost i nevděk světa se všemi jeho zlými úmysly. Universitní docent J. Hronek staví čtenáře před všechny moderní otázky školské, které dokonale ovládá a slohem jedinečným dovede podati, zároveň uvádí i seznam nejnovější literatury a statistiku podle stavu 31. října 1930, z níž vysvitá, že jest na měšťanských školách žactva, katolíků 172.720, československých 2600, československých 18.681, bez vyznání 15.419, řecko-katol. 2.600, evangel. augsb. 7.789, evangel. reform. 1.107, pravosl. 528, israel. 5.376, na obecných školách žactva, katolíků 1.281.818, československých 34.495, československých 88.427, bez vyznání 76.474, řeckokatol. 84.994, evangel. augsb. 74.003, evang. reform. 29.379, pravosl. 13.453, israel. 34.029. Fr. D v o ř á k.

Vl. Hoppe: **Dva základní problémy Kantova kriticismu.** Spisy Filosofické fakulty v Brně 1932.

Fakulta, na které zesnulý zástupce idealistické filosofie učil, splácí mu tímto pietním aktem vydání jeho Opus posthumum svůj dík. Naše skrovná literatura o kriticismu (Mareš, Vorovka, Zába, Pelikán a j.) byla těmito základními a pronikavými studii obohacena.

První studie jedná o Kantově poměru k intuici jakožto k intellectu archetypu, který by nazíral samu „věc o sobě“, kteroužto schopnost Kant popíral a přiděloval pouze Bohu. Při tom neodmítal názorové poznání rozumu a svým tajemným učním o „schematismu čirých rozumových pojmů“ zase je do svého systému vpouštěl. Hoppe souhlasí s Hartmannovým názorem na Kanta, jehož systém se dlouho vyvíjel a obsahuje nespočetné nadhozené náměty, takže mohou se ho dovolávat následovníci všech směrů.

Druhá studie jedná o antithetickosti Kantova myšlení, která se nyní v Německu zvláště pěstuje. Kant svými antinomiemi zabránil vstupu do nepodmíněné oblasti. Náš antithetický, diskursivní rozum pohybuje se v jistých nekonečných řadách, které nejsou a nebudou nikdy zakončeny nějakou absolutní totalitou, jak o ní mluví Spinoza nebo Fichte. Kritika čirého „umu“ končí ryzím agnosticismem, a i Hoppe, ač nerad, musí přiznati, že Vaihinger měl pravdu, když v ní znovu odkryl Humeův fikcionalismus. Jiná je však řeč Kantova v „Kritice Umu praktického“, kde jeho praktické postulaty připouštějí absolutní nepodmíněnost jako svůj předpoklad. Jeho kategorický imperativ má při vši své formálnosti — absolutní, nekompromisní, nerelativistickou platnost. Dalším krokem v Kantově systému jest jeho „Kritika soudnosti“ obsahující teorii poznání estetického a zvláště biologického. Hk.

J. Foltynovský, **Liturgika.** 1932, str. 274, cena 24 Kč.

Prof. Dr. Foltynovský při práci o této knize měl na zřeteli bohoslovce, jimž chtěl dáti spolehlivé, vědecké kompendium. Dílo se mu zdařilo a zasluhuje, aby nechybělo v žádné knihovně kněžské.

Prof. Dr. Josef Pejška, **Církevní právo se zřetelem k partikulárnímu právu československému.** Svazek I. Ústavní právo církevní. 1932. Stran XVI a 256. Cena 48 Kč, v plátně 60 Kč.

Jest to v naší literatuře bohoslovné první spis, který podává úplný systém katolického církevního práva vůbec. Autorem je známý odborník a profesor kanonického práva Dr. Josef Pejška, CSSR.

Prvý svazek jest přirozeně úvodem k dalším svazkům, v nichž miní autor pojednávat: o hierarchickém řádu církevní správy, o kanon. právu manželském, trestním a majetkovém.

Kde jen poněkud možno, brán zřetel k partikulárnímu právu domácímu jak církevnímu, tak i světskému. O tom svědčí nadpisy článků: Nenáhle vnikání kan. práva do zemí českých, studium kan. práva v zemích českých, čeští a jiní slovanští kanonisté, konkordáty pro země československé. Literatura hojně uváděná.

Vysokou cenu dlužno přikládati druhé části knihy, pojednávající o veřejném právu církevním. Apologetům církve přijdou nesporně vhod články: Svrchovanost a právní nezávislost církve základní a nezadatelná práva církve. Mnohý blud českých právníků dochází tu správného ocenění.

Stručně sice, ale s akutní přesností vystihuje autor právní poměr církve k nekatolíkům. Státních mezikonfesních předpisů bylo krok za krokem dbáno.

Ostře narysován je právní poměr církve k státu, nikoli jen teoreticky, ale podán i historický vývin vzájemných států, zejména v našich zemích.

Úprava celého díla jest vkusná a pečlivá, takže i po této stránce plně vyhovuje a doporučení zasluhuje.

Kéž se splní vroucí přání spisovatelovo, aby tento spis povzbudil mladší bohoslovce k usilovnému studiu práva kanonického, u nás dosti zanedbávanému.

Cesta k věčné lásce. Vybrané stati ze spisů mystiků a přátel božích XIV. stol., 1932, str. 653.

P. Denifle-P. Reginald Schultes pořídili tuto krásnou kytici duchovní, dýšící vzácnou vůní náboženské vroucnosti a askéze. V českém rouše ji podává Ant. Stráž, jenž pro tuto práci měl nejen pochopení, ale schopnost dokonalého převodu. — Přeloží nám p. překladatel také na př. Diepenbrockův „Geistl. Blumenstraus aus span. und dtsh. Dichtergärten“?

K. Reban, **Psáno mužům.** Sebevýchova muže k čistotě. 1932, str. 49, cena 3.50 Kč.

Reban je výborným psychologem dospívající mládeže, zná její chyby a úchylné sklony v morální výchově a jako vychovatel a duchovní vůdce dovede tyto chyby odstraňovati a úchylné sklony rovnati v zákonné poslušnosti. Jeho styl, mluví-li o sexu, jest úsečný a při tom vážný, není v něm žádného rétorického moralisování, nýbrž jest otcovsky upřímný. Výrazný titul nadhozené otázky komentuje takřka aforisticky, ale při tom určité, jasně, otevřeně. A to jest právě vzácnou předností této krásné knížky, která v tisících výtisků by měla býti rozšířena nejen mezi mládeží a studentstvem, ale i rodiče měli by ji čísti, studovati její směřnice, aby podle nich mohli zařídit výchovu dospívajícího syna.

Očekáváme, že p. spisovatel k této knížce sebevýchovy muže k čistotě, jakož i k dřívější knížce „Z poutat do květu“, týkající se dívčí výchovy (již III. vyd.), napíše nám pendant „Rodiče a děti“, v němž pojedná o výchově rodičovské?!

Hk.

D r. M. H a b á ň, **Sexuální problém.** Eros a sexus v mládí. Druhé rozšířené vydání, 1933, str. 72, cena 7.— Kč.

O sexuálním životě mládeže se i u nás mnoho psalo a píše, ale často se zapomíná na mravní a duchovní prvek v rozvoji mládí, které jest odsuzováno do zajetí bouřících živočišných sil. Habáňův spis zřetelně ukazuje na význam duševní síly, i v sexuálním životě mládí vidí příčiny dobra i zla a ukazuje cesty k úspěšnému ovládnutí rašící síly životní. Habáňův spis bude vítán rodiči i vychovateli, jimž pomůže často k splnění zodpovědných funkcí vychovatelských; v rukou dospívající mládeže bude osvoboditelem z temna nejružnějších moderních hesel o „zákonu přirozenosti“ a vůdcem z labyrintu mučivých záhad a pochyb. Spolehlivé dílo katolického vychovatelství, hodné upřímného doporučení, zvláště nyní, kdy k nám uváděna jména Hirschfelda, Russela a j.

D r. K. K a š p a r, **Dojmy z Konnersreutu. II.** vydání, str. 140, cena 7 Kč.

První vydání tohoto dílka těšilo se takové pozornosti, že v krátké době byl veliký náklad úplně rozebrán. Spis předčí všechny ostatní o Konnersreutu, neboť jeho autor, J. E. njdp. arcibiskup Dr. K. Kašpar, sděluje v něm všechna svoje pozorování jako očitý svědek všech jevů při několika svých tamních návštěvách a připojuje i sdělení místního faráře J. Nábra a jiných, co oni viděli a také slyšeli z úst stigmatizované Terezie Neumannové při různých návštěvách. Spis J. Excellence, který dojmy a líčením zjevů nadpřirozených je tak bohatý a tak hluboce se dotýká duše věřícího, je přeložen do němčiny a chystá se právě jeho vydání v překladu francouzském.

A n t. M e l k a, **Slovo Církve do dnešní tísne.** Postní řeči. 1933, cena 5 Kč.

V homiletické knihovně „Živé slovo“ vydává Msgre A. Melka nový cyklus svých řečí „Slovo Církve do dnešní tísne“. Hluboce promyšlená a procítěná kázání Melkova zaujmou každého posluchače po náležitém přednesu, jenž u řečí Melkových žádá důkladné promeditování. Jsou to krásné řeči a přicházejí jako na zavalanou.

D r. J. V a š i c a, **Albrecht Chanovský v podání Tannerově,** 1932, str. 140.

Úplný titul edice Vašicovy zní: Muž apoštolský aneb život a ctnosti ctiuhodného pátera Albrechta Chanovského z Tov. Jež. v českém království od Jana Tannera z téhož Tovaryšstva.

Albrecht Chanovský (1581—1646) vynikl jako misionář a spisovatel, vpravdě to byl muž apoštolský. Životopis Tannerův zachycuje pěkně nejen dílo a ctnosti Chanovského, ale dává nahlédnouti do tehdejšího náboženského a společenského života v Čechách. Podle tisku z r. 1680 vydal životopis prof. Vašica s pečlivými vysvětlivkami.

J a n H r u b ý T. J. **Šťastná pout životem.** Rodinná čítanka pro československý lid. 440 stran velkého formátu. Cena 120 Kč.

Zřídka kde se ukazuje poválečná krise tak zhoubným způsobem, jako v rodinném životě. Dlouhou světovou válkou byla podrobena věrnost manželská těžké zatěžkávací zkoušce, zavedením civilního manželství setřen byl s manželství svátostný charakter, svazek manželský postaven na roven obyčejné smlouvě, pouto lásky, jež dříve poutalo rodiče k dítěti a dítě k rodičům, bylo uvolněno a nové pokolení, jež z těchto svazků

vyrůstá, nepoznalo tak hřejivého a blaživého slunce otcovské a mateřské lásky, jež bylo dříve zárukou zdárné výchovy.

Jaký tedy div, že počet manželských rozvodů den ode dne roste, že se nespokojenost a vnitřní rozervanost povážlivě šíří, že zločinnosti mládeže přibývá a budoucnost její je ohrožena!

Proto s opravdovou radostí vítáme knihu prof. Jana Hrubého T. J. „Šťastná pout životem“. Kniha ta chce být majákem při životní plavbě, chce řídit životní loďku opět k přístavu pokoje a rodinného štěstí a být našim rodinám domácí a rodinnou biblí, v níž by po těžkém denním boji a křížích našli klid a odpočinek, oporu, útěchu a radu v těžkém životním úkolu výchovy dětí a při všech rodinných událostech od kolébky až ke hrobu.

A možno opravdu říci, že spisovatel cíle, který si v knize vytkl, také dosáhl.

V sedmi statích, na něž je kniha rozdělena (I. Svatyně lidstva, II. V prvním rozpuku, III. Vesna života, IV. V zralém věku, V. Rodina a církevní rok, VI. V jeseni života, VII. U cíle pouti), v řeči nevázané i vázané se dotkl nejzvučnějších a nejcitlivějších strun rodinného života. Krásně líčí nám idylu rodinného života a tajemství onoho kouzla, jež se nám jako ztracený ráj ozývá z vybledlých vzpomínek mládí.

Bl a ž e j R á č e k T. J., Československé dějiny. Druhé doplněné vydání 1933. Lad. Kuncíř v Praze, 700 stran textu, 40 stran vyobrazení.

První vydání vyšlo v jub. roce svatováclavském a bylo záhy rozebráno. Bylať u uvědomělých katolíků přímo živelní touha po knize, v níž by dějiny našeho národa nebyly zkresleny ze zorného úhlu protestantské a liberální ideologie, nýbrž zpracovány poctivě na základě dosavadního vědeckého badání. V 2. vydání snažil se spisovatel dílo všestranně zdokonaliti. Zejména doplnil dějiny zemí historických, příslušnými statěmi z dějin slovenských, a prostudovav nejnovější obsáhlou litera-

tu legionářskou, podal věrný obraz zahraničního odboje. Vydání je ozdobeno a doplněno obrazy z dějin umění. I vnější úprava knihy získala zvětšením formátu.

Dr. Josef Miklík, CSsR, Umučení Pána našeho Ježíše Krista. Kniha vyšla letos jako ovoce důkladných studií biblických a roznícené lásky učeného biblisty ke Kristu Pánu. Dostati ji lze jen u OO. redemptoristů v Obořišti, p. Dobříš v Čechách.

Jan Valerian Jirsík. Pod tímto titulem vyšla právě brožura K. Rebana, v níž spisovatel oceňuje nesmírný význam biskupa Jirsíka, jenž svým dílem zapsal se hluboko do srdcí českého lidu a všech potlačených a trpících. Nejen každý kněz, nýbrž každý katolík by měl čísti tento spis, aby poznal ušlechtilý vzor věrného kněze i upřímného vlastence a lidumila.

Prof. Josef Hronek, Mše svatá. Se 30 obrázky prof. Fil. Schumachera. Cena 3 Kč. Vydal Kropáč a Kucharský, Praha I, Konviktská 5. —

Nikdo tří Kč za knížku nebude litovati. Je to poučení o významu mše sv., o liturgii, o vybavení oltáře, o posvátných nádobách, rouchách atd. Knížka obsahuje zároveň pobožnost ke mši sv.; a vše je provázeno a osvětleno uměleckými náhornými obrázky. Doporučujeme.

P. Fr. Videňský, T. J.

Pietní vydání Führichových obrazů Křížové cesty uspořádalo nakladatelství Kropáč a Kucharský v Praze v krásné umělecké reprodukci měditiskové na japonském papíru, poučením o Křížové cestě, a rozjímáním ke každému zastavení z pera P. Jana Ev. Urbana O. F. M. Její zavedení nebude jistě obtížným při nízké ceně Kč 2,50 za výtisk (s další slevou při odběru více výt. na zavedení).

Zprávy.

Proti zrušení učitel'ských ústavov, ale za ich zreformovanie.

Podle „Slováka“ na ankete v ministerstve školstva o reforme učitel'ského vzdelania dne 3. marca 1933 prehovoril za Zemský učitel'ský spolok na Slovensku poslanec František Mojto v tomto smysle:

Zdá sa, že zrušenie učitel'ských ústavov je pre ministerstvo školstva viac otázkou hospodárskou a sociálnou ako pedagogickou. Poukazuje sa na úspornosť pedagogických akademií voči učitel'ským ústavom a na ťažkosti pri umiestení absolventov učitel'ských ústavov a stredných škôl vôbec.

Tomu nasvedčuje aj reč ministra školstva v kultúrnom výbore v rozprave o obvodných meštianskych školách.

Hovoril totiž minister dr. Dérer o potrebe reštrikčných opatrení na stredných školách z dôvodov sociálnych. Avšak jedno zlo sa druhým ne-

vylieči. Ak je študovaný proletariát nebezpečný, nevzdelaný proletariát je ešte nebezpečnejší.

Je úlohou sociologov, národohospodárov a politikov hľadať možnosti, ako umiestiť študovanú mládež a nie je úlohou ministerstva školstva redukovať vzdelávacie ústavy, najmä také nie, ktoré dobre konaly svoju úlohu.

Je divné, že české učitel'stvo je tak naladené proti učitel'ským ústavom, z ktorých vyšli nositelia významných mien vo vede pedagogickej. Túžbu učitel'stva po vyššom vzdelaní treba honorovať, ale treba si položiť otázku,

či sú tie učitel'ské ústavy tak nanič, že sú aikejkoľvek reformy neschopné a zcelá len do stareho železa.

Česká pedagogia ob stojí v súťaži svetovej čestne. Zkadiaľže vyšli jej pestovatelia? Či nie z terajších učitel'ských ústavov? Čím rekompenzujeme kraje, ktorým bude učitel'ský ústav odňatý? Prv než by sa prišlo k tak prekotnej reforme, treba hľadať spôsoby, či by sa nedocielilo vyššieho

vzdelania pre učiteľov reformou jestvujúcich ústavov a ich rozšírením o jeden alebo dva ročníky — podľa potreby. Na učiteľské ústavy treba hľadiť ako na ústavy odborné. Život sa rôzni, povolania sa špecializujú a to zavčas. Na komerčných drahách (železnica, pošta, obchod, bankovníctvo, priemysel) sú vždy vitanejší absolventi odborných škôl (priemyslových, obchodných), ako maturanti stredných škôl. Či by aj učiteľská dráha nevítala radšej odborníkov už zavčas k tomu povolaniu vedených? Ak im terazšie ústavy neposkytujú dosť vzdelania všeobecného a odborného, treba ich zreformovať, štúdium na nich predĺžiť, áno aj povýšiť na vysokoškolské, ale nie ich šmahom všetky zrušiť. Posl. Mojto neverí, žeby plánované akademie vyhovely praktickým potrebám školy a dediny. Pedagogické akademie smerajú k vysokým vedám filozofickým, avšak ztrácajú so zreteľom ľuďa a jeho potreby.

Možno vytýkať až dnešným učiteľským ústavom, že málo vedú kandidátov učiteľstva k praktickému životu, tým viac sa možno obávať toho od dvojročných akademií. Budú to školy filozofujúce, teoretizujúce. Stredoškolač sa dlhý čas musí prebijať praxou v škole, kým dôjde k pravým metódam, hovorí to Mojto z vlastnej skúsenosti, dlho cíti nevýhody voči absolventovi učiteľského ústavu.

Čísla, ktoré uviedol dr. Kepřta o pomere internistov k externistom, nedokazujú zbytočnosť učiteľských ústavov, len to, že dnešné ťažké pomery spôsobujú hlavne, že sa veľká časť mládeže rozhoduje po stredoškolskom štúdiu na dráhu učiteľskú. Tá je jediná ešte na Slovensku, ktorá má akútnu kapacitu — máme nedostatok kvalifikovaného učiteľstva. Pre smer štúdia nie je vždy rozhodný osobný sklon, ale pomery. Stredoškolači idú za učiteľov, lebo inde nemajú kde ísť, internisti tiež nie všetci z lásky k učiteľskému povolaniu. Do povolania sa časom vžijú a budú preto dobrými učiteľmi — výchovou, dlhšou prípravou. Rok na akademii sotva k nej postačí.

Skôr by bolo treba zreformovať učiteľské ústavy, aby ich absolventom bola otvorená univerzita! Tak by sa vyvinuli z učiteľov vysokoškolsky vzdelaní pedagogickí odborníci.

Čo sa týka ustanovenia návrhu, žeby sa mohlo učiteľstvo vzdelávať len na štátnych pedagogických akademiách, proti tomu sa stavia Mojto veľmi rozhodne — dovolávajúc sa ústavy, občianskych práv a historického vývoja. Tento vývoj nám zachoval cirkevné učiteľské ústavy, ktoré v každom ohľade tak plnia svoj úkol, ako ústavy štátne, ten vývoj nemožno len tak popretrhávať. Mojto sa nestavia proti reforme učiteľských ústavov, môžu byť pretvorené trebárs v tak zvané akademie, ale na Slovensku ich rušiť vôbec nemožno, na dlhé desaťročia nie. Z rôznych príčin: Slováci beztak majú pomerne k počtu obyvateľstva

menej stredných škôl, ako zeme české, je tu na dlhé roky predvídaný nedostatok učiteľstva, ak máme dôjsť k individualizácii vo výchove, čo je pri dnešnom priemere žiactva na triedu zhola nemožné. Tieto nedostatky sa za tri roky neodstránia, ako sa domnieva autor návrhu.

Mojto popiera ankete právo vyslovovať sa o tom, či majú byť pedagogické akademie len štátne alebo vydržiavané aj inými činiteľmi, konkrétne cirkvami — lebo to je už politikum. Anketa sa má zapodievať s otázkou čiste s hľadiska pedagogického. Slováci si budú chrániť všetky dosavadné ústavy, a keby sa mali zreformovať v akademie, reklamuje právo pre cirkve pretvoriť svoje ústavy podľa predpisu tohto návrhu.

Predsedom Svazu českosl. učiteľstva Vlasákovi odpovedá:

Neprišli sme sem všetci presvedčení o zbytočnosti učiteľských ústavov, práve máme sa o tom poradiť.

(Vlasák: Či by boli katolíci spokojní, keby im boli ponechané dve katol. akademie pre každú zem?) To nemožno určiť len tak podľa odhadu. Toľko ich chceme, koľko ich bude treba. Je iste pozoruhodný tento ústup p. kolegu Vlasáka voči cirkvi, ale je to požiadavka demokracie.

Nové štátofilozofické teórie vyzdvihujú omnipotenciu štátu, avšak školská otázka je otázkou prirodzeného práva.

Školský monopol štátny je proti tomuto právu. Právo sriaďovať školy — od najnižšej až po univerzitu — je zabezpečené právo v ústavnej listine, uznávajúc pri tom vrchný dozor štátu na celé školstvo.

Mojto poukázal ďalej na anomáliu návrhu, že vylučuje kvalifikovaných stredoškolských profesorov z národných škôl, ba aj z pedagogických akademií. Sekčný šéf Müller vysvetlil, že vec bude upravená zvláštnym zákonom.

Úspory, ktorým sa úfa ministerstvo od zrušenia učiteľských ústavov — ročne údajne 10¹/₂ mil. Kčs — sú imaginárne, lebo vysokoškolsky vzdelanému učiteľstvu patrí zase vyšší plat.

Súhrn vývodov posl. Majtu bol:

Som za prehlbené odborné vyššie vzdelanie učiteľstva, toho však možno docieľať aj reformou učiteľských ústavov. Vyslovujem sa preto rozhodne proti ich rušeniu — vzhľadom na slovenské pomery. O rušení cirkevných ústavov bude svedený boj mimo ankety v parlamente.

*

K tomu „Slovák“ konstatuje: Vývody Mojtove stretly sa s mlkvým súhlasom viacerých účastníkov ankety, ktorí to však zo známych príčin nemohli dať na javo.

Návrh ministerstva školstva začne snáď svoju cestu úskalím interného úradného a medziúradného a politického jednanja. Všetko však nasved-

čuje tomu, že túto púť v dohl'adnej dobe nedokončí.

Slovensko, ako sa stavia proti návrhom o sriadovaní národných škôl, tou istou vehemenciou sa postaví na odpor aj proti návrhu, ktorý chce zbaviť Slovensko 17 ústavov stredoškolských.

Říšský sjezd katechetů a katechetický kurs

pořádá Spolek katechetů v Čechách. v dohodě s ostatními katechetskými spolky v ČSR. v Praze v klášteře emauzském ve dnech 30. června a 1. července 1933. Pořad: Ve čtvrtek 29. června: Příjezd sjezdových účastníků a jejich ubytování. (V klášteře emauzském informace od 16. hod. u fortny.) O 19. hod. společný seznamovací večírek v paláci Charitas na Karlově nám., Praha II. — V pátek 30. června: 1. O půl 9. hod. mše sv. s „Veni sancte“ a promluvou vldp. prof. P. Mariana Schallera v klášteře v Emauzích. 2. O půl 10. hod. uvítání hostů v přednáškové síni emauzské, dále 1. přednáška J. E. dra Ant. Eltschknera: „Katecheta a misie“, 2. přednáška Msgra prof. Em. Žáka: „Volná škola a laická morálka“, 1. disputace o praktických věcech katechety (Ant. Benda). 3. O 14. hod. společná návštěva kláštera bl. Anežky a metropolitního chrámu sv. Víta, kde u hrobu sv. Václava budou litanie k českým patronům a svátostné požehnání u hrobu sv. Jana Nepomuckého. Odborný výklad při prohlídce podá kol. Dr. Václav Hrudka. — V sobotu 1. července: 1. O půl 9. hod. v Emauzích mše sv. za zemřelé katechety. 2. V 9 hodin 3. přednáška prof. pastorálky Dra Jos. Berana: „O zповědi školních dětí“, a 4. přednáška profesora katechetiky Jos. Hronka: „Snahy a směry v současné paedagogice“, 2. praktická disputace. 3. O 14. hod. 5. přednáška profesora P. Mariana Schallera: „Liturgie mše sv.“. 4. Zakońčení sjezdu a požehnání s „Te Deum“. — V neděli 2. července: Zájezd na Sv. Horu buď drahou, neb autokarem podle počtu přihlášek. Tento zájezd jest ad libitum na vlastní útraty.

Valná hromada spolku katechetů v Čechách

dne 1. února 1933. Předseda Ant. Benda vítá 24 přítomné katechety, všech členů jest 234, v Konfederaci mešní 123, vzpomenuto s úctou zemřelých členů. Dne 29. června 1933, v den sv. ap. Petra a Pavla, zahájen bude v Praze katechetický kurs (ne jak se dříve pomýšlelo na dni 5.—7. července). Podrobný program uveřejněn na jiném místě t. l.

Jedná se o vydání biblických obrazů: Spolek katechetů přispěl ndp. bisk. Dr. Ant. Podlahovi 5000 Kč na dokončení řady biblických obrazů od Zikm. Rudla, z nichž jest

17 akvarelů a 2 perokresby, mimo to jest 8 obrazů liturgických. Všecky obrazy jsou hotovy, velikost přiměřená, aby se mohly obrazy snadno přenášeti do tříd a při tom byly dobře viditelné. Mimo tyto obrazy dříve již schválené, které vydá Státní nakladatelství, připravuje firma Kropáč a Kucharský v Praze vydání biblických obrazů od mistra Doubka, obrazy nejsou dosud hotovy. — Na vydání obrazů k církevním dějinám, jichž jest citelný nedostatek, dosud nedošlo. — Doporučeno odebíratí Vychovatelské listy z Olomouce — neopouštěti důležitého tlumočníka katolických snah na povznesení školství — pražského Vychovatele. Zvláštní Zprávy spolkové vydávány nebudou.

Příspěvek spolkový aktivních katechetů 10 Kč, pensistů 6 Kč. Časopisy platí si každý sám.

Pokladník i knihovník spolkový a jejich revisoři podali své zprávy. — Knihovně vadí nedostatek místa ve Spálené ul. č. 15. — Přespolním členům výboru odhlasováno platiti dráhu III. třídy.

Rozhovor o Léčebném fondu vyzněl naprázdno; nelze z něho vystoupiti. Kolegové jsou žádáni, aby onemocnělé členy dále pilně navštěvovali a o pozůstalost zemřelých katechetů pečovali, neboť ošetrovatelé zemřelých kněží bývají bezradní; aspoň den pohřbu buď telegraficky nebo telefonicky hlášen Lid. listům a Lidu.

Stížnosti na spojování tříd různého věku na hodinu náboženskou a stížnosti na nestejně propočítávání let z duchovní správy nebo z vojenské služby do postupu a do pense stále se opakují. — Odpověď bude dána ve spolkovém časopise.

Kol. H r a b a si přeje, aby spolek dal natisknouti k začátku školního roku lístky se zdvořilou žádostí, aby si rodiče více všímali náboženské výchovy svých dětí. — Rodičům budou jednak od oltáře, jednak písemně oznamovány: dny sv. zповědi a sv. přijímání školních dítek, jakož i čas nedělních a svátečních služeb božích.

Zástupce katol. církve v zemské školní radě, vys. důstp. prelát Dr. Eltschkner měl s předsedou spolku poradou soukromou hned, když nastoupil po vsdp. kanovníku Dr. Čihákově a převzal v arcib. konsistoři školský referát. — Výbor a jednotliví funkcionáři aklamací se tento rok nemění. — Doporučuje se kolegům koupě knih z velké bibliotéky zemřelého katechety Fr. Košáka a jeho byt v Karlíně, Riegrova 8.

Zástupcem spolků katechetských do Ústředního výboru katol. školství československého byl zvolen Fr. Dvořák, katecheta v. v. v Mnichovicích, a dopisovatelem do „Vychov. listů“ jednatel spolku

Václ. Vacek v Praze XIV., Tábořská 55.

Poněvadž místnost, kde jsme se scházeli měsíčně vždy 1. středu ve 4 hod., byla jinak zadána, nevíme, kde bude příští členská schůze. Dosavadní místnost ve Spálené ul. u Zlatého Klasu byla velice výhodná; v témž domě jest umístěna spolková knihovna.

Jest žádoucí, aby „Vychovatel“ vycházel pravidelně každý měsíc v určitý den a aby k počátku školního roku vyšlo vždy první číslo s přehledem změn za uplynulé prázdniny a s potřebnými instrukcemi na příští rok. (Tomuto přání po překonání technických obtíží bude na návrh p. předsedy a ředitele družstva Vlasti vsdp. F. H. Žundálka ještě letos vyhověno. P. r.)

Máme obětavého a zkušeného předsedu, znalce zákonů, máme malý příspěvek organizační, proto obětujeme rádi předplatné na své časopisy!

V listopadu 1933 bude tomu 40 let od vydání prvního čísla samostatných Katechetických listů, 1893—1933. Ze zakladatelů žije ještě prof. Xaver Dvořák v Praze II., Na Moráni. — Dějiny spolku sestavil † Fr. Košák. Kdo sestaví abecední nebo věcný seznam odborných článků od počátku r. 1893 do letošního jubilejního roku? Jsme vděční zesnulým: Petru Kopalovi, Fr. Pohunkovi, Halbichovi, Fr. Košákovi, Václ. Kotrbovi, Tom. Škrdlovi, a žijícím básníku Xav. Dvořákovi, Msgru Em. Žákovi, Konopíkovvi, J. Slavičkovvi, Arnoštu Olivovi a jeho bratřím Janu a Václavovi a ne na posledním místě řed. Fr. H. Žundálkovi, prof. Hronkovi, Hrudkovi a jiným za nesčetné články, věnované našemu duchovnímu a hmotnému prospěchu a katolickému školství vůbec.

Fr. Dvořák, katecheta, v. v.

Ile Congrès International de l'enseignement secondaire catholique la Haye

du 31 juillet au 5 août 1933. Le 1er Congrès international de l'Enseignement secondaire catholique, tenu à Bruxelles en juillet 1930, avait chargé un comité de cinq membres de préparer la publication en trois volumes, d'une étude sur la situation actuelle de l'Enseignement aux trois degrés et d'organiser pour l'année 1933 le Ile Congrès international. Le premier volume de cette publication, consacré à l'Enseignement dans les divers pays d'Europe, paraîtra vers le mois de juin prochain. Dans sa dernière réunion, le Comité central a décidé de tenir le Ile Congrès international à La Haye, du 31 juillet au 5 août 1933.

Programme: 1° La situation pédagogique internationale. 2° Les principes fondamentaux de l'Education moderne, ses postulats, ses réalisations, ses déviations et la nécessité de remettre en lumière les principes d'une saine philosophie.

3° Les principes et les réalisations de l'Ecole nouvelle (active). 4° L'exposé des questions pédagogiques d'intérêt général qui se posent dans les divers pays. 5° L'examen, en sections, de ces problèmes. 6° L'Entente entre les peuples et les problèmes d'éducation nationale et internationale qu'elle pose.

V centrálním komitě jsou zastoupeny tyto korporace: „Katholische Schulorganisation Deutschlands“, „Federation Nationale de l'Enseignement Moyen Libre de Belgique“, „Alliance des Maisons d'Education Chretienne“ de France, „Union des Etablissements d'Enseignement Secondaire Libre Feminin de France“, „Catholic Headmasters Association“ d'Irlande, „Katholieke Leerarenvereniging Sint-Bonaventura“ de Hollande, „Federacion de Amigos de la Enseñanza“ d'Espagne, „Federazione Nazionale degli Istituti Scolastici Privati“ d'Italie, „Action Populaire“ de Paris a „Commission Internationale de l'Education Familiale“.

Bylo by velmi žádoucí, aby i některá z našich celostátních institucí se přihlásila a reprezentovala školství katolické v Československé republice na mezinárodním fóru katolickém.

Veškeré dotazy velmi ochotně zodpoví N. Hiers, Secretaire général, 38 Boulevard du Jardin Botanique Bruxelles (Belgique), nebo redaktor „Vychovatele“.

Reorganisace kulturního zpravodajství.

Představitelé českého písemnictví a českého novinářství sešli se 1. února na společenském večeru Svazu knihkupců a nakladatelů, aby porokovali o dalším rozvoji naší knižní kultury v těchto dobách obecného chaosu a hmotných krizí. Generálním řečníkem večera byl dr. Fr. Laichter, jenž své podněty shrnul do devíti bodů:

1. Více místa pro knihu v novinách. Úvodníky.
2. Více redaktorů. Ustavení referentských kolektivů.
3. Lepší organizace literárního zpravodajství (obrázků a živě psaných stručných notic).
4. Zřízení kulturního okénka na první straně deníků a večerníků.
5. Soustavnost v referování a srozumitelnost posudků.
6. Uveřejňování vybrané týdenní bibliografie.
7. Otiskování dobře volených výňatků z knih.
8. Inciativnější a pozornější služba ČTK.
9. Utvoření klubu literárních kritiků a referentů.

Naše kniha,

nakladatelský orgán závodu Neubertova, doplňovaný za redakce B. Fojta i vhodnými a aktuálními příspěvky literárními, změnil v no-

vém ročníku svou podobu. Stal se z něho pouhý bibliografický věstník, bez části textové. Nyní se dovídáme, že p. B. Fojt se svými biografickými a bibliografickými glosami k jubileím a k úmrtím přechází odtud do Československého knihkupce, kdež mu bude vyhrazena zvláštní samostatná rubrika. Jistě vítáme toto dobré rozřešení, neboť B. Fojt dovedl vždy s láskou sledovat autory a shledávat údaje o nich a tak bude alespoň zachována bez přerušení třináctiletá tradice jeho slovníkových příspěvků.

Rabelaisa,

slavného Alcofribase Nasiera, Grandgousiera ohromného smíchu, vzpomněla ve dnech, kdy se naplnil 400. rok od vydání jeho Pantagruela, Francie velkou výstavou rabelaisovskou v pařížské Bibliothèque nationale. Sešly se tu rarity z velikých světových knihoven, z pokladnic největších evropských bibliofilů, na př. psané Rabelaisovo exlibris, jeden z mála známých jeho autografů, snad jediný zachovaný Rabelaisův vlastnoruční list, psaný Vilému Budéovi (ze sbírek Henriho de Rothschild), unikátní první edice, nová vydání, překlady Gargantuy a Pantagruela, mezi nimi i české, totiž Jihočeské Thelémy za vedení P. M. Haškovece a též překlad Zd. Hobzíka. Rabelaisovo dílo, jež líčí události ze života dvou obrů Gargantuy a Pantagruela, je vlastně satirou tehdejší společnosti. Rabelais (1495—1553) byl zprvu benediktinem, pak světským knězem, r. 1537 se stal doktorem lékařství, v Římě byl osobním lékařem kardinála Du Bellay a zemřel jako kanovník. Stati vychovatelské přel. P. M. Haškovec (1907), klade v nich důraz na plný duševní i tělesný vývoj žákův.

Apoštolu národů, sv. Pavlu

věnuje prof. Dr. Tom. Hudec v Hlídce Vychodilově studii, v níž objasňuje přirozenou a lidskou stránku Pavlovy osobnosti doklady z jeho listů. Každému, kdo Pavlovy listy bez předsudků čte, je zřejmo, že sv. Pavel jest jedním z největších duchů, které Bůh lidstvu seslal, a že patří, i s hlediska čistě lidského, mezi nejgeniálnější postavy světových dějin.

Z vlastních Pavlových slov je zřejmo, že nevynikal silnou nebo impozantní postavou, nýbrž že jeho zevnějšek byl spíše nepatrný a také jeho vystupování nepůsobilo zvláštním dojmem.

Jest běžným míněním novějších exegetů a životopisců sv. Pavla, že tělo apoštolovo, samo sebou slabé a chabé, bylo nadto stíženo ještě nějakým trvalým chronickým neduhem. Dr. Hudec tento dnes obvyklý výklad Gal. 4, 13—14. neuznává a vykládá s řeckými Otcí o „slabosti nebo mdlobě těla“, nikoliv o tělesném neduhu.

„Vychovatelská knihovna Jana Amosa Komenského“

zahájila činnost ve výroční den narození Komenského dne 28. března 1933 pěknou slavností, která měla tento program: Uvítání hostů a odevzdání knihovny zakladatelem a nadatelem ř. profesorem pražské university Karlovy v. v. drem Josefem Kachníkem z Olomouce. Po něm pronesl projev předseda kuratoria, řídící učitel Rudolf Opletal z Nivnice a starosta obce Nivnice Karel Skyba. Nato následovala přednáška „Odkaz J. A. Komenského“ docenta pedagogiky Karlovy university, profesora Ph. Dra Jiřího V. Klímy z Prahy. Národními hymnami slavnost skončena.

Vychovatelská knihovna J. A. Komenského v Nivnici.

Památku Komenského uctil Naarden, kde Komenský byl pochován; uctil Přerov, kde Komenský byl na učitele vychován; uctil Fulnek, kde Komenský působil; uctil Uh. Brod, kde jeho otec se zdržoval a byl pochován; nijak však trvale až do poslední doby neuctilo rodiště jeho Nivnice památku svého velikého rodáka, jakoby stále mělo platiti o něm latinské rčení biblické: nemo propheta in patria (nikdo není vážen v rodišti svém).

I rozhodl se nivnický rodák, univ. prof. Dr. Jos. Kachník, děkan metrop. kapituly olomoucké, že na trvalou pamět Komenského a k oslavě desátého výročí trvání Československé republiky r. 1928, zřídí „Vychovatelskou knihovnu Jana Amosa Komenského v Nivnici“, která — majíc základem českou knihovnu zakladatele — pojímala by všechny spisy Komenského a literární publikace o Komenském a doplňována jsouc vědeckými a prstonárodními českými a slovan-skými vychovatelskými knihami a časopisy, sloužila rozšíření vědomostí o Komenském a o jeho zásadách vychovatelských veškerému českému učitelstvu a vychovatelstvu bez rozdílu stavu a společenského rozvrstvení.

Za tím účelem nabídl týž v jubilejním roce 1928 ministerstvu školství a národní osvěty svou českou knihovnu a své úspory 30.000 Kč na hotovosti jakožto nadaci na uvedenou státně-jubilejní knihovnu, kteréž věnování ministerstvo školství a národní osvěty vynesemím ze dne 11. ledna 1929, čís. 165.183/S-28 s uznáním vzalo na vědomí a pověřilo Zemskou politickou správu v Brně, aby nadační listinu vyhotovila a nadaci v život uvedla.

Knihovnu v Nivnici spravuje kuratorium, pozůstávající z řídícího učitele obecné školy, z katolického faráře a ze starosty obce, kteří ustanovují knihovníka a navrhuji knihy a časopisy

pro knihovnu, kteréž se dle nadační listiny od zásad v pedagogických dílech Komenského vyslovených obsahem svým uchylovati nesmějí.

Komenský osamostatnění národa českého zřízením republiky jaksi tušil a předpověděl, když při svém odchodu z vlasti pronesl slova: „Věřím i já Bohu, že po přejití vichřice hněvu opět vláda do rukou tvých se vrátí, o lide český!“

Komenský školství zreformoval svými spisy a proslavil jimi jméno české v celém světě; i bude knihovna jeho spisů, horlivá jich četba a jich výklad památkem v rodišti trvalejším, než socha neb jakékoliv poprsí.

Nezaměstnanost ve školství.

Na národních školách v ČSR. (veřejných i t. zv. menšinových) byla počátkem tohoto školního roku volná 2042 místa; na polovinu z nich byli ustanoveni učitelé a učitelky, kteří působili výpomocně již loni a byli na prázdniny propuštěni. Pro zcela nové uchazeče zbylo tedy jen něco málo přes tisíc volných míst. Avšak nových kandidátů učitelství z učitelských ústavů vyšlo 1359, externistů 843, tedy celkem 2202. Z nich tedy musila zůstat při počátku školního roku více než polovina, t. j. něco přes tisíc mladých mužů a žen, bez místa. V prvním pololetí odešla část staršího učitelstva na zdravotní dovolenou, někteří mladí na vojnu, několik doslouživších odešlo do pense, čímž získáno celkem asi 350 míst, takže koncem února zůstalo ještě přes 700 kandidátů učitelství bez zaměstnání, neboť propuštěním přes rok sloužících vojnů do civilní služby se situace zase zhoršila.

Některé podrobnosti, charakterisující dnešní poměry, vysvítají z těchto čísel, týkajících se pouze státních (menšinových) škol obecných a měštanských: Počátkem školního roku žádalo na tyto školy 497 kvalifikovaných kandidátů učitelství-mužů a 461 žen, tedy celkem 958 osob. Z nich bylo do 22. února t. r. na menšinových školách ustanoveno 131 mužů a 73 žen, t. j. jen 204 učitelské síly, neboť víc míst nebylo volných. Na jiné školy veřejné dostalo se ze zmíněných žadatelů 199 mužů a 156 žen, takže z nich zůstává bez místa dosud 167 kandidátů a 232 kandidátky, t. j. 399 osob, tedy něco přes polovinu všech nezaměstnaných kandidátů vůbec. — Horší ještě je situace čekatelek na místa učitelek domácích nauk na menšinových školách. — Žádosti podáno 218, ustanoveno jen osm, jinak se jich dostalo 30, zbývá bez místa 180. Podobný je poměr umístěných a nezaměstnaných z této kategorie i na veřejných školách. Nejhorší je však vyhlídka do budoucnosti pro kandidátky učitelství na mateřských školách (pěstunek). Žádostí bylo 612, umístěno jen pět žadatelek, zbývá bez místa 607.

Príznakem krise je také příliv kandidátů profesury (zkoušených pro školy střední) na školy měštanské a zčásti i na obecné. Na menšinové školy se jich hlásilo 208 mužů a 51 žena, celkem 259 sil, místo dostalo jen 149 (108 mužů a 41 žena), žádost odvolalo 9, zbývá 101. Na všech národních školách, menšinových i veřejných, působí touto dobou přes 450 sil zkoušených pro školy střední, což znamená, že kandidáti profesury zaujali skoro polovinu míst, kterých by se za normálních poměrů dostalo kandidátům učitelství, kdyby se totiž, jak bývalo obvyklé, uvolněná místa na měštanských školách obsazovala silami, přicházejícími ze škol obecných. Učitelstvo škol národních přihlíželo tomuto procesu z důvodů stavovské solidarity i z důvodů zásadních dosud bez námitek, ale zdá se, že zmíněným počtem byla mez této správné tolerance vůči neobvyklému vývoji věci dosažena. Nelze totiž tvrdit, že by se tímto vývojem *via facti* splňoval požadavek vysokoškolského vzdělání učitelstva národních škol. Jak vítanou úlevou v krisi profesorského dorostu byl tento odliv na národní školu, je vidno z toho, že počátkem tohoto školního roku bylo u nás 708 neumístěných kandidátů profesury, v polovině ledna jich bylo už 1256. Tam je tedy krise nejhorší.

(Nár. osvobození, r. X., č. 57 — E. V.)

Katolické školy ve Spoj. státech amerických

rok co rok vydávají společnou zprávu. Tak bylo i v minulém roce a vysvítá z ní, že katolických škol bylo tam 10.439 s 2,600.000 žáky. V tomto počtu je zahrnuto 172 vysokých škol a 187 seminářů. Z těch jest 99 bohosloveckých se 7632 alumny a 88 studentských s 10.803 gymnasty. Všech katolíků je přes 20 milionů a výše jmenovaných ústavů i žáků přibývá. Obecných škol katolických je tam 1933 s 58.000 učiteli. Jak jest viděti, katolíci američtí neskládají ruce v klín a přinášejí velké oběti.

Nová Říše,

kulturní sborník dokumentů o životě a díle Otokara Březiny a statí příbuzných, jež vydával dr. E. Chalupný, zaniká nyní po X. svazku, když v něm obětavý a nadšený přítel básníkův utratil 40.000 Kč. Je to nový doklad všeobecné, zoufalé krise našich kulturních organizací a institucí, již už by si jako strašného mementa měli povšimnouti všichni, do jejichž rukou se vrátila vlada našich věcí.

Katolicism v Řecku.

V Řecku jest zakázáno navštěvovati cizí ústavy a školy, katolíkům jest však dovoleno po-

silati do nich své děti. Nedávno byl založen „Svaz řeckých katolíků“, jehož cílem jest solidarity ve všech projevech sociálního i národního života. Katolíci si mají vždy a všude býti vědomi, že jsou Řeky a nikdy nesmějí Řeci zapomenouti, že jsou katolíky. Musí hájiti všechna práva katolíků, šířiti náboženství a žítí v opravdové svornosti. Prostředkem k dosažení toho cíle je tisk a činnost různých spolků i jednotlivců, šíření katolické literatury. Katolíci si musí býti vědomi svého významu. Sídlo svazu jest v Athenách a jeho presidentem jest M. V. Marineros.

Pálec a Hus.

V prvním čísle nového ročníku „Časopisu katolického duchovenstva“ jest uveřejněna věcná studie dra Lad. Matyáše: „M. Štěpán z Pálče proti Husovi v Kostnici“, která končí takto: „Avšak nejlepší zadostiučinění dal Pálčovi sám Hus tím, že v žaláři zanedlouho žádal, aby k němu byl uveden Pálec, jemuž se chtěl zpovídati. Proč si přál Pálec za zpovědníka? Plynulo snad ze zášti nebo pomstychtivosti, že Pálec, chtěje Husa zachrániti, často mu domlouval a s pláčem ho prosil, aby odvolal a svým příkladem zachránil ty, které svým kázáním svedl? Zvláště scéna při posledním setkání s Husem v žaláři poukazuje na ryzost úmyslů Pálčových. Vzpomínali na doby svého přátelství, omlouvali vzájemně způsob svého boje a prolévali slzy. V té chvíli, kdy po prudkých bojích zněly v duších obou akordy přátelské lásky, dává Pálec znovu nejupřímnější přátelskou radu Husovi, aby odvolal. Ale odvolání bylo již těžké u Husa, jehož smýšlení a rozhodnutí ukazují slova, jež psal 23. června ze žaláře svým přátelům v Kostnici: „Bůh všemohoucí posílí srdce svých věrných, jež vyvolil před ustanovením světa, aby obdrželi nevednoucí korunu slávy.“ Tak zůstalo Pálčovi vědomí, že jednal věrně podle své přísahy jako doktor theologie, že hájil pravdu a neporušitelnost učení církevního, že svému přesvědčení obětoval své hmotné postavení i své přátelství a se slzou v oku patřil dne 6. července r. 1415 na plameny, jež zachvacovaly tělo jeho přítele, jehož zachrániti nemohl.“

Prof. Fr. Spirago

stal se svým katechismem světoznámým. Dnes ho tiskne v 16 řečech: mimo německy ještě anglicky, francouzsky, maďarsky, polsky, španělsky, italsky se schválením Kongregace concilii již 8. vydání, holandsky, česky, slovensky, chorvatsky, portugalsky, rusínsky atd. Methodiku Spiragovu překládá anglicky sám arcibiskup Mesmer v Milwaukee. Celkem vydal Spirago 45

spisů, z toho 35 pod vlastním jménem. Nejvíce jsou vedle katechismu známa Spir. kázání, do češtiny přeložena od Václ. Červinky; nová Spiragova kázání překládá Odvalil. Katechismus zčeštil Kalvoda.

Jak pracuje a jak žije Fr. Spirago? Katechismus zpracoval za 3 leta, ale přepracován ochuravěl. (Příklady, podobenství, citáty sbíral dlouho.) Sebastian Kneipp vyléčil nespavost a nechut k jídlu — vodou. Dosud užívá prof. Spirago každé ráno o půl 5. hod. studené lázně, spí v netopeném pokoji bez peřin. Od půl 12. hod. v noci do $\frac{3}{4}$ 1. modlí se breviář, po 7. hod. slouží mši sv. u sv. Jakuba v Praze I., pak si přečte v kavárně noviny. Na poště má svoji schránku; vyřizuje až 100 dopisů denně; odpoledne o půl 3. hodině, kdy jsem prof. Spirago navštívil v bytě na Žižkově, Havlíčkova č. 13, ještě měl vyříditi 10 dopisů. — Jako kaplan v Trutnově po 4 leta měl 90—120 hochů ve třídě, za jeden den byl u 17 nemocných, zpovídal až do půlnoci, 15 let vychovával na paedagogiu v Trutnově kandidáty učitelství, po 15 let vyučoval na gymnasiu v Praze. Tklivé a pro matky kněží nebo bohoslovců velice poučné jsou články Fr. Spiraga v Konnersreuther-Sonntagszeitung: „Vzpomínky na mou matku“, zaslouží si českého překladu. — Fr. Spirago narodil se v Lanškrouně 13. března 1862, ordinován 1884. Otec appreteur a obchodník sukrem byl vychován česky na Mladoboleslavsku; dílny se stroji, sklady zboží v Lanškrouně vyhořely. Otec málo pojištěn nezoufal, opět si pomohl ke jmění. Podobně s klidem do budoucna pracuje — byť jmění ztratil — i prof. Fr. Spirago. Děd rodem Ukrajinec přišel za válek napoleonských do Čech a usadil se zde. Rod Spiragův má dobrý kořen: 80, 88 a 100 let měli předkové; prof. Spirago doufá při svých 71 letech ještě 19 let. Aby se dožil devadesátky, upřímně zbožnému a neunavnému knězi ze srdce přejeme. Fr. Dvořák, katecheta, v. v.

Kursy „Filosofické Revue“.

Budova filosofické fakulty, Praha V., Břehová 5.

A. Filosofie: Univ. prof. Dr. Jaroslav Beneš: „Systematické základy filosofie thomistické se stálým zřetelem k projevům filosofie moderní“ (II. běh). Velká posluchárna, dne 7., 21., 28. března, 9., 16., 23. května 1933. — Dr. Method Habáň: „Současné filosofické proudy ve světle tomismu“. Malá posluchárna, dne 15. března.

B. Dogmatika a morálka: Dr. Silvestr Brait: „O Bohu“ (pokračování). Velká posluchárna, dne 22. března, 10., 31. května. — Dr. Jan Ev. Urban: „Základy mravnosti“ (pokračování). Velká posluchárna, dne 8., 29. března, 3., 17., 24. května.

Co se chystá.

III. vydání „Filosofického slovníku“. Autoři „Slovníku“, univ. doc. dr. Josef Kratochvíl a gymn. prof. dr. Karel Černocký se rozhodli, že v novém vydání bude zpracováno více než 2300 hesel, počet to, s nímž mohou soupeřiti jenom největší encyklopedie cizojazyčné. Kromě toho budou všechna hesla znovu pečlivě zrevizována a doplněna, věcná hesla budou pak opatřena překladem německým, francouzským, anglickým, resp. i latinským.

Dále bude dílo doplněno slovníčkem německých, francouzských a anglických výrazů, pokud se liší od terminologie mezinárodní, s odkazy k příslušným heslům českým; tím nahradí „Slovník“ čtenáři cizojazyčných vědeckých spisů nákladná jazyková lexika, jež ostatně po stránce vědecké terminologie namnoze nedostačují.

„Filosofický slovník“ ve své nové podobě bude zároveň nezbytným doplňkem všech encyklopedií všeobecných, v nichž jsou právě filosofická hesla zastoupena velmi neúplně.

„Slovník“ bude obsahovati asi 360 stran velké osmerky.

Dějiny naší vlasti slovem i obrazem,

napsané katolickým historikem P. Jiřím Sahulíkem a bohatě ilustrované akad. malířem K. Rélinkem, vycházejí ve čtrnáctidenních sešitech po Kč 2.50. Je to dílo velmi pěkné a každý český katolík by je měl čísti. Dopíšte si ještě dnes o sešit na ukázkou. Adresa: Dějiny naší vlasti (red. V. Vedral), Č. Budějovice, Vrchlického nábřeží, č. 689.

Soupis československé literatury

za léta 1901—1925 dospěl k sešitu 13., v němž nalézáme hesla Sahulčík až Spillmann.

Anketa v ministerstvu školství a národní osvěty o učitelském vzdělání.

V rozpočtovom výbore pri pojednávaní štátneho rozpočtu tázal sa ministra dr. Dérera posl. Mojto, čo je pravdy na správach o úmysloch ministerstva s učitelskými ústavmi. Minister dr. Dérer sa osvedčil, že ministerstvo dosiaľ nezaújalo definitívneho stanoviska k tejto otázke. Avšak anketa, svolaná na 3. marca do ministerstva školstva, ukázala, že minister dr. Dérer sa skutočne zapodieva s plánmi zrušiť všetky učiteľské ústavy v republike a sriadiť miesto nich asi 5 pedagogických akademií.

Ankete predsedal sekčný šéf dr. Müller, referent návrhu bol v. o. r. dr. Jozef Kepřta. Zastúpené boli pedagogické akademie svojimi riadi-

tel'mi (Voráček — Praha, dr. Uher — Brno, dr. Hendrich — Bratislava), profesorské spolky české i nemecké, Spolok profesorov - Slovákov (Pavel Florek), učiteľské spolky české i nemecké, Zemský učiteľský spolok na Slovensku (Frant. Mojto), spolky učiteľiek literárnych, domácich náuk, materských škôl, zemská šk. rada česká (v. šk. radca Schlücksbier), stredoškolský odbor ministerstva školstva (dr. Spíšek, dr. Šimek). Je zaujímavé, že z rad profesorov učiteľských ústavov, o ktorých existenciu hlavne ide, neboli zvlášť zastúpení, zastupoval ich predseda ústr. spolku čs. profesorov Čapek.

Ich neprítomnosť bola pocitovaná počas celej debaty. O učiteľských ústavoch sa hovorilo ako o ústavoch na smrť odsúdených, okrem poslanca Mojtu nebolo nikoho, kto by sa ich bol aspoň ako-tak ujal.

Návrh ministerstva školstva — predbežne rámcový — predložený bol anketníkom, aby sa o ňom vyjadrili.

Podstatné ustanovenia návrhu sú tieto:

Učiteľstvo národných škôl má sa vzdelávať na pedagogických akademiách štátnych, ktoré majú byť sriadené v sídlach vysokých škôl (Praha, Brno, Bratislava), podľa potreby aj inde. Ich počet je nie určený, počíta sa v celku maximálne s deviatimi. Pedagogické akademie by podliehali priamo ministerstvu školstva. Vyučovací jazyk určí ministerstvo, tak aj počet ich poslucháčov. Do pedagogických akademií môžu byť prijatí len absolventi stredných škôl s maturitou, česko-slovenskí št. občania, po skončení 18. roku. Majú byť 2-semesterové, ministerstvo môže predĺžiť štúdium na nich až do 4 semestrov. Budú pri nich cvičné školy zvláštne, ale cvičnou školou môže byť aj iná škola verejná. Záverečné zkúšky sa majú konať pred komisiou menovanou ministrom školstva. Táto skúška je podmienkou, aby mohol byť kto menovaný učiteľským čakatel'om na ľudovej škole.

Pre vzdelanie učiteľov meštianských škôl majú mať tieto akademie zvláštne oddelenie. Takéto oddelenie môže byť sriadené aj pre učiteľky domácich náuk a materských škôl. Pre ďalšie vzdelanie (?) majú byť zvláštne kurzy. Zkúšku učiteľskej spôsobilosti pre ľudové školy možno skladať po 20-mesačnej uspokojivej praxi, pre meštianske školy po 30-mesačnej praxi.

Zkúšobný poriadok vydá ministerstvo. Vyučovacie sily budú: profesori (s vysokoškolským vzdelaním) pre hlavné disciplíny pedagogické, lektori pre pomocné obory, cviční učelia pre prax v škole, asistenti ako vedecké a administratívne sily profesorov.

Riaditeľ akademie menuje minister na 3 roky s riaditeľským prídavkom 9000 Kčs. Jeho pôsobnosť určí štatút. Profesori budú platení ako profesori stredných škôl so zvláštnym prídav-

kom (3600 Kčs, po 10 letech 6000 Kčs). Před-
bežná služba sa započíta. Asistenti mají mať pla-
ty ako profesori priemyselných škôl.

Rokom 1936/37 sa majú rušiť prvé ročníky
učiteľských ústavov, takže by boli v roku 1937
až 38 učiteľské ústavy zlikvidované. Na Slo-
vensku sa majú začať zrušovať prvé triedy o 3
roky neskôr, teda od r. 1936/37 počnúc.

Referent návrhu dr. Kepřta uvádzal, že po-
čet absolventov stredných škôl, ktorí sa hlásia ku
zkúškam učiteľskej dospelosti na učiteľské ústa-
vy (externisti), pomaly dosahuje, ba niekedy až
prevyšuje počet vlastných abiturientov učiteľ-
ských ústavov. V celom štáte sa javia tieto cifry:

Na ústavoch s vyučovacím jazykom českým
a slovenským v poslednom šk. roku činil počet
internistov 1359, externistov 843, na ústavoch ne-
meckých počet internistov 310, externistov 202,
na maďarských internistov 38, externistov 119.

Podľa krajín (ústavy české a slovenské):

Čechy: internistov 801, externistov 462;

Morava: internistov 296, externistov 410;

Slovensko: internistov 342, externistov 507.

Z tejto štatistiky dôvodil dr. Kepřta, že učí-
telské ústavy pomaly samy od seba ustupujú
novému typu školy pre vzdelanie učiteľov.

Docent dr. Uher poukazoval na americké škol-
stvo, v ktorom sú silné centralizačné snahy, na
úspornosť ped. akademií voči učit. ústavom, na
možnosti väčšieho prehlbenia pedag. vzdelania.

Debaty sa zúčastnili: E. Vlasák (Sväz č.-sl.
učit.), Špatral (Sväz učit. mešt. škôl), Čapek
(predseda č.-s. profesorov), Pavel Florek (za
Spolok prof.-Slovákov), dr. Hendrich (ped. akad.
Bratislava), dr. Uher (Brno), dr. Haintz (Mittel-
schullehrer); dr. Spalová (ČOU), Gudrichová (ma-
terské školy), Vítková, Strílecká (dom. náuky),
posl. Mojto a iní.

Rodičovská sdružení v rámci Katolické akce.

Kooperace rodičů se školou se stává nezbyt-
nou složkou výchovy školní ve všech kulturních
zemích. Setkáváme se s ní v Belgii, Anglii, Fran-
cii, v Rakousku, v Sasku, kde si rodiče volí rád-
ce do rodičovské rady, v Hamburku, kde mají
svůj rodičovský časopis, v Holandsku, kde jsou
schůze s rodiči uzákoněny, v Rumunsku, kde ro-
dičovský komitét pracuje pro školy ve všech
směrech. V Jugoslavii mají svaz „Škola a dům“.
U nás již definitivní řád školní a vyučovací z r.
1905 v IX. oddílu šu 120 ukládá učitelům, aby
pěstovali styky s otcovským domem k prospě-
chu vyučování a školní návštěvy, zejména k pro-
spěchu výchovy, a doporučuje konání večerních
besed s rodiči. Také na mnohých školách učí-
telstvo se staralo, aby součinnost domova a ško-
ly byla besídkami s rodiči pěstována. Minister-
stvo škol. a nár. osv. výnosem ze dne 19. května

1930, č. 1516 pres. (Věstník min. šk. a nár. osv.,
roč. XII., 320) ukládá, aby zřizována byla při
školách (národních i středních) rodičovská sdru-
žení, aneb aspoň aby se ve škole konaly pravi-
delné porady a besedy s rodiči a vymezuje je-
jich úkol a organizaci.

Úkolem rodičovského sdružení jest: 1. pomá-
hati škole, aby se v ní vytvářela zdravá pospo-
litost mezi rodiči, učiteli a žáky; 2. raditi se
s učiteli o otázkách výchovy rodinné a společen-
ské a pořádati pro rodiče přednášky, rozho-
vory, výstavy a pod.; 3. zřizovati a udržovati
pro mládež zařízení podpůrná (stravování, oša-
cování, rozdělení učebních pomůcek a j.), soci-
álně zdravotnická a rekreační (útluky, zořavov-
ny, prázdninové osady a výpravy), pomáhati při
umístění a úpravě školy, dílen, kuchyní, žákov-
ských čítáren, při péči o pravidelnou školní do-
cházku, při opatrování míst, při dopravě žactva
a pod.

Podpůrnou činnost bude konati v dohodě
s místními institucemi, pokud tyto konají při do-
týčné škole činnost obdobnou.

Katolické akci se naskytá možnost rozšířiti
pole své působnosti o novou a vděčnou služku.
Bylo by velmi vhodným, kdyby duchovenstvo ve
svých vikariátních poradách v rozhovoru o škol-
ských otázkách uvědomilo si veliký význam ka-
tolického sdružení rodičovského. Proto zasluhuje
všestranné podpory návrh profesora Msgre Dra
Štancela, jenž žádal na valné hromadě Matice Cy-
rilometodějské, aby bylo určeno pro závazné dě-
kanátní konference kněžské téma: „Katolická ro-
dičovská sdružení v rámci Katolické akce. Jejich
význam a možná činnost v nich.“ Svůj návrh
odůvodňuje tím, že jen všestranným pojednáním
může vyniknouti význam těchto katol. rodičov-
ských sdružení.

Literární soutěž Špačkova fondu

na téma „Cíl výchovy“, vypisuje Matice Cy-
rilo-Methodějská v Olomouci. Práce psané po jed-
né straně listu a nepřesahující rozsah 2 tiskových
archů časopisu Rodina a škola jest podati v Ústř.
sekretariátě Matice CM do 1. června 1933 v za-
pečetěné obálce s heslem, adresa autora bu-
díž uvedena v druhé zavřené obálce pod stejným
heslem. O přidělení ceny 500.— Kč rozhodne
výbor CM. Práce cenou poctěná bude k volné
dispozici vypisovatelky soutěže, ostatní práce
se autorům vrátí. Ústřední sekretariát Matice CM,
Olomouc, Wilsonovo nám. 16.

O nenáležitých projevech ve škole a o státoob- čanské výchově.

Ohlas některých událostí poslední doby pro-
jevil se tu a tam nepřipustným způsobem také

ve školách. Tento zjev vede mě k tomu, abych upozornil na příslušné předpisy a důtklivě připomenul profesorstvu a učitelstvu škol národních, středních i odborných všech vyučovacích jazyků bez rozdílu, pokud podléhají pravomoci ministerstva školství a národní osvěty, i žactvu těchto škol vážnost dnešní doby, jakož i nezbytnou povinnost chovati se bezvadně a loyálně.

Žactvo má býti ve škole vychováváno k přátelskému soužití, k národnostní, náboženské a společenské snášenlivosti, k oddanosti k Československé republice a k úctě k jejímu demokratickému zřízení. Proto se zdrží profesorstvo a učitelstvo při vyučování a vůbec ve všem styku s žactvem všech politicko-stranických projevů, poznámek a takových výkladů, které by mohly v žactvu budit zdání učitelovy národnostní, politické nebo náboženské zaujatosti a poškozovati výchovu k snášenlivosti nebo dokonce ohrožovati a podrývati oddanost k Československé republice. Ve škole nesmí si nikdo z učitelských osob dovoliti jednání, které by mělo ráz agitace. Zvláště pečlivě budou profesori a učitelé dbáti, aby se ve škole nedělo nic, co by odporovalo demokratické ústavě našeho státu a zlehčovalo opatření zákonodárných sborů, vlády a úřadů. V souvislosti s tím znova připomínám výnos ministerstva školství a národní osvěty ze dne 25. června 1923, č. 574 pres. (Věstník V., 98) o ústavě Československé republiky a povinnost všech ředitelstev, správ škol, dozorcích orgánů i učitelstva, aby pečovaly o náležité poučení žactva o státních znacích, státní vlajce a státní hymně. Kdyby se někdo provinil proti těmto povinnostem, nesl by důsledky takového jednání. Nejvíce by bylo litovati, kdyby k nežádoucím projevům a k nepřístojnému chování bylo snad žactvo sváděno chováním jednotlivých osob.

Rovněž je nepřípustné, aby žáci vnášeli do třídy politickou agitaci tiskem nebo jakýmkoli jiným způsobem a činili ve škole ať hromadně nebo jako jednotlivci projevy stranicko-politického rázu. Proto jich profesorstvo a učitelstvo ne-

jen nepřipustí a nestrpí, nýbrž, dojde-li přece k nim, potlačí je a jejich účinek v zájmu mravní a státoobčanské výchovy vhodně napraví. Proti žákům, kteří by se takto provinili, budiž zakročeno podle předpisu příslušného školního řádu a to ihned, jakmile věc byla zjištěna.

Zároveň se připomínají výnosy ministerstva školství a národní osvěty o zákazu volební agitace ve školách (Věstník I., č. 41), o účasti žactva na politických průvodech a projevech (Věstník VIII., č. 52) a o nošení politických odznaků (Věstník VI., č. 37); upozorňuje se též na ustanovení § 22 školského řádu středních škol o nepřipustnosti jakékoli politické agitace ve školách a § 78 řádu školního a vyučovacího pro školy obecné a měštanské (nařízení ministerstva věcí duchovních a vyučování ze dne 29. září 1905, č. 13.200), dále na ustanovení § 47 výnosu ministerstva školství a národní osvěty ze dne 30. září 1925, č. 112.128/I. (Věstník VII., č. 119), o členství školní mládeže ve spolcích a o její účasti na spolkových shromážděních, veřejných schůzích i průvodech a zdůrazňuje se, že všechny tyto předpisy jest zachovávat. Platnost § 78 řádu školního a vyučovacího pro obecné a měštanské školy se na základě § 4, odst. 1, zák. č. 226/1922 Sb. z. a n., rozšiřuje na národní školy v zemi Slovenské a podle § 148 zák. čl. XXXVIII./1868 na zemi Podkarpatoruskou. Tento paragraf zní: „Školním dítkám je zapověděno býti členy spolků nebo mezi sebou spolky zakládati, jakékoli odznaky nositi a bez povolení školního správce účast míti ve shromáždění spolků, veřejných schůzích nebo průvodech.

Se školními dítkami nesmějí býti pořádány výlety nebo průvody k demonstračním účelům.

Školním dítkám není také dovoleno konati mezi sebou peněžní sbírky k jakémukoli účelu.“

Mám pevnou naději, že všichni profesori a učitelé zachovají tyto pokyny a budou předcházeti žactvu dobrým příkladem. (Výnos min. šk. a národní osvěty ze dne 12. dubna 1933, čís. 40.659-I.)

Osobní.

Mimořádným profesorem mravovědy katolické na theologické fakultě Karlovy university jmenován byl Dr. Karel Kadlec, skutečný arcib. kons. rada a redaktor Časopisu katol. duchovenstva. Ad multos annos!

Světícím biskupem pražským a titulárním biskupem zefirijským jmenoval sv. Otec Pius XI. vsdp. preláta, arcijáhna kapituly metropolitní, Dra Antonína Eltschknera, předsedu církevního soudu, člena zemské školní rady a před-

sedu zkušební komise pro zkoušky katechetské na školách národních a středních. Jeho Excellenci srdečně blahopřejeme! Deo propitio ad plurimos annos!

Místopředsedou a zástupcem nejd. Ordinaria nově ustavené Katolické akce v arcidiecési pražské jmenoval J. Exc. ndp. arcibiskup Dr. Karel Kašpar Mons. Dr. O. Stanovského, jemuž připadl krásný, ale velice těžký úkol uvést Katol. akci ze stadia přípravných prací v život.

Jak jest možno černocho proměnit v bělocha?
Dětská činohra ve prospěch černošských misí.
Cena 40 haléřů.

Hlas Boží. Nábož. činohra o 1 jednání. Kč 1.50.

Zaida, černošská dívka. Lidové drama v 5 dějstvích od M. T. Ledóchowské. Kč 2.—.

Návštěva. Pohádka. Ant. Voborský. Cena 50 hal.

Čtvrté přikázání aneb Cti otce svého i matku svou. Z němčiny přeložil Dr. Ant. Šilha. —
Cena Kč 4.40.

Chrt. Lidová hra povahopisná o třech jednáních. Podle stejnojmenné povídky Václava Kosmáka napsal Loučenský. Cena Kč 4.—.

Slečinka z lazaretu. Lidová hra. Napsal V. S. Jablonecký. Cena Kč 4.—.

Prorok a jeho vrah. Drama v pěti jednáních. Ant. Brousil a K. V. Fritsch. Cena Kč 8.—.

Otrocká pouta. Drama o čtyřech jednáních. Napsal Josef Dostál. Cena Kč 8.—.

MODLITBY

Miláček Páně. Modlitební kniha. Napsal Dr. K. L. Řehák. Cena váz. Kč 12.—.

Modlitba zbož. ministranta přede mší sv. a po mši svaté. (K vyvěšení v sakristii.) Na tvrdém papíru Kč 1.50, měkké 50 haléřů.

Modlitby k pozdvihování. Na tvrdém pap. Kč 1.—.

Modlitba k Marii dobré matce. 100 kusů Kč 10.—.

Pomoz Maria, Panno svatá. 100 kusů Kč 10.—.

Modlitba matky při úvodu. České-německé — 100 kusů Kč 15.—.

Modlitba za duše v očistci. 100 kusů za Kč 10.—.

Víra - naděje - láska. 100 kusů Kč 10.—.

Vzbuzení lítosti a lásky před častějším sv. přijímáním. 100 kusů Kč 10.—.

Modlitba před sv. přijímáním. 100 kusů Kč 20.—.

Modlitba k Ježíškově. 100 kusů Kč 10.—.

Zásvětná modlitba k sv. Antonínu. 100 kusů 10.— Kč, na lepence 1 kus 50 hal.

Pod ochranou Tvou se utíkáme. 100 kusů Kč 10.—.

LITANIE:

Litanie k nejsvětější svátosti oltářní. 100 kusů Kč 20.—.

Litanie o svatých patronech Čech a Moravy. Cena za 100 kusů Kč 20.—.

Litanie k svatě služ. Boží Terezičce od Ježíška. 100 kusů Kč 15.—, jednotl. kus 20 haléřů.

Litanie za duše v očistci. 100 kusů Kč 10.—.

POBOŽNOSTI:

Pobožnost svatě hodiny pro noční adoraci domácí.
Napsal P. Mateo Grawley-Boevey, kus Kč 2.—.

Pobožnost křížové cesty. Napsal V. Hálek, farář. Cena Kč 1.60.

Pobožnost kříž. cesty ke cti Nejsvětějšího Srdce Páně. Sestavil Jos. Brož, farář v Mnichovicích. Kus 60 haléřů.

Kytice na oltář sv. Ant. Paduánskému. Kč 1.—.

Pobožnost ustavičného se klanění Nejsv. svátosti.
Cena 50 haléřů.

KÁZÁNÍ:

A. Oliva: Nejkrásnější vzor křesťanského života. Májové kázání. Cena Kč 12.80.

Kristus Král. Cena Kč 8.20.

Kristovo sociální království. Cena Kč 12.80.

Brousil A.: Motivy ke krátkým nedělním promluvám. Cena Kč 8.20.

Brož Jos.: Poutní kázání. Cena Kč 9.—.

Dr. Miklík: Postní kázání. Cena Kč 9.—.

Lebeda Jan: Z řeči biskupa Dra Ant. Podlahy.
I. díl Kč 9.—.

Malý Frant.: O svátcích zasvěcených i nezasevěcených řeči duchovní. Cena Kč 45.—.

Oliva Arnošt: Nedělní kázání o Kristu. Cena Kč 16.80.

KOSTELNÍ PÍSNĚ:

(Cena rozumí se za 100 kusů.)

Aj, což to libě zavání	10 Kč
Andělové sestupte dnes shůry	10 Kč
Bože, cos ráčil	10 Kč
Bože, chválíme tebe	10 Kč
Bože, před Tvou velebností	10 Kč
Božimu Srdci vřelou, pěj píseň	10 Kč
Božské Srdce k Tvému trůnu	10 Kč
Bud Matkou mou, Maria, štěstí moje	10 Kč
Bud vroucně uctěna, Svátosti drahá	10 Kč
Budiž vděčně velebena	10 Kč
Duše moje zaplesej	10 Kč
Ejhle, oltář Hospodinův září	10 Kč
Ejhle, Hospodin přijde,	10 Kč
Hle, přijde Pán	10 Kč
Hymna k nejsv. Srdci Ježíšovu	10 Kč
Hymnus k sv. Lidmile	10 Kč
Chválu vzdejme, ó křesťané	10 Kč
Jako dítky k Otci svému	10 Kč
Jaký to nad řekou jásot a ples	10 Kč
Ježíši drahý	10 Kč
Ježíši, Králi nebes a země	10 Kč
Ježíši, Pane můj	10 Kč
Již blíží se ta blahá chvíle	10 Kč
Již jsem dost pracoval	10 Kč
Když mile máj zívává	10 Kč
Když v myšlení usmrčen	10 Kč
Klaním se ti v úctě	10 Kč
K požeňnání (v postní době)	10 Kč
K nebesům dnes zaleť, písní	10 Kč
K nebesům se orla vzlétem	10 Kč
Láskou hoří k Tobě, Máti srdce mé	10 Kč
Lurdská píseň k Panně Marii (s notami)	20 Kč
Maria, ó jméno plné slasti	10 Kč
Maria, z blízka, z dále	10 Kč
Máti Páně přesvatá	10 Kč
Matičko Boží, obětuj	10 Kč
Matka pláče, ruce spíná	10 Kč
Matko Boží, neslycháno	10 Kč
Matko přesvatá, láskou bohatá	10 Kč
Mé jsi potěšení, můj Ježíši	10 Kč
Mešní píseň k sv. patronům českým	10 Kč
Narodil se Kristus Pán	10 Kč
Neopouštěj nás, Matko	10 Kč
Nesem vám noviny	10 Kč
Odpočinutí věčné, dej zemřelým Pane	10 Kč
Ó andělé, dnes sestupte shůry	10 Kč
Ó Jezu, hosti nebeský	10 Kč
Ó Jezu, spáso moje	10 Kč
Ó, Maria, útočiště naše	10 Kč
Ó Maria přemilostná	10 Kč
Ó přijdiž, Spasiteli	10 Kč
Ó Srdce Pána mého	10 Kč
Ó Srdce Páně nejsvětější	10 Kč
Ó Srdce kamenné	10 Kč
O sv. Anně	10 Kč
Píseň k blahoslavené Anežce České	10 Kč

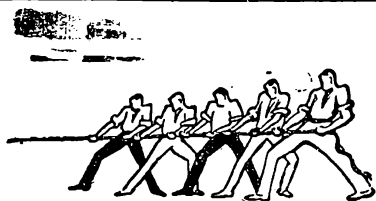
Objednávky vyřizuje Družstvo Vlast

v Praze II. Žitná 26. Telefon 23626.

Libuše zubní pasta

*je výrobek prvotřídní, proto
ji doporučuji všem, kteří
chtějí mít zdravý a krásný
chrup až do pozdního stáří.*

V tubách po 3 a 5 Kč.



Táhneme s Vámi za jeden provaz!

Chceme láci a jdeme příkladem vstříc!

Stlačili jsme ceny látek, obleků a prádla. Zvýšili jsme kvalitu. Nabízíme Vám nejlepší výrobky za nejnižší ceny. Přesvědčte se osobním nákupem neb objednávkou o Tušlových levných cenách a výborné jakosti. Mějte k nám důvěru. U nás koupíte dobře. Vyberte si ještě dnes, co potřebujete. Budete určitě spokojeni.

KALHOTY pánské: štrukturované Kč 13.—, 15.— z jelenice čertova kůže, celým světem oblíbené; lepší druh k neroztrhání Kč 24.—, 28.—, 36.—, kalhoty z pěkných zimních látek Kč 28.—, 35.—. Kalhoty Werdunus s tříletou zárukou při nejtěžší práci Kč 65.—, 75.—, kalhoty manžestrové (sametky) Kč 35.—, těžký druh zvláště pevný Kč 49.—, z vojenského sukna zimní, teplé, jen nejpevnější druh Kč 49.—, 59.—, kalhoty kamgárnové, tmavé, proužkované na svátek, chloubka našeho závodu, každý je s nimi náramně spokojen, Kč 69.—, 79.—. Kalhoty z vlněných látek, moderní jemné vzory Kč 89.—, 99.—, 119.—. **RAJTKY** jelenicové nejlepší Kč 39.—, z nejlepších jezdeckých kordů, velmi pěkně zhotovené, Kč 55.—, 69.—. **PUMPKY** jen z nejl. praktických látek moderních Kč 59.—, 79.—, 99.—. Na přání ochotně zhotovíme i abnormální velikost. Udejte délku a šířku v pasu. **SUKNĚ** vrchní polovlněné s hedvábím Kč 16.—. **KOSILE** pánské kalikové silné Kč 9.—, 12.—, s hedvábnou náprsenkou zvl. pevné Kč 12.—, 14.—, 16.—, zefírové pevné Kč 10.—, 14.—, nejtěžší druh nezničitelné, Kč 18.—, šifonové bílé nejlepší druh sváteční Kč 15.—, 18.—, 22.—, flanelové zvl. pevné, pěkné vzory Kč 12.—, 16.—, 17.—. Trikové velmi teplé a pevné Kč 16.—, 19.—. **SPODKY** pánské: z vojenského kalika, zvl. silné Kč 6.—, 9.—, 10.—, grádlové bílé, nejlepší druh na svátek Kč 9.—, 12.—, 16.—, barchetové modré nejlepší, Kč 12.—, 16.—, trikové zimní teplé nezničitelné Kč 14.—, 17.—. **KOSILE DÁMSKÉ**: flanelové zvl. pevné, pěkné vzory Kč 12.—, 15.—, chiffonové s vyšíváním Kč 6.—, 9.—, nejjemnější nádherně vyšívání Kč 12.—, 15.—, 17.—. **KOMBINÉ** dámské ve všech barvách Kč 10.—, 12.—, nejjemnější druh se skvostným vyšíváním, nejoblíbenější Kč 17.—, 19.—, nejkrásnější přepychové Kč 26.—. **REFORMKY** v každé barvě Kč 7.—, 9.—, 11.—. **KAPESNIKY** velké bílé tučet Kč 12.—, 24.—. **PONOŽKY** zvláště pevné 6 párů pouze Kč 15.—, cvrčkové nezničitelné 6 párů Kč 25.—, vlněné na zimu nejlepší, pevné Kč 8.—, 12.—, 16.—. **PUNČOCHY** dámské lepší druh s hedvábím Kč 8.—, 12.—, 16.—, vlněné teplé nejl. Kč 10.—, 14.—, 17.—. **SVETRY** pánské i dámské moderní Kč 16.—, 25.—, 30.—, 49.—. **OBLEKY** pánské podle míry šité pracovní pevné Kč 59.—, 69.—, 89.—, vlněné v nejl. provedení na svátek Kč 189.—, 230.—. **OBLEČKY CHLAPECKÉ** pro zimu vlněné zvláště pěkné, vkusně ušité Kč 45.—, 69.—, 79.—, 89.—, 99.—. Udejte stáří. **SUKNO** černé neb modré na pánský sváteční oblek 3 metry za Kč 99.—, 179.—. **PLÁTNO** bílé (veba) 10 m Kč 35.—, 55.—. **KALIKO** zvláště silné lepší 10 metrů za Kč 25.—, 35.—. **KANAFASY** nejtrvanlivější 120 cm šíře 10 m jen Kč 59.—, 79.—. **DEKY** na přikrytí 2 kusy Kč 39.—, 49.—, nejlepší krásně květované 89.—. **HOVNĚ** na koně 2 kusy Kč 49.—, 69.—, čistě vlněné nejlepší, 2 kusy Kč 129.—, 159.—, 199.—. Žádné jiné výlohy neúčtují. Objednejte si raději víc, vždyť to je tak levné. Až se přesvědčíte, už nikdy nekoupíte jinde než v našich solidních **ČESKOMORAVSKÝCH TEXTILNÍCH TUŠLOVÝCH PODNICÍCH V BENÁTKÁCH**, pošta **JIMŘAMOV, ČSR**.

Pište, že jste četli insert ve Vychovateli. Obdržíte ještě 5% slevy.

Administrace doporučuje tuto solidní firmu k hojnému nákupu.

VYCHOVATEL

Časopis věnovaný zájmům křesťanské výchovy a pedagogiky

REDAKTOR JOSEF HRONEK

ROČNÍK XLVIII · 1933

Univ. prof. Dr. Jaroslav Beneš: Lidská duše a její mohutnosti.

Prof. Dr. Lubomír Petr: Nové učebnice katol. náboženství na středních školách v Německu.

Prof. Josef Hronek: Vyučování náboženství ve třídě elementární.

Prof. Jan Novák: Z praxe do praxe.

Dr. Karel Uhl: Kongregace kasinská.

Literatura. — Zprávy. — Osobní.

Vydává a tiskne Družstvo Vlast v Praze II, Žitná ul. 26 · Telefon 23626

VYCHOVATEL vychází v desíti sešitech o 16 stranách 15. každého měsíce, vyjímajíc prázdniny, za roční předplatné 30 Kč, do ciziny 46 Kč. Předplatné přijímá, přihlášky předplatitelů, reklamace nedodaných čísel a p. vyřizuje majitel a vydavatel Družstvo Vlast v Praze II, Žitná ul. č. 570, čís. telef. 23626. Odpovědný redaktor: F. J. Hubáček.

Příspěvky rukopisné, časopisy výměnou a knihy na posouzení posílejte redaktorovi prof. Josefu Hronkovi v Praze XVIII., Ořechovka čp. 576. Redakce odpovídá dopisem jenom na dotazy, ke kterým je připojena známka na odpověď.

Redakční uzávěrka dne 5. v měsíci.

Přijímají články a zprávy „Vychovatele“ lze jen s udáním pramene.

Užívati novinových známek povoleno výnosem poštov. ředitelství v Praze č. 226.202/VI-1924.

Vlet. předplatitel'ov a odoberatel'ov „Vychovatele“ touto cestou prosíme, aby si svoje předplatné vyrovnali, kteří tak ešte neučinili.

Snažně prosíme všech, kdož nám dosud předplatného nezaslali, aby tak co nejdříve učinili.

Vřele doporučujeme:

KNIHY A BROŽURY

Čtyřstupem. Napsal Ant. Voborský. Cena Kč 15.—.
Stručné dějiny církevní. III. rozmnožené vydání. Nepostradatelná školní pomůcka. Cena Kč 2.—.
Stručný výťah z liturgiky. III. rozmnožené vydání. Cena 40 haléřů.
Malá katolická liturgika. VI. vydání. Upravil Alois Malý. Cena Kč 2.—.
Bůh a příroda. Děti rády slyší o životě v přírodě, zvířatech, ptactvu, hmyzu. Vhodná příručka pro žákovské vycházky a dobrá pomůcka i při vyučování náboženství. Cena 5 Kč.
Ve vážné chvíli. Apoštolát mužů i žen jest vážným příkazem doby. Jak pracovati a šířiti království boží na zemi, o tom poučuje tato knížka, která v I. části obrací se k mužům, ve II. k ženám. Upozorňujeme na tuto publikaci zvláště kurátní klerus, aby ji v masách rozšířil. Bude mu dobrým pomocníkem. Cena 6 Kč.
Hrdinové ctnosti. Biblické vzory pro jinochy. Cena Kč 6.—.
O významu nábožensko-politických snah sv. Václava v rámci světových dějin. Napsal Antonín Rokytá. Stran 341. Cena Kč 12.80.
O sv. Václavu. Jul. Košnář. Krásný životopis světčův s četnými legendami. Cena Kč 8.—.
Rodina v paprscích Božského Srdce. Ar. Oliva. Cena Kč 6.—.
Modlitba Páně. Ar. Oliva. Cena Kč 8.—.
Frá Josafat: Křižáci a muslimani. Povídka z dob válek o Palestinu. Cena Kč 4.—.
Co maminka Dalence vypravovala. Roztomilé povídky pro děti. B. Bečvářová. Cena Kč 6.—.
Upřímné slovo křesťanským dívkám. Sestavil Karel Vrátný. Cena 40 hal.
Nová kniha blahopřání. Sbíрка různých přání a příležitostných proslavů. Cena Kč 7.—.
Stopy Božích cest (verše pro mládež). Napsala Anna Simerská. Cena Kč 3.—.
Korunovaná mučednice. Napsal P. L. Coloma S. J. Přeložil V. Oliva. Cena Kč 15.—.
V červánkách našeho probuzení. Román z XVIII. století. Napsal Ant. Jar. Dubec. Cena Kč 8.—.
O budoucnosti katolické církve a konci světa.

Sepsal V. H. Honert. Přeložil Václ. Oliva. Cena i s pošt. Kč 19.40.

Simon Abeles a jiné povídky. Cena Kč 6.—.
Nábož. dějiny Podkarpatské Rusi do r. 1498. Napsal Th. Dr. Ign. Rath. Cena Kč 6.80.
Podlahův gotický sen. (Bibliofilské vydání.) Napsal Vilém Bitnar. Cena Kč 9.—.
Nad propastí. Napsal Rudolf Vrba. Cena Kč 15.—.
Vláda peněz. Napsal Rudolf Vrba. I.-II. díl Kč 24.—.
Hrady, zámky a tvrze moravské. Napsal Viktor Pinkava. I. svazek Kč 40.—.

DIVADELNÍ HRY PRO JEVIŠTĚ KATOL. SPOLKŮ:

Pálnoc. Tři scény o sebevrazech. Sepsal V. Vajs. Cena Kč 6.—.
Vězeň na Křivoklátě. Historická hra, Josef Hais-Týnecký. Cena Kč 4.—.
Přemysl Otakar. Historická tragédie. Boh. Bouška. Cena Kč 4.—.
Cholera. Veselohra. Josef Hais-Týnecký. Kč 4.—.
Nešťastná tragédie. Veselohra. Josef Hais-Týnecký. Cena Kč 2.—.
Morávková rodina na venkově. Veselohra. Alois Dostál. Cena Kč 4.—.
V zápasech. Sociální obraz. Josef Hais-Týnecký. Cena Kč 4.40.
Kašpárek agentem. Lidová hra se zpěvy z naší doby pro loutky. Napsal Loučenský. Kč 3.—.
Pro živou vodu. Báchorka. A. Dostál. Kč 4.—.
Vesnická královna Helenka z pazderny. Činohra. Napsal Loučenský. Cena Kč 4.—.
Na dušičky. Hra pro děti. Al. Dostál. Kč 3.—.
Štědrý den chudých a bohatých. Vánoční hra pro děti. Alois Dostál. Kč 4.—.
Když je nouze nejvyšší. Obraz ze života. Antonín Voborský. Cena Kč 1.20.
Sněhulka o vánocích. Dětská hra, cena 50 haléřů.
Za hvězdou Spasitele. Vánoční hra o 5 jednáních. Napsal Ant. Voborský. Cena Kč 4.—.

VYCHOVATEL

ČASOPIS VĚNOVANÝ ZÁJMŮM KŘESŤANSKÉ VÝCHOVY A PEDAGOGIKY
ROČNÍK XLVIII. • SEŠIT 5. (1933)



Jeho Exc. Dr. ANTONÍN ELTSCHNER,
*tit. biskup zefirský, světící biskup pražský, prelát arcijáhen v. v. metrop.
kap. u sv. Víta, člen zem. škol. rady v Praze, vynikající znatel českoslo-
venského školství a pedagogické práce katolické.*

Lidská duše a její mohutnosti.

Předneseno v pražském rozhlasu.

(Dokončení.)

II. Nezávislost lidské vůle na hmotě se jeví též v tom, že je schopna úkonů svobodných. Abychom se o tom přesvědčili, ptejme se především, za jakých podmínek je člověk schopen svobodných úkonů vůle.

Představme si člověka chudého, žijícího v bídě, an na osamělé cestě nalezne veliký obnos peněz. Co se děje v prvním okamžiku v jeho duši? Rázem se vidí vysvobozena ze své bídy a neodolatelnou touhou je hnán po lesknoucím se zlatě. Avšak to je jen v prvním okamžiku. Hned potom se dostavuje rozvaha. Uvažuje, že tajné ponechání nalezeného obnosu by bylo činem mravně špatným, a to tím spíše, že snad obnos ztratil ještě větší ubožák, než je on sám. Touto rozumovou rozvahou stává se nálezce pánem sebe sama. Již není slepě hnán nepřemožitelnou žádostivostí, kterou byl zaslepen v prvním okamžiku, nýbrž svou rozumovou úvahou, poznáním mravního zla, jež by s činem bylo spojeno, nabývá vlády nad sebou samým, stává se schopným svou vášnivou touhu přemoci. Z tohoto příkladu je patrné, že teprve tehdy jsme schopni svobodných úkonů vůle, když jsme si rozumovou rozvahou uvědomili, že to, co s jedné strany se nám jeví jako dobro, s druhé strany přináší nějaké zlo. Čím důkladnější jest tato rozvaha, čím jasnější toto poznání, tím svobodnější úkon vůle. Ten úkon vůle, jemuž nepředchází žádná rozvaha, není a nemůže býti svobodný.

Z toho vyplývá, že právě proto je lidská vůle svobodná, poněvadž je mohutností duchovou, předpokládající jako svůj kořen duchovou mohutnost poznávací. Jest proto pochopitelné, že ti, kteří neuznávají duchovosti lidského rozumu a vůle, jsou deterministy, popírajícími svobodu lidské vůle. Determinismus učí, že všechny úkony duševní, právě tak jako kterékoliv jiné děje světového dějství, jsou tak určeny svými příčinami, že nezbytně se dějí tak, jak se dějí, a nemohou se díti jinak; tvrdí, že by tento nezměnitelný řetěz příčin a účinků byl porušen, kdybychom připustili svobodné úkony lidské vůle, jež by zasáhly rušivě do tohoto řetězu nutného dějství. Na tuto námitku odpovídáme: Zkušenost nás ovšem učí, že hmotné příčiny působí nutně tak, jak působí, a nemohou působiti jinak, Avšak to, co poznáváme

o příčinách hmotných, nemáme práva tvrditi o příčině řádu nehmotného, totiž o lidské vůli. Poučuje-li nás denní zkušenost o tom, že hmotné příčiny působí nutně, dosvědčuje nám právě tak jasně vlastní sebevědomí, že úkony vůle, jimž předchází rozumová rozvaha, jsou svobodny; stejně o tom svědčí souhlas všech národů, neboť veškeré zákony, nařízení i napomenutí předpokládají svobodu vůle. Ostatně dnes také experimentální psychologie ukazuje, že je možno svobodu lidské vůle dokázati i pokusy. Kdo by chtěl podrobněji o tom se poučiti, může na př. si přečísti příslušné články v knize „Theoretische Psychologie“, ktero uvydal v Lipsku před třemi roky profesor experimentální psychologie na filosofické fakultě německé university pražské Jan Lindworsky.

Poznali jsme tudíž, že rozum a vůle jsou mohutnostmi nehmotnými, duchovými. Z toho však plyne, že i nositel čili subjekt těchto mohutností je podstata nehmotná, duchová, neboť není možno, aby hmota jakýmkoliv způsobem byla subjektem mohutností nehmotných. A tuto nehmotnou podstatu nazýváme duší. Duše sama o sobě není přímým předmětem našeho poznání, stává se nám však vědoma svými úkony. Neboť tím, že si uvědomujeme jasně své rozličné duševní úkony, uvědomujeme si své vlastní „já“, kteréž je nositelem těchto úkonů. Rovněž je nám zřejmo ze svědectví vlastního sebevědomí, že naše duševní úkony se mění a střídají, kdežto vlastní „já“, jež je subjektem těchto úkonů, zůstává totéž. Že pak tímto subjektem duševních úkonů není pouhé tělo, plyne z toho, že duševní úkony přesahují pouhé síly hmotné. Jde-li o úkony čistě duchové, jako jsou úkony rozumu a svobodné vůle, tu je duše jediným zdrojem těchto úkonů, poněvadž tu tělesný orgán není a nemůže býti spolučinilem. Tedy činnost rozumu a vůle je samostatnou činností duše. Je-li však duše lidská schopna samostatné činnosti bez spolučinnosti těla, jest též schopna samostatné existence bez spoluexistence těla.

Ovšem duše a tělo jsou spolu spojeny v přirozenou jednotu, v jedinou bytost, již nazýváme člověkem. Proto též je mezi nimi vzájemná závislost. Tělo závisí na duši, která je mu zdrojem života, avšak i duše závisí na

těle. Tato závislost duše na těle je v různých duševních úkonech různá. V úkonech života vegetativního a smyslového závisí duše na těle tak, že za žádných okolností není možno, aby tyto úkony se dály bez spolupůsobnosti těla, neboť tělo spolu s duší je subjektem těchto úkonů. Můžeme tuto závislost duše na těle přirovnati k závislosti houslisty na nástroji, na němž hraje. Tak jako housle jsou spolupříčinou jeho výkonů, takže bez houslí je jeho hra nemožná, tak i jakákoliv činnost smyslová nebo vegetativní je naprosto nemožná bez spolupůsobnosti tělesných orgánů, mozků a nervů. Jinak je tomu se závislostí duše na těle co do činnosti rozumové. Činnost rozumu a vůle jest duchová, a proto žádný tělesný orgán nemůže býti jejím subjektem. To však neznamena, že duše, dokud je přirozeným svazkem spojena s tělem, vůbec nepotřebuje spolupůsobnosti tělesné. Potřebuje jí jako nezbytné podmínky, bez níž nemůže své duševní činnosti rozvinouti. Neboť rozumová mohutnost tvoří si pojmy abstraktní z jed-

notlivých konkrétních představ, jež ji podává fantasie. Kdyby tudíž nebyly činnosti fantasie a jiných smyslů, mohutnost rozumová by neměla, z čeho by abstrakcí tvořila pojmy. Můžeme tuto závislost rozumové činnosti na činnosti smyslové znázorniti si tímto příkladem. Představme si zpěváka, jenž se zavázal přísnou smlouvou, že nebude zpívati nikdy zpaměti, nýbrž vždy jen podle not. V tomto případě, ačkoliv zpěvák je sám subjektem svého zpěvu, neboť noty zajisté nezpívají, přece — pokud jeho smlouva trvá — nikdy nemůže zpívati bez not. Podobně duše, dokud je poutána s tělem v jedinou přirozenost lidskou, není schopna úkonů rozumu a vůle bez spolupůsobnosti fantasie.

Jest samozřejmé, že ze spojení těla a duše a jejich vzájemné závislosti vzniká i vliv těla na duši a duše na tělo. Proto opravdová péče o duši zahrnuje v sobě i přiměřenou péči o tělo; stejně však rozumová péče o tělo předpokládá i náležitou péči o vznešenější část člověka, o lidskou duši.

Prof. Dr. Lubomír Petr:

Nové učebnice katol. náboženství na středních školách v Německu.

(Část další.)

Bylo již svrchu řečeno, že Bremerova učebnice došla zvláštního uznání pro šetrný, ale spolu otevřený způsob, jakým pojednává o pudu pohlavním. Bylo správně řečeno, že nové, většinou všech skrupulí prosté názory na otázku pohlavní, jimiž jest mládež obklopována, vyžaduje si mnohem větší přímosti a otevřenosti v jejím poučení i v odmítnutí mravně nebezpečných i upřílišněných názorů opačných, než se v učebnicích katolické mravouky dosud dalo. Podám zde zevrubně, jak se Bremer úkolu toho zhostil:

Autor promlouvá o této důležité otázce ve třech člancích: Pud pohlavní, Zneužívání pudu pohlavního a hříchy proti čistotě a konečně Ovládání pudu pohlavního a Cena i ochrana čistoty.

„Nechť jest člověk sebe výš,“ praví autor v prvním článku, „nad rády bytí a života v říši viditelného tvorstva povznesen, zůstává nicméně podřízen zákonům, jež po vůli Tvůrcově slouží jeho zachování a rozmnožování. U nerozumných bytostí jsou tyto zákony uskutečňovány s vnitřní nutností; člověk však

má vrozené tyto pudy řídit svobodným rozhodováním podle slov božích: „Nepoddávej se hříšné žádosti, spíše ji ovládej!“ (Gen. 4, 7.)

Pohlavní pud má sloužiti naplnění Bohem daného poslání: Rostte a množte se, a naplňte zemi (Gen. 1, 28.) Aby se však tento nejmocnější ze všech pudů nezvrhl, položil mu Bůh posvátné meze v manželství, v tomto vřelém a nerozlučitelném tělesném i duchovním společenství muže a ženy.

Jest proto jen v manželství dovoleno pohlavní pud ukájeti. Kdo by to chtěl činiti mimo manželství, nebo v manželství sice, ale s vyloučením účelu Bohem zamýšleného, jedná proti řádu přírody a spolu proti vůli boží v 6. a 9. přikázání výslovně prohlášené.

Je-li manželství k zachování lidského pokolení samým Bohem ustanoveno, nezavazuje přes to každého člověka. Nekomu jest cesta k němu uzavřena, jiný zříká se dobrovolně manželského společenství. Děje-li se toto zřeknutí i posvátného právního sloužení výhradně Bohu a bližnímu ve stavu panictví, jest je mravně ceniti nad manželství.

Panictví představuje tudíž vyšší zasvěcení Bohu. „V manželství vyhledává člověk člověka, v panictví chce duše hledati Boha, chce odříci se smyslného statku, aby získala statek vyšší. — Církev zdůraznila tuto k l a d n o u stránku tak výslovně, že označuje Bohu zasvěcené panny přímo jménem nevěst Ježíše Krista, že jim snubní závoj podává a na jejich prst prsten věrnosti navléká... Kdo tuto kladnou stránku panenství nedoceňuje, napochopí nikdy možnost čistého, odříkaného života. Odpoutala-li se duše od lidské stránky a nezískala boží, vnitřní prázdnota jako přirozený hlad zažene ji zase k tomu, čeho si tělo a krev dravě žádají. Proto také jest pravé panenství jen tam známo, kde pravá církev člověku celou plnost nadpřirozených statků spásy poskytuje a prostředkuje. Židovství ho neznalo; a kde se u panenských kněžek starověkých vyskytuje, jde o dočasný stav, je muž se zmíněné ženy spíše z přinucení a strachu než ze svobodné, vnitřní oddanosti podřizovaly.“ (Könn, Cestou k manželství.)

Dvojnost pohlaví lze považovati za jeviště vlastních lidských dějin. Zde proniká člověk k nejhlubšímu doteku života a jeho tragiky, zde vybíjí se zápas přírody a ducha, zvířete a člověka nejvášnivěji, zde poznává se nejtěžší úzkost svědomí, a zde dobývány jsou největší triumfy odříkání a osvobození. (Förster.)

Zneužívání pudu pohlavního. Hříchy nečistoty:

Nežalostnějším poblouzením pohlavního pudu jest sebeposvrňování. Jest vlastní neřestí dospívající mládeže. A nechť jsou statistické údaje o rozšířenosti tohoto tajného hříchu částečně upřílišněny, nedá se nicméně o jejím děsivém množství na žádný způsob pochybovati.

Od tohoto hříchu onanie jest nutno rozeznávati od počátku puberty občas zcela nechtěně, většinou v nočním spánku nebo polospánku se dostavující p o l u c i, jež jsouc jevem číre fyziologickým nepodléhá mravní odpovědnosti.

Toto vědomě a svobodně chtěné plýtvání Bohem danými plodivými silami za ukojením pohlavní rozkoše jest nejen těžce hříšné, ale obsahuje, stavši se zvykem, i veliká nebezpečí tělu i duši. Vede zhusta k vyčerpání fysických sil a k těžkému poškození všeho nervového systému. Vytváří onu pochmurnou náladu, jež každou radostnou mysl zaplašuje a k práci nechut budit.

Sebeposvrňování nejen kazí krev, ale ničí i tvořivé síly a vůbec semknutost duše. Posiluje nechuť k světu, lidem, k sobě, až do úplného zmalátnění sil víry a veškeré životní energie. (Spranger.)

A jak snadno stává se zvykem právě tento hřích, jenž nepotřebuje spoluvinníka a jenž blízkou příležitost stále při sobě nosí! Jak zhusta stává se při této nepravosti bolestným zážitkem, co Faust o sobě vyznává: „Tak vrávorám od žádosti k požitku, a v požitku chřadnu žádostí!“

Proto naléhavější než kdekoli jinde jest tu napomenutí: „Odporuj hned v počátku! Pozdě zkoušíš uzdravit se, jestli dlouhým odkládáním zlo již zmohutnělo.“

Ještě hůř a nestoudněji projevuje se zvrácenost pohlavního pudu p o h l a v n í m s t y k e m t ě h o ž p o h l a v í (homosexualitou).

Přiházel se tento způsob protipřirozeného smilstva i za dřívějších dob, ale tenkrát byl označován za neřest a trestán zákonem, kdežto dnes v širokých kruzích projevuje se snaha homosexualitu vědecky zdůvodňovati a dokonce za známku zvláště silného mužského typu prohlašovati.

Byl docela učiněn i vážný pokus dokázati ze životopisů velikých a svatých mužů, že homosexuelní pudový směr může vésti k nejvyššímu a nejjemnějšímu rozvoji ryzího lidství! (W. Achelis, Výklad Augustina.)

Boží soud o tomto protipřirozeném hříchu jest prohlášen hrozným potrestáním Sodomy a Gomorrhie. Prvotní církev ukládá za něj nejprísnější pokání, a Konstantin jej stihal trestem smrti.

Kromě toho protipřirozeného ukájení pohlavního pudu jest i p o h l a v n í o b c o v á n í d v o u o s o b r ů z n ě h o p o h l a v í p ř e d m a ň e l s t v í m n e b o m i m o s v á t o s t n ě m a ň e l s t v í p r o t i v ů l i b o ž í, a t u d í ŝ t ě ŝ c e h ř í š n ě.

Tento hřích a jeho kletbu zřel svatý Jan a popsal jej v obraze jezdce na koni mrtvolně zabarveném. „Na koni seděla smrt a peklo šlo za ní a byla jí dána moc nad zemí, aby ji rozdupala, všemi čtyřmi směry“ (Zjev. 6, 8). Jest to voj venerických onemocnění, jež toliký nadějný mladý život až do morku otravují a ničí.

Často slýchané tvrzení, že pohlavní zdržlivost poškozují zdraví, jest vyvráceno tisíci svědectvími. „Podivuhodné tělesné síly, jež se na umožnění vzniku nových lidí (na nová vtělení) nahromadují a vydávají, neleží ladem, jsou-li pod ochranou zdržlivosti a čistoty v esvatém opatrování vlastního těla zadržovány. Proudí-li v nerušeném oběhu ze svého plodivého prazdroje, tiše a nevědomě,

takřka podzemně, všemi žilami mladého těla, slouží ke zbudování tělesné i duševní síly a k rozdílení vůli sílícího životního plápolu. Jsou takřka proměňovány v morek duchovní a tak, jako při plození fyzických lidí, pozvedají se k sociálnímu, společnému poslání. — Každý násilný zásah do podivuhodně jemné a citlivé oblasti pohlavního života ruší někdy na dlouhý čas, někdy navždy tuto vnitřní stavbu a klidný vývoj oněch vyšších, mravních úkonů duchovního plození, o němž již Plato byl napsal tolik krásných vět.“ (St. Dunin Borkowski, Tvůrčí láska.)

I v manželství jest pohlavní obcování jen tehdy mravně dovoleno, jest-li neodporuje Bohem chtěnému účelu manželství, t. j. otcovství a mateřství. Kde jest tento účel popírán nebo mařen, tam jest upokojuvání smyslné rozkoše rozplýtváním tvůrčí schopnosti a tudíž mravně nedovolené. Písmo svaté nazývá takový skutek „skutkem zlořečeným“ (Gen. 10, 38), a Augustin ukazuje na hrozné následky, jež z tohoto „strachu před dítětem“ plynou.

Ovládání pudu pohlavního. Cena a ochrana čistoty:

Ctnost upravující pohlavní život člověka zove se čistotou.

Jest to ve své podstatě posvátná úcta před plodivou silou z Boha vzešlou a proto také úcta k údům a ústrojím, jež mají tento tvůrčí dar boží rozváděti. Ukazuje vnější smysly, ostříhá fantasií a bdí nad životem citovým.

Čistota, zvláště ve smyslu panictví a panenství, jest nejvyšší statek a nejkrásnější ozdoba duše. Již na zemi činí člověka podobným andělům, kteří prosti jsou vši smyslnosti a tíže těla. Proto dí Písmo sv.: „Blahoslavení čistého srdce, neboť Boha viděti budou“ (Mat. 5, 8).

Jak krásná a vznešená je ctnost čistoty, tak nesnadný jest zápas o ni. I největší světci jsou toho svědky. Známe úchvatné obrazy, v nichž Dürer znázorňuje pokušení sv. poustevníka Antonína. A nezdá-li se nám, že ve Vyznáních sv. Augustina, kde tento světec líčí poslední rozhodný boj s vábením smyslnosti v zahradě milánské, ještě dnes se hrůzná úzkost duše rozechvívá?

Proto musíme býti k tomuto boji stále vyzbrojeni; přirozené i nadpřirozené prostředky jsou nám tu po ruce.

a) Přirozené prostředky:

Pěstění studu, rozumné otužování, praco-

vitost, tělesný pohyb ve sportu a hře, střídmost jídle a pití a zvláště v požívání nápojů alkoholických. „A neopíjejte se vínem, jest v tom prostopášnost“ (Efes. 5, 18).

Plato si přál, aby mládeži do osmnácti let bylo víno zakázáno; neboť „bez takového zákona musíme býti ve vážných starostech, že mnozí naši jinoši upadnou do běsnosti prostopášného života“ (Leg. 2, 9).

Opatrování smyslů, zvláště očí. Nestřežený okamžik učinil z Davida cizoložníka a vraha.

Míjení zlých příležitostí. „Kro miluje nebezpečí, zahyne v něm“ (Sir. 3, 27). „V této věci bojácní jsou vítězi“ (Filip Ner.).

b) Nadpřirozené prostředky:

Nejúčinnější ochrana čistoty spočívá v živém vědomí bezprostřední blízkosti boží. „Boží přítomností posvěcená duše nabývá podobně nepovědomého zvyku obrany, jakou mají oční víčka oproti silničnímu prachu“ (Förster).

Toto vědomí dodalo čisté Zuzaně odvahy, raději život dáti v sázku, než dát si poskvřniti čest ženy. „Avšak lépe mi jest bez skutku upadnouti v ruce vaše, nežli hřešiti před obličejem Páně“ (Dan. 13, 23). Z téže myšlenky čerpal egyptský Josef sílu, aby chrabře odolal svodům chlípné ženy: „Kterak bych tedy mohl tak zlou věc učiniti a hřešiti proti Bohu svému?“ (Gen. 39, 9).

V tom živém vědomí blízkosti boží duše zří nejen svatého a spravedlivého Boha, jenž jednou i věci nejskrytější na světlo vynese, ale i dobrotivého Otce, vždy k pomoci hotového. Proto utíká se k němu ve chvíli nebezpečí a vyzbrojuje se vždy znovu boží pomocí.

Zvláštní pomůckou jsou svátost pokání a oltářní. Odhodlané a skroušené vyznání zbavuje duši tíže minulé viny a naplňuje ji novou odvahou a důvěrou; svaté přijímání pak, hodně a často opakované, dává duši hloub a hloub poznávati skvostnost vnitřního míru, jehož ve službách smyslnosti tak bolestně člověk pohřešuje.

Rovněž nemůže býti dost doceněna úcta Panny Marie jako prostředek ochrany a záchrany čistoty srdce.

V tomto poznání staví se katolická sdružení mládeže zvláštním způsobem pod ochranu a do služeb nejčistší Panny — Rodičky.

„Bude tam také stezka, cesta, cestou svatou slouti bude; nepůjde po ní poskvřněný, ta bude vám cestou přímou, ani zpozdilci nezbloudí po ní. Chodit však budou tam vykoupení, veselí věčné budou míti v tváři“ (Is. 35, 8). (Dokončení příště.)

Vyučování náboženství ve třídě elementární.

(Pokračování.)

15. Otázka.

Otázka jest přímé vybídnutí žáka, aby doplnil předložený mu neúplný soud. Kdo správně chce klásti otázky, musí napřed znáti druhy otázek a jejich vlastnosti a to jak z psychologického tak logického stanoviska.

Druhy otázek. Otázky jsou:

1. *Rozhodovací* (kategorické), má-li odpověď o jakosti daného soudu rozhodnouti. Začínají obyčejně slovesem aneb tázacími částicemi -li, zdali, a j., a proto slují též slovesné, verbální. Na př. Můžeme Boha viděti? (Ne.) Umřel Pán Ježíš na kříži? (Ano.) Zdali zachovali Adam a Eva první přikázání?

Význam pro vyučování. Otázky rozhodovací a rozlučovací povzbuzují málo myšlení. Zdar vyučování podporují nejvíce otázky doplňovací.

Jelikož jsou velmi snadné, soudnosti nebystří a k mechanickému hádání vedou, má se jich učitel zpravidla vystríhati. Jen žákům nesmělým a slabým mohou se klásti, aby se jim dodalo chuti a odvahy.

2. *Rozlučovací* (disjunktivní), má-li se mezi několika členy věty pravý určití. Na př. Mají andělé tělo nebo jsou pouzí duchové?

3. *Doplňovací* (věcné), má-li žák doplniti daný soud členem v otázce naznačeným. Podle toho, kterým druhem se doplňuje soud, jsou:

a) *otázky substantivní.* A tážeme se:

a) *Po podmětě:* Kdo obžaloval Pána Ježíše u Piláta? Co řekl Pán Bůh prvního dne?

b) *Po přívlastku substantivním se tážeme:* Cí syn byl sv. Jan Křtitel?

c) *Po předmětu:* Koho ustanovil Pán Ježíš svým zástupcem?

b) *otázky adjektivní* — tážeme se po přívlastku.

a) *Je-li přívlastkem přídavné jméno:* jaký a který. Kterého apoštola Pán Ježíš zvláště měl rád?

b) *Je-li přívlastkem náměstka,* tážeme se: Cí syn jest Pán Ježíš?

c) *Je-li přívlastkem číslovka* kolik, koliký, kolikáty, na př. kolik apoštolů si vyvolil Pán Ježíš? Kolikátý den vstal Pán Ježíš z mrtvých?

d) *Je-li přívlastkem celá věta,* dotazujeme

se po ní jedním z uvedených způsobů, jak toho povaha přívlastku žádá.

c) *otázky adverbialně* uvozujeme pomocí slov: kde, kam, kudy, kdy, jak dlouho, proč, mě, čím, k čemu a podobně.

Podle povahy učiva jsou otázky vyvozací, zkoušecí neb opakovací.

Vlastnosti správné otázky.

Didakticky správná otázka má býti:

1. *Mluvnicky správná*, náležitým přízvukem a hlasitě pronesena. Tázací slovece budiž vždy na počátku věty: Kdo byl svatý Josef? — Ne však: Svatý Josef byl kdo? Tažme se celou větou a nikoli: Pán Ježíš byl ukřižován?, dlouhé úvody s kondicionálem: Kdo pak by nám mohl říci, co trpěl Pán Ježíš? — jsou zcela zbytečné.

2. *Jednoduchá*, učitel se táže jen na jednu věc. Jednoduchost otázek však nebrání tomu, aby učitel otázek rozmanitě nesestrojoval. Jednotvárnost unavuje a vede k mechanismu, a žáci navykají odpovídati jen jedním způsobem a často proto věci nerozumějí, a dá-li se jim jinak strojená otázka, neumějí odpověděti.

3. *Zřetelná*, je-li obsahem i tvarem tak podána, že ji žáci snadno pochopí.

4. *Logicky správná* (konkrétní), to jest tak učiněna, aby na ni byla jen jediná správná odpověď možná. Otázka, ve které není dostatek členů determinujících, jest neurčitá. Co má žák k takové otázce odpověděti? Hádá sem tam, až se mu podaří říci, nač učitel myslil, ač jestliže na to vůbec připadne.

5. *Stručná*, otázka neobsahuje ničeho, čeho k naznačené odpovědi třeba není.

6. *Přiměřená* vědomostem a schopnostem žáků. Nebudiž tedy ani nesnadná, ani příliš snadná. Je-li otázka příliš snadná, ztrácí vyučování zájem a půvab. Je-li otázka příliš těžká, jako na př. otázky po definici, budiž nechuť a odpor. Táže-li se učitel po tom, čeho žáci nevědí a nač odpověděti nemohou, jest zbytečné maření času.

16. Kterých pravidel má učitel šetřiti při otázkách?

1. *Otázka učiněna* budiž zpravidla pro všechny žáky. Je-li otázka učiněna celé třídě, jsou nuceni všichni žáci přemýšleti a dávati pozor, nevědouce, kdo bude vyvolán. Po

krátké přestávce vyvolá učitel žáka, aby odpověděl. Vyvolává žáka pátým pádem rodného jména a neukazuje na žáka prstem, nebo: kde byl pokřtěn Pán Ježíš? — vzadu v poslední lavici na kraji? Jen tam, kde by utvoření pátého pádu bylo nesnadné, nebo by zněl pád směšně, jest nutno stylisovati otázku na první pád, na př. poví N. Žák budiž volán po učiněné otázce a po malé přestávce, nepřirážej učitel nikdy jména k otázce, čímž by snadno nesmysl vzniknouti mohl, na př.: Kdo byl Pilát, Černý? nýbrž: Kdo byl Pilát? — poví Černý! Rovněž není správné volati žáka uprostřed otázky, na př.: Kdo byl s Pánem Ježíšem, Palečku, spolu ukřižován? Tu žák často ani nepozoruje, že byl vyvolán. Nedoporučuje se zpravidla volati pouze jménem křesťním. Nesprávným ustanovováním žáků k odpovídání se pozornost ve škole ruší. Jest třeba neustále míti na paměti, že vyučujeme svatému náboženství a proto bezpodmínečně všeho, co by je v neváznost uvést mohlo jest se varovati.

2. Učitel vyvolává takové žáky, od nichž předpokládá, že dají správnou odpověď; při snazších otázkách vyvolá se žák slabší, při těžších otázkách vyvolá se žák nadanější.

3. Žáci nebudtež voláni podle seznamu, ani podle jistého pořádku, nýbrž jak učitel za dobré uzná; je-li možno, v téže hodině všichni budtež vyvoláni. Není správné, volá-li učitel jen žáky, kteří se hlásí.

Klásti otázky správně jest velkým uměním vyučovatelským. Dovednost ta náleží k nejdůležitějším a nejpotřebnějším vlastnostem dobrého učitele.

Otázka ať s odpovědí těsně souvisí, jedna z druhé vyplývající logicky tak, aby veškeré otázky a odpovědi byly soustavným (logickým) celkem.

17. Odpověď.

Soud, který vyslovuje žák k dané otázce, jest odpověď.

Jak jest si počínati při odpovědi.

Katecheta musí dbáti těchto pokynů:

1. Aby odpovídal vždy jen jeden žák, a to ten, kterého katecheta vyvolal. Kdo chce odpovídati, ať slušně pozvedne ruku.

Sborového odpovídání se užívá jen výjimkou a to, chceme-li nacvičiti nějakou důležitou již sestavenou odpověď, modlitbu, biblický text nebo vyvozenou poučku. Sborové odpovídání děj se vždy bez křiku, jinak by nastal snadno zmatek.

2. Žáci ať odpovídají vždy s rozvahou. Proto učitel žáky k tomu nutí, aby vždycky napřed přemýšleli, oč vlastně v otázce běží

a netrpí žákům ukvapovati se v odpovídání, aniž dovoluje, aby odpovídali dříve, než otázka ukončena, sice budou žáci odpovídati nazdařbůh. Energicky též zamezuje jakékoli napovídání.

3. Žáci odpovídejte zřetelně, pokud možno celými větami, mluvnicky správně.

4. Žáci odpovídejte hlasitě tak, aby učitel i žáci je slyšeli; hlasité mluvení nikdy nepřecházej v křik. Učitel nesmí trpěti jednotvárných, zběžných odpovědí.

Také chování žáků jest při odpovědi dbáti. Vyvolaný žák odpovídej, stoje zpříma, dívaje se učiteli do očí, s rukama volně k tělu přiloženými a nesedej, dokud nedá učitel znamení, anebo jiného nevyvolá. Tím se uspoří mnoho času i námahy a jest to dobrá známka školy i spořádané práce učitelovy.

Daných odpovědí nikdy učitel neopakuje (t. zv. školské echo).

Dá-li žák odpověď správnou, učitel se jí spokojí, je-li přesvědčen, že žák věci rozumí, kdyby se i jinými slovy vyjádřil, než učitel myslil. Pouze mechanickými odpověďmi se nespokojuje. Není dobře, za každou dobrou odpověď žáka pochváliti, to zavádí k zisknosti a marnivosti, ani stále ať neříká učitel „ano“, „tak jest“, „dobře“, ale toliko pohybem ruky, výrazem obličeje ji uznává a u vyučování pokračuje.

Je-li odpověď částečně chybná, zcela jí učitel nezamítá, ani sám neopravuje, ale vede otázkami žáka, aby nesprávnou část sám opravil a doplnil.

Dá-li žák odpověď směšnou, ať učitel sám se nesměje a také nedovolí, aby žáci se smáli. Z odpovědi takové část směšná se vypustí, správná vybere a tak i smích se utiší.

Někdy postačí i přísný pohled, anebo učitel, směšné odpovědi si nepovšimnuv, vyvolá jiného žáka a obrátí rychle pozornost na novou otázku.

4. Dal-li žák zcela chybnou odpověď, učitel se s ním nevádí, ale uváží, kdo jest toho příčinou a podle toho se k žákovi zachová.

a) Pozoruje-li učitel, že jest sám svou otázkou vinen, poněvadž byla didakticky nesprávná, opraví a doplní ji náležitě sám a žák k ní dobře odpoví.

b) Je-li tím vinen žák:

a) napomene se nepozorný a roztržitý a při opětovné zaviněné nepozornosti se potrestá. Budiž vyvoláván často takový žák a tak k pozornosti donucován. Roztržitost u hochů bývá poněkud vyšší, než u dívek! Katecheta vždy si vyšetří, co je příčinou roztržitosti, stává se, že roztržitost prozrazuje chronickou nebo nahodilou poruchu zdraví (poruchu nervové soustavy, chudokrevnost,

zduření žláz, potíže žaludku a střev, nedostatečný oběh krve).

b) n e s m ě l ý povzbudí se vlídně a laskavě, mírnou pochvalou za odpověď se mu dodá chuti pro příště;

c) v á h a v ý se podporuje trpělivě, pro tuto vlastnost učitel žáka nehaní a nehubuje, ale také naň nechvátá;

d) m ě n ě n a d a n ý vede se snadnými otázkami k odpovědi aneb opakuje schopnější žáky danou odpověď;

e) proti v z d o r o v í t ě m u užije se přísných prostředků pro uhájení učitelovy autority, podle potřeby jest i rodiče zavolati a o nápravu se postarati. Učitel má si věděti rady, ale ve všech případech zachovati důstojný klid.

5. Neodpověděl-li žák, učitel dlouho nečekej, ale také zaň neodpovídej, nenapovídej, netrp, aby jiný zaň odpověděl, anebo mu napovídal, ale hledej příčinu mlčení.

18. O prostředcích při vyučování užívaných.

Aby žáci náboženské učení řádně poznali a pochopili, učitel učivo objasňuje. Nejdůležitější jest n á z o r.

Psychologický a pedagogický význam názornosti byl vystižen již scholastickým rčením „nihil est in intellectu, quod prius non fuerit in sensu“ — nic není v rozumu, co by nebylo dříve ve smyslech. Zásada názornosti jest p e d a g o g i c k ý i m p e r a t i v.

Názor může býti podán bezprostředně, ukážeme-li místo dlouhého výkladu teoretického příslušný výkon před žáky, na př. znázorníme kříž.

Není-li možno věc do školy přinést, dovedeme žáky k ní, na př. kostel, oltář.

Není-li skutečného předmětu, objasníme představu obrazem, bez něhož zvláště při vyučování ve třídě elementární nemožno se obejít. Biblický příběh obrazem znázorněn nejlépe žáci pochopí a v paměti podrží.

V elementárním vyučování má n á z o r velmi důležitou roli, proto názorné vyučování je hlavní věcí. Kde není možný názor na skutečný předmět, musí vypomoci obrazivost a obrazotvornost dítěte s použitím všech prostředků, kterých se katecheta chápě, aby dosáhl konečného a žádoucího cíle. Obrazivost je ze všech duševních činností dětských nejvíce vyvinutá, živá a konkrétní a působí vcítěním, kterému se dítě oddává. To pak má veliký, dosud podceňovaný pedagogický význam, jehož málo dbáme pro pěstování praxe života katolického, která utváří dítě citově a mravně, ale to jen tehdy, je-li obrazivost dětská správně a účelně vedena, aby

dítě věrně pozorovalo, vnímalo a osvojovalo (správné názory a jasné pojmy), i aby se vyvinulo vědomí odpovědnosti.

19. Biblický obraz.

Jaký má býti obraz biblický?

Obraz biblický budiž:

1. umělecky hodnotný;
2. dětem srozumitelný — pro elementární stupeň jen v jednoduché perspektivě, jasné kresbě, prosté komposici, výrazné malbě;
3. věrný; má se srovnávati se skutečností;
4. pravdivý po stránce duševního dění, všeho umělkovaného, affektovaného, nasládlého a schematického prost;
5. mravně nezávadný;
6. mějž náboženské posvěcení bez pósy.

Kdy užiti jest při vyučování biblického obrazu. Odborníci katechetičtí nejsou za jedno. H. G r o s s e (Biblische Bilder. Rein, Encyklopädie I.) řadí je do tří skupin, ale jest jich více.

1. Někteří při vypravování vycházejí z biblického obrazu. Snaží se ve třídě elementární z obrazu vše vyčísti. Na př. W a n g e m a n n (Anweisung zur Benutzung der biblischen Anschauungsbilder), R a n k e (Des Kindes erster Unterricht aus Gottes Wort), S c h ü t z e (Pädagogische Blätter für Lehrerbildung) a j. Bylo by možno s nimi souhlasiti, kdyby obraz nebyl prostředkem k účelu, ale sám účelem. Obrazu rozumíme tenkrát, když s bohatou činností apercepční k němu přistupujeme. Před innohým obrazem stojíme i my dospělí bezradni. K e h r právem nesouhlasí s tím, aby se při vyučování vycházelo od obrazu, neboť dítě spíše rozptýluje, nežli poutá k vyprávění.

2. Obrazu možno užiti při výkladu. Tak soudí na př. K e h r, S c h u m a n n o v é, B o r m a n n a j. Praktické však ani to není, neboť pozornost dětí se tím odvádí.

3. Třetí skupina zastává mínění, že nejlépe lze užiti obrazu až po vypravování, tak na příklad R e i n, P i c k e l, S c h e l l e r, H e n s c h e l, K a h l e a j.

Obraz ukáže a vysvětlí se zpravidla ve chvíli, když jsme dospěli katechesi vyvrcholili až po vypravování příběhu tak, aby všichni žáci naň mohli nazírat; potom se ve třídě na vhodné místo pověsí.

Pokud se týká obrazů a jejich pedagogické ceny, lze doporučiti tyto:

G e b h a r d a F u g e l a 24 obrazy ze Starého a Nového zákona. Velikost 40:60 cm. Pokládány jsou za nejlepší.

F i l i p a S c h u m a c h e r a 40 obrazů, Velikost 46:70 cm. Doporučují se pro svůj ná-

boženský charakter, vkusný kolorit, zvláště se hodí pro třídu elementární. Pro československé školy jsou schváleny min. škol. a nár. osvěty v Praze výnosem ze dne 27. října 1928, č. 142.250/27-I.

Nástěnné obrazy mnichovské Gesellschaft für christliche Kunst. Velikost 65:70 cm.

Düsseldorfskou obrazovou bibli. 24 obrazy. Velikost 60:74 cm. Umělecky cenné. Zdařilým pokusem o české nástěnné obrazy biblické možno nazvat obrazy akad. malíře D o u b k a (nákladem knihkupectví Kropáč a Kucharský v Praze) a nákresy R u d l o v y z pozůstalosti biskupa Dra A. Podlahy.

20. Kreslení v hodině náboženské.

Není-li obrazu, užije se křídly. Dovednosti kreslířské musí se učitel náboženství naučiti, neboť k řádnému pochopení slovního výrazu třeba grafického doprovodu a hmotného vyjadřování představ. Je mnoho pravdy ve výroku Masarykově: „Myslím, že by každý měl umět kreslit, tak jako každý má umět psát. Lidé by byli jasnější, naučili by se přesněji myslet a odhadovat.“ Skizzování v hodině náboženské jest důležitým prostředkem výchovným a vyučovacím.¹¹ Koná je učitel i žáci. Učitel náčrtem vhodně pojí názor zrakový k slovnímu výkladu — vyučuje psychologicky. Nekreslíme v náboženství vždy a za každou cenu, nýbrž ilustrujeme jen typické děje a situace, a to před očima žáků, z paměti a lehce.

Žákům prospívá skizza jako pomůcka při vědomém postřehování zjevů, upevňuje paměť a učiteli ulehčuje práci. Výkresy nejsou cílem, nýbrž prostředkem vychovávacím. Dětské projevy ve třídě elementární jsou s počátku spontanní, teprve později zasahuje učitel, nikoli však po stránce kreslířské, ale

věcné. První projevy grafické v elementárně jsou ilustrace. Dítě kreslí rádo z paměti, předloham se vyhýbá. Je hrdé na to, že několika čarami vytvoří památku toho, co je zajímalo. Dětské obrázky jsou plny naivností a psychologických záhad. Každé dítě začíná čmáranicí. Dítě má jasnější představu, co vyjadřuje. Ale je tu zápas s formou. Kresby dětské jsou především druh řeči (písmu), kterým nám dítě odhaluje sebe a své nitro. — V kreslířském vývoji dětském lze pozorovati několik stupňů. V elementární třídě kreslí dítě schematicky, t. j. to, co o předmětu ví, nikoliv co vidí, vyjadřuje — jak praví Wundt — představu (stupeň ideografický) a teprve později vystihuje přírodu (stupeň fyziografický). Děti se nespokojují kreslením jednotlivých předmětů, ale rádi zachycují celý děj.

(Pokračování příště.)

¹¹ Srovnej o tom: F. Č á d a, Dětské kresby, Ped. rozhl. XII. — R. Č e r m á k, Obsah spontánních kreseb dětských. Brno, 1927. — V. D i e m, Methodik u. Didaktik des Elementarzeichnens. — J a r. D o b r o v s k ý, Kreslení v prvouce. Hodonín, 1931. — F r. H a i b a c h, Zbožné kresby pro děti. Katechetický skicár. Litoměřice, 1928. — F. X. H a r t m a n n, Anschaulichkeit im Religionsunterricht. Verwertung des Zeichnens. München 1907. — A l f r e d H o p p e, Das Zeichnen im Dienste des Religionsunterrichtes. Wien, 1897. — F r a n z H ö r m a n n, Lebendiger Unterricht. Kempten. 2. vyd. 1925. — F r. M í k, Kreslení na školách národních a občanských. Praha, 1929. — W. S t r a u b, Malendes Zeichnen im Religionsunterricht der Grundschule. Freiburg, 1929. — E. W e b e r, Die Technik des Tafelzeichnens. Leipzig, 1920. — O. S e i n i g, Die redende Hand. Leipzig, 1920. — I. v a n D i j c k, Jak se naučím kreslit. Písa, Brno. — A n t. Z a m a z a l, Kreslení v hodině náboženské. Mar. Hory. 2. vyd. 1917. — J o s e f Z i v o t e k, Zvěsti o Bohu. Mohelnice, 1929. — Přednášky U h r a, Č e r m á k a, Č e š k y, V y d r y a S t r n a d a v psychologické sekci IV. sjezdu pro výzkum dítěte v Bratislavě 1930. Sjezdová zpráva redakcí Dr. C. Stejskala, 1931.

Prof. Jan Novák:

Z praxe do praxe.

Několik poznámek, kterak upravit katechismus.

(Část další.)

O pateru církevních přikázání všeobecně.

Církev svými pěti přikázáními sleduje důležitý výchovný účel, ježto v nich katolickému křesťanu ukazuje cestu, kterou se má brát, a naznačuje mu prostředky, jichž mu-

sí použití, má-li dosáhnouti životního cíle svého: mravní dokonalosti a trvalého obšťastnění.

V 1. a 2. přikázání církevním zdůrazňuje církev důležitost třetího přikázání božího a povinnost Bohu úctu prokazovati i veřejně. To jest i s výchovného stanoviska

důležité, neboť kdo nemá tolik odvahy a síly, aby Bohu úctu projevila a k němu se přiznal veřejně, ten tím méně bude Boha cítit a jeho přikázání zachovávat v životě soukromém a ve svém povolání. Kdo se stydí k Bohu se přiznati veřejně, ten ponenáhlu se stane ve víře lhostejným, ale co je nám lhostejno, toho nedbáme. Tak lhostejnost vede konečně k nevěře.

V třetím církevním přikázání nám církev připomíná, že nutno cvičiti se v sebeovládání a vypěstiti si silnou vůli a tím i vládu nad sebou dobrovolným odpíráním si kterýchkoli věcí dovolených (ne tedy jen v pokrmích), po nichž toužíme, abychom si pak také dokázali poručiti, správně jednati a zla se vyvarovati.

Správné poznání toho, co je dobré a zlé nebylo by nám pranic ku prospěchu, kdybychom také podle poznání toho nejednali. Toho ale nedokáže, kdo nemá silné vůle a nedovede si proto poručiti. Je tedy nutno tuto sílu vůle si vypěstiti a to děje se postem. Církev ukládá půst v pokrmích, poněvadž pud obživný je z pudů tělesných nejsilnější: kdo tedy dokáže ovládati pud obživný, dovede pak snáze ovládati pudy ostatní a tím i své tělo. Vláda nad tělem ale a jeho přirozenými pudy vede k silné vládě ducha — a to žádá Bůh, aby duše vládla tělu a jeho smyslům. To je výchovný účel postu: vypěstiti silnou vůli potřebnou k zachování božích přikázání.

Půst, který pro výchovu silné vůle je tak důležitý, stal se v dnešních dobách velké části lidstva, ba i katolíků, směšným přežitkem, proto je nutno, aby katecheta neseznamoval žáky jen s druhy postů, ale aby také promluvil o výchovné důležitosti postu a jeho cíli. Jen tehdy si žáci uvědomí prospěšnost a nutnost postu nejen pro zdraví těla, ale i duše. Je s podivem, že většina dnešního lidstva toho nechápe. Účelnost a prospěšnost diety lékařem při každé vážnější chorobě předpsované, lidé sice chápou a schvalují a odsuzují, ač dieta není nic jiného, nežli půst a to všech tří druhů, které církev přikazuje: tu zdržlivosti, tu újmy nebo docela i přísný čili úplný půst podle povahy choroby pacientovy; víť věda lékařská velmi dobře, že půst je jeden z nejlepších pomocníků lékařových a mírnost v jídle a pití hlavní podmínkou zdraví.

Je-li však půst pro tělesné zdraví téměř nedocenitelný, jsou jeho účinky pro mravní výchovu křesťanského charakteru — tedy pro mravní sebezdokonalení daleko důležitější.

Víme, že mravní dokonalost je podmínkou lidského trvalého štěstí. Sebezdokonalení vy-

žaduje nejen správné poznání pravdy a sebe-poznání, ale také dokonalé sebeovládání, které je stejně důležité jako poznání pravdy, neboť kdyby člověk sebe lépe poznal, co je dobré a zlé, kdyby sebe jasněji si uvědomoval chyby a nedostatky své povahy, vše to nebylo by mu pranic platné, kdyby zároveň neměl dosti silné vůle čili sebevlády (sebekázně), aby si také dovedl poručiti poznané dobro konati a své chyby odstraňovati. Silnou vůli ale a vládu nad sebou vypěstí si člověk tím, když si častěji buď částečně nebo úplně odpírá věci dovolené, po nichž touží. To je ale právě půst, dobrovolné totiž odpírání si různých dovolených věcí a požitků, *po nichž toužíme*. Předmětem postu není snad jen pokrm, ale všechny věci dovolené. *Je tedy půst tělocvikem vůle*. Jako tělocvik sílí svaly našeho těla, tak půst zase sílí naši vůli a vede k umění, vládnouti sobě. Ve výchově charakteru k dokonalosti jest takovéto cvičení vůle nezbytné, neboť kdo si nedovede odříci věcí dovolených, tím méně dokáže zdržeti se věcí nedovolených, špatných, které mívají tím větší lákavost.

Poněvadž pak u člověka z pudů je nej-mocnější pud obživný a touha po požitcích smyslových, jest proto nutno právě tam začít s tímto tělocvikem vůle, neboť kdo se učí podmaňovati si animální pudy naší lidské přirozenosti, napomáhá tím zároveň duši k vládě nad tělem a jeho smysly.

Ačkoli si máme ukládati půst ve všemožných dovolených věcech a požitcích a ne jen v jídle, církev přece zavedla na prvním místě půst v jídle z důvodu výše uvedeného, ježto ten, kdo dovede se ovládnouti v pudu obživném, tím snáze dovede pak ovládati i pudy a žádosti jiné.

Půst v církvi katolické není tedy jen nějaká zevnější formalita, kterou by se lišili katolíci od nekatolíků, ale vydatný výchovný prostředek, který zvyšuje naši duševní moc, ježto prstem povznáší sebe člověk nad chtivost, která nezná v jídle mezí. Dobře dí v ohledu tom filosof Tolstoj: „Ani křesťan ani pohan nemůže dílo sebezdokonalování nezačít s kraje, t. j. odříkáním... Odříkání (tedy náš půst) jest prvním stupněm k dobrému životu a dosahuje se ho pozvolna. Odříkání je proto tak důležité, že jest osvobozením od žádostivosti a od chťů; aby tedy boj s nimi byl úspěšný, musíme začít od žádostivosti základní — od pudu obživného.“

Hle, to praví nekatolík, což má jistě svou váhu. Postem vpravdě ukazuje člověk, že je pánem ve svém těle. Komu však je pánem kus masa, kterému říkáme žaludek, ten se

nikdy nedodala vyšší ukazatenosti, potřebně k duševní dokonalosti. V tomto odpírání si a sebepřemáhání nesmíme proto spatřovati nějakou oběť, kterou přinášíme, nýbrž vítězství, kterým v sobě potlačujeme zárodky zla a posilujeme zárodky dobra, ježto takovéto cvičení uvyká celý organismus náš k tomu, že duch nutí naše tělo se všemi jeho pocity a pudy k poslušnosti.

Aby si pak křesťan pamatoval, že v tomto umění vlády nad sebou má se stále cvičiti, po celý život, proto církev ustanovila posty na každý pátek celého roku. Sebevláda jest totiž uměním, ale každé umění, každá dovednost předpokládá častý, ba neustálý cvik, tím více sebeovládání, které je ze všech umění uměním nejtěžším. Tyto páteční posty jsou tedy nejen dnem cvičení v sebeovládání, ale

jesté více niasateli povinnosti: cvic se sebe přemáhati a sobě leccos dovoleného a žádoucího si odpírati, když ne v pokrmech, tak zase v různých jiných věcech dovolených a tobě milých. To ukládej si v něčem každodenně, nebo aspoň hodně často, abys tak sílil svoji vůli a dovedl se ovládati. To mluví k nám pátky celého roku.

Kdo tohle ví a tak postu rozumí, pochopí snadno, proč všechna stará náboženství vedena silou výchovnou zaváděla půst jako úkon náboženský; pochopí, proč i starověcí filosofové vyžadovali od svých žáků střídmost ve všem. Pak také bude nám jasno, proč sám Bůh, zakládaje stvořením prvních lidí lidskou společnost, dal jim v ráji jako prvé přikázání příkaz zdržlivosti — tedy příkaz postní.
(Dokončení příště.)

Dr. Karel Uhl:

Kongregace kasinská.

Kongregaci kasinskou (1408 až dosud) která na rozvoj řeholního života v Itálii i u nás měla neobyčejný význam, založil Benátčan *Lodovico Barbo* (nar. 1380, † 1443) roku 1408, když byl od papeže Řehoře XII. (1406 až 1415) ustanoven opatem kláštera sv. Justiny v Padově. Aby zamezil svěřování opatství laikům (kommendatářství), změnil Barbo po způsobu benediktinům příbuzných olivetánů¹ ústavu benediktinskou v tom smyslu, že místo doživotních opatů ustanovil opaty dočasné. K této kongregaci připojily se záhy veliké i slavné kláštery: klášter Panny Marie ve Florencii, sv. Pavla v Římě, sv. Jiřího Většího (San Giorgio Maggiore) v Benátkách, r. 1503 Monte Cassino a 1504 celá kongregace subjacká. Po připojení Monte Cassina dostala kongregace jméno „kasinská neboli sv. Justiny Padovské“. V době rozkvětu čítala na 200 klášterů. Také českomoravské kláštery se k ní přidaly.² Její reforma pronikla na Sicílii, do Německa, Francie a Španělska. Velká španělská kongregace valladolidská vznikla podle vzoru kongregace padovské a sám Ludvík Barbo na rozkaz papeže Eugena IV. (1431—1447) sepsal pro ni „Declarationes in regu-

lam D. P. Benedicti“ („Vysvětlivky k řeholi sv. Otce Benedikta“). Padovští mniši reformovali mnohé jiné kláštery: tak Portugalec Gomez všechny kláštery ve Florencii, Placid Pavanello reformoval mnichy vallombrosské, Antonín de Nobilibus italské cisterciáky. Obzvláštním příznivcem kongregace sv. Justiny Padovské byl papež Pius II. (Eneáš Silvius Piccolomini, 1458—1464), jenž k ní připojil všechny kláštery, v nichž byla nutná reforma. Na rozkaz papeže Julia II. (1503—1513) připojil se k ní r. 1503 (jiní udávají rok 1504) arciklášter Monte Cassino a jen tato okolnost zachránila tuto kolébkou benediktinského řádu před úplnou zkázou. Také Lerin přijal padovské reformy a jeho opat Gregorio Correse byl sám zase významným rozšiřovatelem této kongregace.

Ale v ohledu klášterní ústava této kongregace, napodobenina politické vlády v Padui, nebyla zdravá. Z opata, jak ho popisuje řehole sv. Benedikta, nezbylo nic než jméno. Opati byli pouhými úředníky, volenými na 3 léta. Všechna důležitá rozhodnutí a ustanovení ležela v rukou generální kapitoly. Veliký vliv této kongregace způsobil, že také jiné benediktinské kongregace vzdaly se svých starých a osvědčených zřízení, často k vlastní škodě. V dějinách vědecké činnosti náleží této kongregaci čestné místo.

Roku 1687 zřídil opat Ondřej Diodato u sv. Kallixta v Římě Collegium s. Anselmi (kollej sv. Anselma) jako školu pro výchovu dorostu kongregace. Ústav ten se udržel do roku 1837. Pro celý řád benediktinský jej obnovil r. 1887 papež Lev XIII. Z kongregace

¹ Kongregace olivetánská řádu sv. Benedikta byla založena r. 1319 od sv. Bernarda Tolomea († 1348). Hlavní klášter je Monte Oliveto (hora olivetská, odtud jméno) u Arezza v Itálii (Toskana), vedle něhož existuje ještě jen několik málo klášterů: asi 4 v Itálii, 1 ve Francii; opatství Tanzenberg v Korutanech a převorát v Abbazii. Olivetáni nosí šat bílý.

² Dr. Beda Dudík: Geschichte des Benediktiner-Stiftes Raygern, I., str. 16.

kasinské vyšlo mnoho znamenitých biskupů a učenců.

Kasinská kongregace trvá posud a patří k ní 10 opatství, vesměs v Itálii: arcioopatství Monte Cassino, opatství sv. Pavla v Římě, op. Nejsvětější Trojice v Cavě, op. sv. Martina v Palermě na Sicílii, op. P. Marie v Ceseně, op. sv. Petra v Perugii, op. sv. Jakuba apoštola v Assisi, op. sv. Petra v Modeně a op. P. Marie ve Farbě. Roku 1930 čítala tato kongregace 193 řeholníky, mezi nimiž 106 kněží.

Kolébka této kongregace klášter sv. Justiny v Padově, založený v VII. století, zrušený r. 1806 a obnovený r. 1919 patří však

nyní ke kongregaci kasinské prvotní přísnosti a sice k její provincii italské a je prozatím spravován od opatství v Praglii. (Roku 1930 žilo v klášteře Padovském 6 mnichů-kněží, 15 kleriků a 2 bratří laici.)

Význam Kongregace Kasinské čili sv. Justiny Padovské spočívá v obnově řeholního života v Itálii, v záchraně arciklášteřa Monte Cassina, v seskupení ostatních klášterů benediktinských kolem něho a ve vlivu, který tento arciklášteř projevil při celkové obnově a organisaci řádu a konečně při tvoření se jiných benediktinských kongregací podle jejího vzoru.

Literatura.

Jan Mauer, **Výbor knih k základnímu studiu pedagogiky**. Str. 32, cena 3.50 Kč.

Sympatický svazek knihovny „Osnovy a praxe“ podává nám praktický a pečlivý výbor k studiu pedagogiky. Autor tohoto dílka, vždy ochotný správce Pedagogické knihovny J. A. Komenského, dovedl účelnost zvýšiti zvláště tím, že přičinil ke každé knize signaturu Pedagogické knihovny J. A. Komenského.

V. Kejř a E. Berk a, **Školní praxe**. Str. 192, cena 15.— Kč.

Knihy chce býti úvodem do školní praxe na učitelském ústavě. Podává vše, co kandidát má věděti, aby z ústavu do života si odnesl co možná nejvíce zkušeností. Příručka tato usnadňuje nejen kandidátům učitelství studium, ale poslouží; mladému učitelstvu pro přípravu na jednotlivé vyučovací hodiny a ke zkouškám učitelské způsobilosti. Potřebné pokyny najdou v příručce také ti, kdož neprošli vzděláním učitelských ústavů a připravují se ke zkoušce učitelské dospělosti.

Seznam literatury obsahuje výběr základních spisů pro doplňované studium, bez něhož si dnes nelze vůbec představit zdárnou práci učitelskou.

Fr. Mík, **Historické slohy**. Architektonické tvarosloví. 1933, str. 287, cena 60.— Kč.

Inspektor Fr. Mík líčí názorně vývoj stavebních slohů až po nejnovější dobu a svoje putavé a metodologické výklady doprovází 363 vyobrazení. Poslouží dobře i katechetovi, neboť též jemu přísluší pěstění smyslu pro výtvarnou krásu a znalost nejdůležitějších uměleckých zjevů minulosti i přítomnosti. Autor přihlíží zvláště k vývoji umění v Československu.

Dr. Antonín Uhlíř, **Škola a sociologie**. 1933, str. 68, cena 6.— Kč.

Autor vysvětluje jasně rozdíl mezi psychologickým a sociologickým chápáním pedagogiky a doporučuje sociologickou orientaci při vyučování občanské nauce.

Gustav Daněk, **O zakládání a znovuzřízení školních zahrad**. Str. 68, cena 7.— Kč.

Prof. Dr. Daněk je výtečný praktik, který ve zhuštěné formě podal na nemnohých stránkách vše, co je třeba věděti o zahradě a její správě. Kniha poslouží nejen správci školní zahrady, ale

každému, kdo se zajímá o zahradničení anebo pěstuje sám pro zálibu zahrádku.

Vladimír Ryba, **Školství za ministra Dérera**. 1933, str. 52, cena 6.— Kč.

Po publikaci Hronkové „Česká škola národní v historickém vývoji a v dnešní podobě“ objevuje se v krátké době nové dílko s obdobným účelem, ale s užším programem, obmezujíc se pouze na tříletí ministra Dra Dérera ve školství. Je to zajímavá a přehledná publikace Rybova, která se obírá školskou prací za poslední tři léta ať už po stránce administrativní či vnitřně reformní. Rozdělena v šest kapitol (Školské reformy, Vnitřní zdokonalení národního školství, Vzrůst národního školství, Péče o školní budovy a zařízení, Živnostenské (učňovské) školy pokračovací, Rodiče a sociální péče o žactvo) a celkovou bilanci je provázena velmi instruktivními diagramy Tschinkelovými. Těchto osm diagramů znázorňuje rozvoj měšťanských škol na Slovensku, poměr žactva na školách státních a nestátních na Slovensku a Podkarpatské Rusi, vzrůst žactva měšťanských škol na Slovensku, od jednotřídek ke školám více třídním, stavební náklad na školy, novostavby národních škol v letech 1919—1929, novostavby národních škol v letech 1930—1932 a jednotné psací písmo. Probírá systematicky všechny reformy uskutečněné za ministrování Dérerova od reformy osnov pro obecné školy až po reformu školy střední a nový služební řád pro středoškolské profesory a Pedagogické akademie. Úsilí ministerstva školství bylo obráceno k péči o národní školství, neboť na něm nabývá svého vzdělání 93% občanstva naší republiky. Z celkové statistiky je vidět pěkně, jak za poslední tři léta vzrostl počet škol. Od šk. roku 1929/30 přibýlo na př. 466 obecných škol a 102 škol měšťanské. Z toho na Slovensku bylo 293 škol obecných a 40 škol měšťanských. Připojíme-li k tomu, že na Podkarpatské Rusi byl počet nezaškolených dětí snížen na 4585, ač ještě v r. 1922-23 jich bylo 35.835, je vidět, jak neintenzivnější péče byla věnována těmto dvěma zemím, aby se pokud možno nejrychleji přiblížily kulturně zemím historickým. Další snaha, související s touto péčí, byla i o zvětšení státních škol slovenských. Z 22% státních obecných škol po převratu máme jich dnes 33.4% Počet jedno-

třídek na Slovensku a Podk. Rusí byl snížen za tři léta o větší procento než před tím za 70 let v Uhrách.

Týž autor napsal brožuru Déreerovy školské osnovy. Brožura obsahuje hlavní zásady osnov (Osnova návrhu zákona o školské správě, Návrh zákona o zřizování a vydržování škol národních) a uvádí důvody pro a proti ovšem se svého stanoviska, ale i tak je zajímavým příspěvkem k časové diskusi.

Prof. Dr. Fr. Dvorník, **Les Légendes de Constantin et de Méthode vues de Byzance**. 1933, X + 443, cena 90 Kč.

Po první práci „Les Slaves, Byzance et Rome au IX^e siècle (Champion, Paris 1926), která byla počtena akademií francouzskou, vydává prof. Dr. Dvorník nové dílo o slovanských apoštolech, v němž rehabilituje papeže Jana VIII. a jeho orientální politiku a Photia. Množství sneseného materiálu a literatury ukazuje hlubokou erudici našeho učeného byzantologa.

V. König, **Die Schulreform**. 1933, str. 56, cena 7 Kč.

Publikace Königova podává vlastně jádro spisu Příhodova „Racionalisace školství“ a jeho „Školské reformy“, ale i tak vykoná jistě dobrou službu informativní o československých snahách reformních.

„Musí totiž kralovat.“ Asketickopastorální úvahy o Božském Srdci Páně. Z italského přeložil se svolením autorovým Mikuláš Levý. 8^o, 336 stran, Kč 27.—. Vydalo Cyrilo-Metodějské nakladectví Gustava Francla v Praze 1933.

Letos dostáváme k slavnosti Božského Srdce Páně překrásnou, jedinečnou knihu pod názvem „Musí totiž kralovat“. Tento titul zvolil autor, který ve své pokoře se nazývá „Neužitečným sluhou Božského Srdce Páně“. Autor — mlčenlivý Kartuzián v zahradě Evropy, ve slunné Itálii — celá léta promeditoval a prožil látku v této knize uloženou. Za každým slovem knihy stojí jeho vzorný život. Je to kněz podle Božského Srdce Páně, který touto knihou zapálil tisíce kněžských srdcí k lásce, k nejlepšímu ideálu — Božskému Srdci Páně — Králi a středu všech srdcí — hlavně ovšem kněžských.

Tuto knihu vydanou před 7 lety provázelo neobyčejné pozhledání Boží. V Itálii dočkala se sedmí vydání, s velikým tisícovým nákladem. Mimo Itálii byla přeložena do 20 jazyků, všude rozohňující a zapalující srdce kněží a laiků. Autor podává látku ve formě asketickopastorálních úvah. Aplikace Písma svatého a citáty ze svatých Otců — hlavně jich užití — nutno nazvat mistrnými. Nevíme, zda možno lépe vystihnouti spousty způsobené světovou válkou než učinil autor ve své předmluvě. A co říci o úvaze: He-rese činnosti, Cesty k návratu, Apoštolát Božsk. Srdce? Jest někde lépe a dokonaleji vystižen materiální a formální předmět B. Srdce Páně? A což stát o Matce Boží! Tato kniha tak jedinečná způsobí i u nás mnoho dobra, octne-li se v rukou kněží a zbožných laiků. Jeť opravdu bohatým arsenálem k povznesení úcty k B. Srdci hlavně u kněží.

Překladať je znám našemu kleru. Jest to mistrný překladať Vyznání sv. Otce Aurelia Augustina, básní svaté Malé Terezie od Jezulátka a sociálního díla „Román dělnice“ od K. de Vitis, Mikuláš Levý, jenž překladať tohoto jedinečného díla věnoval péči a lásku čistého kněžského srdce. Nakladatel pak knihu velmi vkusně vy-

pravil. Dílo jest věnováno svaté Terezií Ježíškově, aby nás naučila „žít z lásky“. Naše výzva: Tolle et lege!

Jan Lebeda, **Z řečí biskupa Dra Antonína Podlahy**, 1932, sv. I.

Lebedovi jsme vděční, že zachytil nám v patnácti řečech Podlahových jeho krásný profil biskupa vlastence, vroucího ctitele sv. Václava a dobudovatele velechrámu sv. Víta. V doslovu kritická poznámka Bitnarova potvrzuje, že co biskup Podlaha hlásal, tím žil a — též skončil. Jsme mnoho dlužni Podlahovi, važme si odkazu jeho. Z těchto krásných řečí byť umřel, mluví k nám.

Jaroslav Rošický, major v. v., **Rakouský orel padá**. 1933, cena neuvedena.

Dokumentární kniha majora Rošického poučuje nás, jak byla naše revoluce připravena a 28. října 1918 provedena vojensky. 74 ilustrace zpřítomňují jeden z nejkrásnějších okamžiků velikého dne Svobody.

Nejzajímavější kapitoly knihy jsou: Vznik Maffie vojenské a její program. — Důvěrná schůze u dra J. Scheinera. — Poslední dny před převratem. — Převrat 28. října 1918. — První čsl. čety zabezpečují v Praze klid a pořádek. — Dr. Jos. Scheiner na vojenském velitelství dne 28. října večer. — Nevěříme rak.-uher. generálům. — Co oznamovalo dne 29. října 1918 vojenské velitelství do Vídně. — První známky protirevoluce generála Kestřánka. — První kroky ku zdolání protirevoluce. — Události na vojen. velitelství dne 30. října 1918 dopoledne. — První dny popřevratové. — Utvoření definitivní vlády.

Major Rošický prostým, ale strhujícím stylem dovede předvésti tyto kapitoly tak živě a poutavě, že opět a opět je pročitáme. K bohaté a velké literatuře naší revoluce kniha Rošického je kladným přínosem.

Knihla Ijjob. Podle kriticky vypraveného textu hebrejského přeložil Josef Heger, 1933, cena Kč 20.—.

Knihla Ijjob v dokonalém překladu prof. Dra Jos. Hegera je mnoho slibující počátek ve vydávání knih Písma Svatého. Biblistika česká vyrovnává se poctivou prací vědeckou eminentním dílům světové konkurence. Práce Hegerova je tím krásnějším činem, že v rouše českém podává výsledek vědeckého úsilí učeného autora, neboť do nedávna naši biblisté psali latinsky nebo německy, nedoufajíce v úspěch práce v českém okruhu. Jen houšť!

Eduard Winter, **Bolzano und sein Kreis**, 1933, cena 48.— Kč.

Mladý, sympatický badatel na pražské německé universitě, prof. Winter, v této své nové práci podává mnoho nového a zajímavého k poznání duchovního portrétu B. Bolzana a jeho kruhu. Je to krásný tribut i k řešení národních a náboženských otázek české dosud otevřené.

Karel Chytil, **Antonín Podlaha**, 1933, 84 stran, 9.— Kč.

Nákladem České akademie věd a umění vydal prof. Dr. K. Chytil jedinečně ražený medailon nezapomenutelného biskupa Dra Ant. Podlahy, který vedle knížky Kuncířovy jest nejvzácnějším příspěvkem k poznání osobnosti, kterých tak málo máme. Bibliografie Šámalova doplňuje knihu úplným výčtem knih a celé literární práce.

Zprávy.

Říšský sjezd katechetů a II. katechetický kurs

koná se 30. června a 1. července 1933 v klášteře emauzském v Praze s pořadem:

V e č t v r t e k 29. č e r v n a:

Přátelský večírek v paláci Charitas na Karlově náměstí o 19. hod.

V p á t e k 30. č e r v n a:

1. O 1/2 9. hod. mše sv. s „Veni sancte“ a promluvou vldp. profesora P. Mariana Schallera, O. S. B., v kostele sv. Václava v Emauzích.

2. O 1/2 10. hod. uvítání hostů v přednáškové síni emauzské.

I. přednáška J. E. Dra Ant. Eltschknera: „Katecheta a misie“.

II. přednáška Msgra prof. Em. Žáka: „Volná škola a laická morálka“.

III. přednáška prof. a docenta katechetiky Jos. Hronka: „Snahy a směry v současné paedagogice“.

Ve 12 hodin společný oběd v paláci Charitas.

3. O 14. hod. společná návštěva a prohlídka metropolitního chrámu sv. Víta, kde u hrobu sv. Václava budou litanie k českým patronům a svátostné požehnání u hrobu sv. Jana Nepomuckého. Odtud pak prohlídka kláštera bl. Anežky. Odborný výklad podá profesor Dr. Václav Hrudka.

V s o b o t u 1. č e r v e n c e:

1. O 1/2 9. hod. v Emauzích mše sv. za zemřelé katechety.

2. V 9. hod. IV. přednáška universit. prof. Dra Josefa Cibulky: „Myšlenka kostela v minulosti a dnes“.

V. přednáška universit. prof. Dra Jar. Beneše: „Poměr křesť. filosofie k filozofii moderní“.

VI. přednáška universit. prof. Dra Jos. Berana: „O zpovědi školních dětí“.

3. O 14. hod. VII. přednáška profesora P. Mariana Schallera: „Liturgie mše sv.“.

4. Praktická disputace a zodpovězení dotazů.

5. Zakončení sjezdu a požehnání s „Te Deum“.

V n e d ě l i 2. č e r v e n c e:

Zájezd na Sv. Horu buď drahou neb autokarem podle počtu přihlášek. Tento zájezd jest ad libitum na vlastní útraty.

Přednášky konají se v přednáškové síni v Emauzích. Celebrovatí možno od časného rána v Emauzích. Náhrada za potřeby k jedné mši sv. 2 Kč. Stravování v paláci Charitas

na Karlově náměstí blíže Emauz podle jídelního lístku každý účastník hradí si sám. Na sjezdu vystaví firmy Kropáč a Kucharský, Franci a jiní katechetské knihy a připravované biblické nástěnné obrazy.

Přihlášky na sjezd nutno zaslati do 24. června a udati, zda se reflektuje na nocleh a zájezd na Sv. Horu. Přihlášky přijímá jednatel V á c l a v V a c e k, Praha-Nusle, Tábořská 55.

K otázce učitelského vzdělání.

Sekce učitel. ústavů na valné hromadě 9. dubna 1933 ústy předsedy kol. Rud. Bačkovského vysvětlila stanovisko sekce k návrhu na zřízení pedagogických akademií. Poněvadž ÚSČSP návrh dosud dodán nebyl, přečetl jej z Národního osvobození, kde byl již uveřejněn. V dalším se zmiňuje, že kampaň proti učitelským ústavům a boj za nový útvar učitelského vzdělání vyvolaly učitelské organizace a vedou jej v učitelských časopisech, v denních listech a dotazníkovými akcemi po ústavech mezi chovanci a mezi učitelstvem (docent dr. Velínský). Proti ústavům vyzněly i projevy jednotlivců, jak je otiskly Nové školy, Školská správa a Věstník ÚSJU na Moravě. Pro zachování a reformu učitelských ústavů mluví četné projevy sekce hned od jejího založení (r. 1919), články denních listů, projevy profesorských sborů na učitelských ústavech a projevy jednotlivců; velmi vydatně pracuje městská rada v Soběslavi a s ní mnohá města, kde jsou učitelské ústavy, dále pak ústavy domácích nauk a j. Po obšírné této informační zprávě přihlásili se k projevu velmi četní účastníci schůze.

Prof. Srba z Prahy odsuzuje tupení, hanobení a osobní útočení proti učitel. ústavům. Jako předseda sekce učitelů hudby na uč. ústavě stýská si, jak hudební vzdělání upadá. Přimlouvá se za rozšíření uč. úst. na 5leté učitelské akademie.

Po něm mluvil Dr. Tauber z Olomouce, který vidí v dotazníkové akci podrývání autority profesorů uč. úst., pokládá uč. úst. za nejlepší přípravu pro úřad učitelský, mluví o nadprodukcí vysokoškolského proletariátu, vysokoškolské vzdělání není dosud nikde (ani v Německu), doba není k tomu vhodná, nemáme odborníků.

Pak se přihlásil docent dr. Uher z Brna, který odsoudil dotazníkovou akci a mluví pak pro zřízení pedagogických akademií a srovnává svoji práci na uč. úst. (vyučuje pedagogice) s prací v pedag. akademii, uznává nedostatečnost praktického vzdělání na PA, nesouhlasí,

že by posluchači PA odcizovali se lidu, neví, proč by absolv. PA měli býti lépe placeni.

Prof. Petr Boček ze Spišské Nové Vsi předčítá usnesení tamního sboru pro zrušení UÚ.

Řed. Kaisvinkler ze Žatce a řed. A. d. Henner ze Soběslavě odpovídají doc. Uhrovi. K nim se připojil Dr. Daněk z Prahy.

Prof. Jindř. Egert z Prešova vřele se zastává učitel. ústavů. Vylučuje chudobu venkovského lidu na Slovensku, z něhož prochází dorost učitelský, který se zase rád mezi lid vrací, líčí, jak takový učitel pěstuje a zachovává zpěv a hudbu mezi lidem, přimlouvá se o rozšíření UÚ o jeden ročník a sděluje, proč cviční učitelé někde jsou pro rušení UÚ.

Řed. Jos. Brandobur ze Spišské Kapituly vylučuje, jak těžce dotklo by se zrušení UÚ Slovenska, jak tam by se zřídily PA, když v Čechách a na Moravě není dosti odborníků. Odpovídá pak doc. Uhrovi, že pedagogice na UÚ věnuje se více hodin než na PA.

Poté promluvil starosta ÚSČS dr. Čapek, že ústřední organizace profesorská nevěděla nic o chystané reformě, až teprve projev „Aby bylo jasno“ ji přiměl jednati pro zájmy svých členů. Nejsou to jen UÚ, na které se útočí, ale teď se píše i mluví (i v rozhlase) proti střední škole vůbec, takže ÚSČS se musil obrátiti na vyšší úřady, aby střední škola vzata byla v ochranu. Návrh na novou úpravu učitel. vzdělání dostaneme, rozešle se pak na všechny krajské odbory. Mluví pak o nezaměstnanosti kand. profesury, kteří hledí dostatí místa na měšťan. školách, kde chybí dosud 2230 odbor. učitelů. Po skončených zkouškách v letním období bude na 1300 kand. prof. zaměstnáno.

Dotazník doc. dra Velinského se odevzdá právní komisi. Pak přečten návrh resoluce, který zní:

1. Měšťanská škola nechť podává i nadále přípravu pro většinu dorostu, připravujícího se k učitelství. Pro absolventy středních škol, kteří se hodlají věnovati učitelství, budtež ponechány dosavadní tři pedagogické akademie a dále zdokonalovány jako náhrada za zrušené abitur. kursy.

2. Učitelské ústavy budtež rozšířeny o jeden ročník, jakmile to dovolí finanční situace státu. Maturita učitelských ústavů budiž prohlášena za rovnocennou středoškolské pro universitní studium.

3. Po dvouletém úspěšném působení ve škole a po úspěšně vykonané zkoušce učitelské způsobilosti budiž umožněno mladému, již v praxi osvědčenému učiteli dále se vzdělávati na vysoké škole pedagogické o dvou ročnících. Tyto školy se zřídí při vysokých školách a budou opravdovými středisky pedagogického badání. Mohly by býti navštěvovány také kandidáty středoškolského učitelství. Učitelům budou poskytovat

přípravu pro odborné vzdělání učitelů měšťanských škol.

4. Návštěva těchto vysokých škol pedagogických není závazná pro všechny učitele, nýbrž jen pro učitele opravdu vynikající. Dobu studií na nich by bylo lze započítati pro další studium na fakultě přírodovědecké a filosofické.

5. Budiž ihned zřízena zkušební skupina pro vyučování pedagogice na učitelských ústavech ve spojení s některým vědním oborem.

Bylo usneseno, aby tento návrh dán byl na vyjádření všem profesorským sborům.

S touto resolucí se plně ztotožňujeme a žádáme, aby naše odborné kruhy se za ni cele postavily.

Čeho si všimat u dětí, které pozorujeme, a jak je pozorovat.

Na poradě cvičných učitelů r. 1930 byla sestavena osnova pro pozorování dětí a pro zápisy o nich a také v 1. čís. časopisu Spolku posluchačů pedagogické fakulty podal L. Horník návod pro tuto práci.

Výzkumem žactva snadno si doplníme charakteristiku nábožensko-mravní jednotlivých žáků i celé třídy a školy. Ač osnova pro pozorování dětí a pro zápisy o nich pracována pro kandidáty učitelství, skytá též směrnice pro pozorování učitelů náboženství.

Aby pozorování takové mělo alespoň poněkud slušný výsledek a nebylo jen pouhým slohovým cvičením, je nutno všimat si a nezapomenout alespoň některých důležitých věcí a vlastností, které chci stručně vyjmenovat, a je záhodno dělat pozorování kolektivně.

Především charakteristiku rozdělíme na čtyři části:

1. prostředí,
2. fysický stav,
3. psychické vlastnosti pro výchovu důležité,
4. poměr ke škole.

Na konec je záhodno připojiti úsudek:

5. jakým způsobem na žáka na základě vy pozorovaných vlastností pedagogicky působit.

Při prostředí ptáme se na rodiče (dětí ne-manželské), jejich zaměstnání, sourozenci, bydliště, na to, jezdí-li žák v létě na venkov a jiné.

Při fysickém stavu zjistíme, je-li žák zdrav, váhu, věk, tělesné vady, nemoci, které prodělal; čistotu rukou, obličeje, šatů, školních věcí.

U psychických vlastností půjde zejména o pozornost, únavnost, paměť, zkušenost, sugesci, ukázněnost, hravost, fantasi, úsudek a j. Na konec připojí se stručná charakteristika celková.

Při poměru žáka ke škole pak zjistíme, chodí-li žák do školy rád nebo nerad, poměr k učiteli, posluchačům, spolužákům, předmětům, trestu, pochvale a pod.

Aby pozorování bylo co možná objektivní, je

záhodno, aby tytéž tři žáky pozorovala buď celá skupina, nebo alespoň polovička členů skupiny (pozorování kolektivní). To má ještě jiné výhody, jak bude dále zřejmo. „Výzkum“ sám se bude nejlépe provádět tím způsobem, že posluchači po úradě s učitelem vyberou si tři nebo dvakrát tři žáky, pokud možno různých charakterů. Pro každého pozorovaného žáka založí si každý posluchač zvláštní osobní arch (arch papíru), kam buď hned pod určitá hesla, nebo prostě za sebou zapisuje všechny důležité věci, charakteristické výroky, výpovědi a j., zjištěné pouhým pozorováním, dotazem, rozmluvou úmyslnou i náhodnou, poradou s učitelem; také osobní data a jiné.

Je tedy nutno, aby posluchači byli s pozorovanými dětmi co nejvíce ve styku, ovšem zase ne tak, aby to bylo ostatním žákům nápadné. Pozorují-li všichni tytéž tři žáky, jsou ve výhodě tím, že mohou se věnovat postupně těmto i všem ostatním. Má-li jeden posluchač tři žáky sám, nezbude mu na ostatní času.

Čas od času si o pozorovaných žácích posluchači porozpráví při konferenci s učitelem a mezi sebou i při jiných příležitostech. Když pak mají pokusy ve třídě býti skončeny, posluchači se sejdou, společně prodebatují všechno, co pozorovali a zjistili, a charakteristiky v konturách sestaví. Konečné zpracování, pokud možno stručné, udělá každý posluchač sám.

Že takové kolektivní pozorování za daných okolností bude mít jiné a lepší výsledky než pozorování individuální, ukáže praxe.

Jako příklad charakteristiky, takto v konturách sestavené třemi posluchači skupiny A/1, uvádím charakteristiku žáka I. třídy, Pepy K.

1. **P r o s t ř e d í.** Proletářské, nemanželské dítě ulice, otec neznámý, matka dělnice v tiskárně ve vzdálené čtvrti města, bydlí u babičky, v létě jezdí na venkov k tetičce. Byt: Praha II., Kateřinská ul.

2. **F y s i c k ý s t a v.** Zdráv, bez vad. V mládí měl spálu a zápal plic. Výška těla 116 cm, váha 21.50 kg. Na čistotu si nepotrpí, často má zamazané ruce a ušmouraný obličej. Oděv i knihy mívá však v pořádku.

3. **P s y c h i c k é v l a s t n o s t i.** (Pozornost:) bdělá; i kdy si hraje, ví, co se děje, jakmile jen něco málo ví, už se hlásí, i když se jen dohaduje. Nereaguje-li učitel na hlášení, dovede si jej zavolat: „Pane učitel, pane učitel!“ (Únava:) Při sebevětším napětí unavuje se jen málo, snad proto, že se neustále protahuje a má zájem o všechno okolo sebe. (Paměť:) Rychle si osvojuje a pamatuje si i to, co se probíralo v minulých dnech. (Zkušenost:) Má značnou zkušenost z městského i venkovského života i lidí dospělých. (Sugesce:) Snad proto sugesci podléhá jen nepatrně, přes to, že nemá skoro vůbec sebekázně. (Kázeň:) Učitele však poslechne na slovíčko a hrát si přestává okamžitě a bez lítosti. (Hravost:) Hravost jeho je charakteristická. Hraje si často a to celým tělem, rukama, nohama, hlavou, očima a vším možným, ale při tom dává pozor. V přestávce ve hře má postavení vůdčí. (Fantasie:) Žáci jej respektují, udivuje svými zkušenostmi, které vypravuje bez přídavku z vlastní fantasie. Té má málo. (Řeč:) Spíše překvapí bystrým úsudkem, který pak pronáší jako vše výrazně, ostře, dialektem. (Celkem:) Je rozhodný, samostatný, nespoutaný, až smělý, trochu škodolibý a vychloubavý, šibalsky hravý.

4. **P o m ě r k e š k o l ě.** Do školy chodí rád, raději než je doma. (K učiteli:) Učitele má velmi rád, poslechne ochotně, ale není dožijavý. (K posluchačům:) K posluchačům je až příliš smělý a neupřímný, odpovídá krátce: Hm. (K spolužákům:) Se spolužáky velmi kamarádí. Ti ho mají rádi a poslouchají ho. Dovede je napálit nepravdou. Nežaluje. (K předmětům:) Z předmětů má nejraději počty a prvouku. Neraď kreslí. (K trestu:) Trest přijímá jako zasloužený a dá se napravit. (K pochvale:) Na pochvalu zdánlivě nereaguje. Ve skutečnosti má na něho veliký vliv, stejně jako slib.

5. **Z á v ě r.** Přízpůsobení škole dělalo mu značné obtíže. Byl pravděpodobně na školu docela nepřipraven. Zdál se proto ještě na počátku listopadu žákem dostatečným. Na začátku prosince je již ve všech předmětech výborný. Je nutno jej hodně povzbuzovat a co nejvíce ho ve škole zaměstnávat.

Osobní.

Úmrtí min. rady Jos. Tůmy

dne 13. dubna t. r. připomnělo, kým tento obětavý pracovník školský byl pro českou školu. Z praxe na této škole vzešla jeho proslulá „Prvouka“. Ze Štítaru u Kolína přináší si do 1. odboru národního školství v ministerstvu 1. února 1919 nejlepší zkušenosti více než 30leté. Pracoval veškerou silou ke konsolidaci národních škol, rozvrácených válečnými vlivy a zneklidně-

ných varem nových myšlenek a pokusů pedagogicko-didaktických, zůstává vždy na půdě reálnosti a máje stálý zřetel k historickému vývoji a živý smysl pro práci kolektivní. Jako učitel znal potřeby žactva a také potřeby učitelstva, byl v ministerstvu „pravý muž na pravém místě“, proto jméno jeho v historii obecného školství bude navždy zachováno. Hk.

Jak jest možno černocho proměnit v bělocha?
Dětská činohra ve prospěch černošských misí.
Cena 40 haléřů.

Hlas Boží. Nábož. činohra o 1 jednání. Kč 1.50.
Zaida, černošská dívka. Lidové drama v 5 děj-
stvích od M. T. Ledóchowské. Kč 2.—.

Návštěva. Pohádka. Ant. Voborský. Cena 50 hal.
Čtvrté přikázání aneb Cti otce svého i matku svou. Z němčiny přeložil Dr. Ant. Šilha. —
Cena Kč 4.40.

Chrt. Lidová hra povahopisná o třech jednáních.
Podle stejnojmenné povídky Václava Kosmáka
napsal Loučenský. Cena Kč 4.—.

Slečinka z lazaretu. Lidová hra. Napsal V. S. Ja-
blonecký. Cena Kč 4.—.

Prorok a jeho vrah. Drama v pěti jednáních. Ant.
Brousil a K. V. Fritsch. Cena Kč 8.—.

Otrocká pouta. Drama o čtyřech jednáních. Napsal
Josef Dostál. Cena Kč 8.—.

MODLITBY

Miláček Páně. Modlitební kniha. Napsal Dr. K. L.
Rehák. Cena váz. Kč 12.—.

Modlitba zbož. ministranta přede mši sv. a po mši svaté. (K vyvěšení v sakristii.) Na tvrdém papí-
ru Kč 1.50, měkké 50 haléřů.

Modlitby k pozdvihování. Na tvrdém pap. Kč 1.—.

Modlitba k Marii dobré matce. 100 kusů Kč 10.—.

Pomoz Maria, Panno svatá. 100 kusů Kč 10.—.

Modlitba matky při úvodu. České-německé — 100
kusů Kč 15.—.

Modlitba za duše v očistci. 100 kusů za Kč 10.—.

Víra - naděje - láska. 100 kusů Kč 10.—.

**Vzbuzení lítosti a lásky před častějším sv. příji-
máním.** 100 kusů Kč 10.—.

Modlitba před sv. přijímáním. 100 kusů Kč 20.—.

Modlitba k Ježíškovi. 100 kusů Kč 10.—.

Zásvětná modlitba k sv. Antonínu. 100 kusů
10.— Kč, na lepence 1 kus 50 hal.

Pod ochranu Tvou se utíkáme. 100 kusů 10 Kč.

LITANIE:

Litanie k nejsvětější svátosti oltářní. 100 kusů
Kč 20.—.

Litanie o svatých patronech Čech a Moravy. Cena
za 100 kusů Kč 20.—.

Litanie k svatě služ. Boží Terezičce od Ježíška.
100 kusů Kč 15.—, jednotliv. kus 20 haléřů.

Litanie za duše v očistci. 100 kusů Kč 10.—.

POBOŽNOSTI:

Pobožnost svaté hodiny pro noční adoraci domácí.
Napsal P. Mateo Grawley-Boevey, kus Kč 2.—.

Pobožnost křížové cesty. Napsal V. Hálek, farář.
Cena Kč 1.60.

Pobožnost kříž. cesty ke cti Nejsvětějšího Srdce Páně. Sestavil Jos. Brož, farář v Mnichovicích.
Kus 60 haléřů.

Kytice na oltář sv. Ant. Paduánskému. Kč 1.—.

Pobožnost ustavičného se klanění Nejsv. svátosti.
Cena 50 haléřů.

K Á Z Á N Í:

A. Oliva: **Nejkrásnější vzor křesťanského ži-
vota.** Májové kázání. Cena Kč 12.80.
Kristus Král. Cena Kč 8.20.

Kristovo sociální království. Cena Kč 12.80.

Brousil A.: **Motivy ke krátkým nedělním pro-
mlouvám.** Cena Kč 8.20.

Brož Jos.: **Poutní kázání.** Cena Kč 9.—.

Dr. Miklík: **Postní kázání.** Cena Kč 9.—.

Lebeda Jan: **Z řeči biskupa Dra Ant. Podlahy.**
I. díl Kč 9.—.

Malý Frant.: **O svátcích zasvěcených i neza-
svěcených řeči duchovní.** Cena Kč 45.—.

Oliva Arnošt: **Nedělní kázání o Kristu.** Cena
Kč 16.80.

KOSTELNÍ PÍSNĚ:

(Cena rozumí se za 100 kusů.)

Aj, což to libě zavání	10 Kč
Andělové sestupte dnes shůry	10 Kč
Bože, cos ráčil	10 Kč
Bože, chválíme tebe	10 Kč
Bože, před Tvou velebností	10 Kč
Božím Srdci vřelou, pěj píseň	10 Kč
Božské Srdce k Tvému trůnu	10 Kč
Buď Matkou mou, Maria, štěstí moje	10 Kč
Buď vroucně uctěna, Svátosti drahá	10 Kč
Budiž vděčně velebena	10 Kč
Dítkem Marie Panny býti	10 Kč
Dokonáno jest, smrt plesá	10 Kč
Duše moje zaplesej	10 Kč
Ejhle, oltář Hospodinův září	10 Kč
Ejhle, Hospodin přijde,	10 Kč
Hle, přijde Pán	10 Kč
Hymna k nejsv. Srdci Ježíšovu	10 Kč
Hymnus k sv. Lidmile	10 Kč
Chválu vzdejme, ó křesťané	10 Kč
Jako dítky k Otci svému	10 Kč
Jaký to nad řekou jásot a ples	10 Kč
Ježíši drahý	10 Kč
Ježíši, Králi nebes a země	10 Kč
Ježíši, Pane můj	10 Kč
Již blíží se ta blahá chvíle	10 Kč
Již jsem dost pracoval	10 Kč
Když mile máj závívá	10 Kč
Když v myšlení usmrcení	10 Kč
Klaním se ti v úctě	10 Kč
K požehnání (v postní době)	10 Kč
K nebesům dnes zaleť, písni	10 Kč
K nebesům se orla vzletem	10 Kč
Královno máje, květe z rajských světů	10 Kč
Královno nebesťanů, ve slávě věčné dlíš	10 Kč
Květinko z Lisiex, květinko bílá	10 Kč
Láskou hoří k Tobě, Máti srdce mé	10 Kč
Lurdská píseň k Panně Marii (s notami)	20 Kč
Maria, ó jméno plné slasti	10 Kč
Maria, ó lásky plná zdobo	10 Kč
Maria, z blízka, z dáli	10 Kč
Máti Páně přesvatá	10 Kč
Matičko Boží, obětuj	10 Kč
Matka pláče, ruce spíná	10 Kč
Matko Boží, neslýcháno	10 Kč
Matko přesvatá, láskou bohatá	10 Kč
Mé jsi potěšení, můj Ježíši	10 Kč
Mešní píseň k sv. patronům českým	10 Kč
Na lučinách u potoka	10 Kč
Narodil se Kristus Pán	10 Kč
Neopouštěj nás, Matko	10 Kč
Nesem vám noviny	10 Kč
Odpočinutí věčné, dej zemřelým Pane	10 Kč
Ó andělé, dnes sestupte shůry	10 Kč
Ó Jezu, hosti nebeský	10 Kč
Ó Jezu, spáso moje	10 Kč

Objednávky vyřizuje Družstvo Vlast

v Praze II, Žitná 26. Telefon 23626.

Knihtiškárna Družstva Vlast

Praha II, Žitná ulice č. 26

provádí veškeré tiskové práce ve vzorné úpravě
v cenách konkurenčních a v nejkratší době.

Volejte telefon 23626.



Jinde za 2 Kč u nás za 1 Kč

Dáváme stejnou jakost za polovic. Jak je to možné? Pracujeme přímo. Bez meziobchodu. U nás kvalita a ceny jako nikde. Kdo nám nevěří, ať platí jinde dál dvojnásobné ceny. Kdo nám věří, nakupuje u nás dobré zboží, a úžasné levně. Přesvědčte se osobním nákupem, neb objednávkou. Vyberte si:

KALHOTY pánské: štrukturované Kč 13.—, 15.— z jelenice čertova kůže, celým světem oblíbené; lepší druh k neroztrhání Kč 24.—, 28.—, 36.—, kalhoty z pěkných zimních látek Kč 28.—, 35.—. Kalhoty Werdunus s tříletou zárukou při nejtěžší práci Kč 65.—, 75.—, kalhoty manžestrové (sametky) Kč 35.—, těžký druh zvláště pevný Kč 49.—, z vojenského sukna zimní, teplé, jen nejpevnější druh Kč 49.—, 59.—, kalhoty kamgárnové, tmavé, proužkované na svátek, chloubou našeho závodu, každý je s nimi náramně spokojen, Kč 69.—, 79.—. Kalhoty z vlněných látek, moderní jemné vzory Kč 89.—, 99.—, 119.—. **RAJTKY** jelenicové nejlepší Kč 39.—, z nejlepších jezdeckých kordů, velmi pěkně zhotovené, Kč 55.—, 69.—. **PUMPKY** jen z nejl. praktických látek moderních Kč 59.—, 79.—, 99.—. Na přání ochotně zhotovíme i abnormální velikost. Udejte délku a šířku v pasu. **SUKNĚ** vrchní polovlněné s hedvábím Kč 16.—. **KOŠILE** pánské kalikové silné Kč 9.—, 12.—, s hedvábnou náprsenkou zvl. pevné Kč 12.—, 14.—, 16.—, zefírové pevné Kč 10.—, 14.—, nejtěžší druh nezničitelné, Kč 18.—, šifonové bílé nejlepší druh sváteční Kč 15.—, 18.—, 22.—, flanelové zvl. pevné, pěkné vzory Kč 12.—, 16.—, 17.—. Trikové velmi teplé a pevné Kč 16.—, 19.—. **SPODKY** pánské: z vojenského kalika, zvl. silné Kč 6.—, 9.—, 10.—, grádlové bílé, nejlepší druh na svátek Kč 9.—, 12.—, 16.—, barchetové modré nejlepší, Kč 12.—, 16.—, trikové zimní teplé nezničitelné Kč 14.—, 17.—. **KOŠILE DÁMSKÉ**: flanelové zvl. pevné, pěkné vzory Kč 12.—, 15.—, chiffonové s vyšíváním Kč 6.—, 9.—, nejjemnější nádherně vyšívání Kč 12.—, 15.—, 17.—. **KOMBINÉ** dámské ve všech barvách Kč 10.—, 12.—, nejjemnější druh se skvostným vyšíváním, nejoblíbenější Kč 17.—, 19.—, nejkrásnější přepychové Kč 26.—. **REFORMKY** v každé barvě Kč 7.—, 9.—, 11.—. **KAPESNIKY** velké bílé tucet Kč 12.—, 24.—. **PONOŽKY** zvláště pevné 6 párů pouze Kč 15.—, cvrčkové nezničitelné 6 párů Kč 25.—, vlněné na zimu nejlepší, pevné Kč 8.—, 12.—, 16.—. **PUNČOCHY** dámské lepší druh s hedvábím Kč 8.—, 12.—, 16.—, vlněné teplé nejl. Kč 10.—, 14.—, 17.—. **SVETRY** pánské i dámské moderní Kč 16.—, 25.—, 30.—, 49.—. **OBLEKY** pánské podle míry šité pracovní pevné Kč 59.—, 69.—, 89.—, vlněné v nejl. provedení na svátek Kč 189.—, 230.—. **OBLEČKY CHLAPECKÉ** pro zimu vlněné zvláště pěkné, vkusně ušité Kč 45.—, 69.—, 79.—, 89.—, 99.—. Udejte stáří. **SUKNO** černé neb modré na pánský sváteční oblek 3 metry za Kč 99.—, 179.—. **PLÁTNO** bílé (veba) 10 m Kč 35.—, 55.—. **KALIKO** zvláště silné lepší 10 metrů za Kč 25.—, 35.—. **KANAFASY** nejtrvanlivější 120 cm šíře 10 m jen Kč 59.—, 79.—. **DEKY** na přikrytí 2 kusy Kč 39.—, 49.—, nejlepší krásně květované 89.—. **HOUNĚ** na koně 2 kusy Kč 49.—, 69.—, čistě vlněné nejlepší, 2 kusy Kč 129.—, 159.—, 199.—. Žádné jiné výlohy neúčtují. Objednejte si raději víc, vždyť to je tak levné. Až se přesvědčíte, už nikdy nekoupíte jinde než v našich solidních **ČESKOMORAVSKÝCH TEXTILNÍCH TUSLOVÝCH PODNÍCÍCH V BENÁTKÁCH**, pošta **JIMRAMOV, ČSR.**

Pište, že jste četli insert ve Vychovateli. Obdržíte ještě 5% slevy.

Administrace doporučuje tuto solidní firmu k hojnému nákupu.

VYCHOVATEL

Časopis věnovaný zájmům křesťanské výchovy a pedagogiky

REDAKTOR JOSEF HRONEK

ROČNÍK XLVIII · 1933

Univ. prof. Dr. Jaroslav Beneš: Pojem, vznik a význam křesťanské filosofie.

JUDr. a ThDr. Břetislav Baloun: O pravé výchově náboženské.

Kazimír Zsilinszky: Školské zákony v Uhrách před převratem.

Prof. Dr. Lubomír Petr: Nové učebnice katol. náboženství na středních školách v Německu.

Prof. Josef Hronek: Vyučování náboženství ve třídě elementární.

Prof. Jan Novák: Z praxe do praxe. Několik poznámek, které upraviti katechismus.

Literatura. — Zprávy — Osobní.

Vydává a tiskne Družstvo Vlast v Praze II, Žitná ul. 26 · Telefon 23626

VYCHOVATEL vychází v desíti sešitech o 16 stranách 15. každého měsíce, vyjímajíc prázdniny, za roční předplatné 30 Kč, do ciziny 46 Kč. Předplatné přijímá, přihlášky předplatitelů, reklamace nedodaných čísel a p. vyřizuje majitel a vydavatel Družstvo Vlast v Praze II, Žitná ul. č. 570, čís. telef. 23626. Odpovědný redaktor: F. J. Hubáček.

Příspěvky rukopisné, časopisy výměnou a knihy na posouzení posílejte redaktorovi prof. Josefu Hronkovi v Praze XVIII., Ořechovka čp. 576. Redakce odpovídá dopisem jenom na dotazy, ke kterým je připojena známka na odpověď.

Redakční uzávěrka dne 5. v měsíci.

Přejímají články a zprávy „Vychovatele“ lze jen s udáním pramene.

Uživatelé novinových známek povoleno výnosem poštov. ředitelství v Praze č. 226.202/VI-1924.

Vlct. předplatitelův a odoberatelův „Vychovatele“ touto cestou prosíme, aby si svoje předplatné vyrovnali, kteří tak ešte neučinili.

Snažně prosíme všech, kdož nám dosud předplatného nezaslali, aby tak co nejdříve učinili.

Vřele doporučujeme:

KOSTELNÍ PÍSNĚ:

(Cena rozumí se za 100 kusů.)

Ó, kéž bych byla kvítkem	10 Kč
Ó Maria, naše milá Máti	10 Kč
Ó, Maria, útočiště naše	10 Kč
Ó Maria přemilostná	10 Kč
Ó přijdiž, Spasiteli	10 Kč
Ó Srdce Pána mého	10 Kč
Ó Srdce Páně nejsvětější	10 Kč
Ó Srdce kamenné	10 Kč
O sv. Anně	10 Kč
Píseň k blahoslavené Anežce České	10 Kč
Píseň k sv. Josefu	10 Kč
Píseň křížové cesty	10 Kč
Píseň při pobožnosti křížové cesty	10 Kč
Písně k sv. přijímání	20 Kč
Píseň k sv. Terezií od Ježíška	20 Kč
Písně k požehnání	10 Kč
Pojď k matičce své, pojď ještě dnes	10 Kč
Pojď k Spasiteli, pojď ještě dnes	10 Kč
Probudily se již zpěvné háje	10 Kč
Proč vzkvétá nyní v máji květ	10 Kč
Před Tebou se klaníme	10 Kč
Rosu dejte, oblakové	10 Kč
Rozjíměj křesťane,	10 Kč
S Bohem, má radosti	10 Kč
Shlédni, Bože, s nebes vysokosti	10 Kč
Shlédni, Bože, s trůnu na výsosti	10 Kč
Svatý kříží, tebe ctíme	10 Kč
Svatý Václave	10 Kč
S výše nebes, Panno svatá	10 Kč
Tam, kde strní církev týmě	10 Kč
Tisíckrát pozdravujeme Tebe	10 Kč
Třetího dne vstal Stvořitel	10 Kč
Tvá náruč plná růží (k sv. Terezičce)	10 Kč
Tvé Srdce, Pane Ježíši	10 Kč
Tvůrce mocný nebes, země	10 Kč
Velebná Svátosti nejsvětější	10 Kč
Vesel se, nebes královno	10 Kč
Vesele zpívejme, Boha Otce chvalme	10 Kč
Vítej duše věřící	10 Kč
Vítej, milý Jezu Kriste	10 Kč
Vroucně vítán budiž, Jene svatý	10 Kč

Vstať jest této chvíle	10 Kč
Všech zvonů dnes velebně zaznívá hlas	10 Kč
V Tvé Srdce, Jezu, ve svátosti	10 Kč
V zemi věrných Čechů	10 Kč
Vzhůru Srdce, vlasti má	10 Kč
Vzpomeň, ó Královno milá	10 Kč
Základ církve jest na skále	10 Kč
Zbožně se Ti klaním	20 Kč
Zde v zkroušenosti padáme	10 Kč
Zdráv buď, chlebe andělský	10 Kč
Zdráv buď chlebe, kterýž s nebe	10 Kč
Zdráva buď, Panno Maria	10 Kč
Zdrávas, dcero Boha Otce	10 Kč
Zdrávas Maria, Anděl Páně s nebe	10 Kč
Ze všech srdcí, která bila v prsou	10 Kč
Z nebe posel vychází	10 Kč
Života chlebe tajemný	10 Kč
Výbor kostelních písní. Sestavil J. Vachek.	
1 knížečka	2 Kč

TISKOPISY:

(Přesně podle předpisu Cod. iur. can.)

I. Pro farní úřady:

1. Kniha narozených, 1 arch	Kč —.60
2. Křestní list, 1 kus	—15
3. Křestní list - ex offio - velký, 1 kus	—15
4. Křestní list - ex offio - malý, 1 kus	—10
5. Protokol o legitimaci nemanželského dítěte, 1 list	—20
6. Legitimační vložka do duplikátu knihy naroz., 1 kus	—15
7. Popisní lístek ke křtu dítky, 1 kus	—10
8. Výtah z knihy naroz., 1 kus	—10
9. Oznámení okres. soudu o legitim. nemanžel. dítky, 1 list	—20
10. Revers rodičů před křtem dítky, 1 kus	Kč —10
11. Oznámení křtu pro porodní asist., 1 kus	—10

II. Tiskopisy k sv. biřmování:

1. Kniha biřmovanců, 1 arch	Kč —.60
2. Biřm. lístek latinský, český, 1 kus	—05

Prof. Dr. Jaroslav Beneš:

Pojem, vznik a význam křesťanské filosofie.

Majíce vyložití pojem, vznik a význam křesťanské filosofie vysvětlíme napřed, co rozumíme filosofií vůbec. Filosofií rozumíme tu vědu, jež se snaží přirozeným poznáním proniknouti až k posledním a nejvyšším příčinám všech věcí. Jiné vědy se též snaží objasniti příčiny pozorovaných fakt nebo jevů. Na př. fysik nejen pozoruje a srovnává jednotlivé vlastnosti a účinky hmoty, nýbrž se též snaží poznati a vysvětliti jejich příčiny. Při tom však dosáhne účelu své vědy, i když se mu podaří poznati třeba jen bližší nebo vzdálenější příčiny pozorovaných účinků. Ne-ní tedy úkolem jeho, jakožto fysika, aby podal vysvětlení posledních a nejvyšších příčin hmotných zjevů, aby na př. musil vysvětliti, co to vlastně je hmota, jaká je příčina celého hmotného světa, a který je nejvyšší účel jeho. To vše jsou otázky, na něž se snaží odpověděti filosof. Tedy v tom se liší filosofie od jiných věd, že jejím podstatným úkolem je vysvětliti poslední příčiny věcí, odpověděti na poslední „odkud“, „proč“ a „k čemu“. Také úkolem theologie jest odpověděti na tyto otázky, theologie však na ně odpovídá s hlediska víry, na základě nadpřirozeného zjevení, kdežto filosofie zůstává v mezích poznání přirozeného, snažíc se objasniti nejvyšší příčiny věcí jen potud, pokud jsou poznatelné pouhým lidským rozumem. Tím jsme vysvětlili pojem filosofie vůbec.

Ptáme se nyní, co rozuměti filosofií křesťanskou. Platí snad pro křesťany jiné pravdy filosofické než pro nekřesťany? Nikoliv. Pravda jest jen jedna. Křesťanskou filosofií nemyslíme tudíž snad nějaký filosofický systém, jenž by platil pouze pro křesťany, nýbrž rozumíme jí souhrn filosofických zásad poznanych a uznávaných velikými křesťanskými filosofiemi všech dob. Zásady ty jsou stejně platné pro každého, křesťana i nekřesťana. Ostatně o rozvoj filosofie křesťanské se zasloužili velikou měrou i filosofové pohanští, židovští a arabští.

Kdy a jak vznikla filosofie křesťanská?

V prvních dobách křesťanských nemůžeme ještě mluvit o nějaké filosofii křesťanské, poněvadž křesťané těch dob necítili ani nutnosti ani povinnosti zabývat se nějakými problémy s hlediska čistě filosofického. Teprve v druhém století ukazují se již začátky křesťanské filosofie. Neboť v té době stávají se křesťany mužové, kteří před tím byli vzděláni ve filosofii, a byli tedy nuceni k svým dosavadním názorům filosofickým zaujmouti stanovisko, jež by bylo slučitelné s pravdou evangelia. Ve století třetím, čtvrtém a pátém je již pěstována filosofie od křesťanských učenců takovou měrou, že z té doby jsou zachována veliká díla hlubokého obsahu filosofického. Filosofie této doby nazývá se filosofií patristickou, poněvadž to byli především Patres, t. j. Otcové církevní, kteří nejvíce filosofických děl té doby napsali. Svého nejvyššího rozkvětu dosahuje filosofie patristická ve sv. Augustinu, jenž zemřel roku 430, a jehož hluboké myšlenky mocně působily na filosofii všech pozdějších dob. Po době sv. Augustina nastává pokles patristické filosofie. Příčinou toho bylo především to, že celá říše římská poznenáhlu jednak propadala vnitřnímu rozkladu, jednak podléhala vnějším náporům barbarských národů. Zánikem říše římské zanikaly i zbytky klasické kultury, a tím ovšem zanikaly i školy, v nichž filosofie mohla býti pěstována. To mělo ovšem i vliv na vývoj filosofie patristické, takže i její pěstování ubývá vždy více. Přes to však udržela se filosofie patristická až do století osmého.

V té době již je pomalu připravována půda nové epoše filosofie křesťanské, totiž filosofii scholastické. Scholastický znamená asi tolik jako školský. Filosofie scholastická má své jméno odtud, že byla pěstována a v hlavních rysech vybudována ve filosofických školách středověku. Vzdálené začátky filosofie scholastické jest klásti do doby, kdy byly zakládány nové školy. Bylo to v dobách, kdy po skončení stěhování národů a po pokřesťá-

nění většiny nových národů západních nastávaly doby klidnější a pěstování vědy příznivější. Nově zakládané školy byly jednak školy klášterní a biskupské, zakládané u klášterů a biskupských sídel, jednak školy dvorní, zřizované u panovnických dvorů. Prvními scholastiky byli mužové, kteří nabyvše vzdělání právě v těchto školách, věnovali se pak důkladnému studiu Písma svatého a svatých Otců a je vykládali. Prvním velikým scholastickým filosofem a theologem byl benediktin sv. Anselm, arcibiskup canterburský, jenž zemřel na počátku století dvanáctého.

K nejvyššímu rozkvětu dospěla filosofie scholastická ve století třináctém. K tomu přispěly hlavně tři příčiny: totiž poznání a důkladné studium spisů Aristotelových, zakládání universit a založení řádu dominikánského a františkánského. Poznáním a studiem spisů Aristotelových otevřely se středověkým myslitelům celé poklady moudrosti řecké. Nově zakládané university, především první universita pařížská, založená počátkem století třináctého, staly se středisky a působištěm

nejslavnějších filosofů a theologů. Z nově založených pak řádů vyšli vynikající pěstitelé scholastické filosofie. Nejslavnějším scholastickým filosofem jest sv. Tomáš Aq., z řádu dominikánského, jenž zemřel roku 1274. Jeho učitelem byl dominikán Albert Veliký. Největším filosofem františkánským byl Duns Scotus, jenž zemřel na počátku století 14. Po něm nastala doba přechodného úpadku scholastické filosofie, přes to však i ve všech dobách pozdějších byli mezi scholastiky vynikající filosofové.

Veliké a trvalé obrození scholastické filosofie nastalo od dob papeže Lva XIII., především zásluhou posledních papežů. Cílem tohoto obrození a úkolem křesťanské filosofie vůbec je odkrývat a studovat hluboké pravdy obsažené ve spisech velikých křesťanských filosofů všech dob, jmenovitě vniknouti co nehlouběji v ducha a základní zásady největšího filosofa křesťanského sv. Tomáše Aq., a uplatněním těchto zásad přispěti — účinně k správnému řešení problémů moderních.

JUDr. a ThDr. Břetislav Baloun:

O pravé výchově náboženské.

Koryfeové pedagogiky nejsou v tom jednotni, zda dítě přichází na svět a) dobré, nebo b) zlé nebo c) eticky indiferentní.

Ad a) Jean Rousseau (1712—1778) ve svém „Emilu“ tvrdí, že člověk přichází na svět dobrý a že by byl i šťastný, ale společnost ho kazí a činí ubohým. Podobně soudí i Alžběta Guizotová (1773—1827), choť slavného francouzského státníka, u níž celá partie „Dopisů o výchově rodinné“ (Education domestique ou lettres de famille sur l'éducation, 2 svazky), je věnována důkazu, že dítě je od přírody dobré a, co na něm zkaženého, je výsledkem špatného vedení.

Ad b) Proti těmto názorům třeba uvést již Platona, který v Politei, již Rousseau nazval nejkrásnějším spisem vychovatelským, zdůrazňuje, že dítě přichází na svět zlé, špatné, a proto účelem výchovy je, krotiti jeho divokost. Stejného smýšlení je filosof Immanuel Kant (1724—1804). Podle něho, aby krocena byla v dítěti divokost, kterou přináší na svět zrozením, musí dítě býti disciplinováno, kultivováno, civilisováno a moralisováno. Tento poslední úkol staví Kant nejvýše a, protože je nesnadný, pronáší přesvědčení, že výchova je vůbec nejtěžším problémem, jenž může býti člověku uloženo. V stejných šlépějích

kráčela Albertina Neckerová de Saussure (1766—1841), rodem Švýcarka, která v díle „Éducation progressive ou étude du cours de la vie (Výchova postupná aneb studie o běhu života, 3 sv.) domáhá se jako Rousseau výchovy citové a vzdělání věcného, ale tvrdí, že duše dítěte je od přírody špatná. Proto prvním úkolem musí býti ji zkrotiti a ovládnouti. Zatím účelem vyučování všechno musí se opřít o náboženství. Podle Will. Torreye Harrise (1835—1909) inspektora škol v Št. Louis, rodí se dítě divochem, pročez povinností výchovy jest, je zcivilisovati a dáti mu jmenovitě základ společenských mravů a způsobů.

Ad c) Třetí druh pedagogů hájí stanovisko, že člověk po stránce mravní nemá vrozenic, že duše dítěte narozeného je eticky indiferentní. Sem patří otec moderní empirické psychologie, Angličan John Locke (1632—1704), vedle Humea a Spencera největší filosof anglický, jenž napsal „několik myšlenek o výchování“ (Some thoughts concerning education). Jemu, jak cituje Helvetius, předchůdce Rousseauův, je duše dítěte tabula rasa, nepopsaná deska, na níž může pedagog psáti, co chce. Také podle Friedricha Benekeho, prof. v Berlíně (1798—1854), nemá člověk

po stránce etické vrozeno či dáno ničeho.

Vzhledem k těmto odlišným názorům státi musíme na tom, co učí církev svatá. Koncil tridentský o následcích hříchu prvotního stanoví: Adam totus in deterius secundum corpus et animam commutatus est. A sv. Tomáš praví: Status naturae lapsae est malus, quia violentus et poenalis (Egger: Ench. theol. dogm. spec. str. 302, a 306). Hřích Adamův prošel se zlými následky svými také na nás, kteří od Adama pocházíme. Přechází tedy i na dítě, jehož rozum je zatemněn a vůle nakloněna ke zlému. Pedagogové tedy, kteří tvrdí, že člověk se rodí zlý a špatný jsou svým názorem nejbližší učení církevnímu.

Jaká má býti výchova a její cíl?

U Řeků nebylo nikdy náboženství odděleným předmětem učebním, neboť nebylo nikdy, ani v dobách nejstarších, vyspělé a organizované kasty kněžské, která by ovládala veškeren lid a jeho výchovu. Funkce kněží byly především liturgické a ceremoniální, jen výjimkou theologické a pedagogické. Řekové neměli posvátných knih a básně Homérovy byly základem řecké výchovy. Řecký člověk nestará se tak o život posmrtný, jako spíše hledá cíl svého žití především zde v životě v e z d e j š í m: eu zén, eu práttein, eu apothnéskein, bylo heslem jeho. Stojické komologuménos té fýsei zén je základem mravního jednání. Výchova řecká je naturalistická potud, že čelí k harmonii těla a duše, k tomu, aby člověk byl nejen na pohled tělesně šťastným, zdravým zjevem (kalós), nýbrž i duševně, vnitřně eticky mravným agathós). Kalokagathía byla cílem řecké výchovy. Plato v Protagorovi pokládá za cíl výchovy znáti a konati dobro.

Tím není řečeno, že Řekové vůbec nevěřili nebo nestarali se o život posmrtný. Věřili přece v nesmrtelnost duše, věřili, že tělo je základem duše, z něhož ji osvobozuje teprve smrt. Řekům jevil se život posmrtný jenom jako pokračování života v e z d e j š í h o; lidé i v podsvětí obírají se tím, co si kdysi zcela oblíbili.

Aristoteles věnoval problémům pedagogickým pozornost ve spise Politiká. Proti Platonovi akcentuje, že ctnost není totožna s věděním, nýbrž že je to především výkon vůle: nestačí jen znáti, co je dobro, ale třeba projevovati tuto znalost činy. To musí míti pedagog vždy na mysli. Jen mimochodem uvádím, jak diametrálně liší se úsudky znamenitých mužů o tomto reprezentantu staré řecké filosofie: Tertulian pokládá Aristotela za ubožáka ďáblem svedeného. Arabský učenec Averroës (1126—1198), Žid Maimon († 1204) a Albert Veliký († 1280) píší, že v Ari-

stotelovi dala nám příroda vzor i doklad dokonalosti lidského rozumu. Týž Averroës napsal k Aristotelovi komentář, jenž přeložen do latiny, vyšel r. 1472. Na popud sv. Tomáše Aquina pořídil filolog Vilém z Nörbecke první úplný latinský převod spisů Aristotelových. Martin Luther nebyl přítelem řecké učenosti. Aristotela nazývá „der müssige Esel“, jinde slepým, pohanským mistrem, prokletým, zpupným, šelmovským pohanem, syko-fantem a pokrytcem. Kdykoli píše slovo Aristoteles, přidává písmeno N. (Narr). Všechnu učenost řeckou označuje Luther docela za hovadskou (viehisch), rozum za ďáblůvu nevěstu. Spisy filosofů a sofistů prohlásil Luther za „Teufelsdreck“, zatím co Oecolampadius označil university za špelunky ďábla. Petrus Ramus (1515—1572), ozdoba královské koleje v Paříži, za obrovského rozruchu hájil a obhájlil v celodenní disputaci smělou, ba kacířskou thesi: „Quaecumque ab Aristotele dicta essent, contentitia esse“ (Všechna tvrzení Aristotela jsou planým výmyslem). Týž mívával až 2000 posluchačů a na zahajovacím čtení jeho byl takový nával, že bylo nutno omdlelé posluchačstvo vynášeti ze sálu a že Ramus sám v děsném horku byl by se málem zadusil.

U Římanů byly později umístěny školy na rozcestích (in triviis). Cílem výchovy bylo řečnictví, tělocvik vojenský a znalost práv. Císař Marcus Aurelius (161—180) žádá místo elegantních floskulí, aby se učili děti a lidé dospělí mravně a rozumně žíti.

Plutarch z Chaironeje, v jehož Ethiká či Moralia najdou se leckteré dobré výklady pedagogické, ve kterých jeví se vlivy teorií Marca Fabia Quintiliana (Institutio oratoria ve 12 knihách), klade při výchově váhu na krocení a ovládání vášní, otužování, pracovitost i pravdomluvnost. Myšlenky jeho překvapují moderním duchem a nalézají analogii u Lockeho a Komenského.

U Židů byla výchova náboženská, opírající se o slova Písma: Počátek moudrosti je bázeň Boží. Žáci učili se z paměti zákonům Božím a dějinám předků — a je zajímavé, že u žádného národa starověku nebyl kladen důraz na dějepis jako u Židů. Také zpěvu a tanci učil se pro potřeby hieratické.

Co se týká Číňanů, výchovný systém čínský co do stáří nemá analogie v dějinách lidstva, neboť počátky jeho sahají do polovice třetího tisíciletí př. Kr. Jisté změny ovšem nastaly, ale systém zkoušek, stanovený do detailů roku 617 po Kr., trvá dosud. Cílem čínské výchovy je, aby se žák seznámil s posvátným jazykem staročínským a jeho literaturou, t. j. aby si osvojil slovné znění posvátných knih,

kteřé jsou vlastně kompendiem čínské etiky. Přes to najdou se někteří, kteří z neznalosti věci upírají čínské výchově veškeren náboženský ráz.

Sv. Pavel v epištole k Židům 13, 14 píše: „Nemáme zde místa zůstávajícího, ale onoho budoucího hledáme.“ Kdežto tedy Řekové hledali cíl svého žití především zde na světě a dovedli míti radost ze života vezdejšího, dovedli míti porozumění pro krásu a dokonalost lidského těla, křesťanům je jediným pravým životem život posmrtný. Vezdejší život jest jim jen přípravou na smrt, meléte thamátou, vše vezdejší se pozoruje a posuzuje jen pod zorným úhlem věčnosti (sub specie aeternitatis). Odtud důsledně plyne pohrdání tělem, po jehož smrti nastane teprve ten pravý život; odtud pohrdání krásou, statky i bohatstvím a slastmi života. Za to umrtvování těla a odpírání rozkošem jsou příznakem dokonalého křesťanského žití, jež učí sebezáporu a trpělivosti. Ne již stará andréia (virtus) a sofrosýne, ale křesťanská pokora a trpělivost jsou hlavními ctnostmi. Nelze připustiti mínění těch, kteří v této doktríně vidí pouze realizování snah Novoplatoniků, podle nichž prvním úkolem člověka bylo, odpoutati se od světa smyslného a obrátiti smysl cele dovnitř.

Vytýká se křesťanství, že hlásalo odpor proti antickému rationalismu a intelektualismu, vůbec zvýšený odpor proti kultu a obdivu lidského rozumu. Křesťanům prý není třeba dalšího pátrání a hledání pravdy, již hotovou jim skýtá evangelium. Ne rozum, ale zjevení je pro křesťany rozhodující. Credo, quia absurdum, bylo prý jim heslem v době Tertuliana, který moudrost řeckou jmenuje švindlem. A přece, nahlédneme-li do spisů prvních křesťanských pedagogických teoretiků, shledáváme, že na př. sv. Justin, mučedník za císaře Marca Aurelia († 166), bývalý učitel filosofie, viděl v Platonovi, Sokratovi, ba i Herakleitovi křesťany — a sv. Klement Alexandrijský (160—215) vidí v evangeliu dovršení Platonismu a ve filosofii pohanské vůbec návod, jak svět dovésti ke Kristu, při čemž řecká filosofie, Starý i Nový zákon jsou jen různé stupně a formy tohoto návodu. Doslovně praví Klement: „Epaidagógei gár kaí auté (sc. he filosofía) tó Hellenikón hos ho Nómos toús Helraíous eis Christón.“ A jako rolník zavlažuje pole, vykládá Klement en tó Paidagógo — tak jest úkolem učitele zavlažovati ducha svých žáků filosofii pohanskou, aby byli pak schopni přijati símě posvátné. Vedle vědy výchova mravní zvykem a výkladem křesťanské morálky byla mu cílem školy, neboť teprve po této namáhavé

přípravě jsou žáci schopni, aby uvedeni byli do znalosti Písma a dosáhli vrcholu vzdělání, podobnosti s Bohem. Podle Origena (186—254) studium filosofie praedisponuje nás k studiu křesťanství. Pohanská věda jest takoruka kořenem, křesťanství plodem.

Sv. Jan Chrysostom (347—407) je názoru, že žáku nestačí četba a studium spisů antických, nýbrž hlavní věcí je pěstovati charakter a to křesťanský charakter. Proto akcentuje křesťanský účel a ráz školy, aby chovanec vzdělán byl ne tak na rhetora, nýbrž na křesťana.

Třeba podotknouti, že vlastní vyučování náboženské bylo až do reformace velmi skrovné. Žáci učili se zpaměti modlitby a chodili pilně do kostela, kde trávili asi třetinu času.

Karel Veliký (768—814) založil při svém dvoře „scholam palatinam“. Za spolupůsobení učeného Anglosasa Alcuina a Longobarda Paula Diacona bylo zreformováno školství. Císař Karel dal mezi jiným zřídit při jednotlivých farách pro hochy farníků školy farní. Docházka do škol byla nucená a hoši učili se ve škole vyznání víry a Otčenáši, ne-li latinsky, tož aspoň v řeči mateřské. Náboženství bylo tu jediným předmětem vyučovacím. Podle Paulsen (das deutsche Bildungswesen) jeví se tu po prvé idea všeobecného vzdělání náboženského.

Vincencius Bellocensis (Vinc. z Beauvais † 1264) v Tractus de eruditione filiorum regalium, cíl a potřebu výchovy náboženské vyvozuje přímo theologicky: Duše jsouc božského původu byla prvotně čistá, ale vtělivši se v člověku, stala se neschopnou poznání a počestnosti, a je tudíž potřebí vzdělání rozumového a výchovy vůle, aby byla zase očištěna. Jest důležité, že vedle vzdělání rozumového nepodceňuje ani zušlechťení srdce, neboť věda bez ctnosti prý škodí. Týž čerpal myšlenky ze spisu Hugona ze sv. Viktora „De eruditione didascalica“.

Humanista Erasmus z Rotterodamu (1467 až 1536), který prohlásil: „napřed knihy, potom šat“ — ve spise „de civilitate morum puerilium“ žádá, aby vštípeno bylo do něžných duší dětských símě zbožnosti, aby se varovaly špatných příkladů i společnosti, zahálky, četby písní milostných a středověkých románů.

Jakub Wimpfeling ze Štrasburku (1450—1528), propagátor náboženské a sociální reformy církve, v teoretickém spise „Isidoneus germanicus“ zdůrazňuje výchovu mravní ve smyslu starokřesťanském: přičinlivost bez zbožnosti, vědění bez lásky k bližnímu, moudrost bez skromnosti nebyly mu ničím. Prá-

vě reformu vyučování ve smyslu nábožensko-mravním měl Wimpfeling za nezbytnou podmínku a předpoklad reformy celé církve, měla-li se vůbec obroditi v duchu prvního křesťanství.

Martin Luther (1483—1546) nenáviděl školy katolické, tvrdě, že školy „papežské“ vzdělávají dítě jen na osla, špalek nebo kozla (Esel, Klotz, Bock). Tato „silná“ slova velkého reformátora nejsou k necti katolicismu, neboť o neblahém vztahu luteránství ku vědám vyjádřil se drasticky činitel nad jiné povoláný, výše citovaný Erasmus, řka: „Ubi lutheranismus, ibi litterarum interitus.“ Přes to Luther horoval pro náboženskou výchovu dítek ve škole, ač sám byl světákem, který nebyl nepřitelem zábav, tance, žen, ba ani dobrého vína, jak ukazuje jeho známý výrok: „Wer nicht liebt Wein, Weib, Gesang, der bleibt ein Narr sein lebelang.“

„Pověstný „král smíšků“, humanista Rabelais (1495—1553) napsal satyrický román ze života obrů Gargantuy a Pantagruely. Výchova hrdiny Gargantuy je výchova nábožensko-mravní, prodchnuta jsouc zbožnou úctou k velikému Tvůrci všehomíra, jehož slovo jediné trvá věčně, kdežto svět tento je pomíjející a přechodný. Zbožnost Gargantuova není zbožností slepou, nýbrž plyne z hlubokého přesvědčení o lásce Boží a vede spolu k činorodé lásce k bližnímu.

Humanista Michel de Montaigne (1533—1592) byl mužem všemožných extrémů. Celé knihy byly napsány o jeho theismu či atheismu, a přece tento konservativce u víře a spolu nevěrec, který kousavě praví, že ve válkách náboženských věc Boží sama o sobě by nesebrala ani jedinou kompanii vojska, umírá jako zbožný občan při mši sv., kterou si dal sloužiti ve své komnatě. I Montaigne při všech sklonech k radikalismu přeje si, aby pedagog nabádal děti k mravnému, bohumilému žití.

Již vzpomenutý filosof Locke (1632 až 1704) akcentuje výchovu mravní tak, aby muž zralého věku byl vzorem ušlechtilé mravnosti, uhlazeného chování a širokého rozhledu po světě. V dítěti nutno pěstovati poslušnost a sebeovládání, odvahu, pravdomluvnost, přívětivost a píli.

Předchůdce a učitel Jana A. Komenského, Jan Alstedt (1588—1638), profesor v Helbornu, liboval si často v dosti vtipných a zdařilých slovních hříčkách. Tak děti mají ctíti rodiče: amore, more, ore, re. Nebo: medici sunt mendici, nummorum aucupes; nebo: praeceptores, deceptores. Učitelům vytýká nevědomost, tyranství a zejména rozvlácnost. Tak prý theolog Tomáš Hasselbach 22 let po-

třeboval k výkladu 1. kapitoly Jesaiáše a ještě ho nedokončil, protože zemřel. Podobný příklad rozvlácnosti uvádí Pinloche, že v r. 1679 na gymnasiu v Eislebenu jeden učitel zdržel se čtvrt roku jen s proemii k Hesiodovi a o jediném místě Nového zákona diktoval šest neděl. Alstedt vedl žáky v duchu náboženství a nabádal je k čistotě mravů. Ostře kárá žáky ze spustlosti mravní, ze záliby ve výstřednostech a z lenosti, neboť většinu času prý prospí, takže z tisíce sotva deset je jich pilných a lze právem říci: studiosus est animal nihil agens vel aliud agens (Student je živočich, který nedělá vůbec nic, nebo tropí allostria.) Druhý předchůdce Komenského Jan Andreae (1586—1654) stavěl křesťanství nad konfesní rozdíly a pravíval při vši orthodoxnosti: Christianum nomen, Lutheranum cognomen. V „descriptio rei publicae christianae“ předvádí Jan Andreae utopistický stát na ostrově Capharsalamě, kde mládež ve společných táborech na útraty státu se stravujíc a spíc, učí se, aby vyspěla k zbožnosti, moudrosti a mravnosti.

O Janu A. Komenském (nar. 1592—15. 11. 1670), kterého Michelet nazývá Galileim výchovy, Otakar Kádner pak mužem neobyčejně pilným a úžasně sečtělým, který konstruoval první všeobecnou didaktiku, je známo, že napsal tolik spisů duchem křesťanské pravdy prodchnutých, že je skoro zbytečno šířiti se o tom, že bude cele zaujat pro nábožensko-mravní výchovu. Cíl výchovy stanoví Komenský ve shodě s křesťanským předpokladem, že cíl člověka jakožto bytosti nejvyšší dokonalé (creaturarum ultima, absolutissima, excellentissima), není na tomto světě, nýbrž že vlastním určením jeho je věčná blaženost s Bohem (aeterna beatitudo cum Deo). K tomuto určením má se člověk připravovati tím, že poznává sebe samu (se nosse), že se ovládá (se regere) a že se povznáší k Bohu (ad Deum se dirigere); a tak podle těchto tří rozdílů jsou i tři podružné cíle výchovy: vzdělání vědecké (eruditio), ctnost či mravnost (virtus seu mores honesti) a konečně zbožnost (religio seu pietas). Mimochodem připomínám, že Komenský lituje mládí ztráveného ve školách latinských a cituje z Aeneidy: „O mihi praeteritos referat si Juppiter annos!“ Proto chce odstraniti zlořádu, zlepšiti vyučovací metodu, zpříjemniti a usnadniti učení.

Pedagog Filip Spener (1635—1705) nabádal, aby při vyučování bylo zásadou, že křesťanství nemá se jeviti ve vědě, nýbrž v praxi. Žáci mají býti vedeni ke skutkům nezištné lásky, ke krocení svého rozhořčení nad utrpěnými urážkami, k odříkání se pomsty,

k blahovlnnému smýšlení, které i nepříteli dobře činí, k lásce a trpělivosti.

První moderní universita se svobodou myšlení a bádání, založená na popud učeného Kristiana Thomassia (1655—1728), byla v Halle. Tam působil pietista Aug. Franke (1663—1727). Jako poslední a nejvyšší cíl vši výchovy, která u něho se omezuje jen na ducha (*cultura animi*), staví Franke „živé poznání Boha a rozsáhlé křesťanství“. Aby toho cíle bylo lze dosáti, nutno rozum člověka podříditi jeho vůli a tuto cele ovládnouti náboženskou ideou a vésti k pravé blaženosti Boží i pravé křesťanské moudrosti. Tak proti intelektualistickému směru scholastiky a pozdější výchově osvěcenské staví Franke podobně jako Locke v popředí vůli, charakter, ne vědění. Poznamenávám, že o studiu na universitě v Halle platilo přísloví: „Hallam tendis? Aut atteista aut pietista reversurus.“

Illuminát Diderot (1713—1784) přál si, aby ve škole bylo užíváno tří katechismů: povinností politických, mravních a náboženských a aby kněz, dozírající na školu, udílel dětem odměny i tresty za prospěch v náboženství — požadavek to zajisté překvapující u muže, který kněží nenáviděl, nazýváje je přímo „strážci bláznů“.

První filosof demokrat Jean Rousseau (1712—1778) ve svém „Emilu“, nepřeje si, aby dítě bylo vychováno k určité konfessi. Nezáleží na tom, zda se narodilo v Mekce či Římě, a má se mu dostati jen takového poučení, aby si dovedlo samo voliti to náboženství, k němuž musí je dovésti nejlepší úvahy rozumové. Jaké neblahé důsledky měl názor Rousseauův, vidno z díla Compairého (*Histoire critique de l'éducation* 1904), podle kterého jakýs hoch v Německu, který po vzoru Rousseauově byl v beznáboženství vychován v úmyslné odloučenosti na venkově, ač do 10 let neslyšel vůbec jméno „Bůh“, vytvořil si sám od sebe náboženství slunce, jež ráno uctíval.

Immanuel Kant potřebu mravní výchovy dovozuje slovy: „Der Mensch kann nur Mensch werden durch Erziehung; er ist nichts, als was die Erziehung aus ihm macht.“ Christian Salzmann (1744—1811), muž nábožensky snášelivý, který pozval své dcerušce za kmotry: katolíka, reformovaného i lutherána, byl přítelem nábožensky-mravního vychování. V náboženství vycházel od morálních povídek o věcech okolních, které měly nahraditi biblická vypravování o věcech dítěti příliš odlehlých, načež teprve přecházel ke Kristu neustále ve formě vypravování, zdůrazňuje hlavně jeho práci o blaho lidstva.

Teprve později jako příprava k svátostem podávalo se systematicky učení církve.

Básníku Janu Wolfgangu Götheovi (1749 až 1832) je principem výchovným úcta k Bohu, lidem a přírodě. „Man erziehe die Knaben zu Dienern, die Mädchen zu Müttern — vychovávejme hochy k obecnému, dívky k rodinnému prospěchu,“ napsal Göthe. Sám vychoval svého syna Augusta, který nevynikl nad prostřednost.

Jiří Hegel (1770—1831), filosof pruské státní myšlenky, chladný rozumář, ve své *Staatspaedagogik* za účel výchovy klade: člověka umravniti (*Die Kunst den Menschen sittig zumachen*).

Johann Graser († 1841) ve spise „*Divinität oder Princip der einzig wahren Menschen-erziehung*“ (1810) rozvádí myšlenku, že výchova má v dítěti rozvinouti božskost (*divinitu*) po vzoru Kristově v protivě k animálnosti či zvířecosti, a má tedy člověka přivésti k tomu, aby v dospělém věku co nejvíce se blížil ideálu Božímu. S ním souhlasí katolický pedagog Jan Michael Sailer (1751 až 1832), bývalý jesuita. V pedagogice nové doby podal originelní myšlenky Jan Bedřich Herbart (1776—1841). Všechna výchova musí podle něho čeliti k mravnému charakteru, jakožto nejvyššímu svému požadavku. Protože žák musí znáti zásady mravního jednání.

Švýcarský pedagog Jean Girard (1765—1850), o němž prohlásil slavný Pestalozzi, že koná zázraky ve výchově a z bláta zlato, dovolává se nábožensko-mravní výchovy.

Ze současných pedagogů nejvíce vyniká Friedrich Paulsen (1846—1908) muž úžasně sečtělý jako Komenský, jemuž jedním z principů výchovy je zásada: „Nauč se odpírati a krotiti své vášně.“ Žádá výchovu mravní.

Francouz Ferd. Buisson (nar. 1841) připouští do školy jen náboženství o nepoznatelnou a mravouku. Italský lékař Maurizio Bufalini (1785—1875) míní, že v dítěti musí se budit a síliti dobré smýšlení a to především pomocí náboženství, jakožto nejlepšího výchovného prostředku. Podobně smýšlí italský kněz, světec Jan Bosco (1815—1888), jenž žádá mimo jiné učiti dítky sebezáporu. Ferdi Malvica baron della Villanova praví: „Emancipovati duši dítěte od zla, toť pravá a křesťanská výchova.“

Profesor Frant. Drtina (1861—1925) vytyčuje vzdělávati rozum, cit i vůli, při čemž podotýká, že nelze podceňovati ani výchovného významu náboženství.

Profesor Oldřich Kramář ve svých „Úvahách“ jako jediný prostředek proti sobectví stále se šířícímu a politické bezohlednosti do-

poroučí lepší výchovu lidstva, aby záhy vštěpovány a cvikem i příkladem ustalovány byly křesťanské ctnosti: skromnost, mírnost v požadavcích životních a opravdová vlídnost ke každému bez rozdílu, nezištnost a spravedlnost; naopak aby záhy přísně byly potlačovány všechny zárodky v osobivosti, ctižádosti, hrabivosti a požitkářství. Při tom Kramář vřele oceňuje význam náboženství.

Naproti tomu vyžaduje prof. Masaryk výchovu národní a mravní. Nemůže býti národního uvědomění bez mravních základů. Náboženskou výchovu však odsuzuje, ježto prý je nerozumná, mechanická a nesnášlivá a proto odkazuje ji ze školy do rodin.

Lev Nikolajevič Tolstoj (1828—1910) za společný základ výkladu i poučení školního, právě tak jako znamenitý pedagog Ušinskij, má náboženství. Ne však náboženství církevní, ale prvotní, prosté křesťanství evangelia, vedoucí k jednotě a lásce, cele proniknuté duchem lásky k bližnímu.

Nikolaj Ivanovič Pigorov (1810—1881) učil, že život je bojem za sebou samým, bojem s dualismem naší bytosti na cestě k dokonalosti a věčné pravdě, jak ji hlásá křesťanská nauka. V tom směru třeba vychovávat mládež.

Jako kuriosum pedagogické uvádím abbéa Galianiho (1728—1787), jenž v jednom listě k madame d'Epinau celou tehdejší pedagogickou moudrost redukuje trefně na dvě zásady: aby žák naučil se býti spokojen s nespravedlností a snášeti nudu.

Z toho, co jsem uvedl je patrné, že většinu pedagogů je principem výchovným výchova nábožensko-mravní a jen nepatrná část spokojuje se pouze s výchovou mravní, chovajíc se k náboženství zjevenému buď indiferentně anebo přímo nepřátelsky.

Pospíchám, abych po tomto úvodu, kterým se předmět mého výkladu osvětluje a ozřejmuje, přikročil k vlastnímu tematu.

(Pokračování.)

Kazimír Zsilinszky:

Školské zákony v Uhrách před převratem.

Chceme-li mluvit o školských *zákonech* v Uhrách, musíme si uvědomiti, že *školy* již dávno před nimi existovaly. Neboť školství, jakožto látka zákonodární, jeví se teprve v XVI. století, škola však sama vznikla zároveň se státním životem Uher.

I.

Jest zřejmo, že každá škola a každé vyučování jest ovocem křesťanství: Církev jest jeho tvůrkyní. V Uhrách však začíná státní zřízení takřka zároveň s křesťanstvím a stává se tvůrčím prvkem maďarského veřejného života. — Svatý Štěpán, první maďarský král, zakládá křesťanské maďarské království. O vánocích roku 1000 jest korunován v Ostrihomě, kterýmžto úkonem nabyl úplnou právní moc, odpovídající západnímu pojmání, na to, aby se ve svém státě ujal činnosti zákonodární a zorganizoval zemi v ohledu církevním a světském. O jeho mohutném panovníckém nadání a státnické moudrosti svědčí jeho činy. On patří mezi veliké organizátory států, kteří na staletí dali směr vývoji svého lidu. Maďarský národ uctíval ho vždycky, jakožto nejvýznačnějšího zakladatele svých církevních a světských zřízení.

Je tedy pochopitelné, že do díla sv. Štěpána, za spoluúčasti Církve, vřadila se také

škola, instituce to sloužící vzdělávání, a měla před sebou přirozený vývoj právě tak, jako i v jiných vzdělaných zemích Evropy.

II.

Církev tedy má neocenitelné zásluhy, co do utváření, udržování a vyvíjení maďarských škol.

Ve středověku byly to *kláštery, kapituly a fary*, jež byly pařeništěm maďarského vzdělání. Původně ovšem v první řadě pro výchovu kněžského dorostu. Že však na př. katedrální školy navštěvovali nejen ti, kteří se připravovali na kněžství, nýbrž také světszí žáci, vysvítá kromě III. a IV. sněmu lateránského (v. u Mansiho) také ze *sněmu budínského z r. 1309*, které jasně potvrzují, že mimo kleriky Církve také jiní — chudí světszí žáci chodili do škol katedrálních.

Lid však posílal své děti *do vesnických farních škol*. Vzhledem k existenci vesnických farních škol máme mimořádně cenné údaje, z nichž zcela bezpečně můžeme usuzovati, že již v době Árpádovců — třebas ne u každé fary — a pak po nich ve XIV. a XV. století byly školy v sídlech vesnických far, po celé zemi.

A tu předložíme vyňatek listiny z první polovice XVI. století, který je důležitý nejen

proto, že podporuje naše tvrzení: že vesnický lid své děti posílal do školy, — nýbrž je vzácný i proto, že zahraniční spisovatel, Tubero, v něm poznamenává: v Uhrách nejvíce lidí se dostane do školy z venkova:

„Hic enim vir“ (Tomáš Bakócz, ostríhomský kardinál-arcibiskup, který v r. 1513 byl také kandidátem na papežský stolec) „veluti plerique Hungari, ex rure ad ludum litterarium profectus; inde cum in litteris aliquantum profecisset, forte in aulam Matthiae Corvini delatus, brevi et ad presulatum pro-
vectus est.“

(Lud. Tubero: Commentarii de rebus suo tempore. lib. V. § III. — Schwandtner: Scriptores Rer. Hung. II. sv.)

III.

Zmíněné druhy škol vykonaly velikou práci již před t. zv. *městskými školami*, jež jsou výsledkem vývoje dalšího a vyššího stupně školství a jež s Církví ještě vždycky byly v nejúžším vztahu a souvislosti. — Vedle městských škol však, jimiž se působnost školní záležitosti mocně rozšiřovala, zůstaly i vesnické školy, obě pod vedením církevním. Pročež pro obě často se užívá přívlastek „farní“, ačkoliv musíme mezi oběma dělati dosti značný rozdíl, pokud městská škola — následkem zkvétání a zámožnějšího stavu měst — zastupuje mnohem vyšší stupeň vývoje. Ale vývoj jak vesnické, tak městské školy skrýval v sobě možnost, aby — čím dále, tím více se odlučující a odlišující od škol klášterních a kapitulních — sloužily za základ školy, pojaté ve smyslu moderním.

Prameny častěji pode jménem „scholares“, „školáci“ uvádějí opravdové studující, — a řídčeji i žáky, kteří již vyšli ze školy. Tito „scholares“ již hrají nepřímou úlohu v jednom zákoně z r. 1458; v tomto zákoně nařizuje zemský sněm, že se od žáků nesmí vy-
máhati clo a desátek:

„Item quod nullus omnino hominum de sacerdotibus, scholaribus, nobilibus neque telonia, neque decimas, prout vetus regni requirit consuetudo, exigere debeat.“

(Corpus Juris Hungarici: zák. čl. 10. z r. 1458.)

IV.

Městské školy pod dozorem katolické Církve, dočkaly se doby *reformace*. Reformace tyto školy již našla na maďarské zemi. Jak se reformace šířila krok za krokem, otrásala se půda pod katolickými školami. Z pramenů můžeme vyčísti to, že protestantismus asi me-

zi 1530—1540 mohl se usaditi v městských školách.

Rozšiřování se protestantismu, mimo to — a v Uhrách v první řadě — *bitva u Moháče (1526) a staleté turecké pustošení* ochromily ruku Církve školy stavějící. Můžeme stanovit jako fakt, že v Uhrách příčinou klesání školství byly ne tak zmatky působené reformací (jako tomu bylo v Německu), nýbrž opakující se napádání Turků (1526, 1529, 1532), potom rozpadnutí říše na tři části (zbytek Uher, Sedmihradsko a teritoria Turky zabraná) a smuteční toho výsledky. Toto turecké panství, trvající půl druhého století, jest největší, ba snad jedinou katastrofou maďarských dějin, z níž pocházely ostatní pozdější pohromy.

Z boje protestantismu s katolicismem na život a na smrt, povstala spíše příznivá výslednice: *vývoj národního vyučování na celé čáře*. Tato okolnost jest úplně pochopitelná i z toho, že sám Luther opětne zdůrazňoval závažnost ujímání se školství a důležitost toho, aby úřady působily na rodiče nadaných hochů, aby je posílali do školy. — Dále Lutherovo pojmání, že Písmo sv. každý sám si může individuálně vykládati, nutně spolupůsobilo v rozšiřování lidového vzdělání, jelikož k tomu bylo třeba *čísti Písmo sv.*

V.

V Uhrách v druhé polovici XVI. století vedle náboženství luteránského (augšp. vyzn.) utvořilo se také náboženství kalvínské (ref.). Později povstali unitáři a anabaptisté a také jiné sekty, a jedna se mohla rozšířiti téměř jen na účet druhé, následkem čehož docházelo ke srážkám mezi nimi. Tato okolnost přímo donucovala zemský sněm, aby se zabýval touto otázkou a *od roku 1548 počínajíc záležitost náboženství a ve spojení s ním i záležitost školství často sloužila k látce jednání zemského sněmu a tvoření zákonů.*

Z těchto zákonných usnesení zmíníme se o prvotinách, týkajících se záležitosti vyučování. Tak o *VI. zák. čl. reformního zemského sněmu z r. 1548, jehož § 4 přikazuje církevním představeným, aby zřizovali školy*, ve kterých se má vyučovati dobré vědě a pravé (katolické) víře; dále o *XII. zák. čl. téhož roku a o XIX. zák. čl. zemského sněmu z r. 1550, které stanoví, že statky a důchody monasterií, klášterů, církví a konventů, v tureckém pustošení sešlých, mají se obracet na zřízení škol, na podporování učených a bohabojných učitelů a zdatných mladíků.*

Tyto zákony, jež zemské sněmy i následujících let zachovaly a potvrzovaly, se poklá-

dají za první pokusy zákonodárné péče o školství.

Jak jsme tedy viděli, hnutí reformace právě sloužilo vývoji záležitosti národního vyučování a — žel — působilo ustavičný ústup katolicismu, čemuž ani vydané zákony nemohly učiniti přítrž. — S druhé strany pak tyranství, utlačování a boření turecké ukazovalo obraz pustnutí, a jen klidnější města se mohla těšiti z rozvoje vzdělání svými dobrými školami. Produkty umění a svazky knihovny Corvinské dostaly se do Cařihradu, pak do Vídně a Prahy; v těchto smutných dobách je jen to potěšujícím zjevem, že národní jazyk čím dále, tím více se vyvíjí a se uplatňuje (zemské sněmy, zákonné texty, lidová poesie, kniha).

VI.

Ale mužové Církve, pro pravdu a pro svatou věc nadšení, nenechávají na sebe dlouho čekati. Jak v první době maďarského křesťanství — proti nebezpečí pohanství: tak i nyní řeholní řády převezmou věc do rukou — proti tomu nebezpečí, které znamenal protestantismus na úkor katolicismu. V čele maďarské protireformace stojí *Petr Pázmány* (zakladatel Pazmanea ve Vídni, collegia v Bratislavě, semináře, šlechtického konviktu a university v Trnavě), který jest i sám katolickým konvertitou. Tito rozhodujícím zdarem se pouští do závodění s organisovaným školním programem protestantů, a jejich horlivosti může katolická církev děkovati za dosažené dobré úspěchy.

Boje s protestantismem vyvolaly pestré situace, že kostely, školy atd. často měnily své pány, dílem následkem změny náboženství svých udržovatelů, dílem následkem násilného odebrání respektive vzetí zpět svých budov, což ani nejméně nepodporovalo nerušené vzdělání lidu. Tyto poměry přál si zastaviti *zemský sněm z r. 1646/7*, který uzákonil linecký mír, po *povstání Jiřího Rákóczyho I.* uzavřený. Sněm ve svém XIV. zák. čl. pod trestem zakazoval obsazení škol, v X. čl. pak oprávnil evangelíky na místo svých obsazených škol stavěti nové.

O několik desítek let později pak důsledkem *povstání Emericha Thökölyho* bylo, že *sněm šoproňský* (Sopron) z r. 1681 ve svých XXV. a XXVI. zák. čl. uzákonil, že vypovězení kazatelé a učitelé (školní mistrové) mohou se vrátiti a zaujmouti svá místa; zastaví další zabírání škol, ba dává svolení protestantům, že na jistých místech mohou zřizovati školy.

Ale tyto maďarské zákony, z r. 1681, pak dále z r. 1687 a 1708 (pokud se týkají ná-

rodního vyučování), ještě nejsou charakterisovány myšlenkou vyššího řádu vzdělanostně-politickou, nýbrž jsou v posledním rozložení ujišťováním a posilňováním stavu panujícího náboženství.

VII.

Vytčená úloha státu, soustřediti v jednotu veškeré zemské činitele veřejného vzdělání, objevuje se, ač ještě ve všeobecných obrysech, v *zákonných článkách LXXIV. z r. 1715 a LXX. z r. 1723*. Tyto články stanoví nejvyšší dozorcí právo krále, tak zv. *Suprema Inspectio*, nadě všemi nadacemi a školami. — Na základě výkonu těchto zák. čl. se uskutečnila r. 1731 *Carolina Resolutio* Karla III., jež upravovala práva protestantů, a v jejímž smyslu některé školy byly zavřeny (Levice, Rimavská Sobota ...) a některé degradovány (Bardejov, Báňská Štiavnica, Kremnica, Báňská Bystrica ...).

VIII.

A.

Stát teprve na konci XVIII. století pokusí se o jednotnou, státní organizaci školství, když Marie Terezie — rozejdouc se s nedbalou politikou minulosti — pojímá je za veřejnou záležitost, státem zřízenou a spravovanou, výrokem: *ist und bleibt ein Politicum*. Její oddanost vůči Církvi pak ji ochránila od toho, aby odevzdávala záležitost vzdělání svých národů duchovním směrům novověku, většinou protináboženským a ateistickým.

Ve znamení těchto dvou myšlenek započalo a konalo se zemské pořádání veřejného vyučování v Uhrách, což bylo zahájeno statistickým zjištěním o školách. Z těchto statistik vysvitlo, že na poli národního vyučování v katolických a rovněž i v protestantských školách vesnických jsou veliké nedostatky, čehož příčinou je školství bez plánů, bez školní povinnosti, bez vzdělání učitelů a bez soustavného dozoru. — V městech přece poměry jsou lepší, kde — hlavně se strany katolické — jsou dosti dobře organisované školy.

Takto vzešla v platnost r. 1777 *Ratio Educationis Marie Terezie*, studijní řád, kniha pravidel, v níž státní moc vzala na sebe i v Uhrách péči o veřejné vyučování, a již *formou* jest osvícený absolutismus, *cílem* blahobyt a štěstí společnosti respektive státu, *prostředkem* pak vzdělanost.

Původci „Ratio“ byli — na základě *Felbigerových* rakouských předpisů z r. 1774 —

Josef Ürményi, maď. dvorní kancelářský rada, *Daniel Tersztyánszky*, vídeňský dvorní kamerální archivář a *Pavel Makó*, jesuitský profesor na Theresianu. Úplný nadpis knihy

pravidel zní: „Ratio Educationis totiusque Rei Litterariae per regnum Hungariae et Provincias eidem adnexas.“

(*Pokračování.*)

Prof. Dr. Lubomír Petr:

Nové učebnice katol. náboženství na středních školách v Německu.

(*Dokončení.*)

Po pěkném článku o povolání, jehož tu neuvádím jen z obavy, abych nebyl příliš obšírný, následuje stať o soukromém vlastnictví, jež autoru podnět dává rozepsati se o kapitalismu a socialismu. Učitelé na náboženství přijdou jistě vhod, jestliže ho ještě i s obsahem tohoto článku seznámím:

Jak zhoubným může se státi soukromé vlastnictví, soustředí-li se do rukou několika mála lidí, není-li spravováno vědomím odpovědnosti před Bohem a není-li hodnoceno v duchu opravdové lásky bratrské, ukazují třídní protivy, v moderním řádě společenském.

Od konce středověku doznal všechn hospodářský život úplného přetvoření. Čechy zmizely, řemeslo bylo tovární velkovýrobou víc a víc zatlačováno, zemědělství zindustriálováno. Tento nový hospodářský řád, jenž vsouvá kapitál, t. j. výrobou získanou hmotnou hodnotu k vytvoření nových hospodářských statků do oběhu výrobního, suroviny, tovar, peníz, zisk, nazývá se kapitalismem. Samo o sobě nepronásí toto jméno žádné mravní zhodnocení, a odporovalo by křesťanskému pojetí práva vlastnického, kdybychom chtěli kapitalismus zásadně odsuzovati. Bylo by i nespravedlivě neuznávati při dnešním hospodářském útvaru význam cílého, cílevědomého podnikání pro veřejné blaho. „Bylo-li v dřívějších dobách rodinné hospodářství a jeho zásoby jediným prostředkem, aby potřeby lidu byly dostatečně a potrvale kryty, jest v nynější obchodně hospodářské době podnikání řádným prostředkem, aby zásoba statků, jichž lid potřebuje, byla opatřena a pohotově chována.“ (Pesch, Učebnice národního hospodářství.) S druhé strany však tkví v tomto kapitálovém hospodářství veliké nebezpečnosti, že v nesvědomitě soutěži bude síla dělníkova za neváznosti k jeho osobním právům vykořisťována a že bude obecné blaho obětováno ziskuchtivosti jednotlivcově. Takový bezcitný kapitalismus, jenž nezná ji-

ného cíle a jiného vyššího existenčního účelu než hromadění majetku, jest opovředným nepřitelem všeho vyššího života, jemu platí běda, jež Kristus nad bohatstvím a boháči pronáší.

Toto bezduché mamonářství vytvořilo také hlubokou propast, jež nemnoho kapitalistů od velkého zástupu vyděděných a práva zbavených dělí; kapitalismu postavil se na odpor socialismus, jenž usiluje o nové uspořádání hospodářských a sociálních poměrů odstraněním majetku soukromého a zavedením majetku kolektivního.

Přední zakladatelé socialismu byli: Hrabě Saint Simon († 1825), jenž pronesl zásadu, že práce jest jediný zdroj všech hodnot a tím i bohatství země. Louis Blanc († 1822) spatřuje příčinu všeho hospodářského zla ve volné soutěži, jíž chce čeliti státní organizací práce. Blanc první také hájil práva k práci a dožadoval se vybudování národních dílen pro nezaměstnané. Předním průkopníkem socialismu v Německu byl Ferd. Lassalle († 1864), jenž své ideje si vypůjčil u Karla Marxe († 1863 v Londýně). Marx vypracoval se svým přítelem Bedřichem Engelsem (1895) v roce 1848 provolání k proletářům všech zemí, v němž vyzýval k mezinárodní organizaci směřující k vyvrácení vlády kapitálu.

Kdežto umírněný socialismus dožaduje se pouze sespolečnění výrobních prostředků, zahrnuje komunismus a bolševismus jakékoli soukromé vlastnictví a vede v posledních svých důsledcích k odstranění manželství a rodiny.

Od začátku a zvláště od konce světové války stal se socialismus osudovou otázkou kulturních států. Ti, kdo od světové války očekávali splnění svých přání, dožili se nesmírného posílení vršíciho se kapitalismu, zatím co střední stav jest víc a víc zatlačován. Heslo o socialisaci osvědčilo se — nejméně řečeno — předčasným. Socialismus, jež velká většina jeho přívrženců pojímá jako zá-

jmové zastoupení, vyčerpává se namnoze ve mzdových hnutích, kde zájem celku nezřídka ustupuje zcela do pozadí. Marxem za nové evangelium hlásané materialistické pojetí dějin projevuje se stejně jako jeho učení o nadhodnotě stále patrněji zhoubným omylem. Proto tu a tam ozývají se v socialistickém táboře hlasy, jež chtějí dáti socialismu náboženské zdůvodnění a prohloubení.

Kdežto shora naznačený zavržení hodný kapitalismus přeceňuje právo jednotlivcovo na útraty obecného blaha, dává zase socialismus jednotlivci víc nebo méně zánikati v celku, jsa toho domnění, že souhrnem jednotlivých sil bude lze vykonati to, co ve skutečnosti vyvívá jen ze tvůrčí síly pevné, cílevědomé osobnosti, jež jest „vynálezcem, objevitelem, dobyvatelem a organizátorem zároveň.“

Vyrovnaní obou spolu zápasících hospodářských forem lze se nadíti jen v duchu evangelia. Marne bychom sice hledali, v hlásané nauce Kristově řešení všech oněch hospodářských a sociálních problémů, jež jsou slovy kapitalismu a socialismu naznačeny; neboť Kristus nebyl sociální reformátor. Jeho poselství o říši boží nemá politických a sociálních vedlejších myšlenek. „Kdo křesťanství v socialistickém smyslu prohlašuje za sociální náboženství, stahuje je s jeho výše a musí zřici se porozumění dějnému jevu Ježíše Krista a křesťanství.“ (Rademacher.) Kde se však evangelium o dětství božím v čin proměňuje, kde pozemští velmoži s chůďasy z ulic a rozcestí se u téhož hodu lásky scházejí, a kde boháč chlebem, jež se svého stolu chudasu podává, se učí díkům za chléb andělský, jež přijímá se stolu Páně, tam může se vyvinouti opravdový komunismus duší, jenž uskutečňováním pracovního společenství zaměstnavatele a dělníka to k naplnění přibližuje, oč se komunismus majetkový marně pokouší.

V tomto smyslu má pro přítomnou dobu zvláštní význam svatodušní modlitba církve: „Vysíláš (jím) dech svůj, i tvoří se, a takto obnovuješ tvářnost země“ (Ž. 103, 30).

Také pravdomluvnosti jako základu všeho charakteru věnuje autor hojnou pozornost. Definuje ji jako vytrvalé úsilí uvést slova a skutky v soulad s vnitřním přesvědčením. Její sestrou jest věrnost. Záleží-li pravdomluvnost v harmonii myšlenky a slova, způsobuje věrnost, že naše činy a slova (sliby) jsou v souzvuku. Věrnost žehná

životnímu svazku manželů, jest pečeti ušlechtilého přátelství, způsobuje zakotvení služebního poměru a povinnosti z povolání plynoucí v oně bdělé svědomitosti, jež nepotřebuje vnější kontroly. „Jest vladaře druhou korunou, úředníkovou denní přísahou služební, dělníkovým nejlepším nástrojem, služebníkovou nejkrásnější chválou, rodiny nevyčerpitelným požehnáním domácím, mrtvých nejčestnějším nápisem náhrobním.“ (Faulhaber.)

*

O manželství, jeho podmínkách, vlastnostech bývá zpravidla jednáno ve věrouce, ve stati o svátostech.

Bremer přihlížeje k rozšířené snaze nové doby zbaviti manželství vší posvátnosti a spatřovati v něm pouhou občanskou, ne-li trhovou smlouvu, věnuje manželství a rodině ve své učebnici mravouky tři znamenité články, v nichž hodnotí manželství po stránce mravní, po stránce jeho podstaty a účelu, po stránce jeho důležitosti a jeho trvalé závaznosti a prohlásiv nejbezpečnější zárukou šťastného manželství čistě prožité mládí, končí své pojednání vážným citátem Nietzscheho:

„Mám otázku k tobě samotnému, bratře: jako olovnicí spouštím ji do tvé duše, abych věděl, jak jest hluboká.

Jsi mlád a přeješ si dítěte a manželství. Ptám se tě však: jsi člověk, jenž smí si přát dítěte?

Jsi vítěz sebeovládající, velitel svých smyslů, pán svých ctností?

Nebo mluví z tvého přání zvíře? Nebo osamocenost? Nebo nespokojenost sebou?

Chci, aby tvé vítězství a tvoje svoboda toužily po dítěti. Živé pomníky postav svému vítězství a svému osvobození.

Nad sebe stavěj. Ale nejprve musíš mi sám býti vystaven, pravouhlý na těle i duši.

Nejen dále, ale i nahoru se rozmnožuj.* K tomu ti pomáhej zahrada manželství!

Manželství: tak zovu vůli dvou, jedno vytvořiti, co víc jest, než kdo to vytvořili. Vzájemnou úctu k sobě jmenuji manželstvím, jako k těm, kdo chtějí takovou vůli.

Svatou jest mi taková vůle a takové manželství.“ —

Z občanských povinností zmíním se tu ještě na konec o autorově výkladě lásky k vlasti a nacionalismu:

Státní smýšlení občanské má svůj nejhlubší kořen v lásce k vlasti jako k rozšířenému otcovskému domovu; s druhé strany může ovšem právě tato láska s ob-

* Hříčka se slovem fortnflanzen.

čanskými povinnostmi tragicky se utkávat, jestliže a pokud totiž přirozené hranice vlasti, jestliže a pokud totiž přirozené hranice vlasti jako kmenového, jazykového a kulturního celku se nekryjí s umělými, politickými hranicemi státu.

K zamezení takových konfliktů a k utužení vnitřního státního ústrojí dožaduje se tak zvaný národnostní princip pro každý národ práva, aby se bez ohledu na dějinný politický řád semknul ve stát. Ale nechť jest tento požadavek sebehodnější povšimnutí, vedl by k násilným převratům a spolu dával by zhusta vznik státním útvarům života neschopným. Na každý způsob jest však příkazem spravedlnosti a státní moudrosti, aby stát vážil si práva menšiny k mateřské řeči a kmenové kultuře, aby ji chránil a přizpůsobení její nevymáhal násilím, nýbrž mu dával znenáhla uzrávati vítěznou mocí strany života schopnější a hodnotnější.

(Měl-li tu autor na mysli i německé menšiny v naší republice, a ne snad jen lužické Srby a v Německu zbylé Poláky, zaslouží si toto jeho stanovisko jistě uznání.)

Křesťanská láska k vlasti nemá nic společného s oným úzkoprsým a slepým nacionalismem, jenž nemá pochopení pro existenční právo, osobitost a přednosti druhých národů.

Křesťanský vlastenec miluje svoji zemi a svůj národ, poněvadž jsou jeho, ale nezapomíná, že vedle nich jsou ještě národové jiní.

Srdce náleží vlastní zemi, na jehož řeči, písni, pověstech, rčeních, dějinách a kultuře pietně lpí; ale láskyplný pohled má i pro jiné země a národy, na nichž se může leccemu podívat a leccemu učit. Tak zachovává křesťan zlatý střed mezi oným soběstačným sebepřeceňováním, jež na jiné pohrdavě shlíží a oným malomyslným sebedoceňováním, jež cizince a cizotu ve vlastním domě pánem nechává.

Již z těchto z knihy porůznu vybraných ukázek odborný čtenář zajisté poznal, že Bremerova učebnice katolické mravouky značně převyšuje úroveň dosavadních středoškolských knih o témže předmětu jednajících a že se od nich na svůj prospěch po mnohé stránce liší. Uvážíme-li, jakými novými hledisky jest tu dobro osvětlováno, jakými novými podněty oživováno a životu přibližováno, jaká vroucnost prohřívá tu každé slovo, jaká snaha rozvíti mladou duši k dobru a vzbuditi v ní zálibu v životě křesťanském a jeho povinnostech jako jediném prostředku nejen líbiti se Bohu, ale i žítí vyrovnaně, šťastně a krásně, uvážíme-li, co nové látky tu shrnul autor a co rozdílu osvědčil po nové a nejnovější literatuře sem spadající, pak není možno se domnívati, že by se tato kniha u našich učitelů mravouky mohla minouti s užitkem.

Považuji Bremerovu knihu ze všech nových říšskoněmeckých náboženských učebnic za nejzdařilejší a pozoru nejhodnější.

Prof. Josef Hronek:

Vyučování náboženství ve třídě elementární.

(Dokončení.)

21. První hodiny náboženského vyučování.

Milé děti! Už jste tak veliké, že můžete chodit do školy. To je něco velmi radostného. Neboť tu ve škole uslyšíte velmi mnoho krásného. Vy naučíte se tu číst, psát a počítat; a to vše zajisté bude vám dělati velikou radost. Ale vy naučíte se ještě více. Budu vám totiž vypravovati o tom největším a nejhodnějším Pánu — o Pánu Bohu, budu vám vypravovat, jak velice ten Pán — Pán Bůh, všecky lidi i vás má rád, jak mnoho dobrého všem lidem učinil a ještě učiniti chce, povím vám též, co máme činiti, abychom se mu líbili a přišli k němu do nebe. Ó, to se vám bude líbit velice; vy budete jistě pěkně poslouchat, pěkně sedět, a já vás zato budu mít hodně

rád — vy budete mít rády mne, já vás, a tak se budeme mít všichni rádi, že ano?

Přejdi nato již k věci. Pamatuj však, že děti malé jsou velmi těkavé a nevydrží dlouho obyčejně při jednom předmětu; ačkoli tedy není didakticky správně přecházeti rychle od předmětu k předmětu, přece v prvních as třech, pěti hodinách učň výjimky a střídaj předmět v dobách přiměřených — cvič chvíli v dělení kříže, potom v modlitbě a potom (poslední asi čtvrt hodinu) vypravuj o Bohu. Začni asi takto:

O Pánu Bohu zajisté každý z vás slyšel; a nejen že slyšel, vy se k němu také modlíte. Kdopak z vás se modlívá? Co modlíváš se ty? Ó, to je hezké, že se modlíváte. Jen tak číňte vždy dále. To se Pánu Bohu velice líbí.

Před modlitbou však vždycky něco děláme; copak? Ukaž, jak ty děláš kříž. Jak ty? Ó, to není správně, tak se kříž nedělá. — Ukáží vám, jak se má kříž dělati.

Nakresli kříž na tabuli tak, aby mohly pozorovati tahy tvé ruky, dej si jej nakresliti potom od dítky, Udělej kříž sám na sobě, dej dělat několika dítkám jednomu po druhém, potom několika najednou, až konečně celé třídě, dbaje toho, aby správně a včas říkaly slova případná. Sám dělej kříž levicí, když jsi obrácen k nim, a to pokud neznají rozdíl mezi pravicí a levicí — as ve třech hodinách.

Cvič potom v modlitbě Otčenáš a Zdravas. Umí-li již velká většina dítek modlitbu tu, odstraň toliko nevhodné přídavky (na příklad: buď vůle Tvá svatá, svatá Maria, matičko Boží (místo matko Boží). Jinak cvič napaměť jednu prosbu po druhé tím, že každou prosbu povíš nejprv sám asi dvakrát, potom dáš ji říkat dítkám, které už ji umějí, potom jiným, nejprve jednotlivcům, nato několika (asi dvěma lavicím) a konečně celé třídě najednou.

Když naučíš Otčenáš, cvič Zdravas, a když již obě dokonale znají — as po dvou až třech měsících — Anděle Boží a jiné, pokud je osnova vyžaduje. V pozdějších dobách lépe věnovati tomu zpravidla poslední čtvrt hodiny, než první, jichž raději k vyučování dalšímu užítí jest. Nato vykládej o Bohu.

Stvoření světa.

Milé dítky! Jak jsem vám již vypravoval, před dávným časem nebylo žádných lidí, nebylo ani země ani nebe; nebylo tu nic, jen — Pán Bůh byl. A tu Pán Bůh chtěl, aby tu byly také jiné věci či jiné bytosti. Udělal tedy slunce, měsíc, hvězdy, udělal zemi, a všechno, co je na zemi. Kdo udělal slunce a měsíc a hvězdy i zemi? Slunce, měsíc, hvězdy, zemi — zkrátka nebe a zemi a všechno, co je na nebi i na zemi, jmenujeme zkrátka svět. Jak jmenujeme to? Čemu říkáme svět? Ten svět nebyl tu vždycky — kdo udělal ten svět?

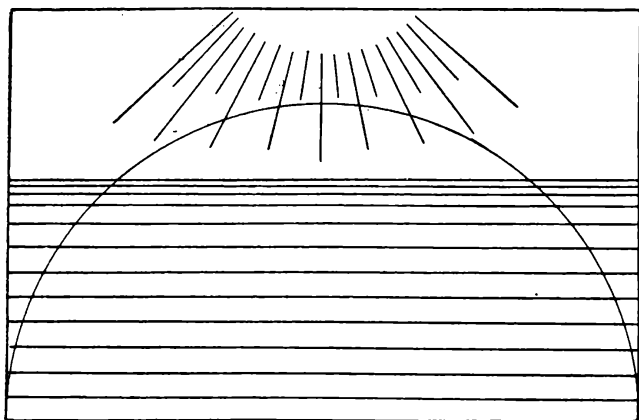
Když chce truhlář dělati stůl, musí mít k tomu prkna. Dělá stůl z prken. Švadlena šije košili z plátna nebo z bavlny. Řemeslník tedy musí mít látku, aby mohl z ní něco udělat. Ale když Pán Bůh dělal svět, neměl k tomu žádné látky — neměl hlíny, neměl prkna... neměl látky žádné — neměl k tomu nic. On udělal ten svět z ničeho. Z čeho udělal Pán Bůh svět? I když truhlář má prkna, nemůže ještě dělat stůl. Co musí ještě mít k tomu? Co musí mít krejčí, aby mohl šít? Řemeslník musí tedy mít také nástroj, aby mohl z látky něco udělat. Ale Pán Bůh

neměl žádného nástroje, když dělal svět. Neměl ani nástroje, ani látky. On si jen pomyslně, jen chtěl, aby ten svět byl, a již byl. On tedy udělal svět pouhým slovem — pouze tím, že chtěl, aby byl. Kterak udělal Pán Bůh svět? Z čeho udělal jej? Ano. Pán Bůh udělal ten svět z ničeho tím, že chtěl, aby byl (pouhým slovem), proto říkáme, že ten svět stvořil. Jak to říkáme? N. N. Říkáme, že Bůh ten svět stvořil, poněvadž jej udělal z ničeho pouze tím, že chtěl (pouhým slovem). Proč říkáme, že Bůh svět stvořil? Hle, když člověk něco chce vykonat, musí se namáhat, mnohdy musí pracovat dlouho, pracovat, až se potí, a přece jen malá je ta věc, kterou provede. A Pán Bůh takové nesmírné dílo vykonal beze všeho namáhání — jen chtěl, a už to bylo.

To je mocný Pán! On jen chce a již stane se, co chce. Může tedy učiniti všechno, co chce. — Mnoho-li může učiniti Pán Bůh? A poněvadž může učiniti všechno, co chce, říkáme, že je všemohoucí, vše může — je tedy všemohoucí. Jaký je Pán Bůh? Proč říkáme, že je všemohoucí? Ten svět neučinil však Bůh najednou, nýbrž na několikrát — stvořil jej totiž v šesti dnech či v šesti dobách. Nejprve učinil světlo. Pomyslně si, totiž chtěl: Buď světlo! a jak si to pomyslně, jak to chtěl, již bylo světlo. Co stvořil Pán Bůh nejprve? Kterak učinil je? (Naznač na tabuli světelné paprsky asi podle obrazu 1.).

Potom (druhého dne) stvořil oblohu, to je to modré, co vidíme nad sebou, když je pěkně. Je to vzduch, který dýcháme do sebe. On vypadá v dálce modrý, a my říkáme tomu obloha. Ten vzduch tedy či oblohu stvořil Pán Bůh dne druhého. Zase jen si pomyslně, jen chtěl: Buď obloha! a již byla obloha — byl vzduch. Co stvořil Pán Bůh v době druhé? Kterak učinil oblohu? Co stvořil nejprve? Co potom? (Naznač v druhém sloupci oblohu, obraz 2.).

Potom (třetího dne) oddělil Pán Bůh vody od pevné půdy. Dosavad totiž byla celá země obklopena vodou. Nebylo vidět ničeho jen všude vodu. A tu chtěl, či řekl Bůh: Shromážděte se vody v místo jedno, a ukaž se sucho! A jak to chtěl, stalo se. Vody oddělily se od pevné půdy, shromáždily se v místo jedno a ukázalo se sucho. Kde byly shromážděny vody, to nazval moře; kde pak bylo sucho, to nazval země. Třetího dne tedy oddělil Pán Bůh vody od pevné půdy, a kde byly vody, to nazval moře; kde bylo sucho, to nazval zemi. Co učinil Pán Bůh třetího dne? Jak nazval to místo, kde byly vody shromážděny? Jak nazval místo suché? (Ptej se několikrát.) Dobře. Však ještě něco učí-

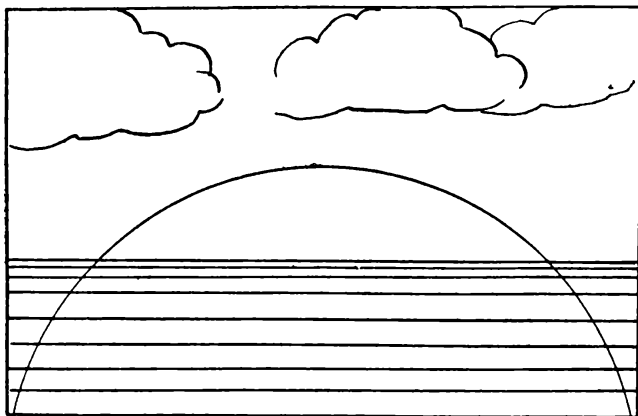


Obraz 1.

nil té doby, totiž to, co roste na polích a v zahradách — byliny, křoviny (keře) a ovocné stromy. Kdo zná nějaké byliny? Kdo zná nějaký keř? Kdo zná nějaké ovocné stromy? (Po případě jmenuj sám některé, o nichž víš, že dětem známy jsou.) Ano. Ty tedy stvořil dne třetího. Když totiž ukázalo se sucho, pomyslí si, či chtěl: Ať vyrostou ze země byliny, křoviny a ovocné stromy! A jak to chtěl, hned se stalo, vyrostly byliny, křoviny i ovocné stromy. Co stvořil Pán Bůh také třetího dne? N. N. Co stvořil nejprve? Co potom? Co oddělil třetího dne od pevné půdy? Jak nazval to místo, kde shromáždily se vody? Jak nazval místo suché? Co dal do té suché země? Co chtěl, aby vyrostlo na té suché zemi? (Naznač zase na tabuli moře, suchou zemi a na ní rostliny a stromy, obraz 3.). Nato (čtvrtého dne) stvořil Pán Bůh slunce, měsíc a hvězdy a poručil, aby slunce svítilo ve dne, měsíc pak a hvězdy večer. Co stvořil Pán Bůh čtvrtého dne? N. N. Co poručil? (Naznač ve 4. sloupci podle obrazu 4.).

Potom (pátého dne) stvořil ryby ve vodách a ptáky v povětří. Co stvořil potom Pán Bůh? N. N. (Viz obraz 5.).

Nato (šestého dne) stvořil zvířata čtvernohá. Kdo zná nějaká zvířata čtvernohá? Ta stvořil Pán Bůh šestého dne. Co stvořil Pán

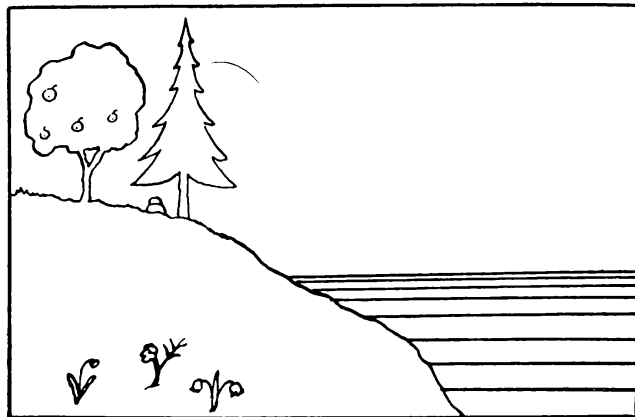


Obraz 2.

Bůh dne šestého? Naposledy — ještě dne šestého — stvořil Pán Bůh člověka. (Naznač podle obrazu 6.). Kterak jej učinil, to vám povím budoucně. Nyní se zeptám ještě, abych věděl, jak jste si pamatovali, co jsem vám dnes vypravoval. Kdo stvořil tento svět? Proč říkáme, že jej Pán Bůh stvořil? Co učinil nejprve? Co potom? Co potom? Koho stvořil naposledy? V první třídě postačí sice, vyloží-li se, že Bůh nejprve učinil světlo, potom oblohu, potom ostatní věci ve světě, až naposled stvořil člověka. Lépe jest však, když vyloží všechny dny stvořitelské, po každém hned se dotazuje, ale na konec opakuje celek, spokojí se, když děti povědí, co stvořil nejprve, co potom, koho naposled.)

Stvoření andělů a pád některých. — Anděl strážný.

Ještě než Bůh stvořil prvního člověka, stvo-

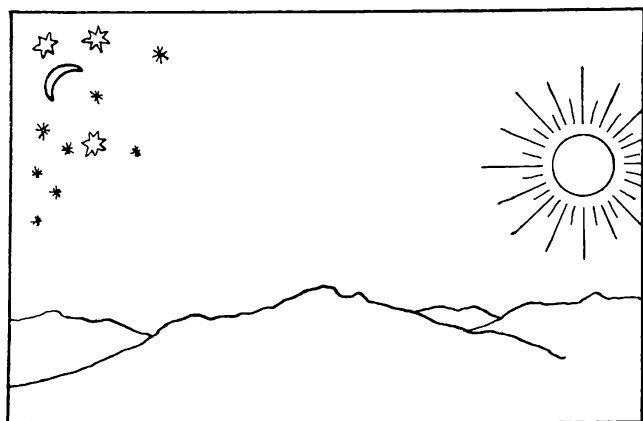


Obraz 3.

řil anděly. Andělé nemají žádného těla. Oni se sice malují, jako by měli tělo, neb hlavu, neb křídla. Ale to se jen tak maluje, abychom tím spíše na ně pamatovali, ale oni nemají hlavy, nemají křídel, nemají těla žádného. Čeho (co) nemají andělé? Avšak andělé rozumějí, a to velmi mnoho. Co mají, poněvadž rozumějí? N. N. Co nemá anděl? Co má? Andělé však také volí, či chtějí. Poněvadž volí, co mají? Andělé tedy mají rozum a vůli a nemají těla. Co mají andělé? Co nemají? Proč říkáme, že mají rozum? Proč říkáme, že mají vůli? Poněvadž andělé mají rozum a vůli a nemají těla, jsou duchové — každý anděl je duch. Co jsou andělé? Proč říkáme, že andělé jsou duchové? Kdo je také duch? Proč je Pán Bůh také duch? Andělé rozumějí — my rozumíme také. Ale andělé rozumějí, vědí více, nežli my, mají tedy lepší rozum než my máme. Ale oni nerozumějí tolik, co Pán Bůh, mají tedy menší rozum než Pán Bůh. Kdo má lepší rozum, Pán Bůh nebo

andělé? Kdo má lepší rozum, andělé nebo my? — Andělé volí, my také volíme. Ale my volíme také někdy takové věci, které nejsou dobré, ale andělé volí vždy jen to, co dobré jest. Oni také mohou více učinit než my. Oni tedy mají také lepší vůli než my. Avšak oni nevolí vždy to nejlepší a nemohou vykonati všechno, co chtějí, mají tedy vůli méně dobrou než Pán Bůh. Neboť Bůh chce vždycky jen to nejlepší a může vykonat všechno, co chce. Kdo tedy má lepší vůli, Pán Bůh, nebo andělé? Kdo má lepší vůli, andělé, nebo my? Ano. Andělé tedy mají lepší rozum a vůli než my, ale méně dokonalý, méně dobrý než Bůh. — Ještě jednou: Koho stvořil Pán Bůh ještě dříve, než stvořil člověka? Co jsou andělé? Proč říkáme, že andělé jsou duchové? (Co mají? Co nemají? Co dělají rozumem? Co dělají vůlí? Kdo má lepší rozum, Pán Bůh nebo andělé?

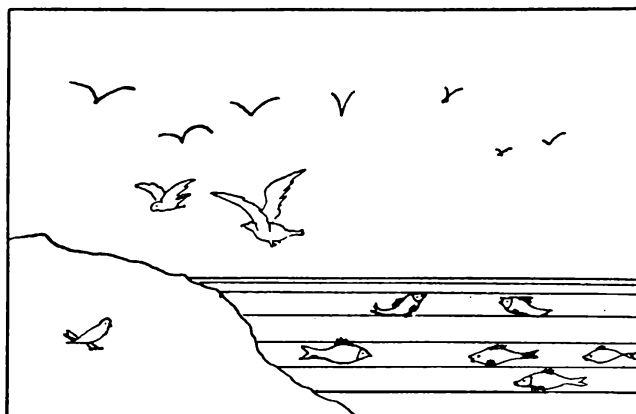
Andělů stvořil Pán Bůh mnoho, velmi mno-



Obraz 4.

ho, a chtěl, aby ho měli rádi, aby ho poslouchali a aby přišli do nebe. K tomu právě stvořil je. K tomu tedy stvořil Pán Bůh anděly, aby ho měli rádi, aby ho poslouchali a přišli do nebe. K čemu stvořil Pán Bůh anděly? S počátku byli vskutku všichni hodní. Všichni Pána Boha měli rádi, všichni poslouchali ho — byli hodní. Později však mysli někteří z nich příliš mnoho o sobě, mysli, že jsou takovými pány, že nemusí ani Boha ctít a poslouchat.

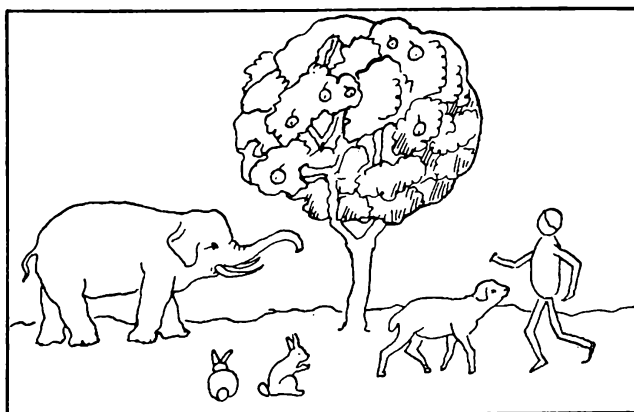
Tak se stali zlými. Ale Pán Bůh nemá rád zlého. Proto nenechal těch andělů zlých u sebe v nebi, nýbrž dal je do pekla. Tam vede se jim velmi zle, velmi zle, a co je nejhorší, oni se nedostanou nikdy do nebe a nikdy se jim nepovede lépe. Tak potrestal je Pán Bůh za to, že se stali zlými. Povím vám to ještě jednou. Andělů stvořil Pán Bůh mnoho. Ti všichni byli s počátku hodní a dobří. Potom však někteří z nich mysli o sobě příliš mnoho a stali se zlými. Proto dal je Pán



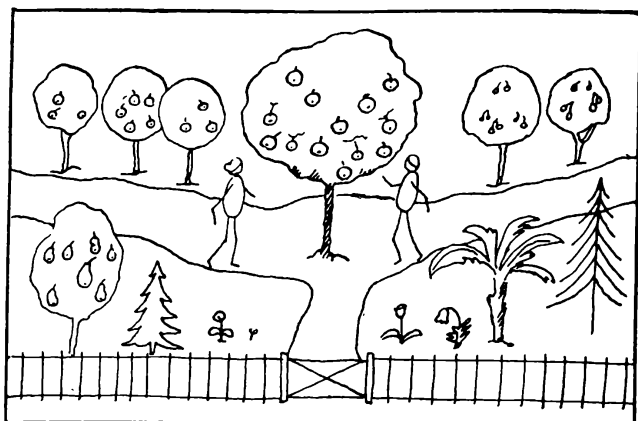
Obraz 5.

Bůh do pekla, kde vede se jim velmi zle a nikdy do nebe nepřijdou. Jací byli všichni andělé, když je Pán Bůh stvořil? Jak mysli potom někteří o sobě? Jakými se stali? Kam dal je Bůh proto? Jak vede se jim tam? Kdy dostanou se z pekla do nebe? Tyto anděly zlé jmenujeme ďábly; každý z nich je ďábel, všichni jsou ďáblové. Jak jmenujeme anděly zlé? Co je každý z nich?

Ty anděly, kteří zůstali hodnými, vzal Pán Bůh k sobě do nebe. Tam vede se jim velice dobře, tak dobře, že to nelze ani vypovědět. A co nejlepší, oni tam budou pořád. Za to, že zůstali hodnými, budou pořád v nebi nevýslovně šťastni. Kam dal Pán Bůh anděly dobré? Jak vede se jim tam? Jak dlouho budou v nebi? (Vidíte, jak je dobře být hodným. Kdo je a zůstane hodným, toho vezme Pán Bůh jednou do nebe, a tam bude nesmírně šťasten.) Andělé dobří mají lidi rádi, jmenovitě mají rádi lidi hodné a děti malé; oni přejí si, abychom přišli do nebe, a proto prosí za nás u Boha, chrání a opatrují nás, aby se nám nic zlého nestalo. A právě, že nás chrání a opatrují, jako by měli stráž nad námi, říkáme jim andělé strážní — každý z nich jest anděl strážný neb anděl strážce. Anděly dobré jmenujeme tedy „andělé strážní“. Ti mají nás rádi, prosí za nás Boha, opa-



Obraz 6.



Obraz 7.

trují nás a mají nás k dobrému. Jak jmenujeme anděly dobré? Jak mají nás (rádi)? Co činí za nás u Boha? Co činí nám? K čemu nás mají? (Vypravuj nějaký příklad, jak chrání na těle...) To jest ovšem velmi dobré pro nás, že chrání nás... za to máme je mít také rádi. — A aby tím spíše chránili nás, máme je za to prositi, máme se k nim modlit. Možná, že již mnohý z vás umí modlitbu k Andělu strážnému. Kdo umí ji? Aby však ji všichni uměli, budu vás jí učit. Zopakuj: Koho stvořil Pán Bůh, než stvořil člověka? Co jsou andělé? atd.

Mluvě o ďáblech upozorni znova, že nemají těla, rohů, ohonů, že se jen tak někdy malují — ale oni toho nemají, jsou duchové, ale duchové zlí.

Stvoření prvních lidí. — Ráj.

Od koho jest tento svět? Z čeho udělal jej Pán Bůh? Koho udělal naposled? Nyní vám povím, kterak Bůh stvořil prvního člověka. Když chtěl Pán stvořit člověka, vzal nejprve hlínu a udělal z ní tělo. Udělal hlavu, prsa, ruce, nohy — udělal tělo. Ale on nemusil teprve ty části hotovit a skládat dohromady, nikoliv. On si jen pomyslí, jen chtěl: Buď z hlíny tělo! A jak si to pomyslí, jak to chtěl, již tělo bylo. Ale to tělo bylo neživé. Vypadalo jako hliněný panák. Mělo oči a nevidělo, mělo uši a neslyšelo, mělo ruce, nohy, a nehmatalo, nechodilo, bylo neživé. Tu Pán Bůh stvořil duši z ničeho, pomyslí si: Buď duše z ničeho! a již byla duše. A tu duši dal do toho těla — my říkáme, že ji tam vdechnul. Ale on nemusil teprve foukat ji do těla, nikoli, nýbrž jen si pomyslí, jen chtěl: Buď duše v těle! a již byla v něm. A tomu říkáme, že vdechl duši do těla. A jak tu duši do těla dal, vdechl — již bylo tělo živé — již vidělo, slyšelo, mluvilo, hmatalo, chodilo — bylo živé, byl to první člověk na světě. Pán Bůh tedy stvořil prvního člověka tím,

že učinil z hlíny tělo a vdechnul do něho duši — z hlíny učinil tělo a do něho vdechnul duši. Kterak učinil Pán Bůh prvního člověka? Z čeho učinil tělo? Kterak udělal je? Jaké bylo to tělo, když je Pán Bůh stvořil? Co dal do něho? Z čeho učinil tu duši? Kterak vdechnul ji do těla? Jaké bylo to tělo hned, jak do něho vdechnul duši? Ten první člověk jmenoval se Adam. — A-dam. Jak se jmenoval první člověk? Kterak stvořil ho Pán Bůh?

Adam měl tedy tělo a duši. Byl tedy ze dvou částí hlavních, byl z těla a z duše. Z kolika částí byl Adam? Z kterých částí byl? A tak každý člověk má tělo a duši. Já jsem člověk — mám tělo a duši. Ty máš také tělo a duši, jsi také člověk. Každý z nás má tělo a duši, každý z nás je tedy člověk. Co je každý z nás? Proč? N. má tělo a duši, co jest? Jest N. také člověk? Proč? Ano. Co nemá těla a duše, to není člověk. Kůň má jen tělo a nemá duše. Kůň tedy není člověk, Anděl nemá těla, má jen duši, není to tedy člověk, nýbrž duch. Co má každý člověk?

Když Pán Bůh stvořil tělo Adamovo, bylo neživé. Jakým bylo hned, jak dal do něho duši? Pokud tedy duše v těle nebylo, tělo bylo neživé; jakmile však duše přišla do těla, již bylo živé. A tak je i u nás. Pokud je duše v našem těle, jsme živi; jednou však duše z těla vyjde, a tu již nebudeme živi, nýbrž mrtvi. Když tedy vyjde duše z těla, člověk umře, je mrtev. Co stane se s člověkem, když vyjde duše z těla jeho? Kdy říkáme, že člověk umře?

Když člověk umře, je tělo jeho mrtvé, a dají je do hrobu. Ale duše žije dál. Ona neumře nikdy, nikdy nepřijde na ni smrt. A poněvadž nikdy neumře, říkáme, že jest nesmrtelná — nepřijde na ni smrt, jest nesmrtelná. Jaká jest duše? N. N. Proč říkáme, že duše je nesmrtelná?

Jak víte, člověk rozumí; co má tedy? Ale ten rozum nepatří tělu, nýbrž duši naší. Neboť duše rozumí, tělo nic nerozumí. Nemá tedy tělo rozum, nýbrž duše má rozum. Kdo má rozum v nás, duše nebo tělo? N. N. — My také volíme, vybíráme. Poněvadž volíme, co máme? Ale ta vůle také nepatří tělu, nýbrž duši. Neboť duše volí, ne tělo. Nemá tedy vůli tělo, nýbrž duše má vůli. Kdo má vůli, duše nebo tělo? Duše má tedy i rozum i vůli. Co má duše? Co děláme rozumem, co děláme vůlí?

Duše má tedy rozum a vůli; ale těla nemá. Ona je sice v našem těle, ale sama těla nemá. A poněvadž nemá těla, nevidíme ji. Co nemá duše? Co má? Kdo také má rozum i vůli a nemá těla? Proč nevidíme duši? Z kterých

části je každý člověk? Kdy umře duše? Jaká je proto, že nikdy neumře? Co nemá duše? Co má?

Když člověk umře, duše přijde k Bohu. Byl-li člověk hodný, nechá Bůh tu duši u sebe v nebi, dá ji tam buď hned, anebo za nějaký čas; byl-li zlý, dá Pán Bůh duši jeho do pekla. Kam přijde duše člověka hodného po smrti? Kam přijde duše, byl-li člověk zlý?

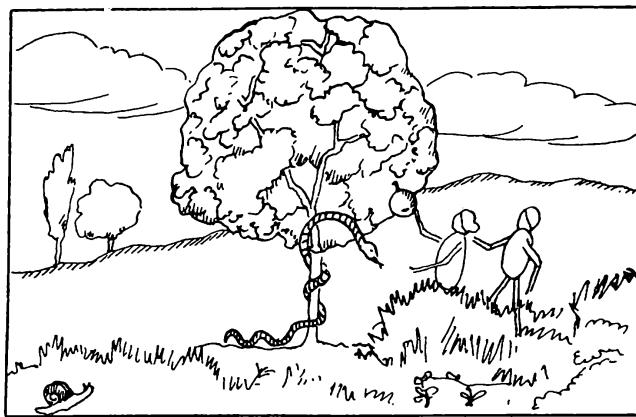
V nebi je nesmírně dobře. Tam mají přemnoho radostí. A zajisté přejete si, abyste se tam jednou dostali; buďte tedy vždycky hodní, aby vás měl Pán Bůh rád; pak jistě vezme vás jednou k sobě.

Opakuj: Kterak stvořil Pán Bůh Adama? atd.

Jak se jmenoval první člověk? Kterak stvořil jej Pán Bůh? Z čeho stvořil tělo? Kterak to učinil? Jaké bylo to tělo, když je stvořil? Co dal do něho? Z čeho učinil duši? Jakým bylo hned to tělo, jak dal duši do něho? Když Pán Bůh Adama stvořil, učinil pro něho krásnou zahradu. Zahrada ta byla velmi veliká, člověk musil jíti několik dní, než přišel od jednoho konce ke druhému. A byla překrásná. Byly v ní byliny, keře, stromy, zvířata přemnohá. Květiny vydávaly líbeznou vůni, ptáci pěkně zpívali, a všechna zvířata byla zcela krotká jako psík. Také se tam vše dařilo a hojnost bylo všeho, čeho třeba, aby se člověku vedlo dobře. Ta zahrada krásná jmenovala se ráj. A do té dal Pán Bůh Adama. Dal ho tedy do ráje. V ráji pak ukazoval mu byliny, keře i stromy, a Adam dával jim jména. Potom přivedl k němu zvířata a i těm dal Adam jména. Kam dal Pán Bůh prvního člověka? Co to byl ráj? Co bylo v něm? Co ukazoval mu tam? Co dával jim Adam? Co přivedl k němu? Co dával jim také Adam?

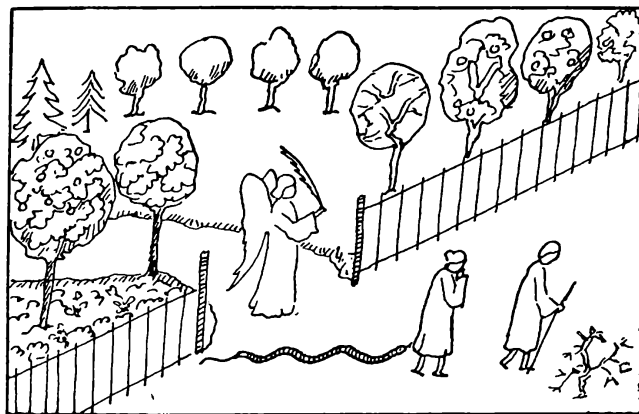
Adam byl v ráji nesmírně šťasten. Byloť všechno kolem něho tak krásné, země úrodná, a zvířata všechna blížila se k němu a líbala se jako psík k pánu svému. Z toho všeho měl Adam nesmírnou radost. A co zvláště činilo ho šťastným, bylo, že Bůh sám se mu ukazoval, s ním mluvil a ho poučoval.

Když vy máte radost z něčeho, copak as děláte? Také však zajisté povídáte o tom matince nebo tatínkovi, vypravujete jim, co se vám tak líbí a co vám takovou radost činí. Adam měl také radost velikou ze všeho, co viděl a co měl. A rád by byl také někomu pověděl, jakou má radost a co ho tak těší. Ale on neměl nikoho, komu by to pověděl. Nebylo žádného jiného člověka na světě. On byl sám. A to nebylo dobře pro něho. Ono se mu stýskalo. A Pán Bůh to věděl. On ví všechno, věděl i to, že není dobře, aby Adam byl sám. Umínil si tedy, že stvoří ženu po-



Obraz 8.

dobnou jemu, a ta aby žila s Adamem. Povím vám nyní, jak ji stvořil. Nejprve seslal na Adama tvrdý spánek; učinil totiž, že Adam tvrdě usnul. A když spal, vzal mu jednu z těch kostí, které máme zde (ukáž na žebra). Kosti ty jmenujeme žebra. Pán Bůh vzal tedy Adamovi jedno žebro, a z toho žebra učinil tělo ženy. Nato stvořil z ničeho duši a dal ji do toho těla. A jak ji tam dal, tělo ono bylo živé. Byla to první žena na světě; Pán Bůh učinil tedy ženu tak, že seslal na Adama tvrdý spánek; když spal, vzal mu jedno žebro a učinil z něho tělo ženy; do něho pak dal duši, kterou stvořil z ničeho. Potom ji dal Adamovi a Adam nazval ji Eva — E-va. Jak nazval ji Adam? Co seslal Pán Bůh na Adama, když chtěl stvořit Evu? Co vzal mu, když usnul? Co učinil z toho žebra? To tělo však bylo neživé; co dal do něho, aby bylo živé? Ke komu přivedl tu první ženu? Jak nazval ji Adam? Pravil jsem, že Pán Bůh vzal Adamovi žebro a z něho učinil tělo Evino. Když to žebro bral, nebolelo to Adama pranic. Pročpak? (Dítě řekne obyčejně proto, že spal.) Na to řekni: Ó ne proto. Kdyby někdo bral při spaní tobě kost, jistě by ses probudil pro bolest. Ale Adam vůbec necítil žádné bolesti při tom. Neboť Pán Bůh nemusil teprve nožem řezati, aby mu žebro vzal, ný-



Obraz 9.

brž jen si pomyslel: Bud' žebro venku bez bolesti! A jak si to pomyslel, již bylo žebro venku. Pán Bůh tedy vzal to žebro tak, že to Adama nebolelo; on nic necítil. Kterak to bolelo Adama, když mu bral Pán Bůh žebro? Proč ne?

Toho žebra však Pán Bůh nepotřeboval. On stvořil z ničeho svět, stvořil z hlíny tělo Adamovo, mohl tudíž také z hlíny nebo z ničeho stvořiti tělo Evy. Přece však vzal žebro k tomu. Vzal je proto, poněvadž chtěl ukázati, že Adam a Eva, muž a žena, mají se míti rádi, že se mají míti rádi, jako by jen jedno tělo byli. Pán Bůh tedy učinil tělo Evy ze žebra Adamova, poněvadž chtěl ukázat, že Adam a Eva (muž a žena) mají se míti rádi. Proč učinil Pán Bůh tělo Evy ze žebra Adamova? — Ještě jednou.

Adam v ráji měl ze všeho radost, ale neměl, komu by to pověděl; byl tu sám. Aby se mu tedy nestýskalo, koho stvořil Pán Bůh? Kterak stvořil ji? Co toliko stvořil ze žebra? Kterak vzal to žebro z těla Adamova? K čemu potřeboval toho žebra? Proč tedy bral je? Co dal do těla, aby bylo živé? Jak jmenovala se první žena? Vypravoval jsem vám, jak dobře postaral se Pán Bůh o první lidi. Dal je do ráje, kde bylo vše krásné, všeho hojnost, kde se měli velmi dobře. (Načrtni obraz 7.). Pán Bůh učinil tak, poněvadž měl Adama a Evu rád. Ale Pán Bůh má i ostatní lidi rád, jmenovitě má rád lidi hodné. Proto také činí všem lidem dobře; dává jim život, dává jim, čeho potřebují k životu, jen když také sami přičiňují se; ano. On chce všechny vzíti k sobě do nebe, a skutečně také vezme jednou k sobě lidi hodné. Pán Bůh tedy všechny lidi (ano všechno, co stvořil) má rád a všem dobře činí. On je tedy dobrotivý — ano, je dobrotivý víc než kdo jiný. On je tedy nejvyšší dobrotivý. Jaký je Pán Bůh? Poněvadž má rád všechny lidi a všem dobře činí, jest nejvyšší dobrotivý. Proč říkáme, že jest Pán Bůh nejvyšší dobrotivý? — Pán Bůh má tedy rád všechny lidi — i vás; a stará se o všechny i o vás. Dal vám zdraví — rodiče, kteří vás živí, a jednou chce vás vzíti k sobě do nebe. Za to mějte ho také rádi a ukažte, že ho máte rádi, také tím, že se rádi budete modliti a že vždy budete hodni. Neboť hodné dívky líbí se Pánu Bohu.

První přikázání a hřích.

Vypravoval jsem vám, kterak postaral se Pán Bůh o první lidi. Kam dal je? Za to měli míti Pána Boha rádi a poslouchati ho. Pán Bůh sám to chtěl. A aby ho mohli po-

slouchat, dal jim přikázání — přikázal jim něco; hned vám povím, co jim přikázal. — Jak víte, v ráji bylo také mnoho stromů; byly tam stromy, které měly ovoce k jídlu — stromy ovocné, a byly tam i stromy jiné. Jeden zvláštní strom stál uprostřed ráje. A tu Pán Bůh dovolil jim, že mohou jísti se všech stromů v ráji, ale s toho stromu, který stál uprostřed ráje, zakázal jim jísti, ano pohrozil, že umrou, budou-li s něho jísti. Právil totiž: Se všech stromů v ráji jez, ale se stromu, který stojí uprostřed ráje, nejez; neboť budeš-li s něho jísti, zemřeš. Jak to řekl? S kolika tedy stromů směli jísti? S kterého nesměli jísti? Co řekl, že stane se, budou-li s něho jísti? (Uvědom je nyní, že přikázání to bylo lehké — bylo lehko poslechnout. — K tomu cíli užij srovnání: na stole kol kolem různé ovoce a pečivo; uprostřed brambor, Otec řekne: Z toho všeho můžeš si vzíti, co chceš, jen ten brambor ať nejíš — sic budeš trestán. Jak těžko bylo by poslechnout? Podobně v ráji: bylo tam mnoho stromů, měly i lepší ovoce než měl prostřední — a se všech směli jísti, jen s prostředního ne. — Ovšem, kdyby při tom pečivu otec řekl: Ten brambor si vzíti smíš, pečivo žádné, sic budeš bit — to by bylo těžce poslechnout. — A podobně v ráji: Kdyby byl Pán Bůh řekl: jen s toho prostředního smíš jíst ..., tu bylo by již těžce poslechnout. Pán Bůh dovolil jim jísti se všech stromů, jen s prostředního ne; a to bylo lehké přikázání. Bůh měl první lidi rád a proto dal jim tak lehké přikázání, aby ho mohli tím spíše uposlechnout.)

Adam a Eva s počátku nejedli s toho stromu. Oni měli Pána Boha rádi a chtěli ho poslouchat; a proto s počátku ani nešli k tomu stromu prostřednímu. Ale to netrvalo dlouho. Brzy dali se vést a jedli s něho. Jak se to stalo, povím nyní.

Adam a Eva byli v ráji velice šťastni; ale byl někdo, kdo jim toho nepřál. Byl to ďábel, jeden z těch andělů zlých, jež dal Pán Bůh do pekla. Ten nepřál, záviděl jim štěstí toho a přál si, aby byli také tak nešťastni jako on sám. A on věděl o tom, co jim Pán Bůh zakázal; věděl, budou-li jíst se stromu prostředního, že musí zemřít a že přijdou do pekla. Umínil si tedy, že je svede, aby s toho stromu jedli. Najednou udělal se, jako by byl hadem — vypadal totiž jako had; ale nebyl to had, nýbrž ďábel; my říkáme, že si vzal podobu hada. V té podobě ovinul se kolem prostředního stromu a čekal tam, až přijde Eva ke stromu. A když přišla, řekl k ní: Proč zakázal vám Bůh jísti se všech stromů v ráji? Eva odpověděla: My jíme ovoce se všech stromů v ráji, ale ovoce s tohoto stromu

přikázal nám Bůh, abychom nejedli, sic že bychom zemřeli.

Nato řekl ďábel: Nikoli, nezemřete, nýbrž budete-li jísti s něho, budete jako Bůh. A Eva slyšela, že by byla jako Bůh, líbilo se jí to; myslila si: jeje — jako Bůh! To bych byla paní! I dívala se na ten strom, na ovoce jeho, a čím více se na to dívala, tím více se jí líbilo, tím více si přála také zvědět, jak chutná. I vztáhla ruku, utrhla, jedla a dala Adamovi, a ten jedl také. (Naznač podle obrazu 8.). Jedli tedy oba se stromu, s něhož jim Bůh zakázal jísti. A to bylo něco velmi zlého. Neboť oni neposlechli Pána Boha a věřili více tomu hadu, než Pánu Bohu. Pán Bůh učinil jim tolik dobrého, ukázal, že s nimi myslí dobře, a tomu nevěřili, hadovi pak věřili; to je ovšem velmi nevděčné, velmi zlé. Ale také byli za to potrestáni. Kterak, to vám povím potom.

Nyní však budu vám to ještě jednou vypravovati, abyste si to dobře pamatovali. Ďábel nepřál, záviděl Adamovi a Evě, že se jim tak dobře vedlo a chtěl, aby byli nešťastni jako on byl sám. Umínil si tedy, že je svede, aby jedli s prostředního stromu v ráji; neboť věděl, budou-li s něho jísti, že budou nešťastni. Vzal si tedy podobu hada a ovinul se kolem prostředního stromu. Když tam přišla Eva, ptal se jí, proč zakázal vám Bůh jísti se všech stromů v ráji? A Eva řekla: My jíme se všech stromů v ráji, jenom s toho prostředního ne; s toho zakázal nám Pán Bůh jísti, abychom nezemřeli. Nato řekl had (ďábel): Nikoli, nezemřete, ale budete jako Bůh. Ta slova líbila se Evě, a věřila, že bude-li jísti, bude jako Bůh.

I vztáhla ruku, utrhla a jedla a dala též Adamovi a ten jedl také. Kdo nepřál Adamovi a Evě, že se jim tak dobře vedlo? Co si tedy umínil? Proč chtěl je svést, aby jedli s prostředního stromu? Co tedy učinil (podobu čeho vzal na sebe?). Kam se ovinul? Kdo přišel k tomu stromu? Co ptal se ďábel v podobě hada? Co řekla Eva? Co řekl jí na to had? (Spokoj se, když alespoň smysl povědí správně.) Jak mu věřila Eva? Jakou myslila, že se stane, bude-li s toho stromu jísti? Co tedy učinila? Komu také dala?

Bůh trestá hřích prvních lidí.

Jak řečeno, Pán Bůh zakázal Adamovi a Evě, aby s prostředního stromu nejedli. A oni jedli přece s něho. Dělali tedy něco, co jim Pán Bůh zakázal. A to bylo zlé, to byl hřích. Poněvadž dělali, co jim Pán Bůh zakázal, hřešili, udělali hřích, Co udělali Adam a Eva? Proč říkáme, že hřešili? A tak každý hřeší,

kdo dělá, co Pán Bůh zakazuje. Kdo hřeší? Ale i ten hřeší, kdo nedělá, co Pán Bůh přikazuje. Kdo také hřeší? Hřeší tedy ten, kdo dělá, co Pán Bůh zakazuje nebo nedělá, co Pán Bůh přikazuje. Kdo hřeší? N. N. Ano. A kdo dělá hřích, kdo hřeší, ten zasluhuje trest u Pána Boha. A tak bylo i u Adama a Evy. Oni hřešili, a proto je Pán Bůh potrestal. Slyšte, jak je potrestal.

Když Adam a Eva pojedli se stromu zapovězeného, viděli, že nestalo se, co řekl ďábel; že je ďábel podvedl. Oni poznali, že udělali něco zlého; a za to byla jim hanba — styděli se. Dosud neměli žádných šatů, a poněvadž byli bez hříchu, nevšímal si toho (podobně jako malinké dítě také si toho nevšímá, jestli někdy nechá se neustrojeno; neboť to, že byli bez hříchů, že byli nevinní, bylo jim jako oděvem), ale když udělali hřích, tu všimli si toho a styděli se za to. Také se báli, že je Pán Bůh potrestá. Styděli se tedy, že udělali hřích a že jsou bez oděvu a báli se, že Pán Bůh je potrestá. Proto udělali si zástěru z listí fíkového a schovali se do křoví. Myslí, že jich tam Pán Bůh nenajde. Tak zapomenuli již na to, že Pán Bůh je všudy, že ví všechno, a proto že nemůže se před ním nikdo schovati. Ještě jednou:

Ďábel řekl Evě, že budou jako Bůh, budou-li jísti se stromu prostředního. Oni jedli. Jak vyplnilo se pak, co jim ďábel slíbil? Co poznali, když s toho stromu jedli? Jak bylo jim proto? Co si udělali? Kam se schovali? Proč se schovali? Co myslili, když se schovali?

Ale Pán Bůh ví všechno, věděl i to, že hřešili, kam se ukryli. Ale On chtěl, aby se Adam sám přiznal, co učinil. Proto zavolal nedaleko toho místa, kde byli schováni: Adame, kde jsi? Ale Adam myslil, že ho Pán Bůh nenajde a proto mlčel. Zavolal tedy Pán Bůh po druhé, a to u samého místa toho, kde byl Adam. Tu poznal již Adam, že Pán Bůh o něm ví a proto ozval se; pravil: Já jsem slyšel hlas tvůj v ráji, ale bál jsem se. A Pán Bůh řekl: A proč jsi se bál? Ty jsi jedl se stromu, se kterého jsem ti zapověděl jísti. (S přízvukem výtky.) A tu Adam sváděl to na Evu a pravil: To mně Eva dala a já jsem jedl. A Eva sváděla to zase na hada. Pravila: Had mě podvedl a jedla jsem. (Žádný z nich neměl tedy již tolik síly, aby nechal vinu na sobě; jeden sváděl ji na druhého. — Zeslabení vůle.) Opakuj věc krátce ještě jednou! Když Adam a Eva se ukryli, kdo zavolal Adama? Kterak volal? Proč volal na něj? (Co chtěl?) Kterak ozval se Adam? Co tedy učinil Pán Bůh po druhé? Kterak ozval se potom Adam? Co řekl mu na to Pán Bůh? Na koho sváděl

to pak Adam? Jak to řekl? Co řekla na to Eva? Na koho to tedy sváděla?

Učinili tedy zlé všichni tři, ďábel, Adam i Eva; proto Pán Bůh potrestal všechny. Nejprve obrátil se k hadovi a řekl: Že jsi to učinil, po prsou svých lézti a zemi hryzati budeš. Potom pravil ještě něco zvláštního. Řekl totiž, že pošle Vykupitele a ten že udělá, aby člověk nemusil přijít do pekla, nýbrž do nebe. To bylo ovšem pro nás, pro lidi, velmi dobré. Ale pro ďábla byl to trest. Když má někdo radost a jiný mu ji zkazí, je to pro něj bolestné, a když mu zkazí tu radost proto, že udělal něco zlého, je to pro něj trestem. Ďábel také měl radost, když Adama a Evu jedli se stromu zapovězeného. Myslíť: Ted' přijdou oba do pekla a budou tak nešťastni jako já. Ale tu radost Pán Bůh mu zkazil. Pravil: Já pošlu Vykupitele a ten lidi vykoupí — udělá, aby nemusili přijít do pekla, nýbrž mohli přijít do nebes. K hadovi tedy řekl Pán Bůh: Poněvadž jsi to učinil, po prsou svých lézti a zemi hryzati budeš. A přidal ještě, že pošle Vykupitele, aby člověk nemusil přijít do pekla, nýbrž aby mohl přijít do nebe. A to bylo pro ďábla bolestné, to byl trest, neboť tím zkazil mu Pán Bůh radost. Co řekl Pán Bůh hadovi? Co přidal ještě k tomu? Jakým bylo to pro nás, že Pán Bůh slíbil Vykupitele? Jaké bylo to pro ďábla? Proč to bylo pro něj bolestné?

Potom obrátil se Pán Bůh k Evě a řekl: Žes to učinila, budeš mít mnoho bolesti a starostí s dětmi (a musíš poslouchat muže). Co řekl k Evě? N. N. Nato řekl k Adamovi: Žes to učinil, budeš musít pracovat, až se budeš potit a budeš musít umřít. A vyhnal Pán Bůh Adama a Evu z ráje. Před ráj postavil Bůh anděly s meči plamennými, aby hlídali ráj. (Naznač podle obrazu 9.). Co řekl k Adamovi? N. N. Co řekl Evě? Co k hadovi? Kterak potrestal Evu? Kterak Adama? (V ráji musil pracovati také. Ale ta práce v ráji byla příjemná, byla jako hra zábavná. A také byla vydatná; jak pracoval, přineslo

to mnoho užitku. Ale ted' musil pracovat, až se potil a přece měl z toho jen malý užitek.)

Bůh přislíbil Vykupitele.

Největší však trest pro Adama a Evu byl ten, že jich Pán Bůh neměl již tak rád a měli přijít do pekla. Ovšem oni tam nepřišli, poněvadž Pán Bůh slíbil Vykupitele a ten učinil, že tam nepřišli. Kam měli přijít Adam a Eva, protože hřešili? Kdo učinil, že tam nepřišli?

Ale více ještě uškodil hřích Adamův. Protože Adam hřešil, neměl nikdo přijít do nebe. A také skutečně bylo by se tak stalo, kdyby byl Pán Bůh neposlal Vykupitele. Žádný z nás, žádný nebyl by přišel do nebe. Ale Pánu Bohu bylo líto lidí. On je nesmírně dobrý a chtěl, aby lidé přišli do nebe. Proto slíbil, že pošle Vykupitele, a ten že učiní, aby nemusil nikdo přijíti do pekla, nýbrž aby mohl přijít do nebe. A co slíbil Pán Bůh, to také učinil. Jak později ještě uslyšíte. On poslal Vykupitele. Ten Vykupitel je Pán Ježíš; ten přišel a zemřel na kříži; tím učinil, že každý může do nebe přijít, jen když bude hodný. O Pánu Ježíši budu vám později mnoho vypravovati. Vy poznáte, jak mnoho pro nás učinil, a jak ho máme za to mítí rádi. Tu na kříži jest jeho obraz — podoba. Jest vyobrazen, jak pro nás umírá. Když tedy na kříž pohlédnete, vzpomeňte si, že pro nás umřel, a že mu za to máme děkovat. Kam neměl nikdo přijít, protože Adam hřešil? Ale Pán Bůh přece chtěl, abychom mohli přijít do nebe; koho proto slíbil, že pošle, abychom mohli přijít do nebe? Kdo je ten Vykupitel? Co učinil pro nás? Jak ho máme za to mítí? Hleďte také vždy Pána Ježíše mítí rádi a ukažte to také tím, že rádi budete dávati to pozdravení: „Pochválen buď Pán Ježíš,“ neboť tím právě chválíme Pána Ježíše, a také děkujeme za to, co pro nás udělal.

Při opakování krátce pouč, jak se Pánu Bohu protiví hřích, a jak proto se ho máme varovati.

Prof. Jan Novák:

Z prakse do prakse.

Několik poznámek, kterak upravit katechismus.

(Část další.)

Kdo tohle ví a tak postu rozumí, pochopí snadno, proč všechna stará náboženství vedena silou výchovnou zaváděla půst jako úkon náboženský; pochopí, proč i starověcí filosofové vyžadovali od svých žáků stříd-

most ve všem. Pak také bude nám jasno, proč sám Bůh, zakládaje stvořením prvních lidí lidskou společnost, dal jim v ráji jako prvé přikázání příkaz zdržlivosti — tedy příkaz postní. Stejně i Kristus, když na zří-

ceninách pohanství vztyčuje prapor nového lidstva, odchází na poušť a tam se postí. Také on hlásá jako základní kámen výchovný k dokonalosti — zákon zdrželivosti a vyžaduje jej bezpodmínečně od svých stoupenců: „Kdo chceš za mnou přijít (t. j. dokonalým se státi), zapři sebe sám a následuj mne.“

Půst není tedy přežitkem středověku, ani zákonem člověka, nedůstojným, jeho svobodu omezujícím, ale naopak k mravní svobodě vedoucím, tedy nutnou výchovnou potřebou lidstva na cestě k dokonalosti. Rovněž zákaz požívání masa, ve dnech postu zdrželivosti nebo úplného postu nedává církev proto, že by maso jako pokrm bylo něco špatného, ale proto, aby se křesťan katolický cvičil v odpírání si, ježto po masitých pokrmech lidé obvykle nejvíce touží, o důvodu zdravotním nemluvě.

Kde půst jako výchovný prostředek byl zavvržen, tam byly strhány ochranné hráze, jež člověka chránily před záplavou kalných vln smyslnosti, požitkářství, nízkých pudů a vášní. Dnešní svět hlásá zásadu neomezeného „vyžití se“. Tato zásada nevede však k pravé svobodě, ale k nevázanosti, v otroctví smyslnosti, k podrytí zdraví a předčasné smrti.

Církev svým postním přikázáním prokazuje proto lidstvu velké a důležité služby v ohledu výchovném, neboť člověk, který se necvičí ve vládě nad sebou, zůstává slabochem, který si v ničem nedovede poručiti a proto podléhá pak téměř každému pokušení a svodu a otročí všem náklonnostem zlým, vášním různým a choutkám své tělesnosti.

Má-li tedy člověk jíti životem čestně, statečně a poctivě i jako občan i jako křesťan, má-li býti dobrý a hodný, bez sebevlády, bez sebekázně toho nedokáže a k sebevládě zase nedospěje bez postu, t. j. bez častého cvičení v odpírání si různých věcí dovolených a při tom žádoucích.

Neškodilo by také žáky upozorniti, proč církev doporučovala rybu za postní pokrm. Nepřátelé postu a církve katolické se totiž posmívají a církev zlehčují, tvrzením, že církevní hodnostáři činí to pro sebe a pro bohaté lidi, čímž zároveň snaží se vzbuditi nenávisť vrstev chudých a nezámožných proti církvi, poněvadž ryba je dnes pokrmem, který si mohou dopřáti ponejvíce jen lidé zámožní. Dnes, pravda, je ryba spíše pochoutkou, ale není jí v krajích přímořských, kde je ryba všedním, každodenním téměř pokrmem, a nebyla pochoutkou ani ve vnitrozemí, dokud továrny různými chemikáliemi neotravovaly, řeky, jež bývaly bohaté rybami, takže i u nás v Čechách ještě v první polovině devatenáctého století a ještě více v pře-

dešlých stoletích čeled' nastupující službu si vymínovała, že smějí dostati rybu k jídlu natolik, jako zakázati u nás ve dny postní lidu brambory a chléb — a křesťanství šířilo se nejvýše dvakrát v týdnu. Zakázati rybu jako pokrm v krajinách přímořských bylo by nejdříve hlavně v zemích kol moře Středomořího.

Důvod tedy, proč církev rybu doporučovala křesťanům za postní pokrm, byl zcela jiný. Křesťanům prvních století byla ryba symbolem Krista Spasitele. Ryba řecky jmenuje se *ichthys*. Každé písmeno toho slova je anagramem, t. j. počátečním písmenem pěti slov řecké věty: *Jésús Christos théú hyos Sótér*. Česky: Ježíš Kristus, Syn Boží, Spasitel. Z toho důvodu křesťané prvních století dorozumívali se v době pronásledování nenápadně obrazem ryby, kterou na př. holí v písku nakreslili. Byli-li mezi přítomnými křesťan, přihlásil se, ne-li, nevšiml si nikdo této kresby. Ryba s chleby na náhrobcích v katakombách značila také nejsvětější svátost oltární.

Měla tedy ryba jako postní pokrm svůj význam; měl totiž tento pokrm povzbuzovati křesťana, aby podobně jako Kristus se obětoval za nás, tak aby také z lásky ke Kristu ochotně přinášel obět sebezapření a sebepřemáhání, k životu podle učení Kristova zřízenému nutně potřebnou.

Ve čtvrtém přikázání církve nám zdůrazňuje církev:

1. nezbytnou potřebu sebepoznání správného, bez něhož člověk nemůže své chyby a nedostatky (hříchy) odstraňovati a tak dokonalým a šťastným se státi.

2. nutnost smíru s Bohem prostřednictvím svátosti pokání Kristem k tomu cíli ustanovené, neboť bez tohoto smíření ve svátosti pokání není odpuštění vin (hříchů) a proto také není pak možno získati znovu ztracenou spokojenost a klid duševní.

V pátém církve nám přikázání upozorňuje nás církev, že správného, nepravou sebeláskou nezkaleného sebepoznání (k mravnímu sebezdokonalování nezbytně nutného) se nedoděláme, jestliže v době (adventní a svatopostní), kterou podle vůle církve k mravnímu sebezdokonalování máme věnovati, nevyvarujeme se všeho, co by naši mysl příliš rozptylovalo a překáželo svědomitému zkoumání své povahy a svého vškerého jednání. Jen z této příčiny církev v době adventní a postní zakazuje všechny takové zábavy, které mysl příliš rozptylují a od vážného přemýšlení odvracejí.

K provedení mravní reformy vnitřního života církev ustanovuje dobu adventní a

postní proto, že v těchto dvou dobách roku církevního láska Boží zvlášť působivě mluví k srdci věřících a činí člověka ochotnějším, aby lásku Boží splácel láskou svou — láska ale projevuje se ochotnou poslušností a napravením chyb.

O milosti všeobecné a o milosti Boží zvlášť.

Milostí ve všeobecném smyslu rozumíme vždy nějaký dar, kterého jsme si ničím nezasloužili, jež nám tedy nějaký dobrodinec dává (aniž by sám z toho měl jakýkoli prospěch) z pouhé lásky k nám za tím účelem, aby nám pomohl v našich potřebách ať již tělesných nebo duševních.

Dostává-li se nám však něčeho proto, že jsme si toho svou prací nebo jakkoli jinak zasloužili, pak není to již milost, nýbrž odměna nebo-li mzda.

V přeneseném smyslu možno tedy říci, že milost jest každá pomoc, které se nám od někoho dostává z pouhé lásky bez jakékoli naší zásluhy — nebo ještě stručněji řečeno: jest to nezištná láska pomáhající nám v našich potřebách těla i duše.

Jestliže tuto milost prokazuje nám Bůh, pak nazývá se podle dárce milost Boží.

Milostí Boží rozumíme tedy každou pomoc, kterou nám Bůh pro zásluhy Ježíše Krista poskytuje z pouhé lásky k nám (bez naší zásluhy) a to k tomu, abychom se mohli učiniti trvale šťastnými (= abychom došli spasení).

Tuto pomoc skýtá Bůh člověku, tedy jednak našemu tělu, jednak — a to hlavně — naší duši.

Podle způsobu, jakým se nám této pomoci od Boha dostává, dělíme milost Boží na 1. přirozenou a 2. nadpřirozenou.

Přirozenou milost Boží rozumíme jednak dary, jež dal Bůh naší lidské přirozenosti, jako: zdraví, rozumové vlohy, nesmrtelnost duše atd., jednak pomoc, již nám Bůh dává přirozeným způsobem, t. j. prostřednictvím přírody, jako jsou: pokrm, nápoj, oděv, léky, nebo pro duši: dobrá rada nebo dobrý příklad moudrých a hodných lidí atd.

Nadpřirozenou milostí Boží pak rozumíme pomoc, kterou Bůh poskytuje výhradně naší duši a to jediné pro zásluhy Ježíše Krista, jež nám získal svou smrtí (obětí) na kříži.

Aby se nám totiž této pomoci od Boha dostalo, musil Syn Boží, Ježíš Kristus, státi se člověkem, za nás trpět, umřít a tak Boha hříchy lidstva uraženého usmířiti. Tento způsob pomoci vymyká se přirozenému řádu ve

přírodě obvyklému, proto pomoci té čili milosti říkáme nadpřirozená milost Boží.

Tato nadpřirozená milost je zase dvojí podle toho, jaké pomoci duše naše potřebuje k vybudování trvalého svého štěstí (= věčné blaženosti).

Aby byl člověk trvale šťasten, musí totiž 1. buď správně jednati, t. j. dobro konati a zla se varovati, nebo 2. provinil-li se těžce (zhřešil-li těžce), musí se přičiniti, aby mu byla vina odpuštěna, přátelský poměr k Bohu obnoven a tím duši vrácena blaživá spokojenost.

To obé uskutečňuje v člověku jednak milost posvěcující, jednak milost pomáhající.

Milost posvěcující jest v podstatě láska Boží, která nám dopomáhá k vniternému štěstí duše tím, že Bůh odpouští nám naše viny (hříchy), když jich z lásky k němu upřímně litujeme, z nich ve zpovědi se vyznáme a pak snažíme se podle sil napravit to, čím jsme se provinili. Tím Bůh obnovuje v nás stav spravedlnosti čili svatosti a vrací naší duši blaživý pokoj a mír, o něž se člověk těžkým hříchem připravil.

Tato milost posvěcující působí nám 1. odpuštění všech hříchů i těžkých a věčných trestů za ně a 2. způsobuje, že dobré naše skutky před smířením se s Bohem vykonané stávají se pro život věčný zase zásluhami.

Slovo: posvětit (= posvatiti) značí tolik jako někoho učiniti zase svatým, spravedlivým; duše jeho jest opět čistá, proto Bohu milá.

Člověk, který těchto účinků posvěcující milosti dosahuje, nazývá se ospravedlněný. Ospravedlněním rozumíme proto přechod (přenesení) člověka ze stavu hříchů (vin) těžkých do stavu svatosti a spravedlnosti. Stav tento nazývá se také znovuzrozením člověka, duševním ovšem, nebo novým stvořením, poněvadž posvěcující milostí je člověk uveden ve stav, v jakém byl, když ho Bůh stvořil s duší čistou, hříchem neposkvrněnou. Hříchem těžkým totiž pozbyl života duševního (= ztráta trvalého štěstí, které je životem duše), ospravedlněním ho zase nabývá, t. j. pro štěstí se znovu rodí.

Milostí pomáhající rozumíme v podstatě rovněž lásku Boží, která nám pomáhá k trvalému duševnímu štěstí tím, že Bůh pravdou učení Kristova poučuje (osvěcuje) náš rozum, aby poznával, co je dobré a zlé (= správné a nesprávné), zároveň ale také povzbuzuje a posiluje naši vůli, abychom poznané dobro konali a zla se varovali, ježto jen tak může se učiniti člověk šťastným.

Obojí této milosti (pomoci Boží) je člověku nutně potřebí, jednak aby štěstí a klidu duše hříchem těžkým ztraceného, opět nabyt, jednak — je-li dobrý a spravedlivý — aby v dobru setrval a dokonalejším se stával. Bez milosti posvěcující nebyly dobré skutky křesťanovy pro život nadpřirozený (pro věčnou blaženost) záslužnými a užitečnými.

Má-li ovšem tato milost Boží nám býti platna a ku štěstí duše prospěti, musíme s ní spolupůsobiti, t. j. přičiniti se užiti jí k tomu, k čemu nám ji Bůh dává, totiž ke konání dobra a k vyvarování se zlu.

Této milosti nedává Bůh každému stejně mnoho. Kdo totiž rozdává, může dáti každému, mnoho-li chce, aniž by bylo možno říci, že jedná nespravedlivě. Bůh však dává každému člověku vždycky tolik milosti (darů a pomoci) své, kolik je třeba, aby se mohl učiniti trvale šťastným, t. j. aby mohl správně jednati čili dobro konati, a zla se varovati. Více ale dává tomu, kdo s jeho milostí více spolupůsobí (podobenství o hřivnách).

Konečně třeba pamatovati, že milost (pomoc) Boží v ničem neruší svobodu naší vůle, poněvadž Bůh nám pomoc svou pouze nabízí, tedy nevnučuje, tak že ji můžeme buď přijmouti nebo odmítnouti podle své libosti.

Milost posvěcující ztrácí člověk těžkým hříchem a umenšuje ji hříchy všedními.

Obojí milost: posvěcující i pomáhající uděluje nám Bůh hlavně ve svátostech, ale může ji obdržeti i mimo ně, když na př. umírajícímu není možno svátost pokání již přijmouti, ale svých hříchů upřímně z lásky k Bohu lituje.

O svátostech všeobecně.

Člověk svou přirozeností, hříchem dědičným seslabenou, je nakloněn více ke zlému než k dobrému, proto často chybuje (hřeší) a pravdou učení Kristova nerad se řídí. Pro trvalé štěstí lidské jest však nutno, aby člověk v sobě náklonnost ke zlému potlačoval, v dobru se sílil a je konečně trvale konal.

K tomu je ale člověk často slab. Aby však přece jako křesťan svou povinnost konal, přichází mu Bůh na pomoc. Vždyť i pozemský otec, vidí-li, že dítě k vykonání úkolu jemu uloženého je slabé, přichází mu na pomoc a jeho úkol mu usnadňuje. Tím spíše činí tak Bůh, který je naším nejlepším Otcem a láska sama.

Pomoc však, kterou Bůh, Ježíš Kristus, ve svátostech naší duši dává, jest neviditelná.

ná, duchovní. Kdyby nám tedy Pán Ježíš nějakým viditelným, našim smyslům přístupným způsobem nenaznačil, že nám pomoc dává, jako a k čemu ji dává, nebyla by nám pranic platna, neboť o čem nevíme, toho také nemůžeme k svému prospěchu upotřebiti.

To dobře Pán Ježíš věděl, proto chtěje nám býti stále ku štěstí milostí svou nápomocen, ustanovil sedm svátostí, v nichž viditelným způsobem dává naší duši potřebnou pomoc, která je nám v různých poměrech života nutná, máme-li buď těžkou vinou ztraceného štěstí znovu nabýti, nebo jsme-li spravedliví a proto ve stavu milosti Boží, na cestě dobra setrvati, štěstí své duše udržeti a je zmnožiti.

Svátostí rozumíme tedy vždy nějakou viditelnou věc nebo viditelný a slyšitelný (t. j. slovy provázený) úkon, který z ustanovení Kristova dává naší duši svátost. Při křtu je to voda, při svátosti oltářní chléb, při svátosti pokání jsou to zase slova rozhřešení spojená se znamením kříže, který kněz nad námi dělá, atd. Prostřednictvím těchto svátostných věcí a úkonů dává nám Kristus znamení čili oznamuje nám, že dává naší duši potřebnou nadpřirozenou pomoc (milost), abychom byli zase Bohu milými, dobro mohli konati, v něm setrvati, zla (hříchu) se vyvarovati a tak sebe mravně dokonalými neboli svatými učiniti.

Poněvadž pak ona viditelná věc nebo viditelný úkon dává z ustanovení Kristova naší duši svátost a pomoc k jejímu zachování, nazývá se svátostí.

Tato viditelná věc nebo úkon viditelný je jakoby postem, po němž nám Kristus 1. posílá a dává svou pomoc (milost), ale zároveň nám po něm také oznamuje, 2. jako u pomoci naší duši dává a 3. k čemu ji dává.

Tato viditelná věc při svátosti nazývá se také viditelným znamením, poněvadž onou věcí dává nám Kristus viditelně znamení čili oznamuje nám, že nám pomoc dává, jako u a k čemu ji dává.

Abyste tedy svátost mohla býti svátostí a nám skutečně dávala milost (pomoc) k svátosti, je k tomu třeba trojího:

1. viditelné znamení, jímž je ona viditelná věc nebo úkon a slova její provázející, jejichž prostřednictvím Kristus dává naší duši potřebnou nám milost.

2. neviditelná milost, kterou Kristus v jednotlivých svátostech dává naší duši.

3. ustanovení od Pána Ježíše. Kdyby totiž Kristus tu či onu věc nebo úkon neustanovil za viditelné znamení, nemohla by věc ona (úkonem) naší duši dáti žádné po-

moci (milosti) ke konání dobra, tím méně odpuštění hříchů působiti, poněvadž hmotná věc (jako na př. voda, chléb atd.) může působiti zase jen na hmotné tělo a jeho smysly, ale ne na duši.

Za viditelné znamení při svátostech čili za

svátostnou věc ustanovil Pán Ježíš vždy takovou věc, která by nám svou podstatnou vlastností, již působí na naše tělo, zároveň naznačila, jakou pomoc Kristus v každé jednotlivé svátosti uděluje naší duši a k čemu ji uděluje.
(Pokračování příště.)

Literatura.

Jan Uher, **Základy americké výchovy**. 8°, stran 350, cena 45 Kč.

Kniha přispívá důležitými poznatky k otázce reformy našeho školství, která je denním tématem netoliko odborných kruhů pedagogických, ale všeho tisku a široké veřejnosti. Náměty pro reformu se hledají srovnáváním se školstvím v jiných zemích a proto je práce Uhrova velmi časovou.

Její autor poznal americké školství z vlastního názoru; sám pak působil na všech stupních naší školy, od obecné až po universitu. Ve své knize podává nejprve přehled amerického života, který si vytváří svéráznou výchovu: Probírá americkou demokracií, městskou civilizací, průmyslový postup, nedostatky kulturního života, populační poměry, vztahy k „barevným rasám“, psychologické zvláštnosti Američanů. Potom přechází k americké výchovné teorii. Osvětluje její evropské kořeny, studuje několik čelných vychovatelů a zastavuje se zejména u Johna Deweye, jehož pedagogická soustava proniká celým světem. Obšírně se Uher zabývá pedagogickou psychologií americkou, informuje o ní a kriticky ji zkoumá. Touto metodou probírá autor i náplň americké školy a její učební osnovy.

Bohatým materiálem, srovnáváním amerických poměrů s evropskými, zejména pak s našimi, je tato pozoruhodná a srozumitelná kniha důležitou nejen pro poznání americké výchovy, nýbrž nové výchovy vůbec.

T. G. Masaryk, **Cesta demokracie**. 8°, stran 588, 72 hlubotiskových vyobrazení, cena 70 Kč.

T. G. Masaryka Cesta demokracie je pokračováním jeho Světové revoluce. Je souborem vůdčí státnické práce prvního presidenta Československé republiky. Je knihou životní a občanské moudrosti pro všechny občany republiky.

Zákon o vzájemných poměrech náboženských vyznání ze dne 23. dubna 1925, č. 96 Sb. z. a n. Výklad a srovnání s platnými zákony církevními. 8°, stran 80, cena 6.— Kč.

Cyrilo-Methodějské nakladatelství G. Francla v Praze vydalo velmi důležitou a praktickou publikaci pro duchovní správu. Jest to komentovaný zákon o vzájemných poměrech náboženských vyznání ze dne 23. dubna 1925, č. 96 Sb. z. a n. Výklad a srovnání s platnými zákony církevními podle prof. Dra Jana Schlenze podává prof. Josef Hronek. Dílko není pouhým překladem, nýbrž doloženo řadou nových rozhodnutí, nadto připojen hřbitovní řád a smlouva o přenechání rodinného hrobu (hrobky) na katol. hřbitově, čímž pro duchovní správu se stává zvláště praktickým.

ho Sborníku. V komisi Čsl. akciové tiskárny.

Jubilejní dni svatováclavské seskupily pod skvělé, pozdně gotické klenby Vladislavského sálu na hradě pražském památku kultu národního světece a posvětily tím tuto přední stavitelskou památku naší vlasti. Ve stopách dra Antonína Podlahy použili někteří badatelé této příležitosti k pronikavému studiu 10. století v Čechách a profesor Karlovy university dr. Josef Cibulka soustředil své úsilí na probádání zbytků původní rotundy svatovítské. Výsledky práce podává v této nádherné knize.

Miloslav Skořepa, **Puberta**. 511 stran, 2. vyd. Praha a Brno 1932, cena 69 Kč.

Autor se nespokojil pouhým přetiskem, nýbrž jednotlivé oddíly doplnil, pracoval a prohloubil a tak informuje čtenáře o nejnovějším stavu vědeckého nazírání na otázky dospívání. Pedagogiku věku dospívání ovšem nutno ještě si doplniti se stanoviska katolického.

Otakar Machotka, **K sociologii rodiny**. Příspěvek k metodám empirické sociologie. Metoda statistická a individuální. 233 stran, 70 Kč. Praha 1932.

Naši ne příliš veliké literatuře sociologické dostalo se novou prací Machotkovou opravdového obohacení. Škoda jen, že sociologický obraz rodiny nezachycuje podstatné rysy studovaného jevu, jak se nám jeví v pracích Vaškových a Dra Augustina.

Sluníčko je nová první čítanka pro školy obecné, kterou z podnětu „Reformního sboru pro národní školství“ ve Velké Praze, složili B. Tožička, J. Korejs a J. Novák. Stran 128 vkusně vypravené knížky dětem milého formátu jako jiné knihy ke čtení s mnoha perokresbami v textu od O. Cihelky a barevným obrázkem titulním za 8.20 Kč. Zakládá se na metodě celků, t. zv. globální a je určena pro školy pražské, kde byla obecně zavedena od poč. škol. roku 1933/34. K čítance je připojeno „Slovo k rodičům dětí, které budou čísti Sluníčko“.

V Kejř a E. Berka, **Školní praxe**. V Praze 1932. Státní nakladatelství. 8°, str. 196, cena váz. výt. 15.— Kč.

Potřeba metodické a didaktické průpravy učitelského dorostu jest nad veškeru pochybnost nezbytně nutná. Podle organizačního statutu mají kandidáti „nabýti cviku v praktickém vyučování, kterýž by postačil ku vstoupení do služby školní“. Tento úkol se plní následky (hospitacemi), učebními pokusy, poradami, účastí kandidátů na dozoru ve třídách cvičné školy, exkursemi na školy venkovské a návštěvou škol a ústavů pro mládež úchylnou. Kandidáti III. ročníku hospitují za celý rok asi v 36 hodinách ve třídách cvičné školy. Po každé hospitaci je pora-

da, v níž cvičný učitel rozebere vyučovací hodinu s hlediska učebné látky a s hlediska metod a vyučovací techniky. Pro hospitační záznam podá cvičný učitel zevrubné praktické pokyny po stránce metodické, formální i technické. Ve druhém semestru poznávají metodiku elementární třídy a konají krátké učebné pokusy (imitace), které jsou s počátku rázu reprodukčního (aplikací předcházející hospitace na obdobnou látku učebnou), později při samostatných pokusech práce kandidátova má ráz tvořivý.

Vědomosti a zkušenosti, kterých nabývali kandidáti při vyučování pedagogice, didaktice a metodice třídy elementární, jakož i při hospitacích a imitacích na cvičné šokle, využijí plně ve IV. ročníku při samostatných pokusech ve vyučování. Praktické pokusy jsou nejcennější složkou přípravy budoucích učitelů a osvědčily se tak, že je převzaly do osnov i nově zřízené pedagogické akademie.

Pokusy se konají celý školní rok ve všech třídách cvičné školy v pěti týdenních hodinách. Každý kandidát odučí za celý rok asi 24 pokusů a sleduje asi 350 pokusů svých spolužáků. Kandidáti jsou rozděleni ve skupiny podle počtu tříd cvičné školy. Složkami praktické výchovy didaktické jsou návodná porada, praktické pokusy a porada kritická. Návodná porada má ráz metodický. Svůj pokus vypracuje každý kandidát podrobně a písemně, z pokusů svých spolužáků si napíše přehledný postup vyučování. Při poradě kritické se rozbírá pokus kandidátů, zda jeho vyučování mělo přiměřený spád, bylo-li dosaženo učebného cíle a odpovídalo-li časové rozdělení hodiny dané látce.

Důležitou složkou praktické výchovy je dozor, který vykonávají kandidáti před vyučováním a v přestávkách ve třídách cvičné školy. Chvilu dozoru skýtá kandidátů možnost pedagogicko-psychologického pozorování.

Toť asi obraz školní praxe na učitelském ústavě, o níž šířeji promlouvá důležitý instrukční spis Kejř a Berky. Vedle toho ještě promluveno o pedagogické praxi učitele obecné školy, reformě národní školy, administrativní praxi třídního učitele a v závěru je stručné poučení o prvních učitelských zkouškách a připojena literatura, uvádějící výběr základních spisů pro doplňovací studium.

Kniha názorně a zevrubně poučuje o všech složkách praktického vyučování i o reformním hnutí v národním školství našem. Je zřejmo, že psána dobrými praktiky a proto školní praxi mnoho prospěje.

Seznam knih o vývoji školství a jeho zřízení. Část I. V Praze 1933. Nákladem Pedagogické knihovny Komenského v Praze-I., Klementinum.

Každý, kdo se zabývá studiem školství, jeho vývojem a zřízením bude povděčen Pedagogické knihovně Komenského, že vydala tuto cennou publikaci, v níž registrovány všechny významnější knihy tematu se týkající a zároveň k nim připojena signatura, pod kterou je v knihovně Komenského zařazena.

Dr. Čeněk Tomáško, Dětským duším. Promluvy pro katolické dětské besídky. Homiletické knihovny „Živé slovo“ redakci Karla Rešana, roč. 1933, sv. 3. Nákladem „Universum“ v Praze, 80 str. 194, cena 15.— Kč.

Kniha tato jest v první řadě psána pro vedoucí laiky dětských besídek, jimž má poskytnouti vhodně uspořádaný a v aplikaci rozvedený

materiál duchovních rozhovorů pro dětské besídky. Ale po knize určitě mohou sáhnouti i katecheté a všichni, jimž svěřena péče o dítě. Již dlouho nečetl jsem tak krásně psaných promluv pro děti. Autor prozrazuje nejen velkou sčtetlost výchovné literatury, ale má vrozenou vlnu vychovávati. Pedagogický jeho talent se zračí v jisté a rozhodné stavbě promluvy, která náležitě přednesena, nemine se dojista určitého úspěchu. Vřele tuto krásnou duchovní rukověť doporučujeme.

Ludolf F. Czermin O. Praem., Kalendář katolického duchovenstva Čsl. republiky na rok 1934. Nákladem „Universum“ v Praze.

Nový ročník oblíbeného kalendáře duchovenského obratně redigovaný L. F. Czerminem O. Praem., obsahuje kromě kalendáře tyto články a pojednání: Dr. Method Zavoral: Náš světec (sv. Norbert); Th. a Ph. Dr. F. Krus T. J.: Lidový chova; R. Schikora C. Ss. R.: Lišta chrámová; Msgre Dr. Eugen Filkorn: Naše Slovensko; Doc. JUDr. Adolf Procházka: Hospodářské souvislosti; Method Klement O. S. B.: Obroda úcty k svatým patronům našim; Něco o daní pozemkové; Prof. Msgre Dr. Aug. Štancel: Salesiáni a české jejich dílo; Daň z obohacení; R. Schikora C. Ss. R.: Pokus, který se nezdařil; Jan Mlčoch: Exerciční hnutí; O osvobození od daně domovní u budov církevních; Nová poplatková ustanovení; Vladimír Kryštofský: Kněžská nemocenská pokladna; R. Schikora C. Ss. R.: Činná škola a vyučování náboženství; Ukládání daně důchodkové; Sentire cum ecclesia; Naše duchovenstvo a pojišťování; Zapisník a katalog žactva kalendář uzavírá.

Moravan. Kalendář na rok 1934. Brno.

Již 83. ročník Moravan jest z mála kalendářů tak vysokého stáří. Stár sice věkem, ne však duchem, přináší znovu a znovu novosti slovem i obrazem. V lidu jest velmi oblíben.

Dr. Josef Beran, Gabriel Schneider. Zakladatel kongregace Chudých školských sester de Notre Dame v Čechách. Horažďovice 1931, 80, stran 221.

Gabriel Schneider (1812—1867), kněz-deficient, světec, jehož životním úkolem bylo založení a upevnění kongregace Školských sester v Čechách, nalezl životopisce v prof. Dru Beranovi, který láskyplně shledal snad vše, co bylo možno a nutno k podání obrazu tohoto velebného otce Gabriela.

Václav Vajs, Sen budoucích. Vytiskla knihtiskárna družstva Vlast v Praze 1933.

Sen budoucích pojal básník jako slavnostní scénu katolické mládeže. Ideový podklad tvoří nádherné sociální encykliky papeže Lva XIII. a Pia XI., z nichž mohutným, strhujícím gestem rozvedeno několik krásných obrazů vrcholících v slavnostním Te Deum laudamus. Přejeme básníku, aby „Sen budoucích“ Bůh naplnil tak, jak si přál!

Antonín Stríž, La Saletta. Zjevení Matky Boží 19. září 1846. Význam veliké zvěsti a její ohlas. 2. vyd. Nákl. Lad. Kuncíře v Praze.

Antonín Stríž, horlivý propagátor veliké zvěsti la salettské, tímto spisem chce docílit u nás, aby bylo splněno, čeho Matka Boží požadovala. Zvěst sama je krátká a prostá: Františce Melanii Calvatové a Petrovi Maximinovi Girandovi, pastevcům, Krásná Paní řekla: „Přistupte blíže,

dítka mé, nebojte se; jsem zde, abych vám oznámila velikou novinu. Nechce-li se můj lid podrobiti, jsem nucena nechat naň dopadnouti rámě Syna svého; je tak těžké a tolik váží, že ho již nemohu udržeti. Od času, co trpím pro vás! Nechci-li, aby můj Syn vás opustil, musím ho prositi neustále; a vy lidé na to nedbáte. Dal jsem vám šest dní k práci, sedmý jsem vymínil sobě, a vy mi ho nechcete dopřáti; to tíží tolik rámě Syna mého. Rovněž ti, kteří jezdí, nedovedou zakřiknouti, aby do toho nemísili jméno mého Syna: tyto dvě právě zatěžují tolik jeho rámě.“ Matka Boží si stěžuje na znesvěcování

neděle a jména Božího. Počátkem obrácení a cestou k smíření s Bohem je pokorná modlitba. Proto Přesvatá Panna dětem připomíná: „Ach, mé dítka, třeba ji dobře konati, večer i ráno. Nemáte-li kdy, modlete se aspoň Otčenáš a Zdravas Maria, a můžete-li, modlete se více.“ A ještě poslední výčitku vyřkla, že v postní dny se nikdo nepostí. Nato ukládá oběma dětem: „Nuže, mé dítka, oznamte to všemu mému lidu!“ Zjevení Matky Boží na La Salettě nemělo poslání jen pro tehdejší dobu, neboť výtky a výstrahy její se týkají dnešní doby jistě větší měrou než lidstva tehdejšího.

Zprávy.

Sjezd katolické mládeže

v prvních dnech prázdninových skvěle se vydařil. Byl přehlídkou vykonané práce a zároveň vzpruhou k další činnosti.

Bohoslovecké konference

v rámci sjezdu katolické mládeže 30. června 1933 byly dobře organisovány a jistě neminuly se účinkem.

Říšský sjezd katechetů a katechetský kurs

ve dnech 30. června a 1. července t. r. absolvoval k plné spokojenosti pořadatelů a účastníků odměnil hodnotnými přednáškami.

Akademický týden

ve dnech 28. září až 6. října 1933 v klášteře sv. Markety v Břevnově měl zdařilý průběh. Význační hosté z ciziny a naši profesori vyplnili bohatý program v nádherných přednáškách, týkajících se hodnot, které přináší životu křesťanská kultura a zároveň poučili, jak užiti v praxi křesťanského světového názoru.

Několik dat z českoslov. školství národního.

Někdy snad si ani neuvědomujeme, jak ohromná kulturní stavba je celé naše národní školství a jaká je jeho důležitost pro existenci státu a národů jej obývajících. Jde o milionovou armádu žactva, o učitelstvo, čítající do značných desetitisíců, o ohromný kapitál, uložený v budovách a zařízeních. Několik novějších dat nám to nejlépe osvětlí.

V zemi České bylo ve školním roce 1931/32 obecných škol celkem 6.676, z nich jednotřídek 1.870, t. j. 28%, dvoutřídek 2.123 (31,8%).

V zemi Moravskoslezské 3.615 obecných škol, jednotřídek 924, t. j. 25%, dvoutřídek 1.060 (29 proc.).

Na Slovensku bylo v r. 1932/33 všech obecných škol 4.109, z nich 1.800 jednotřídek, t. j. 44,4%, dvoutřídek 1.243 (30,4%).

Na Podkarpatské Rusi všech obecných škol v r. 1932/33 bylo 743, z toho 234 jednotřídky, (32,1%), dvoutřídek 226 (31,8%).

Měšťanských škol v zemi České je celkem 1100, v Moravskoslezské 658, v zemi Slovenské 144 a v Podkarpatské Rusi 10.

Přibližně 58% mládeže v celé republice dostává se vzdělání jen ze školy obecné, 36% ze školy měšťanské, 4% z nižší školy střední. Jen 2% veškeré mládeže u nás končí celou školu střední a zase jen část se věnuje studiu na vysokých školách. Tudíž na školách národních nabývá jediného předběžného vzdělání 93% budoucích občanů.

Sečteme-li všechno žactvo docházející do obecných a měšťanských škol, dojdeme k úctyhodné číslu 1,950.845. Průměrný počet dětí v jedné třídě školy obecné činí 41 dítě, v měšťanské 31 dítě.

Stavební náklad na všechny školy v republice vyžádal si od převratu 2.462,839.000 Kč, z čehož stát uhradil 1.164 miliony.

Stavební náklad na školy národní činil Kč 1.548,144.000, stát přispěl 525 miliony.

V zemi České bylo provedeno od r. 1919 do konce r. 1932 všech staveb 1.937, z tohoto celkového počtu bylo novostaveb 444, celkový stavební náklad si vyžádal 540,954.000 Kč.

V zemi Moravskoslezské bylo provedeno 820 staveb, novostaveb 232, celkový náklad 327 mil. 5.000 Kč.

V zemi Slovenské byly za republiky provedeny 1.282 stavby, novostaveb 646, celkový náklad 264,476.000 Kč.

Na Podkarpatské Rusi bylo provedeno jen 70 staveb, novostaveb 59, nákladem 21,687.000 Kč. Náklady na národní školy menšinové činily 394 miliony.

Dětské časopisy.

Nikdo by netušil, že naše děti jsou tak záso-

beny dětskými časopisy, jichž je slušná řádka — bezmála stovka. Jsou to: pro nejmenší Radost, Kašpárkovy noviny, Zlatá brána, Vzkříšení, Mladá stráž; pro střední věk: Mladý svět, Mladé snahy, Mladý Zlín. Reformní školy vydávají Roj; Malý čtenář má 53. ročník, a k němu vychází Srdíčko; dále Nový Robinson; dorostenský časopis Červeného kříže Lípa, Naše práce; dále Klas; Skaut junák; Česká dívka; odborný Mladý letec a pro naše katolické děti dobře redigovaný Dětský svět a Malý zpravodaj; na Moravě Anděl strážný a nyní ještě Apoštolát mládeže. Uvedeny pouze časopisy nejrozšířenější.

Boj o způsob počátečního čtení na školách.

O tak zvanou metodu globální rozpoutal se v Praze boj. Proti nové metodě protestují učitelé i rodiče ve schůzích učitelských a rodičovských, a nyní i v denním tisku. Boj postupuje dále proti zneužívání pražského školství pro jednostranný a českému duchu cizí směr reformní, reprezentovaný drem Příhodou. Audiatur etiam altera pars. Proto uvádíme vývody globalisty p. Jp. v „Českém slově“ ze dne 8. října 1933, jež diktovány snahou na prospěch školy a uklidnění veřejnosti.

Co je to „globální“ čtení? Čtení se zkoumalo dušezpytně a sledovalo se, jak se chovají při čtení oči. Byla věnována pozornost očním pohybům a zjistilo se pomocí filmu, že pohyb oční při čtení není plynulý, ale že je přerušován zastávkami čili fixacemi. Počet fixací je různý. U dobrého čtenáře není jich mnoho, kdežto špatný čtenář jich vykazuje dvakrát i třikrát více, jeví se v nich zmatek, oči se na řádce častěji vracejí. Bylo filmováním očních pohybů bezpečně zjištěno, že dítě jeví snahu číst celá slova, že nečte slabik nebo dokonce hlásek, a že tedy podstatou čtení není skládání hlásek, nýbrž dobývání myšlenek přímo ze slov a frází. Jen špatní, zkažení a nedocvičení čtenáři skládají hlásky ve slabiky a tyto ve slova, jak možno pozorovat v koktavosti čtenářské, v nakusování a překusování slov a pod.

Špatní a dobří čtenáři. Takových čtenářů je na našich školách mnoho. Tím ovšem není řečeno, že nejsou také dobří čtenáři. Ale je jich méně, než by bylo možno předpokládati při tolikaletém výcviku. Není tajemství, že občanské a střední školy musí ve čtení doučovat. Tento nedostatek překáží pak studijním schopnostem žáků. To je zvláštní kapitola, o níž by mohli mluvit jak učitelé, tak profesori. Žákovský průměr nemá treningu v rychlé četbě, nečte s plným porozuměním obsahu; a přece sami všichni víme, jak je při studiu nutné přímé bleskové tiché čtení! Zlepšení čtenářského výkonu tedy je nutné v zájmu další práce dětí. I z dů-

vodů psychologických třeba uzpůsobit metodu přirozeným zákonům vědy. Globální metoda je založena na přesných vědeckých základech. Nikdo se ani nepokusil, otřásti základy této metody a už to je jistě příznačné pro hodnocení boje, v němž se Praha ocitla.

Co soudil již Komenský o tomto čtení. Dokonce se našli lidé, kteří proti globální metodě vytáhli Komenského. Podívejme se tedy, co tento světový učitel říká. Komenský píše o trojím postupu učení: Podle hlásek, jež vyvozuje ze zvířecích zvuků (z obrázků), podle hláskovací tabulky a konečně — podle globální metody! V předmluvě k Orbis pictus z roku 1658 praví doslovně: „Tu opět žákovi pozorování zobrazené věci připomene její název, a jak se má číst titul obrazce. A když takto projde celou knihou, není možná, aby se nenaučil čísti pomocí prostých nápisů nad obrazy; a to bez obtížného týrání hlavy obecně užívaným písmenkováním, kterému se lze takto zcela vyhnouti. Pak mu prolistování této knížky často opakované pomocí popisu pod obrazci vpraví do hlavy hbitost ve čtení bez jiných pomůcek.“ A tak také učili čtení na bratrských školách. Vidíme, že Komenský prostou intuicí, bez vědeckých pomůcek předběhl téměř o tři sta let dnešní odpůrce globální metody.

Jak se „globe“. Sloveso globati rozšířilo se už tak, že se ho užívá docela běžně. Globe se tedy v Praze, Plzni, Žatci, ve Zlíně a na mnoha školách po venkově. Celá práce je rozdělena na dva roky. Odpůrci namítají, že děti neumějí za rok všechno přečíst. To ovšem není objev, s tím metoda počítá. Výuka čtení je tak důležitá, že potřebuje řádného času. Vždyť je až neuvěřitelné, čemu všemu se mají nejmenší školáci za jediný rok naučit! Čtení, psaní a počtům, základním dovednostem kultury, to je přece jen mnoho na šestileté broučky!

Začíná se s obrázky, s říkánkami a slovy neb s krátkými větami. A tak děti čtou záhy celé fráze a říkadla: „Co je to? To je pes. To je maminka. To je Jeník. Pes utíká. Maminka vaří a peče. Karel skáče.“ A pak se jde na pohádky. Učitel píše tiskacím písmem na tabuli, sestavuje na tabulce věty ze slov, natištěných na širokých pásech, děti čtou hravě a vesele. Ruch, radostný pracovní ruch, to je charakteristický znak takové třídy. Dnes už máme spoustu her čtecích, takže děti nejsou připraveny o radost z práce. Maně vzpomínáte při takovém náslechu, jaké to bylo trápení s hláskováním — m, a ma, m, i mi, n, k, a = maminka, nebo ty příšery slabikářů — mele málo umí Míla myla láme, si sa so se su sy, louka se kosí, viděl jsi kosy? Člověk se opravdu dnes diví, jak se to stalo, že děti v první třídě se duševně nerozstýnaly. A teď si představte, že podle těchhle slátanin se

učilo ještě do loňska na některých školách v Praze! A když se takový žáček nejvíce světou nahmoždil a došel k tečce, nevěděl, co vlastně četl. „Globální“ klouček čte a ví, oč jde, jemu je potišťená stránka skličkem, pod nímž jsou myšlenky, děj, život.

Děti píší lepším pravopisem. Metoda globální, nebo, jak by to bylo po česku: metoda čtení podle celků, má nesmírný vliv nejen na kvalitu a kvantitu čtení. Bylo jí užito také na psaní, jež se začíná až ve druhém půletí a výcvik v něm končí rovněž ve druhém roce. Žáci po přípravném kresebném období píší celá slova, pokud možno jedním tahem, tečky, čárky a háčky až na konec. Letos mají první globálně vyučované děti na pražských pokusných školách v pátých třídách. Neobyčejně bedlivě se sledují jejich výkony v mluvnici a pravopise a samozřejmě i ve čtení samém, a porovnávají se s výkony dětí, učených starou metodou. Třebaže pro konečné závěry neuplynul dostatečně dlouhý čas a pokus není ověřen na větším množství případů, možno již nyní sdělit postřehy učitelů: Pravopis dětí je nebývale pěkný, čtení kvalitní, rychlost asi o 15—20% větší, v nejhorších případech pomalé, ale při tom uvědomělé, písmo slušné, mluvnice má snadnější posice. Potvrdí-li se dosavadní pozorování v celé šíři na př. jen o pravopise, dovedeme si představit, jakou revoluci provádějí globalisté v tomto bolavém oboru jazykové výchovy. Záleží ovšem na tom, zda učitel dosti využije všech možností metody celků.

Na konec není zbytečnou zmínka, aby čtenáři a rodiče čtouce a slyšící o nové metodě byli kritickými. Neboť zejména pokud jde o novinářské a ostatní kampaně, třeba opatrně rozlišovati, do jaké míry jde o věc a co je demagogií a osobním zájmem. Vrcholem netaktičnosti je, štou-li se neinformovaní rodiče, s nimiž to však školní inspektor A. Šindelář dělá docela originálně a úspěšně: Vezme je s sebou do školy a má je na své straně, neboť se na vlastní oči a uši přesvědčují, že skutečnost svědčí pro globální metodu. A tento postup je možno jen doporučit všem, kteří nevěří, nebo jsou v nejistotě.

O zavedení oslovení „paní“

v resortním odboru mšano pro žen. osoby učitelské, jichž se týká zákon č. 103/1926 Sb. z. a n. (platový zákon), resp. § 1, odst. 1. zákona č. 104§1926 Sb. z. a n. (učitelský zákon) a pro opatrovatelky na státních opatrovnách (mateřských školách), stanoví min. škol. a nár. osv., výnosem ze dne 5. září 1933, č. 53.567/33-VII), sjednocující posavadní praxi stran oslovování osob v úředním styku, aby v jeho resortním

oboru úřady a orgány správy školské, jakož i osoby, služebně podléhající v nejvyšší stolici ministerstvu školství a národní osvěty, užívaly v úředním (písemném nebo ústním) styku se svrchu zmíněnými osobami, oslovení „paní“, nehledíc na to, jde-li o osobu vdanou (rozvedenou, rozloučenou) nebo svobodnou.

Úkoly psychotechniky na střední škole.

O nich rozepisuje se Sáva Racek ve Věstniku čsl. profesorů (č. 17, str. 20): Psychotechnika se dosud systematicky a ve větším měřítku nezabývala střední školou, respektive výzkumem středoškolského studentstva. Proto my profesori středních škol můžeme jistě vítat loňský pokus Ústředního psychotechnického ústavu v Praze, který z podnětu místoředitele Dra Doležala přistoupil k psychotechnickému vyšetření abiturientů středních škol. Co je na něm zajímavého?

Pokus je vlastně novinkou i pro odborníky. Vyšetřování abiturientů v té formě, jak bylo prováděno v Československu, v jiných státech ještě neexistuje. Podobný pokus byl současně proveden v Německu, ale v menším měřítku a ne tak systematicky. Jeho cílem bylo poskytnout bezradným abiturientům spolehlivou informaci o správné volbě oboru na vysoké škole opřenou o vyšetření jejich inteligence několika testy (Yerkesovým, Bourdonovým a dvěma jinými), k čemuž přistupovalo v těžších případech lékařské vyšetření. S každým abiturientem byl veden ještě asi pětiminutový rozhovor, když psychotechnik prohlédl zájmový dotazník zkoušencův velmi detailně propracovaný, z něhož se mohl dovědět vedle nutných dat osobních o přehledu školního prospěchu počínaje obecnou školou (hlavně ovšem prospěchu na škole střední), o zájmovém poměru studentově k jednotlivým předmětům vyučovacím a o subjektivních obtížích při jejich osvojování, o studentových zájmech mimoškolních, o vlivech na jeho osobní vývoj (četba, osobnost a t. d.) a o odhadu vlastních schopností a nejdůležitějších rysů povahových. Bylo takto vyšetřeno celkem 356 abiturientů (z toho 83 německých) a to v Praze, Brně, Plzni, Hradci Králové, Mor. Ostravě, Mostě, Olomouci, Čes. Budějovicích, Ml. Boleslavi, České Lípě, Karlových Varech, Uherském Hradišti a Jihlavě.

I když přihlížíme k tomu, že se ke zkoušce psychotechnické dostavili ve větším množství ti, kteří si zcela nevěděli rady, přece jen překvapí že z uvedeného počtu jen 57% absolventů bylo již pevně rozhodnuto o oboru, který si hodlají vyvolit na vysoké škole, kdežto 43% se ještě kolísalo mezi dvěma i více obory a z nich více než pětina (9% všech abiturientů) neměla vůbec žádné představy, čemu by se měla po prázdni-

nách věnovat! Těm, kteří se již pro určitý obor rozhodli, ústav většinou volbu schválil.

Každý abiturient pak dostal písemný posudek, kde byl udán výsledek měření jeho povšechné inteligence a stručný náčrt směru jeho nadání. Při své radě se psychotechnik řídil těstovými zkouškami, prospěchem maturitního vysvědčení, způsobem, jak vyšetřovaný posoudil sama sebe, rozbořem odpovědí, jimiž vyplnil osobní dotazník a v některých případech ještě posudkem lékařovým. Inteligenční kvocient (I Q) abiturientů byl od 101, při čemž více než $\frac{2}{3}$ bylo nad 112. Při tom je nutno poznamenat, že psychotechnický ústav užívá armádního testu, který není schopen odstupňovat I Q nad 120. Je pro abiturienty příliš snadný a plyne z toho nutnost vytvořiti nové soubory testové, jež by měřily lidi s vyšší inteligencí. V Ústředním psychot. ústavě se na vytvoření takových souborů již pracuje a nyní se ověřují v praxi.

Loňský pokus ústavu bude se letos opakovati ve zdokonalené formě, zlepšenými metodami a ve větším měřítku (je přihlášen přibližně čtyřnásobný počet proti loňsku). Bylo by si přát, aby byla vybudována co nejužší spolupráce mezi ústavem a středními školami i s jejich administrativou i s jejich profesorskými sbory. Ústav by tuto spolupráci jen vítal a proto umožňuje konání psychotechnického kursu pro středoškolské profesory, o němž poslední číslo Věstníku přineslo zprávu. Psychotechnické vyšetřovací metody mohou usnadniti včasné třídění žáků podle směru jejich nadání a stojí za úvahu, nemělo-li by se jich v upravené formě užívat i při přijímání žactva na střední školu. V Sasku na př. komise složená z psychotechniků i profesorů středních škol vypravuje každoročně otázky, jež se zašlou na ústavy až před zkouškou. Tím je zaručeno, že všichni kandidáti jsou zkoušeni jednotným způsobem.

Dalším úkolem psychotechniky by bylo vypracovat speciální testy pro terciány a kvintány, aby diferenciaci žactva byla postavena na exaktní základ psychologického vyšetření a tím se zamezila tak častá ztroskotání zvláště na vysokých školách. Jak hrozná čísla zjistil na př. kol. Dr. Mudroch, když se zabýval zkoumáním, kolik vysokoškoláků propadne a vůbec nedostuduje (v. Pedagogický věstník VIII., 4.). Při dnešní katastrofálně vzrůstající krizi nezaměstnané inteligence (na př. kandidátů profesury!) je naprosto nutno plánovitě regulovati příliv k různým studijním oborům. My středoškolští profesori bychom zde mohli vykonávat platné služby v úzké kooperaci s psychotechnikou. Podnět k spolupráci byl již dán, záleží na nás, abychom se ho chopili a využili. Z absolventů psychot. kursu by po čase mohl vzniknout zárodek školních psychologů, jak je cizina již někde zavedeny má.

O polském vlivu na českou filosofickou terminologii u Jungmanna a Marka

informuje zajímavě prof. Marjan Szyjkowski ve své právě vydané I. části velkého spisu: *Polská účast v českém národním obrození*, kterou vydal 1931 Slovanský Ústav. Jde tu zejména o Logiku či Umnici Antonína Marka, která vyšla z iniciativy Jungmannovy 1820 a byla „prvosenkou na mrtvé nívě řeči české“. Hlavním pomocníkem při tvoření této zvláště obtížné vědecké terminologie byli Jungmannovi: Linde, Bendtkowski (oba spíše slovníkáři) a z polských filosofů první Kantovci Jaroňski a Szaniawski. Oba hledí na základě německého idealismu vytvořiti polskou filosofii. Nejprve bylo nutno přepracovati německou terminologii na polskou. Původ té tendence vyšel v reakce protifrancouzské — proto jest také jiného rázu, než průběh obrozenských myšlenek českých, ale základ jest týž: „znárodnění“ české řeči jest hlavním cílem českých buditelů a tak i práce polských kantistů jim byla blízká. Szaniawski nebyl bezohledným puristou jako Marek. Klonil se spíše k přesvědčení, že polská filosofická terminologie musí se rozvíjet evolučně. Jaroňski se snažil zlepšiti v širším měřítku těžkou terminologii Kantovu a vytvořil v díle „O filosofiji“ téměř nový slovník filosofických termínů. Vykonal tedy v Polsku tutéž práci, kterou v Čechách provedl Marek za pomoci Jungmannovy.

Polský vzor poskytl českým snahám v tomto oboru značné služby — jak jsme viděli v teorii — i v praxi.

Vzpomeňme napřed návrhů Jungmannových: jde mu především o souhrnný název „logika“. Navrhuje podle polského příkladu zachování starého termínu. Podává definici logiky, podle Bendtkowského, cituje doslova podtituly prací Narbuttových („rozważania i rozsadzania rzeczy nauka“), Przeczytańskiego (sztuka rozumowania) i Znosky (pierwsze zasady sztuki myślenia).

V dopise z roku 1820 sestavuje nejdřív názvy v cizím znění: logika, materie, forma, genus, species, indywiduum; Szaniawski dělí poznání na materii a formu, Jaroňski jich užívá rovněž v hojně míře.

Jungmann se především stará o stanovení tří pojmů — termínů: um, rozum, mysl. Je ochoten přijmouti polskou terminologii, t. j. rozum = Verstand, um = Vernunft, ale německý vliv mu zase radí, aby užil polského termínu „rozum“ na označení soudů, pojmů (rozsudků). Připomíná to nedostatek rozhodnosti u Jaroňského, který shodně s Kantem dělí pochod poznávací na chápání smyslu a úmysl, ale s rozhrančením těchto dvou kategorií ve funkci jejich působení na tvoření představ si neví rady.

Rozdíl mezi Vernunft a Verstand se stává pro

„slovanské“ myšlení téměř klasickým; o devět let později se Mickiewicz posmívá „kejhání“ Hegelovu o téže věci. Jaroňski překládá Vernunft „rozum“, Verstand „umysl“, „pojetnošč“.

Marek čerpal pilně ve své „Umnici“ z rad pražského pomocníka, a to počínaje hned titulem, který povstal na Jungmannovu radu v obou vžitých termínech jako „logika“ i „umnice“ (Marek navrhoval „umice“). Název „umnice“ se v Čechách neudržel. Ale je zajímavé, že zpětným ohlasem se po letech dostal do Polska a to v samých základech filosofie Trentowského, opřené na prvcích tvůrčích, nazvaných „umem“, z čehož vzrostl „System umnictwa czyli filozofji umysłowej“ (1849—1850) a v běžné řeči zase se udržel „umysl“ a slova odvozená (i v češtině je úmysl, což však značí záměr).

Nově užitá slova v Umnici Marek zvlášť sebral a podal je na šesti stranách díla jako „Výtah užitých v této logice slov“. Tento výtah se pokládá za základ české filosofické terminologie: mnoho z těchto novotvarů se ujalo.

Je mezi nimi mnoho polonismů, za jejichž pravého tvůrce je nutno pokládati Jungmanna, jakkoliv i Marek užíval pilně Lindova Slovníku a prací zmíněných polských filosofů.

Z polštiny vzal nepochybně tyto termíny: věda (wiedza — udrželo se); záměr [Marek změnil dřívější význam tohoto slova míření (k cíli) na polský zamiar, pro což v dnešní češtině jest ještě druhý výraz „úmysl“]; záhada (ve významu problému); záměna: zásada (vedle polštiny a ruštiny bylo toto slovo i ve staročeštině, ale Marek mu dal význam principium); vývěra (již u Dobrovského předmět); rozklad; podání (= tradycja); uskutečnění; přesadný; z domyslu; pojem (= pojecie, dříve „ponětí“).

Otázka „Verstand“ a „Vernunft“ rozhodl podle polštiny tak, že Verstand nazval „umem“ a „Vernunft“ rozumem. Na označení „Wesen“ vzal Marek ze slovníku Jaroňského (odkud pochází rovněž „pojecie — pojem“) označení „jestota“. Historie tohoto slova je pro česko-polskou vzájemnost jazykovou poučná: Jaroňski je vzal pro označení „essentia“ vedle označení istota — a obou těchto termínů užíval promiscue. V české filosofii se jestota Jaroňského držela dlouhou dobu; do polštiny přešla na trvalo ve významu Markově jako „istota“, Wesen. — (Ruch filosofický, roč. X., 1933, str. 47.)

Základní rysy slovanského ducha.

„Ruch filosofický“ v 1. čísle 1933 přináší úryvek z přednášky prof. Ferd. Pelikána, v září 1932 v Záhřebu proslovené:

Často se upírá slovanskému duchu jakákoli samostatnost a originalita. Nedávný útok slavného Itala Croceho na ruskou filosofii prozrazuje nám kořeny těchto výtek: ukazuje se na zá-

vislost poměrně mladé slovanské filosofie od západoevropské tradice, od všech těch Descartů, Spinozů, Kantů a Heglů (jakoby Croce sám nebyl od Hegla zcela závislý) a konečně vytýká se i nejsilnějšímu kmeni slovanskému — ruskému: jakýkoli nedostatek firmální logiky. Zase zapomněl Croce, že Hegel (a z části i on sám) buduje svou iracionální filosofii na odporu a překonání formální identitní logiky. Kolik důmyslu vynaložili oba na obrodu zákona kontradikce, z něhož dělají hybnou sílu dějin!

Existuje tedy zvláštní slovanský ráz myšlení? Jsou vskutku Slované tak filosoficky chudí, jak myslí pyšní západníci románsko-germánského světa a rasy? Nedovedou říci světu své vlastní filosofické slovo? A které jsou tyto základní rysy slovanského ducha?

Polský filosof H. Straszewski vydal nedávno (1921) sborník „Polské národní filosofie“, kde pokusil se zajímavým způsobem stanovit zvláštní rysy polské a slovanské filosofie vůbec:

1. syntetickou tendenci ve filosofování; odpor k analýs;
2. praktické usměrnění filosofie; důraz na etiku a náboženství;
3. těsná souvislost s náboženstvím, sklon k mystice; a
4. filosofie mesianismu; slovanští národové mají zvláštní poslání: jsou určeny k spáse lidstva. Toto sebevědomí zvláštní kulturně-politické misie ozývá se zvláště u Poláků (Hoene-Wroňského, Cieszkowského, Krasiňského, Towiaňského, Mickiewicze i Slowackého); tato víra nechybí ani u starších slavjanofilů — Chomjakova, Aksakova, Kirějevského, Samarina) a je zvlášť významná u nejvýraznějšího slavjanofila moderní ráže: Danilevského; nechybí ani v Kollárovském panslavismu, filologicko-historického rázu, ani u sjednotitele Chorvatů Ludevíta Gaja.

Tyto charakteristické rysy slovanského způsobu myšlení jistě nejsou daleko od pravdy. Třeba je pouze rozmnožiti a ukázati velkou jeho budoucnost.

Považuji za první základní jeho rys:

1. jistou naivnost, citovost, bezprostřednost a intuitivnost slovanského ducha. Slovanská duše jest rousseauovská „duše hudební“, jak rád říká prof. Dvorníkovič. Slovanské myšlení jest „praktické“, t. j. nikoli technicko-praktické, nýbrž citové, emocionálně-volní, nebo Jamesovsky řečeno: ideomotorické. Každá idea směřuje tu hned k svému uskutečnění, chce svět přetvořiti, chce mít praktické důsledky. Slované nemilují theorii pro theorii, filosofují raději o lidském štěstí a osudu, o věčném míru a klidu duševním — než o prázdném prostoru nebo theorii relativity. Jsou ovšem výjimky: Boškovič, Mendělejev, Kowalevská nebo Mme. Curie (racionalisté) — ale ty právě jen potvrzují pravidlo.

Orgánem slovanského myšlení jest tedy především intuice, tento mohutný a objevitelský prostředek každého nového poznání, často racionalisty zploštěný a obviňovaný neprávem z mysticismu. Intuice jest (podle Bergsona) intelektuální sympatie, citové proniknutí předmětu a splynutí s ním, identita subjektu a objektu.

Odtud slovanský extremismus také v teorii; odtud „amor fati“ (láska k osudu) slovanského ducha, který oddává se cele, spojuje svůj životní osud se svým osudem myšlenkovým. Všichni slovanští myslitelé, i zdánlivě nejracionálnější, tíhnou k iracionální citové intuici, která dovoluje jim viděti věci s nových perspektiv, nalézati nové pravdy a ponořiti se až do posledních hlubin lidské duše. Ne nadarmo učil se na př. moderní ruský skeptik L. Šestov „podpodlažnému“ (šklepnímu) myšlení u Dostojevského a udělal šz měj manýru; ne nadarmo neoriginálnější dnešní representant ducha německého Nikolaj Hartmann (původem Rus) nezapomněl přes všechnu svou německou výchovu při tvoření svého ontologismu na své ruské učitele a jeho příbuznost s konkrétním idealismem A. Weidemanna je zřejmá. Také jeden z dnešních vůdčích duchů polského idealismu a mesianismu Lutoslawski jest — při celé své obrovské odborné erudici blízek mystice. Konečně intuitivism Losského, který tolik pro Rusy znamená jen potvrzuje naši diagnosu.

Tato přednost slovanského ducha, který je ještě zemi a citu pohansky blíže, než západnický racionalism, má též svoje vady: a) vede často k ukvapenému a inkonsequentnímu impresionismu; b) příliš rychle někdy mění a střídá svoje světové názory.

2. S tímto prvním znakem — intuitivností — souvisí též znak druhý: zvláštní, často básnická a hudební forma slovanského myšlení. Slovanští filosofové dějin byli spíše básníky (Kollár, Mickiewicz, Slowacki, VI. Solovjov, Lermontov, Tjutčev, Puškin), nebo hudebníky (Smetana), publicisty (Kirějevskij, Chomjakov, Aksakov, Herzen, Bělinski, z moderních zvl. Berďajev, u Čechů Havlíček, Klácel, Tyrš, Masaryk, u Poláků Cieszkowski atd.), advokáty (Lud. Gaj), u Ukrajinců básník Ševčenko. Ba možno říci, že dvě třetiny slovanské filosofie jest publicistika a essayitika, z které třeba systematické názory myslitelů teprve vybírat. Také forma aforistická je u těchto národů velmi oblíbená a stěžuje právě poznání jejich základních idejí.

3. Filosofie dějin jest nejvlastnější obor, kde Slované a jejich myslitelé dosud nejvíce vykonali. Je to zase kus filosofie praktické toto hloubání nad smyslem dějin, tyto meditace, které se nám vynoří stejně při četbě slavjanofilů nebo polských messianistů, jako při poslechu Smetanovy „Mé vlasti“ nebo Sukových „Meditací na

chorál sv. Václava“, jež tvořily za války naše národní evangelium!

V XIX. stol. přemýšleje o osudu svého národa Mickiewicz srovnává dokonce polský národ s Kristem, vidí v něm přechodní článek mezi vypjatou lidskou vůlí a božskou milostí, Kollár sní o slovanské vzájemnosti a jeho slovanství se vybíjí v nevědeckém etymologisování a hledání stop Slovanů nejen na Baltu ale i v Itálii. Chomjakov — a Kirějevskij — jsou nadšení bojovníci za čistotu orthodoxní církve, jakožto jediné jež zůstává věrna učení křesťanské Lásky a s pevnou nadějí očekává příchod svého Vykupitele. Ona je vsutku universální — jí přísluší pravá „sobornost“, zachraňuje duše a zdokonaluje osobní existenci. V ní jsou kořeny pravé ruské vzdělanosti a pravého osvícenství. Jen ona může celý svět duchovně ozdraviti. Jak silná je tato víra v messianské poslání orthodoxie, vidíme i dnes v moderním novoslavjanofilství (Florenskij, Berďajev, Karsavin a j.), kteří obnovují a modifikují toto učení.

4. Vedle uvedených znaků slovanského ducha jest na neposledním místě ještě poměrně mladá filosofická tradice těchto národů, kteří jen pomalu a po dlouhém spánku a často přerušované myšlenkové tradici dospívají znenáhla k sebevědomí. Jedině Rusové mají delší, 150letou tradici, avšak i ta byla často přerušována politickým útlakem a zastavením jakékoli filosofické činnosti vůbec. Slovanští národové v Rakousku úpěli tři sta let pod politickým tímtím jhem a samostatní Srbové byli příliš zaměstnáni hájením prosté politické a hospodářské existence, než aby se mohli rozmáchnouti k většímu filosofickému rozpětí. Přímo klasickým příkladem několikrát přerušené tradice jest myšlení české a slovenské, které teprve počátkem XIX. věku procitá ze smrtelných mrákot a není ještě dnes osvobozeno z „babylonského zajetí“ německé kultury. Rusové zaznamenali na počátku krátkou periodu květu, kterou však záhy spálil mráz světové války a sociální revoluce. Ruská emigrace snaží se sice ze všech sil, aby toto předválečné niveau udržela, avšak boj o existenci brzdí tyto její snahy. V Polsku převládá positivism a odborná práce zvláště ve filosofii matematiky. Také jižní Slované mají řadu vynikajících pěstitelů filosofie a vše je připraveno k novému rozkvětu, k nové tentokrát slovanské periodě myšlenkové, která — jakmile stráví všechny cizí vlivy a orientace nenechá na sebe dlouho čekati.

Pokusili jsme se stanoviti aspoň některé hlavní rysy slovanského myšlení a naznačiti aspoň některé směry budoucího velkého jeho rozvoje. I když se doslovně neplní sny Kollára, slavjanofilů nebo polských mesianistů, přece jen ucednictví naše na Západě ponese záhy svoje ovoce a dodá světu neméně významné slovanské osob-

nosti filosofické, než jaké mají národové románsko-germánští. Některé příklady možno nalézt i už dnes. Ani umělá dnešní brzda dalšího politického rozvoje Slovana tomuto nezadržitelnému vývoji nemůže zabránit.

Žactvo středních škol podle náboženství.

Na středních školách bylo v předešlém škol. roce 96.108 žáků. Z toho bylo 69.4% katolíků, 5.4% bez vyznání, 6.6% nábož. čsl. a 9% česko-bratrského. V 59 učitel. ústavech bylo 9.340 kandidátů učitel., z toho 5028 žen = 53.8% a 46.2% mužů; podle náboženství: katolíků 74.7%, bez vyznání 3.5%, nábož. čsbr. 9.1% čsl. 5.1%.

Veřejné školy národní; vyučování náboženství.

Vyučování náboženství na veřejných obecných a občanských školách v Čechách uděluje se buď zvláštními učiteli náboženství nebo členy duchovní správy, vysílanými náboženskými společnostmi. Pouze zvláštní učitelé náboženství se stálými platy jsou co do služebních a platových práv postaveni na roveň ostatním učitelům veřejných obecných a občanských škol, pokud pro ně neplatí předpisy zvláštní (arg. § 1. zák. ze 14. prosince 1888 č. 69 č. z. z., §§ 26. a 55. zá-

kona ze dne 19. prosince 1875 č. 86 č. z. z. ve znění zákona ze dne 27. ledna 1903 č. 16 č. z. z., § 17. parit. zákona č. 274/1919 Sb., doplněný čl. I. šem 5. zák. č. 251/1922 Sb., § 3. odst. 1., § 7. odst. 3., § 12. odst. 1., § 37. odst. 4. učit. zákona č. 104/1926 Sb.), naproti tomu členové duchovní správy byli co do své působnosti při vyučování náboženství na veřejných školách národních podrobeni vždy zvláštním ustanovením zákonným. Pro ně neplatily předpisy, platné pro učitele na veřejných školách národních o dosazování učitelů, o platech učitelských atd. (na př. zákon o právních svazcích učitelstva č. 86/1875 č. z. z.), nýbrž bylo věcí společností náboženských, aby ony samy svými vlastními orgány opatřovaly a řídily vyučování náboženství na školách (§ 2. zákona ze dne 25. května 1868 č. 48 ř. z., § 5. zák. ze dne 14. května 1869 č. 62 ř. z., § 1. zákona ze dne 20. června 1872 č. 86 ř. z.). Nelze-li však členy duchovní správy, vyučující náboženství na veřejných školách národních, uznati za učitele těchto veřejných škol v právním smyslu, pak nelze na ně vztahovati ani předpisy zákona paritního č. 274/1919 Sb. z. a n. a tudíž ani zákona o přípočtu válečných půlletí čís. 457/1919. (Nález nejvyššího správního soudu ze dne 13. června 1933 čís. 10.603/33.)

Osobní.

Padesát let kněžství

oslavil 9. července Msgre Frant. Vaněček, apoštol. protonotář a děkan kapituly vyšehradské. Padesát let kněžství jeho znamená padesát let veliké a obětavé práce literárně-publícké a sociálně charitativní.

Vicekancléřem bohoslovecké fakulty Karlovy university

v Praze byl po smrti ndp. biskupa Msgre Dra Ant. Podlahy ustanoven metropolitní děkan prelát Dr. Josef Soukup.

Stavitel svatovít. dómu Dr. h. c. Kamil Hilbert

následoval letos o prázdninách za velkým biskupem Mons. Dr. Ant. Podlahou na věčnost. Kamil Hilbert, veliký umělec a věřící duch, dočkal se radosti nad ukončením svého životního díla a jeho jméno můžeme řadit po bok jeho velikých předchůdců, mistrů Matyáše z Arrasu a Petra Parléře.

Zemřel básník o dětech a pro děti.

O letošních prázdninách ve 72 letech zemřel pedagog Josef Kožíšek. Vedle jeho práce

na poli pedagogickém, v oboru lidové výchovy a v otázkách stavovských, hlavní a bez nadsázky můžeme říci jedinečný jeho význam spočívá v básnictví dětského života. Bylť výborný psycholog dětství, proto tak hřejivě mile, prostě a při tom jedinečně krásně zněly jeho veršičky zlaté slunečné pohody, dýšící radostí a láskou o dětech a pro děti. Jsou to květy pravé poesie, životodárná studánka, ty jeho něhyplné dary, dětem. V první knížce pro začínající čtenáře, nazvané „Poupata“ a v návodech k jejímu užívání — toť celý Kožíšek — pedagog a básník. Za života nedostalo se mu náležitého ocenění, jak bývá už osudem. Krásná jeho „Poupata“ mají býti i s autorovou přirozenou metodou počátečního čtení, metodou psychologickou nahrazena čímsi jiným, duši dětské i jeho povaze naprosto cizím.

Vedle toho máme od něho pěknou čítanku malých Studánku a krásnou čítanku pro české školy národní Ráno (díl I.—VIII.); poslední zpracoval společně s Jos. Tůmou. První kniha veršů Oku i srdíčku vytištěna již r. 1891. Z dalších uvedeny buďtež aspoň nejvýznačnější: Rádovánkы, Pohádka lesa, Na sluníčku. Kožíšek sám upravil výbor ze svých prací ve 2 sbírkách: Na výsluní a V krbu.

III. Tiskopisy k zasnubám a sňatku:

1. Kniha oddaných, 1 arch	Kč —.60
2. Snubní protokol, 1 arch	—.60
3. Revers nekatol. snoubence při smíšeném sňatku, 1 list	—.20
4. Kniha prohlášek, 1 arch	—.50
5. Prohlášení list, 1 kus	—.20
6. Opovědění prohlášek, 1 list	—.20
7. Oddací list čes.-lat., 1 list	—.15
8. Licence a delegace k oddávkám, 1 list	—.20
9. Manifestační přísaha, 1 list	—.20
10. Dispens od prohlášek od vikariát. úřadu, 1 list	—.20
11. Vložka do dupl. knihy odd., 1 kus	—.15
12. Vysvědčení polit. úřadu o bydlení k uzavření sňatku, 1 list	—.20
13. Vysvědčení majitele domu o bydlení k uzavření sňatku, 1 list	—.20
14. Vysvědčení o spolužití pro vdovu, 1 list	—.20
15. Oznámení far. úřadu o sňatku na zákl. delegace (kor. list), 1 kus	—.10
16. Žádost o doplnění matričních dat snubních (kor. listek), 1 kus	—.10
17. Smlouva o výchově dětí při smíš. sňatku, 1 list	Kč —.20
18. Žádost k nejdůst. ordinariátu o prominutí 2 prohlášek, 1 list	—.20
19. Výkaz ve farnosti uzavřených smíš. sňatků, 1 list	—.20
20. Výtah z knihy oddaných, 1 kus	—.10
21. Dispens od překážek manž.	—.20

IV. Tiskopisy úmrtní a pohřební:

1. Kniha zemřelých, 1 arch	Kč —.60
2. Úmrtní list čes.-lat., 1 list	—.15
3. Úmrtní list - ex offio - velký, 1 list	—.15
4. Úmrtní list - ex offio - malý, 1 kus	—.10
5. Objednáv. pohřbu u far. úřadu, 1 kus	—.10
6. Pohřební propust: list, 1 list	—.20
7. Smlouva o přenechání pohřebního místa na katolickém zádušním hřbitově, 1 kus	1.—
8. Návrh smlouvy o hrobu, 1 kus	—.80
9. Výtah z knihy zemřelých, 1 kus	—.10
10. Vložka do duplikátu knihy zemřelých, 1 kus	—.15

V. Tiskopisy nadační a účetní:

1. Osnova nadační listiny, 1 kus	Kč —.60
2. Nadační listina, 1 kus	1.—
3. a) Inventář farní a kostelní, 1 arch	—.60
b) Vložka k dtto, 1 arch	—.60
4. Kniha pro vedení hrobů (účetní), 1 arch	—.40
5. Kniha pro vedení hrobů (deník), 1 arch	—.40
6. Deník kostelní, 1 arch	—.60
7. Úhrnný výpis z účtů záduš., 1 arch	Kč —.80
8. Podrobný výkaz akt. jmění, 1 arch	—.80
9. Pachtovní smlouva, 1 kus	1.20
10. Pachtovní protokol, 1 kus	1.20
11. Separační protokol, 1 kus	—.60
12. Interkalární účet, 1 kus	—.50

VI. Tiskopisy pro statistiku a změny náboženství:

1. Kniha změn nábož., 1 arch	Kč —.60
2. Výkaz změn nábož., 1 arch	—.40

3. Oznámení okres. politické správě o vstupu do církve římsko-katol., 1 kus	—.10
4. Oznámení farnímu úřadu, dtto	—.10
5. Oznámení magistrátu, dtto	—.20

VII. Tiskopisy pro osobní potřebu duchovních:

1. Intenční knížka latin., 1 kus váz.	Kč 15.—
2. Přiznání A pro duch. správce podle kongr. z. 122 z 25. VI. 1926, 1 arch	—.60
3. Přiznání B pro pomoc. duchov., 1 arch	—.60
4. Příloha k žádosti o benefícium, (Komplet. tabulka) 1 kus	—.40
5. Služební tabulka pro výměru výslužného, 1 kus	—.20

VIII. Tiskopisy různé:

1. Ordo divinorum, 1 arch	Kč —.50
2. Rejstřík k matrič. knihám, 1 arch	—.60
3. Jednací protokol, 1 arch	—.60
4. Koresp. lístek úřed., 1 kus	—.05
5. Omluvenka katol. žáků za účelem účasti na Sl. B., 1 kus	Kč —.05
6. Visitační protokol vikáře o visitaci, 1 arch	—.60
7. Výpis dětí k očkování, 1 arch	—.60
8. Výtah z knihy naroz., oddaných a zemřelých k vojen. účelům, 1 list	—.20
9. Seznam ve farnosti narozených nemanželských dětí, 1 list	—.20
10. Consignatio operum Spiritual, 1 arch	—.60
11. De usu binationis	—.60
12. Přehledná zpráva vikariát. o školní visitaci, 1 arch	—.60
13. Postní řád pro praž. arcidiecési, 1 kus	—.80
14. Hřbitovní řád, 1 kus	1.—
15. Výkaz odměn a cestného učitelů náboženství, 1 list	—.25
16. Štítky na duplikáty k matrikám (tištěný nápis), 1 kus	—.15
17. Rodinný výkaz k voj. úč., 1 list	—.20
18. Kapitálový rejstřík, 1 arch	1.20
19. Dotazník pro nábož. školdozorce obč. a obec. škol, 1 list	—.20
20. Dotazník pro katechety obec. a obč. škol, 1 arch	—.40
21. Dotazník pro ordinariátní komisaře střed. škol, 1 list	—.20
22. Dotazník pro profesory nábožen. střed. škol, 1 arch	—.40
23. Školní zpráva z farnosti, 1 arch	—.40
24. Populationis Tabellae	—.60

IX. Modlitby a příručky k pobožnostem:

1. a) Gratiaro act. post. missam, tab.	Kč 3.—
b) Praepar. ad missam, tabulka	3.—
2. Oratio ad lotionem manuum, tab.	Kč 1.50
3. Orationes ad induenda paramenta, tabulka	1.50
4. Kanonické tabulky, 3 kusy	4.50
5. Orationes imperatae, tabulka	—.25
6. Patronus ecclesiae, tabulka	—.25
7. Nomen Episcopi, tabulka	—.25
8. Na stupních oltáře (70 stran)	5.—
9. Modlitby po mši svaté čes.-lat. a latinské a	1.50
10. Modlitby k požehnání N. S. O. čes.-latinské a	1.50

Objednávky vyřizuje Družstvo Vlast

v Praze II, Žitná 26. Telefon 23626.

Knihhtiskárna
Družstva Vlast

Praha II, Žitná ulice č. 26

provádí veškeré tiskové práce ve vzorné úpravě
v cenách konkurenčních a v nejkratší době.

Volejte telefon 23626.



Jinde za 2 Kč u nás za 1 Kč

Dáváme stejnou jakost za polovic. Jak je to možné? Pracujeme přímo. Bez meziobchodu. U nás kvalita a ceny jako nikde. Kdo nám nevěří, ať platí jinde dál dvojnásobné ceny. Kdo nám věří, nakupuje u nás dobré zboží, a úžasně levně. Přesvědčte se osobním nákupem, neb objednávkou. Vyberte si:

KALHOTY pánské: štrukturované Kč 13.—, 15.— z jelenice čertova kůže, celým světem oblíbené; lepší druh k neroztrhání Kč 24.—, 28.—, 36.—, kalhoty z pěkných zimních látek Kč 28.—, 35.—. Kalhoty Werdunus s tříletou zárukou při nejtěžší práci Kč 65.—, 75.—, kalhoty manželstrové (sametky) Kč 35.—, těžký druh zvláště pevný Kč 49.—, z vojenského sukna zimní, teplé, jen nejpevnější druh Kč 49.—, 59.—, kalhoty kamgárnové, tmavé, proužkované na svátek, chloubka našeho závodu, každý je s nimi náramně spokojen, Kč 69.—, 79.—. Kalhoty z vlněných látek, moderní jemné vzory Kč 89.—, 99.—, 119.—. **RAJTKY** jelenicové nejlepší Kč 39.—, z nejlepších jezdeckých kordů, velmi pěkně zhotovené, Kč 55.—, 69.—. **PUMPKY** jen z nejl. praktických látek moderních Kč 59.—, 79.—, 99.—. Na přání ochotně zhotovíme i abnormální velikost. Udejte délku a šířku v pasu. **SUKNĚ** vrchní polovlněné s hedvábím Kč 16.—. **KOSILE** pánské kalikové silné Kč 9.—, 12.—, s hedvábnou náprsenkou zvl. pevné Kč 12.—, 14.—, 16.—, zefírové pevné Kč 10.—, 14.—, nejtěžší druh nezníčitelné, Kč 18.—, šifonové bílé nejlepší druh sváteční Kč 15.—, 18.—, 22.—, flanelové zvl. pevné, pěkné vzory Kč 12.—, 16.—, 17.—. Trikové velmi teplé a pevné Kč 16.—, 19.—. **SPODKY** pánské: z vojenského kalika, zvl. silné Kč 6.—, 9.—, 10.—, grádlové bílé, nejlepší druh na svátek Kč 9.—, 12.—, 16.—, barchetové modré nejlepší, Kč 12.—, 16.—, trikové zimní teplé nezníčitelné Kč 14.—, 17.—. **KOSILE DÁMSKÉ**: flanelové zvl. pevné, pěkné vzory Kč 12.—, 15.—, chiffonové s vyšíváním Kč 6.—, 9.—, nejjemnější nádherně vyšívání Kč 12.—, 15.—, 17.—. **KOMBINÉ** dámské ve všech barvách Kč 10.—, 12.—, nejjemnější druh se skvostným vyšíváním, nejoblíbenější Kč 17.—, 19.—, nejkrásnější přepychové Kč 26.—. **REFORMKY** v každé barvě Kč 7.—, 9.—, 11.—. **KAPESNIKY** velké bílé tučet Kč 12.—, 24.—. **PONOŽKY** zvláště pevné 6 párů pouze Kč 15.—, cvirkové nezníčitelné 6 párů Kč 25.—, vlněné na zimu nejlepší, pevné Kč 8.—, 12.—, 16.—. **PUNČOCHY** dámské lepší druh s hedvábím Kč 8.—, 12.—, 16.—, vlněné teplé nejl. Kč 10.—, 14.—, 17.—. **SVETRY** pánské i dámské moderní Kč 16.—, 25.—, 30.—, 49.—. **OBLEKY** pánské podle míry šité pracovní pevné Kč 59.—, 69.—, 89.—, vlněné v nejl. provedení na svátek Kč 189.—, 230.—. **OBLEČKY CHLAPECKÉ** pro zimu vlněné zvláště pěkné, vkusně ušité Kč 45.—, 69.—, 79.—, 89.—, 99.—. Udejte stáří. **SUKNO** černé neb modré na pánský sváteční oblek 3 metry za Kč 99.—, 179.—. **PLÁTNO** bílé (veba) 10 m Kč 35.—, 55.—. **KALIKO** zvláště silné lepší 10 metrů za Kč 25.—, 35.—. **KANAFASY** nejtrvanlivější 120 cm šíře 10 m jen Kč 59.—, 79.—. **DEKY** na přikrytí 2 kusy Kč 39.—, 49.—, nejlepší krásně květované 89.—. **HOUNE** na koně 2 kusy Kč 49.—, 69.—, čistě vlněné nejlepší, 2 kusy Kč 129.—, 159.—, 199.—. Žádné jiné výlohy neúčtují. Objednejte si raději víc, vždyť to je tak levné. Až se přesvědčíte, už nikdy nekoupíte jinde než v našich solidních **ČESKOMORAVSKÝCH TEXTILNÍCH TUŠLOVÝCH PODNÍCÍCH V BENÁTKÁCH**, pošta **JIMRAMOV, ČSR**.

Pište, že jste četli insert ve V y c h o v a t e l i. Obdržíte ještě 5% slevy.

Administrace doporučuje tuto solidní firmu k hojnému nákupu.

VYCHOVATEL

Časopis věnovaný zájmům křesťanské výchovy a pedagogiky

REDAKTOR JOSEF HRONEK

ROČNÍK XLVIII · 1933

Prof. Msgre Dr. Otakar Tauber: Svědomí a jeho výchova.

*Univ. prof. Dr. Jaroslav Beneš: Křesťanská filosofie. Díl II.:
Stanovisko křesťanské filosofie ke skepticismu. Díl III.:
O správné metodě filosofické.*

JUDr. a ThDr. Břetislav Baloun: O pravé výchově křesťanské.

Prof. Jan Novák: Z praxe do praxe.

Dr. Karel Uhl: Nynější stav a organizace řádu sv. Benedikta.

Kazimir Zsilinszky: Školské zákony v Uhrách před převratem.

Literatura. — Zprávy — Osobní.

Vydává a tiskne Družstvo Vlast v Praze II, Žitná ul. 26 · Telefon 23626

8-10

Sdělení redakční. Redakce prosí pánů odběratelů a čtenářů, že z důvodů technických nebylo dokončení ročníku včas možné.

GYCHOVATEL vychází v desíti sešitech o 16 stranách 15. každého měsíce, vyjímajíc prázdniny, za roční předplatné 30 Kč, do ciziny 46 Kč. Předplatné přijímá, přihlášky předplatitelů, reklamace nedodaných čísel a p. vyřizuje majitel a vydavatel Družstvo Vlast v Praze II,

Žitná ul. č. 570, čís. telef. 23626. Odpovědný redaktor: F. J. Hubáček.

Příspěvky rukopisné, časopisy výměnou a knihy na posouzení posílejte redaktorovi prof. Josefu Hronkovi v Praze XVII., Ořechovka čp. 576. Redakce odpovídá dopisem jenom na dotazy, ke kterým je připojena známka na odpověď.

Redakční uzávěrka, dne 5. v měsíci.

Přejímatel články a zprávy „Vychovatele“ lze jen s udáním pramene.

Užívati novinových známek povoleno výnosem poštov. ředitelství v Praze č. 226.202/VI-1924.

Vlct. předplatitel'ov a odoberatel'ov „Vychovatele“ touto cestou prosíme, aby si svoje předplatné vyrovnali, kteří tak ešte neučinili.

Snaze prosíme všech, kdož nám dosud předplatného nezaslali, aby tak co nejdříve učinili.

Vřele doporučujeme:

KOSTELNÍ PÍSNĚ:

(Cena rozumí se za 100 kusů.)

O, kéž bych byla kvítkem	10 Kč
Ó Maria, naše milá Máti	10 Kč
Ó Maria, útočiště naše	10 Kč
Ó Maria přemilostná	10 Kč
Ó přijdiž, Spasiteli	10 Kč
Ó Srdce Pána mého	10 Kč
Ó Srdce Páně nejsvětější	10 Kč
Ó Srdce kamenné	10 Kč
O sv. Anně	10 Kč
Píseň k blahoslavené Anežce České	10 Kč
Píseň k sv. Josefu	10 Kč
Píseň křížové cesty	10 Kč
Píseň při pobožnosti křížové cesty	10 Kč
Písně k sv. přijímání	20 Kč
Píseň k sv. Terezií od Ježíška	20 Kč
Písně k požehnání	10 Kč
Pojď k matičce své, pojď ještě dnes	10 Kč
Pojď k Spasiteli, pojď ještě dnes	10 Kč
Probudily se již zpěvné háje	10 Kč
Proč vzkvétá nyní v máji květ	10 Kč
Před Tebou se klaníme	10 Kč
Rosu dejte, oblakové	10 Kč
Rozjímej křesťane,	10 Kč
S Bohem, má radosti	10 Kč
Shlédni, Bože, s nebes vysokosti	10 Kč
Shlédni, Bože, s trůnu na výsosti	10 Kč
Svatý kříží, tebe ctíme	10 Kč
Svatý Václave	10 Kč
S výše nebes, Panno svatá	10 Kč
Tam, kde strní církvě týmě	10 Kč
Tisíckrát pozdravujeme Tebe	10 Kč
Třetího dne vstal Stvořitel	10 Kč
Tvá náruč plná růží (k sv. Terezičce)	10 Kč
Tvé Srdce, Pane Ježíši	10 Kč
Tvůrce mocný nebes, země	10 Kč
Velebná Svátosti nejsvětější	10 Kč
Vesel se, nebes královno	10 Kč
Vesele zpívejme, Boha Otce chvalme	10 Kč
Vítej duše věřící	10 Kč
Vítej, milý Jezu Kriste	10 Kč
Vroucně vítán budiž, Jene svatý	10 Kč

Vstalt jest této chvíle	10 Kč
Všech zvonů dnes velebně zaznívá hlas	10 Kč
V Tvé Srdce, Jezu, ve svátosti	10 Kč
V zemi věrných Čechů	10 Kč
Vzhůru Srdce, vlasti má	10 Kč
Vzpomeň, ó Královno milá	10 Kč
Základ církve jest na skále	10 Kč
Zbožně se Ti klaním	20 Kč
Zde v zkroušenosti padáme	10 Kč
Zdráv buď, chlebe andělský	10 Kč
Zdráv buď chlebe, kterýž s nebe	10 Kč
Zdráva buď, Panno Maria	10 Kč
Zdravas, dcero Boha Otce	10 Kč
Zdravas Maria, Anděl Páně s nebe	10 Kč
Ze všech srdcí, která bila v prsou	10 Kč
Z nebe posel vychází	10 Kč
Života chlebe tajemný	10 Kč
Výbor kostelních písní. Sestavil J. Vachek.	
1 knížečka	2 Kč

TISKOPISY:

(Přesně podle předpisu Cod. iur. can.)

I. Pro farní úřady:

1. Kniha narozených, 1 arch	Kč —.60
2. Křestní list, 1 kus	—15
3. Křestní list - ex off - velký, 1 kus	—15
4. Křestní list - ex off - malý, 1 kus	—10
5. Protokol o legitimaci nemanželského dítěte, 1 list	—20
6. Legitimační vložka do duplikátů knihy naroz., 1 kus	—15
7. Popisní lístek ke křtu dítěte, 1 kus	—10
8. Výtah z knihy naroz., 1 kus	—10
9. Oznámení okres. soudu o legitim. nemanžel. dítěte, 1 list	—20
10. Revers rodičů před křtem dítěte, 1 kus	Kč —.10
11. Oznámení křtu pro porodní asist., 1 kus	—10

II. Tiskopisy k sv. biřmování:

1. Kniha biřmovanců, 1 arch	Kč —.60
2. Biřm. lístek latinský, český, 1 kus	—05

Prof. Msgre Dr. Otakar Tauber:

Svědění a jeho výchova.

Svědění není plodem ani zvyku, ani výchovy, ani boje mezi altruistickými a egoistickými sklony, jak míní Paulsen. Výroky svědění jsou neúprosné, neměnné, všeobecné. Není tedy svědění dílem člověka. Záhy nutno buditi svědění. Svědění je *usuzující rozum*. Dítě vidí někoho špatně jednat, na př. jak *týrá zvíře*; zmocňuje se ho rozhořčení. Hned toho využijeme, řkouce: „Co na to říkáš? Sud' sám: je to správné? Líbí se ti to? Proč ne? Co o tom myslíš?“ Vzbudíme odpor! Dítě chce *sahat na cizí*. Řci mu: „Je to tvoje? Uydělal sis to?“ Dítě udeří *bratříčka*. Řci mu: „Máš na to právo ty?“ Chtěl bys to ty?“ Dítě vzdoruje, jedná špatně. Řci: „Co na to řekne Bůh? Bůh tě vidí! Budeš Mu odpovídat.“ Anebo: „Kam to povede? Co z toho bude? Co bude potom? *Stojí to za to?* Tvůj čin je ošklivý. Ty bys to chtěl dělat? Bůh to zakázal. To ti musí stačit.“

Dítě se zlobí. Řci mu: „Je to *pěkné, nechtět se přemoci?*“ Compayré zjistil (Die Entwicklung der Kinderseele), že dítě již jednoroční na pokyn matky něčeho zanechá. Jeví tedy jistou mravní vůli. Po 10 měsících projevuje již duševní život a tu hned třeba pozornost vůči němu zachovávat. Majíc 3 roky již se ptá: proč? Poukaz na autoritu stačí: „Tatínek to zakázal, Pán Bůh to chce tak.“ Od 10 let dovede hoch již něco zpracovávat! Od 16—24 let je možno nadchnouti jinocha pro ideální dobra a pravou filosofii mu vnuknouti. I tu radno postupovati geneticky-induktivně, totiž předvésti, jak se stává někdo, *anebo jak se stal ten či onen čistým, silným mravně, spravedlivým, pilným, dobrým a střídým, tichým* (sv. František Sales.), opatrným atd. Vidíš, i ty se musíš cvičiti. Svědění předchází řádné poučení o dobru a zlu; také nutno učit oceňovat, posuzovat činy a věci, vštěpovat správné názory, učit samostatně soudit. Svědění *není cit, jak dří Švadlenka v Pedagogice* (77), je to *užití zákona rozumem a zjevením poznání*, je to vědomé praktické aplikování povinnosti, t. j.

požadavku řádu poznání. Svědění nás varuje, upomíná, soudí, vyčítá, chválí, svědčí a to vše jsou kony rozumu. Proto třeba hlavně pěstiti *mysl pro povinnost* a spravedlnost. Účelný jsou *dobré průpovědi*. Dějepis, pohádka, hra, divadlo dávají příležitost k úsudkům dětí: „Dobře mu tak,“ anebo „tak to dobře udeřil,“ „tak to má být.“ Tak dítě poznává řád a povinnost.

Svědění může být *bludné* (Hus). *Třeba kompasu a tím je zjevení, víra, učitelský úřad církve*, Desatero, Patero, Bible a katechismus, jehož nenahradí žádné „občanské příručky“. Dobře vypěstované svědění je předpokladem úcty k státu. Božská učitelka, církev, je ochranou zdárného rozvoje státu. Pěstěním *dobrých náklonností se pěstuje i dobré svědění*. Na dobře vypěstěném svědění spočívá dobrá individuální mravnost. Čím více *budíme duchovou stránku člověka, tím lépe budíme svědění*. Svědění nelze uniknouti jako nelze uniknouti Bohu, ani sobě. Hyřte do umdlení, s únavou se přece dostaví výčitky svědění. Proč to nutká člověku hledat smysl života?!

Svědění třeba buditi od malička, sotva červánky rozumu začínají svítati a při tom třeba upozorňovati, že je Někdo nejvyšší, jemuž budeme odpovídati, Svatý, Všemohoucí, Spravedlivý. Již malé dítě se zarazí, udeří-li matku. Proč se nám protiví jisté věci na př.: *věrolomnost*, proč nás uspokojí, když na př.: vidíme, že kdos *poskytl pomoci v nouzi*! Odkud stud? Důkaz, to, že něco nemá býti, že to *proti účelnosti*, proti lepšímu, vyššímu řádu. Odtud pud po pravdě? Proč hned se stavíme proti špatnému jednání *druhých*? Odkud opovržení nad jinými, hnus nad sebou, ošklivost a nespokojenost? Kdo do mne vštípl rozdíl dobra a zla a výčitky neúprosné? Jak mohu já sám býti svým soudcem i zákonodárcem? Kdo mne podrobil jistému mravnímu řádu a zákonu? Kde je zákon, musí býti Zákonodárce, Bůh. Proč tygr se neleká ukrutnosti? Proč se tato protiví člově-

ku! Proč se nemohu trvale zbaviti výčitek svědomí.

„Až k hrobu šepce teskné svoje dumy,
jej žádná síla v světě neutlumí.“

(Slovacki.)

Marně naříkal *Baudelaire*: „V kterém alkohol a v kterém nikotinu utopím čer-va svědomí?“ Proč se bouří cit pro právo, aby vrah i jeho obět měli týž osud? Proč mnohý vrah udal se sám? *Společnost sice vytríbila soudy svědomí*, ale počátku svědomí nedala. Společnost spočívá na řádu mravnosti a svědomí a je předpokládá. Odkud je vzali již první lidé? Jisté poznatky zla a dobra měli a mají všichni národové, a má každý člověk rozumný. I děti, slyšíce *první pohádku*, již *rozeznávají dobro a zlo* a proti nebo pro se vyslovují. Jsou jistá mravní sudidla poznatelná a my jsme jim podrobeni a proto je dal *Původce přirozenosti*. Jím v tobě mluví Bůh. On vloží city lásky do srdce. „O povinnosti, kde je tvůj kořen?“ volá *Kant*. Mravní zákon a svědomí volají po Bohu. Laická morálka co má dobrého, z náboženství má. Společnost nemůže zavazovati k vnitřním konům, na př.: k přejnosti, tichosti, mravnosti, trpělivosti, pokoře, k čistotě, ani nemůže zabráňovati škodolibosti, zlomyslnosti, závisti, nezřízené ctižádosti, mstivosti, nemravnosti tajné, ani sobectví. Naš rozum zlo a dobro poznávající předpokládá *Rozum nejvyšší a tento je zdrojem a měřítkem všeho dobra*. Svědomím se ozývá vyšší autorita, která takto projevuje svou vůli. Bez Boha je celý řád mravní jen snůškou příkazů bez základu, bez opory. To však není výchova k svobodě. Racionalismus nestvoří morálky všeobecné; tvoří chaos a zvlí; vede k právu silnějšího. Lidé, společnost, státy mění své názory, podléhají choutkám a teroru většiny; mohou kontrolovati jen loyální činy a veřejné. Vnitřní, skryté, soukromé, vidí jen Bůh a Bůh je vždy týž a proto Bůh je nejpřednějším a neochvějným základem mravnosti a svědomí. Svědomí třeba tříbiti sebevzděláním a náboženstvím. Živě názorný návod, jak vzbuditi svědomí žáků, kteří se provinili krádeží *matky králíči*, uvedl časopis „Rodina a škola“ v dubnu r. 1927:

Osmá odbila. Pan učitel vstoupil do třídy. Když se s dětmi pomodlil, pravil jim: „Mám dnes k vám promluvit, čím a kdy se *můžeme stát dobrými občany*. Pán Bůh nás stvořil tak, že *můžeme žít jen mezi lidmi*. Bez jejich pomoci bychom zahynuli. Aby však lidé *vzájemně si pomáhali, aby si neškodili*, vložil Bůh do jejich rozumu *jistá pravidla*.

Zachováme-li je, *nikomu neuškodíme*, zachovají-li je ostatní, *neuškodí nám*. *Nedbá-li jich však někdo, sám rozum ho usvědčí z bezpráví a nebude mít dříve pokoje*, dokud se *nepřizná k vině u poškozených a dokud jí jím podle sil nenapraví*. Takový je jednou řád světový Bohem stanovený a rozumem naším chápáný, a *toto vědomí řádu je svědomí*. Nikdo proti němu nic nezmůže, je to dílo všemohoucího Boha. Můžeme ovšem svědomí své přehlušiti, zaměstnati totiž rozum svůj novými a novými pracemi, můžeme i násilně zatlačiti vzpomínku na to, co jsme špatného udělali, ale z paměti se nám to nikdy nevytratí a jistě v paměti nám vše ožije, až nebudeme se moci v myšlenkách rozptýlovati, až budeme sami bez práce, a to bude jistě v posledním okamžiku, ve chvíli, kdy budeme umírat! Žák může na př. zatlačiti myšlenky na úkoly, může vesele si hráti a unaven a najezen klesne na lože, aby propadl zdravému spánku. I ráno ještě zaplaší myšlenku na úkoly novými zaměstnáními, i po cestě do školy za hovoru a zábavy se svými spolužáky, ale až po modlitbě žáci v klidu usednou, až pan učitel projde lavice svými očima za naprostého ticha, jistě se vás zmocní jedna *myšlenka na úlohu*; a zmíní-li se p. učitel o úloze, pak spadne nesmírná tíže na srdce toho, který úkol svůj zanedbal. To je úkon svědomí při zanedbané takové povinnosti, jakou je školní úloha. Co však se stane, bude-li tato povinnost nesmírně vážná, tak vážná, jako je život lidský. Představte si matku, která má *4 malé děti a kterým tato matka vydělá chleba, otop, šatstvo, světlo*. U matky je jim tak blaze, tak teplo. Ale přijde *ničema a tuto matku dětem zabije*. Už nikdo se jim nepostará o jídlo, o otop, o šaty, děti budou hladověti, mrznouti, poněvadž jich nikdo nezahřeje, nikdo nenasytí. Jak budou tyto děti naříkati a plakati! Jak bude vrahu, kdyby je slyšel tak *v tiché noci plakati a žalovati*? Zdrží se, aby nešel k těm dětem, nevyzval se jim a jich neodprosil, neuspí-li se lihovými nápoji anebo vysilující prací? Ale vždy se *nebude moci opíjeti, vždy nebude moci pracovati, a co potom ho bude souditi, děti?*“

Odpověděly: „Svědomí!“

„Ano, svědomí! Toto svědomí ho odsoudí. Bude to strašný soudce, který neustane volati: *Jsi vinen! Jsi vinen, když dítě za dítětem zahyne za bídy, hladu a zimy! Vinen, vinen vši tou hrůzou a bolestí!*“ Řeč účinkovala, vinník se přiznal a vše napravil.

Sv. *Augustin* dí: „Příjemnější, máš-li dobré svědomí v těžkostech, než špatné v rozkoších.“ (O poučení nevědomých, hl. 16.)

„Špatně jedná, kdo se chce zavděčiti veřejnému svědomí,“ pravil již *Seneka*. (O do-
brodincích VI, 42.)

Hlas *svědomí* bývá nevhodně posílen, posuzujeme-li malé poklesky jako velké chyby, nebo při maličkostech hned hrozíme peklem. To je veliká pedagogická chyba. Tím se stěžuje jasné rozeznávání velkého a malého poklesku, větší poklesky ztrácejí na hrůze a menší oslabují odvalu k boji. Chybným poučováním může se svědomí dostat na špatné dráhy, takže jeho hlas mlčí na jedné straně při nedovolených jednáních, na druhé straně varuje před jednáními dovolenými, pouhé city a nedobrovolné žádosti za hříšné

označuje a tak zbytečně kalí čistou životní radost.

Jen *dobře usměrněný rozum způsobí, aby se svědomí v pravý čas a správně ozvalo*. Jak veliký má význam neomylná autorita církve!

Nejlíp ozřejmí svědomí ve světle *kříže*. Na něm Syn Boží má pro krádež, bití a jiné hříchy ruce probodeny. Hřích tvůj ho přivedl do hrobu. Nepolepšíš-li se, kam tě přivede hřích? Poslechni výčitek a povstaň k životu poctivému a vrať věc, naprav škodu a pohoršení. Kristus vstal slavný, vstaň k žití dobrému a budeš oslaven i ty. Tvůj napravený čin bude ti ke cti. „Zpovědi začne sláva tvá,“ řekl *Lacordaire*.

Prof. Dr. Jaroslav Beneš:

Křesťanská filosofie.

Díl II.

Stanovisko křesťanské filosofie ke skepticismu.

V minulém úvodním článku jsme poznali, co jest filosofie, a co rozumíme filosofií křesťanskou. Pozorovali jsme vznik a vývoj křesťanské filosofie a řekli jsme, že dnešním jejím úkolem je studovati hluboké pravdy obsažené v učení velikých křesťanských filosofů a jimi přispěti k správnému řešení problémů moderních.

Filosofie zabývá se především dvojím důležitým problémem: problémem poznání a problémem bytí. Zabývajíc se prvním problémem, filosofie se táže: co jest vlastně poznání, v čem záleží, podle kterých zákonů se řídí, a jaký jest jeho účel. Obírajíc se pak druhým problémem, totiž problémem bytí, filosofie hledá důvod a nejvyšší příčiny všeho jsoucna.

Všimněme si nejprve problému poznání. Naším nejbližším úkolem bude, probrati několik otázek, týkajících se tohoto problému.

Ptáme se především, jaký je účel našeho poznání. Z vlastní zkušenosti víme, že poznáním chceme dospěti k pravdě, a to k jisté pravdě. Tu se však naskytá otázka: Je možno, abychom alespoň v něčem nabyli plné jistoty? Ve všech dobách byli jednotliví filosofové, kteří hlásali nauku, podle níž člověku není možno dospěti nikdy k jakémukoliv poznání jistému. Veškeré naše poznání — podle těchto filosofů — je buď klamem nebo pouhou nejistou domněnkou. Tato nauka nazývá se *skepticismem*.

Skepticismus hlásali nebo aspoň svými na-

ukami cestu mu připravovali tito filosofové: Řecký filosof Herakleitos, jenž žil kolem roku 500. př. Kr. v řecké osadě Efesu na pobřeží Malé Asie. Učil, že všechny hmotné věci jsou podrobeny ustavičné změně, takže jakékoliv jisté poznání o nich jest nemožné. Také řečtí filosofové školy eleatské na Sicilii (v 6. a 5. stol. př. Kr.), totiž Parmenides, Zeno a Melissus, učili, že poznání našich smyslů je klamné. Rovněž řecký atomista Demokritos (v 5. stol. př. Kr.) učil, že poznání smyslové je klamné. Dále učili skepticismu v Řecku sofisté, jmenovitě Protagoras a Gorgias, kteří žili v 5. stol. př. Kr. Gorgias učil, — jak aspoň Sextus Empiricus praví, — že prostě nic neexistuje, a i kdyby něco existovalo, nemohli bychom toho poznati; i kdybychom však něco poznali, nemohli bychom o tom jiným nic říci. — Mezi dalšími skeptiky řeckými jest jmenovati zvláště Pyrrhona (ve 4. a 3. stol. př. Kr.), jehož následovali filosofové athenské Akademie v 3. a 2. stol. př. Kr. Z pozdějších skeptiků řeckých znám jest zvláště Sextus Empiricus v 2. stol. po Kr., jehož spisy, v nichž svou nauku podává, zůstaly nám dochovány. Mezi novějšími filosofy náleží mezi skeptiky: Michael de Montaigne (v 16. st.), Frant. Sanchez (v 17. stol.) a David Hume (v 18. stol.).

Co říci o nauce skepticismu? Výslovně připomínáme, že tu mluvíme o skepticismu úplném, všeobecném, podle něhož jakákoliv jistota lidského poznání je nemožná. Neboť to,

že v některých věcech nemůžeme dospět nebo aspoň často nedospíváme k úplné jistotě, je všem známo. Mluvíce tudíž o úplném skepticismu pravíme:

Především tato nauka hlásá něco, čeho nikdy nelze uskutečnit. Učí, že o všech věcech jest pochybovati. Každý však z vlastní zkušenosti ví, že jsou věci, o nichž pochybovati je nám prostě nemožno. Na př. nikdo přemýšlející sám o sobě nemůže pochybovati o své vlastní existenci. Mimo to filosof hlásající nauku skepticismu, sám si odporuje, a tím sám svou nauku vyvrací. Neboť učí, že jakékoliv jisté poznání jest nemožné. Při tom však předpokládá svou skeptickou nauku jakožto nauku jistou nebo aspoň nějak odůvodněnou. Tvrdí-li však, že jeho nauka je jistá nebo aspoň nějak odůvodněná, již tím přiznává, že sám má nějakou jistotu, totiž jistotu o tom, že jeho vlastní nauka je jistá nebo aspoň nějak odůvodněná. Předkládá-li však sám svou nauku jako naprosto neodůvodněnou, pak již tím sám svou nauku zamítá jakožto nauku naprosto neodůvodněnou.

Tvrdí-li tudíž skeptik o sobě, že nic jistého neví, a že o všech věcech pochybuje, sám si v tom odporuje, neboť svým tvrzením přiznává, že ví, že sám existuje, dále že ví, co to jest „vědět“ a „nevědět“, co to jest „jisté“ a „nejisté“. Sám tedy přiznává, že v některých věcech jistotu má.

Položme si nyní otázku: Je možno toho, kdo hlásá nauku úplného skepticismu, pře-

svědčiti o jeho omylu? Je mu možno dokázati, že se mýlí? Na to odpovídáme: Úplnému skeptiku není možno nic dokázati. Neboť jakýkoliv důkaz předpokládá nějakou jistou zásadu, z níž vychází a na níž staví. Proto tomu, kdo naprosto nic nechce připustiti, nelze nic dokazovati. Jednoho však lze přece dosáhnouti: je možno totiž úplného skeptika přivést aspoň k tomu, aby přiznal, že ve skutečnosti není úplným skeptikem a že nemůže, byť by i chtěl, o všech věcech pochybovati. Jestliže totiž skeptik pronese jen jediné slovo na obhajobu své nauky, již tím dokazuje, že není úplným skeptikem. Neboť svým slovem chce zajisté něco vyjádřiti. Tím však ukazuje, že to, co chce slovem vyjádřiti, rozlišuje od opaku toho, čili, že aspoň to ví jistě, že to, co chce říci, je něco jiného než opak toho. A tak dokazuje, že vlastně skutečným úplným skeptikem není a nemůže býti. Proto dí sv. Tomáš Aq., vykládaje logické spisy Aristotelovy, že jsou některé věci, o nichž lze pochybovati pouze ústy, nikdy však rozumem.

Proto je též poměrně málo filosofů, kteří by hlásali výslovně úplný skepticismus tak, jak jsme o něm promluvili. Zato však ve všech dobách bylo mnoho filosofů, kteří hlásali nauky, jež k úplnému skepticismu spějí svými důsledky. A právě z toho důvodu je nutno jasně ukázati omyly skepticismu, aby tím byly ukázány i omyly těch nauk, jež k úplnému skepticismu nutně vedou.

III. díl.

O správné metodě filosofické.

V poslední přednášce o křesťanské filosofii jsme ukázali, že nauka skeptická, která popírá jakoukoliv jistotu našeho poznání, sama sobě odporuje a tím sama se vyvrací. Z toho plyne, že, — třebaže naše poznání je omezené a nedokonalé, — přece je nám možno v mnohých věcech dospět k poznatkům naprosto jistým. Dnešním úkolem naším jest ukázati, čím nutno začít a jak třeba postupovati, chceme-li dospět k opravdové jistotě ve filosofii; jinými slovy: chceme dnes ukázati, jaká jest správná metoda filosofická. K tomu účelu jest nutno především vysvětliti, co rozumíme jistotou poznání, a čeho je k ní třeba.

Jistotou poznání rozumíme onen stav mysli, v němž člověk poznává a pevně přijímá něco jako pravdu bez obavy, že se mýlí. Jistota jest tedy vlastně subjektivní stav toho, kdo nějakou pravdu neochvějně přijímá.

Přece však musí míti jistota objektivní základ, o nějž se opírá; jinak by to byla jistota čistě subjektivní a illusorní. Objektivním základem jistoty poznání je objektivní evidence čili samozřejmost pravdy, kterou poznáváme. Jestliže na př. jsem jist, že dvakrát dvě jsou čtyři, plyne moje jistota z toho, že ona pravda: „dvakrát dvě jsou čtyři“ je mi samozřejmá.

Někdy však máme jistotu o nějaké pravdě, jež nám není sama sebou zřejmá, kterou však přece přijímáme s plnou jistotou proto, že nám ji dosvědčují svědkové, o jichž věrohodnosti jsme se plně přesvědčili. Jestliže na př. nerozumím sám nějakému těžkému matematickému příkladu, avšak výpočet jeho mi podává celá řada vynikajících matematiků, kteří nezávisle na sobě shodují se přesně v témž výsledku, přijímám onen výsledek s naprostou jistotou jako správný. Třebaže

totiž mi není evidentní samotný způsob vy-
počítání, přece je mi evidentní věrohodnost
matematiků, kteří mi za výsledek ručí, a pro
jejich autoritu mám plnou jistotu o správ-
nosti výpočtu. Taková jistota, která se ne-
opírá o samozřejmost samotné pravdy, ný-
brž o samozřejmost věrohodnosti svědků,
kteří pravdu dosvědčují, nazývá se jistotou
víry. Tato jistota víry závisí vždycky také na
mojí vůli, a jest tudíž vždy dobrovolná. Ne-
boť třebaže je mi evidentní věrohodnost
svědků, dosvědčujících onu pravdu, přece ne-
jsem nucen pravdy té přijmouti, poněvadž
ona sama mi evidentní není. Naproti tomu
přemýšlím-li o pravdě, jež sama sebou je mi
zřejmá, jsem nutně o ní přesvědčen. Osvětlím
to příkladem: Jestliže kdo dokonale rozumí
důkazu jsoucnosti boží, chápe jasně vše-
chny potřebné pojmy a má úplný přehled
celého myšlenkového postupu, tomu ta prav-
da je něčím samozřejmým, a proto je ne-
zbytně o ní přesvědčen. Naproti tomu ten,
kdo sice nechápe dokonale celého důkazu,
poznává však evidentně věrohodnost těch,
kteří mu ten důkaz jako pravdivý podávají,
může — avšak nemusí — pravdu onu jako
jistotu přijmouti; jistota jeho víry závisí
tudíž na jeho vůli.

Ptáme se nyní: Jak je nutno postupovati,
chceme-li ve filosofii a ve vědě vůbec dospěti
k poznatkům jistým? Byli a jsou filosofové,
kteří se domnívají, že k opravdové jistotě je
možno dojít jen tehdy, jestliže napřed od
veškeré jistoty odezíráme a nepřipustíme nic,
co by nebylo napřed dokázáno. Na to odpo-
vídáme: Tato metoda je nesprávná, ba ona
žádá něco nemožného. Především postup po-
dle té metody by vedl logicky k úplnému
skepticismu. Neboť, co znamená dokazovati?
Dokazovati znamená ze známých, jistých
pravd vyvozovati pravdu znovu. Každý dů-
kaz tudíž předpokládá již nějaké známé jisté
pravdy, z nichž pravda nová je vyvozována.
Avšak tyto předpokládané pravdy buď jsou
zřejmé samy sebou, takže nepotřebují býti
odjinud dokazovány, nebo byly samy doká-
zány z pravd jiných. Avšak také ony jiné

pravdy zase buď jsou samozřejmé, nebo jsou
vyvozeny z pravd jiných. A tak konečně mu-
síme dospěti k určitým pravdám, jež jsouce
samozřejmé, nejsou vyvozeny odjinud, ný-
brž naopak samy jsou základními pilíři veš-
kerého našeho dokazování. Proto ten, kdo by
těchto základních pravd nepřijímal, žádaje
aby i ony napřed byly dokázány, znemožnil
by jakýkoliv důkaz, bořil by veškerou jistotu
a nutně by upadl do skutečného skepticismu,
ježž jsme zamítli v poslední přednášce.

Ostatně důsledné provádění metody, podle
níž by bylo odezíráno od veškeré jistoty, je
ve skutečnosti nemožné. Neboť jakékoliv ba-
dání vědecké, — i jakákoliv pochybnost, —
předpokládá alespoň tři pravdy, od nichž o-
dezíráti nelze. Především předpokládá exi-
stenci myslící osoby; neboť přemýšlející, jsa
si vědom svého přemýšlení nebo svého po-
chybování, již tím je si vědom i své vlastní
existence. Se stejnou jistotou ví, že je rozdíl
mezi tím, co myslí a mezi opakem toho. Ko-
nečně jest si vědom, že jest schopen poznati
pravdu, neboť jinak by vůbec nemohl chá-
pati toho, o čem přemýšlí.

Ptáme se nyní: Jaká jest tedy správná me-
toda filosofická? Odpovídáme: Z toho, co
jsme právě řekl, plyne, že správná je ta me-
toda, která předpokládá, že jsme schopni po-
znati pravdu; avšak tím již také předpokládá,
že jest pravdou to, co naše mysl zřejmě jako
pravdu poznává. A z vlastní zkušenosti vši-
chni víme, že jsou pravdy, jež jsou nám beze
všeho dokazování tak zřejmé, že nikdo o nich
ve skutečnosti vážně nepochybuje. Takovými
pravdami jsou na př. tyto zásady: „Nic —
s téhož hlediska — nemůže zároveň býti a ne-
býti“, nebo „Dvě veličiny rovnající se třetí,
rovnají se navzájem“, nebo „Z ničeho nemů-
že nic povstati“, nebo „Celek je větší než
jeho část“. To jsou vesměs pravdy, jež jsou
tak zřejmé, že nemohou a nepotřebují býti
dokazovány. Správná metoda filosofická ne-
začíná tudíž pochybováním, nýbrž přirozenou
jistotou těchto základních zásad a na nich
pak dále staví.

JUDr. a ThDr. Břetislav Baloun:

O pravé výchově náboženské.

Byl to prorok moderního pessimismu,
Arthur Schopenhauer (1788—1860), který
popírá důsledně možnost výchovy a pokládá
za dětinství, myslíme-li, že by člověk vlivy
výchovy mohl býti doveden k tomu, aby změ-

nil své smýšlení a jednání, zdokonalil svou
vůli, rozšířil své schopnosti. Vůle je dokonalá,
vloha vrozená, a tím je vychovatel odsouzen
vlastně k úplné bezmoci: jakým je člověk
od přírody, takovým zůstane po celý život.

Proti tomuto ojedinělému zjevu můžeme uvést řadu vynikajících mužů, kteří tvrdí pravý opak a zdůrazňují se Schleiermachem všemocnost výchovy.

Sv. Jan Zlatoústý († 407) vysoce cenil význam křesťanských učitelů, kteří jsou nad malíře a sochaře, ježto tito pracují jen v mramoru a na plátně, oni pak o duši dětské.

Filosof Locke († 1704) uvádí, že sice někteří jsou i bez výchovy řádní lidé, ale ⁹/₁₀ potřebuje výchovy.

Filip Helvetius (1715—1771) v díle „De l'esprit“ (o duchu) i ve spise „De l'homme“ vyložil — třeba nesystematicky — své názory pedagogické a zdůrazňuje, že výchova zmůže všechno. Leibnitz prohlásil: „Svěřte mi výchovu a v méně než jednom století převrátím charakter Evropy“ — což ještě drastičtěji vyjádřil později Brougham (1778—1868) slovy: „Abeceda učitelova je mocnější než bajonet vojáků.“

Novější anglický paedagog Robert Owen (1771—1858) pronáší názor, že výchovou a náležitou úpravou společenského prostředí uděláme z dítěte člověka, jakého si přejeme, jako bychom dělali obuv a klobouky. Jemu se připisuje známý výrok: „Dejte mi tygra a já ho vychovám.“

Nastává otázka, od které doby má být počato s výchovou dítěte?

Maffeo Veggio (1406—1458), jenž k Vergilovi přibánil XIII. zpěv o smrti Aeneově, později mnich augustiánský, začíná dílo své „de liberorum educatione libri 6“, hned plozením, neboť výchova — což je myšlenka docela moderní — počíná se vlastně již před narozením dítěte. Jmenovitě je prý důležité, aby matky již v době těhotenství nepožívala pokrmů ostrých a dráždivých a ve své ložnici měla jen krásné a ušlechtilé obrazy a sochy.

Doporučuje se dále, aby matky byly zbožné a kojily samy své děti a nesvěřovaly jich kojným nestoudným, neboť jejich vlastnosti přenesou se na dítě. Maffio je proto, aby dítě větší nebylo strašeno pošetilými povídkami o strašidlech, za to však ať je častěji vedeno podívat se na popravu, aby vidělo, kam vede špatné chování. Podotýkám, že i jesuité vodívali děti pro výstrahu k popravám haeretiků, ne však k popravám pravověrných.

Zdá se, že z Maffea Veggia čerpal Konrad Bitschin, od r. 1433 písař městský v Kulmu, látku ke spisu „Labyrinthus vitae conjugalis“ o 9 knihách. Ten ve 4. knize „De prole et regimine filiorum“ (o potomstvu a ovládání dítek) šíří se důkladně o manželství a povinnostech manželských, zvláště o vzniku

ku dítěte tak podrobně a s takovou naivností, že nelze o tom mluvit.

Z Maffea Veggia čerpal látku i Komenský, který se též rozepisuje o výchově před i po porodu.

Rousseau žádá, aby matky samy děti kojily a je nezavinovaly. Totéž tvrdí český paedagog Frant. Bolemír Květ (1825—1864).

Náš Pavel Šulc (1828—92), který ve své „Paedagogice všeobecné čili navedení, jak sluší se dítky rozumně vychovávat“, probírá velmi podrobně vychování již před narozením dítěte, velmi důtklivě radí, aby matky své dítky samy kojily a nesvěřovaly jich kojným, které v ně vstípi své vášně i náklonnost a často i venerické jedy, takže místo kojných by raději jako menší zlo připustil umělou výživu mlékem a polévkami.

Pro krátkost času nebudu mluvit o výchově dítěte v rodině a přistupuji k náboženské a mravní výchově dětí na škole obecné.

Vyučování náboženství na školách elementárních jsou věnovány 2 hodiny týdně. Vyučuje zpravidla kněz. Jakou způsobilostí má se vyznačovat katolický kněz, aby pastorece jeho nesla hojné a požehnané ovoce, o tom obšírně jedná každá pastorálka. Vedle způsobilosti nadpřirozené požaduje se na knězi způsobilost přirozená, kterou rozmnožuje kněz, prospívá-li ustavičně ve svatosti a v učenosti. Co se týká svatosti, je základem jejím víra; k té se druží pokora a sebezápor. U víře tedy a církevním duchu, v pokoře a sebezáporu záleží podstata kněžské svatosti.

Tato svatost projevuje se ctnostným, čistým, mravním životem; a takového příkladného života má být kněz vyučující ve škole náboženství, nemá-li náboženská výchova doznati újmy. Jsouť děti, abych užil slov Komenského, jako opičátka, která učitele ve všem mimoděk napodobují. Kněze stále pozorují, na něm takoruka visí, vše jsou ochotny konati, vidí-li, že kněz sám to koná. S paedagogem Kristianem Salzmonem jako by volaly ke knězi: „Faciam, mi papule, si te idem facientem prius videro.“ (Učiním, můj tatíčku, užřím-li, že ty dříve totéž konáš.) Podotýkám, že učeností, čistotou a svatostí povyšuje se duchovní pastýř i v očích protivníků nad obecný zástup, slovo jeho přijímají všichni s důvěrou, všeliká jeho práce zdá se světější a platnější. Čím více to platí vzhledem ke školním dětem!

Již největší římský paedagog Marcus Fabius Quintilianus (38—98) píše, že podmínkou zdatu školy je řádný učitel, který spojuje život mravně bezúhonný s důkladným věděním.

Podobně smýšlí pietista Franke, který mezi prostředky výchovy uvádí především vzor a příklad učitelův. Podle Erasma a Wimpfelinga má býti učitel mravního charakteru. Kristian Harnisch († 1864) akcentuje při osobě mravné a křesťanské smýšlení. —

Vedle příkladného života musí kněz dětkám projevovati otcovskou lásku, ovšem spojenou s mírnou přísností. Právem píše katolický paedagog Bernhard Overberg (1754—1826), že kněz je duchovním otcem dětí svěřených. Děti laskavého kněze milují, ze školy vyprovázejí a přichylnost k osobě přenášejí na předmět, na výuku náboženskou. Naplňuje to zajisté kněze radostí a uklidňuje jeho svědomí, ujišťují-li ho bez dotazu dětky, že ze všech předmětů učebných mají nejraději náboženství a že by je chtěly mít každý den. — Na farní osadu přišel nový duchovní pastýř, kterého si dětky záhy oblíbily. Jak jedna matka vykládala, její 13letý syn, jakmile ráno otevřel oči, volal jednoho dne z postele: „Sláva, nazdar, dnes bude ve škole náboženství.“ Taková epizoda mluví více než dlouhé výklady a ukazuje, že takový kněz je ve škole na svém místě.

Pravil jsem, že otcovská láska má býti spojena s mírnou přísností. Děti jsou různých letor. Některé jsou poslušny na slovo, jiným stačí vážný pohled, ale jsou v každé snad třídě 2—3 děti tak těkavé, že i nejpoutavější výklad je neudrží při trvalé pozornosti. Tu mírná kázeň nepomáhá a třeba sáhnouti k ostřejším prostředkům. —

V dobách minulých bývala ve škole tuhá kázeň. Již starý Menander ne neprávem napsal: „Člověk netrestaný není vychován.“ Také v Písmě sv. St. zákona na mnohých místech doporučují se bití opět a opět jako jediný a neklamný prostředek výchovný. „Kdo zdržuje metlu svou, nenávidí syna svého, ale kdož ho miluje, za času ho tresce.“ (Přísl. 13, 24.) „Tresci syna svého i přineset odpočinutí a způsobí rozkoš duši tvé“ (ib. 29, 17). „Nebo koho miluje Hospodin, toho tresce a to jako otec syna, ježž sobě libuje“ (ib. 3, 12). Proto také veleknězi Helimu se vytýká, že nedověda trestati synů, vychoval je špatně. — Důkladně jsou bití žáci v Číně, kde slovo kiao = učiti, píše se tak, že se namaluje ruka, držící hůl. Naproti tomu v Indii nejtěžší trest pro žáka je polití studenou vodou. Ve středověku byla kázeň velmi přísná: posty, karcery a bití byly na denním pořádku a za každou maličkost. Na obrazech ze školního života vždy vypodobněn učitel s holí nebo metlou v ruce. Není bez významu, že latinská učebnice biskupa Rotheria ze století desátého měla významný titul: „Para dorsum“ (příprav

mi hřbet), která nahrazena později Doktrínalem Alexandra de villa Dei a tato po 300 létech od Murnelia knihou: „Pappa puero-rum usui et esui accomodata“ (kašička k užítíku a pokrmu hochů upravená). Tělesně bývali trestáni přísně i urození princové. Na jednom obraze drží nad sv. Václavem vychovatel hůl. Císař Rudolf II. býval tělesně, jak píše jeho osobní lékař, tak trestán, že až tělo krvácelo. Rovněž císař Maxmilian v mladém věku býval důkladně bit. Erasmus Rotterodamský, máje na mysli slova Quintilianova: „Maxima debetur puero reverentia“, zavrhoval spílání a bití ve škole. Takové učitele posílá ke pluhu, aby hromovým hlasem zastrašovali voly a osly, zove je řezníky a soudci v jedné osobě. Anglický paedagog Richard Mulcaster (1533—1611) je proti Aschamovi pro tělesné tresty. Jeden políček v pravý čas ušetří prý deset kázání. Nejlépe by bylo, vyvěsiti seznam provinilců ve třídě a hned u každého připojiti taxu, kolik ran vinník metlou dostane. Šimon Lomnický z Budče (1552—1622), příjímím Žebrák, odchovanec Jesuitů, vydal spis „Řápek dětinský aneb čisté a krátké naučení, jak by pobožné a křesťanské dětky k svým rodičům se chovati, jich šanovati a náležitě je ctíti měly.“ Lomnický varuje rodičů, aby nesvěřovali dítěte „těm některým solfantům, střestěným bachantům, krčemným tulákům, kterým tesknost je ve škole dlouho seděti, neb přivykli mezi panny s cytaříčkou choditi“ a kteří „děti straší, bijí, tepou, mrskají, šlohaají, že potom žádné chuti choditi do školy nemají.“ Sám však Lomnický je pro tělesné tresty: „Jsou-li synové zlí, svévolní, rozpustilí, nezbední, bezbožní a laskavé napomínání při nich nic platno není, tedy s obvyklou metličkou neškodí jim k zachuli a k zadní Indii přihlídnouti a dobře ji pošpikovati.“ Český matematik a hvězdář Martin Bacháček z Naurměřic (1540—1612) byl pro mírné užívání trestů: „Metličkou mladým dětkám kosti se nepolámají, toliko když se při tom střídmost zachovává.“ Kancléř pařížské university Gerson (1363—1429) doporučuje učitelům především trpělivost, neboť žáky spíše laskavostí než trestem získati lze (*blanditiis magis quam terroribus capiuntur*). Děti zajisté jsou podobny útlým kvítkům, jichž třeba chrániti před zhoubnými vlivy, pročez učitel nebudíž hněvivý a neužívej tělesných trestů, za to opatruj žáky před četbou laxivních děl, zvláště poetických. Jesuité místo trestů budili po příkladu Quintiliana u žáků ctižádost a jen výjimečně připouštěli bití, nejvýše 6 ran. —

Než k věci! Vedle vzorného života a otcovské lásky, spojené s mírnou přísností žá-

dáme na knězi, aby své povinnosti ve škole řádně konal. Příčinnivý a svědomitý kněz sám se pozastavuje nad tím, co látky při omezeném počtu vyučovacích hodin ve škole probral a dětem v paměť a do srdce vštípl. Musíme odsouditi ty kněze, kteří z pouhého pohodlí a ježto jsou za hodiny málo honorováni, náboženské vyučování úmyslně zanedbávají a výuku ledabyly odbývají. To nejsou pastýři, nýbrž nájemníci (Jan 10, 13), kterým jde o vše možné, jen ne o spásu duší svěřených. Třeba míti na paměti stále slova dekretu, jímž jsou knězi v duch. správě ustanovováni: „*religiosae institutioni iuventutis maxima, qua poteris diligentia iucumbat!*“ Vávra v Dějinách města Kolína (r. 1879, I. díl, 194), zmiňuje se o nedbalém bakaláři a zároveň knězi Václavu Knobeliovi Čáslavském, který vyučování ve škole kolínské zanedbával, omlouvaje se, že chodí do Kutné Hory cvičiti se v kázání. Zatím však chodíval s povětrnými ženskými po tancích a posvíceních. Když pak nemoc projevila se mu na čele, kolínští bojíce se nákazy, trhali děti od školy. Konečně na rozkaz konšelů bakalář od bradýře vyšetřen a od školy vypuzen jest.

Účelem náboženské výuky ve škole jest, nauku křesťanskou tak dětem předkládati a vštěpovati, aby se v nich budil a pěstil křesťanský život, který cílí ke věčné spáse. Dosažení tohoto účelu závisí na dvojím: 1. aby dívky nauku křesťanskou jakožto pravidlo křesťanského života dostatečně poznávaly, ve víře utvrzovány byly (stránka poučná) a 2. aby tuto nauku srdcem a svobodnou vůlí objalý a tak k živé víře a účinné lásce křesťanské směřovaly (stránka vzdělávací, paraenetická).

V prvním případě kněz, používaje většinou metody akroametiké — sokratická pro náboženství hodí se nejméně — stále vykládá a předmět odůvodňuje. Ve druhém případě směřuje působení kněze k tomu, aby dívky byly nakloněny k činnému milování dobra nebo nenávidění zla, in specie: aby určité přikázání zachovávaly, určitou povinnost plnily, určitého prostředku milosti nebo spásy náležitě užívaly nebo určitého hříchu se varovaly, nějakého mravního nebezpečí, příčiny nebo podnětu ke hříchu se vystříhaly, nějaké převrácenosti se odřekly.

Řádná výuka nábožensko-mravní je v zájmu rodičů dětí. Kdy pak se mohou rodiče nadíti, že jim děti jejich budou ke cti a chloubě? Jen tehdy, budou-li utvrzeny v lásce a bázni Boží. Když budou nabádány k řádnému plnění náboženských povinností k Bohu, mohou rodiče doufat, že se i k nim vděčně jednou zachovají a, pokud možno, péči a lás-

ku odplatí. Nebudou-li však plniti první tři přikázání desatera, stěží budou plniti čtvrté přikázání, neboť kdo si Boha neváží, nebude si vážit ani rodičů. Proto rodiče musí veškerou váhu k tomu cíliti, aby náboženství nejen bylo vyučováno, nýbrž, aby celá výchova dětí vesele nesla se duchem nábožensko-mravním.

Výuka náboženská je i v zájmu dětí samých. I dítě má svá práva. Jako má právo, aby jeho schopnosti: paměť, obrazotvornost, rozum a vůle byly pěstěny, tak má i právo a nárok, aby i víra, naděje a láska, t. j. nadpřirozené ctnosti, které v jeho duši byly vlitý na křtu sv., byly vzdělány a živeny, nikdy však opomíjeny a dokonce i ubíjeny. Dítě konečně má také zlé náklonnosti a slabosti, jež je mu přemáhati. Aby si v tomto boji vedlo statečně a vytrvale, k tomu nestačí laická morálka, nýbrž je potřebí síly, a milosti nadpřirozené, které čerpá z víry katolické. Sám moderní paedagog Friedrich Förster (nar. 1869), docent moderní paedagogiky v Zurüchu, akcentuje, že nelze náboženství nahraditi morálkou čili mravověda bez dogmatiky je domem bez základu. Připomínám, že Förster mylně je pokládán někdy za katolíka, jindy za konvertitu. Jsa synem berlínského astronoma, je lutherán, který sám se přiznává, že v mladých létech býval nevěrcem, ale později důkladným studiem dospěl zase k náboženství. Katolickým kněžím činívá ze svého oboru přednášky. —

Na obecné škole vyučuje se dějům biblickým a katechismu.

Podle koryfeá reformace Filipa Melanchtona (1497—1560), který vydal první řeckou mluvnici v Německu a psal 700 děl z oboru theologie, filosofie, filologie a práv, memořování katechismu a čtení bible je teprve vynálezem reformace. Před tím, jak jsem výše uvedl, učilo se ve školách jen modlitbám a vyznání víry. Knihou učebnou na školách katolických býval v Německu a u nás katechismus Canisiův, vydaný po prvé k rozkazu císaře Ferdinanda I. pod titulem „*Summa doctrinae et institutionis christianae*“. Sem tam četla se a vykládala bible.

Paedagog František Diesterweg (1790—1866) zavrhoval katechismus, jehož abstraktní poučky jsou dítěti nesrozumitelný a nedotýkají se vůbec jeho citu. Za to chtěl, aby základem školního učení náboženství, v němž on viděl „centrum všeho školního života“, byla vypravování z bible, z nichž by se vyvozovaly mravněnáboženské poučky, v stručné formě pak memořovaly a aplikovaly na život dětí samých. Takové náboženství mohlo by býti společno všem dětem bez rozdílu vyznání a buditi tedy v nich ideu tolerance.

Náš, jinak výborný paedagog Pavel Šulc (1828—1892), ve spise výše citovaném radí vůbec odstraniti memorování katechismu, z bible pak aby se vypustila leckterá místa závadná, neboť „co je nám po těch starých židovských škvárech“. Jinak opakuje, což již vyslovil Diesterweg. Ellen Keyová (nar. 1849) vyslovuje se ostře o dnešním učení náboženství na základě katechismu a bible, zvouc je nejvíce znemravňujícím (?) činitelem dnešní výchovy. (Viz spisek Století dítěte.)

Přístupme k vyučování biblickým dějům. Mají-li děje biblické buditi v dítkách živou víru, naklónovati vůli ke konání dobra a k varování se zla, jakož i zušlechťiti srdce buzením náboženských affektů, nestačí, aby učící kněz pouze svými slovy jednotlivé příběhy vykládal. Je nutno nejen věcně, ale i *slohově* držeti se předepsané knihy Panholzer-Podlaha. Doporučí se též čísti Písmo sv. a tak si osvojití mluvu biblickou. Mluva biblická je výrazem pravé zbožnosti, srdečnosti a dojemnosti. Ona vtiskuje výkladům onen ráz velebnosti, který mocně a příjemně působí na obraznost člověka. Mluva biblická dýše zvláštním půvabem, vyniká při vši prostotě neobyčejnou živostí a orientálním koloritem, je plna něžných a rázovitých rčení a obrátů. Podobá se motýlu nádherných barev, jenž sluní se na vonné květině. Setřete motýlu jemný prášek s křídel, — motýl zůstane motýlem, ale zač stojí. Jest známo, že Karel Havlíček mistrem slohu stal se jen čtením Písma sv. Osvojíte-li si širokou, epickou mluvu biblickou, podíváte se, jaký zájem pro své výklady u dětí vzbudíte! Vykládá-li kněz příběhy téměř doslovně a přednáší-li přímé řeči, jak jsou ve knize uvedeny, visí děti knězi dobře připravenému takoruka na rtech, ve třídě rozhostí se mnohdy posvátné, hrobové ticho a při dojemných dějích jako o Jóbovi, Josefu Egyptském, o umučení Páně děti jemnějších povah slzí. Když jsem mluvil v I. třídě o 7 slovech Pána Ježíše na kříži, dal se najednou jeden hoch, který jinak byl značný neposeda, do křečovitého pláče. Táže se: „Proč pláčeš?“ Po chvíli teprve vynutil ze sebe přerývavě: „Mně je Pána Ježíše líto.“ Že sám seté při výkladu bible padá na úrodnou půdu, pozná kněz nejlépe mimo jiné i ze žadonění dítek, aby ve výkladu pokračoval, že není hodina ještě u konce.

Je-li kněz na vypravování děje biblického dobře připraven, působí děj mocně nejen na rozum, ale i na vůli a srdce dítek, a není potřeba ani časem aplikace. Děti samy vycítí z děje, co je dobré a ctnost a co je zlé, hřích. Vykládal jsem ve spojených třídách I. a II. o ženě Putifarově. Zdůraznil jsem, že Puti-

farka vinila Josefa ze hříchu, kterého on nespáchal, že lhala. Josef byl hodný, ale Putifarcka špatná. Tu povstane z I. tř. dívka a praví: „Naše maminka také lže.“ Přivedla mne do rozpaků: „Co tě to napadá, tvá maminka nelže,“ odvětil jsem jí. „Ba jo“ — vece dívka — „ona říká, že se půjde utopit a ještě to neudělala ani jednou.“ Zde dítě, ač pojem lži nebyl vykládán, z vypravování samo si vyvodilo, co je lež.

Applikace, je-li k vypravování připojena, musí ze slov biblických vyplývati; jen tak je účinná. Dále musí býti vřelá, praktická a srdečně dojemná. Živosti nabývá aplikace, uvede-li kněz prostředky a způsoby, kterak by bylo možno vykonati to, co se zde uvádí a na srdce klade.

Dobré jest z vypravovaného děje vyvoditi věroučné a mravoučné poučky týmiž slovy, jak jsou uvedeny v katechismu. Takovým způsobem shledají se děti při výuce katechismu s mnohými známými pravdami, což jim usnadní vnímání a memorování jinak dosti obtížného katechismového učiva. Ostatně bible Podlahova po každém příběhu vedle předobrazů uvádí takové poučky.

Petrus ab Aliaco (1350—1420), doktor pařížský, který vedle Marsiglia z Padovy († 1343) a Viléma z Occamu († 1347) usiloval o mravní obrození kněžstva a reformu církve v hlavě a údech v duchu evangelia, s neobyčejnou otevřeností káral na synodě v Amiensu kněze pro jejich trestuhodnou nedbalost při vyučování a v duchovní správě. Kněží prý nekonají svých povinností, nechtějí se líbiti Bohu svou duší, nýbrž lidem svým zevnějškem, vonným šatem, přiléhavou obuví, pálenými vlasy a lesklými prsteny. Kněží mají sýpek, sklepy a zásobárny jako statkáři; domů, beden, skříní, i služebnictva jako kupci; divadelních šatů, knížecí nádhery, zlata na sedlech, úzdách a ostruhách jako rytíři; měkkých polštářů, vybraného náradí, přepychu v jídlech a nápojích jako ženy. A přece prý nepracují jako venkované, nenamáhají se na cestách jako obchodníci, nebojují jako rytíři a nejsou ctnostni jako ženy. Mezi všemi stavy oni jediní jsou stavem neslušným, jsouce poskvrněni od hlavy až k patě a podléhající všem křehkostem těla. — Dnes kněží takových mravů, tak světáckého ducha nemáme a tací by ve škole a v duchovní správě ničeho nepořídili.

Ve vyšších třídách obecné školy je učebním předmětem v náboženství střední katechismus. Proti katechismu je mnoho stesků. Jedněm je příliš obšírný, jiným příliš abstraktní, samá definice, samý nezáživný výměr. Proto je prý potřeba katechismu nového.

Připomínám, že dosud kněžstvo nebylo se žádným katechismem spokojeno. Když před léty vyšel katechismus rakouských biskupů, nyní předepsaný, chválil tehdy prof. Dvořák jeho přednosti a pokrok proti dřívějšímu ve školách užívanému. Po převratu odhazovali mnozí stávající katechismus, který prý se hodí pro theolgy a ne pro děti, a zaváděli buď katechismus katechetů, Malého katolíka a nebo snad i jiné učebnice, každý podle své chuti a vkusu. Byla to taková anarchie a děti rodičů stěhovavých, když přišly do jiné školy, vidouce u dětí jiný katechismus než měly ony, hlásily katechetovi, že mají „jiné náboženství“. Bylo proto na čase a zcela místné, když církevní vrchnost nařídila k vůli uniformitě užívatí zase jen katechismu rakouských biskupů.

Co se týká obšírnosti katechismu, třeba uvážiti, že to není učebnice pro jeden rok, nýbrž pro delší dobu. Ale za $1\frac{1}{4}$ — $1\frac{1}{2}$ roku lze katechismus vyložit celý. Než vyjde dítě ze školy, slyší látku v katechismu uloženou 2—3krát. Dále nezapomínejme, že náboženství je také systémem filosofickým, který vedle rozumu opírá se též a hlavně o zjevení. A je přece známo, že vědy filosofické jsou duchové, abstraktní, a tudíž nejtěžší. Proto tak zvaného „lehkého“ katechismu sotva se dočkáme. A čím bude stručnější, tím bude těžší a nezáživnější, a tím méně budou děti z náboženství katolického znáti. „Malý katolík“ je kniha velmi stručná. A ovoce výuky podle něho bylo, že děti z V. tř. nevěděly, kolik je svátostí, — ač byly mezi nimi děti nadané a pilné.

Souhlasím, že je v katechismu mnoho definic. Ale to nás nesmí odstrašovati. V knize musí býti k vůli úplnosti a přehledu uvedeny definice, výměry na př. ctností. Ale na dětech není možno žádati slovní znění definic, které bývají i pro katechetu často obtížné. Stačí snad, ukáže-li učitel na příkladech pokud možno biblických, kdo je na př. pokorný, křesťansky statečný, spravedlivý. Ovšem je nezbytno, aby dítě přehledně vyjmenovalo na př. 3 božské ctnosti, 4 ctnosti hlavní, čili základní.

Těm, kteří jsou odpůrci katechismové abstraktnosti, připomínám, že ani Karel Havlíček nebyl přítelem věcí abstraktních. Docent filosofie Fr. Čupr (1825—1864), propagoval u nás filosofii Herbartovu a psal díla svá německy. Narážejí na titul spisu Čuprova, vykládá Havlíček, že Čuprovo „Seiendes“ (ens) nemá žádné tělo. Žádnou hlavu, žádné oči, žádný nos, žádné uši, žádnou hubu, žádný žaludek, žádné oudy, žádné části, žádné vlastnosti: toto Seiendes nemůže se prý ani viděti,

ani slyšeti, ani makati, ani čichati, anižto chutí pozorovati, nýbrž se chápe toliko čistou a nepokaženou vírou v Herbarta.

Výukou katechismu mají se předně rozmnožovati náboženské vědomosti dětí, k nimž základ položila již bible. K tomu cíli je potřebí jednotlivé pravdy srozumitelným a zajímavým způsobem vyložití. S úspěchem lze použítí výborného „Výkladu katechismu“ od Dra Podlahy. Také Spiragův „Lidový katechismus“ koná dobré služby.

Byl to filosof anglický Hume, který pochoval všemohoucnost rozumu. Rousseau pak ukázal, že i cit člověka tvoří důležitou složku, která musí býti rovněž vzdělávána. Totéž platí o vůli lidské. Aby při vyučování katechismu vedle rozumu i citová a volná stránka byla u dítěte pěstována, dokládá katecheta jednotlivé pravdy náboženské příklady z Písma sv. I když jsou z velké části již dětem známy, přece působí znovu mocně na srdce, budí v dětech ctnost víry, naděje, lásky, poslušnosti, pokory, statečnosti, spravedlnosti, trpělivosti a jiné ctnosti, nakloňují dále vůli ke konání dobra a k vystříhání se zla. Všude není možno použití příkladů z bible. Tu je vhodno voliti příklady ze života Svatých, po případě vzíti útočiště ke Sbírce příkladů prof. Frant. Spiraga. Tyto poslední jsou příhodné zvláště při nauce o Svátostech, neboť příběhů z Písma sv. na důkaz pravd pro tento oddíl katechismu téměř není.

Učitel náboženství neopomene po výkladu jednotlivých pravd učiniti přiměřenou aplikaci, jejíž účinnost zvýší vhodným buzením affektů. Připomínej dětem často Prozřetelnost Boží, Jeho dobrotu a shovívavost, mocnost a hojnost Jeho milosti. Často předkládej, že Bůh nežádá od nás více, než je nám možno, a ježto je věrný, jistě dá milost, kterou slibuje. Předváděj život, bojování a vítězství svatých. Upozorni na krátkost bojů ve vzdejší životě a na hojnost odplaty nehynoucí. Připomínej, že třeba pěstiti sebezápor a trpělivost. Ukaž na příkladech, že sloužití světu také nelze bez obtíží, bez obětí velikých, ano že tato služba ukládá člověku více obětí, než Bůh sám a svatý zákon Jeho. Zdůrazni, že Pán Ježíš přišel na svět chudý. Chudí byli i rodiče Jeho. Ale rodina nazaretská při vši chudobě byla spokojena a šťastna, neboť své štěstí hledala ve spojení s Bohem, v plnění Jeho přikázání. Herodes král naproti tomu měl všeho hojnost, ale šťasten nebyl. Žil ve stálém strachu, aby nepřišel o trůn, dal zabítí vlastního syna Antipatra a při všem bohatství za živa žrali ho červi, takže ve velikých bolestech zemřel. Třeba bojovati stále proti největším nepřátelům spásy: tělu, svě-

tu a ďáblu a následovati ve všem zářný vzor Krista, P. Marie a svatých.

Anglický paedagog Alexander Bain (1818 až 1903) praví, že cvičiti paměť je hlavní a nejvyšší otázkou výchovnou, se kterou také souvisí cvičení ostatních duševních sil, obrazotvornosti, citů a pod. Paměť se výborně cvičí memorováním katechismového učiva. Kdo zavrhuje jakékoli memorování, ničemu nenaučí. Nemyslím memorování bezduché, nýbrž třeba je každou poučku vyložití a ozřejmiti, tak, aby jí dítě rozumělo. Proti bezduchému memorování, ježto se jím jen zatěžuje paměť na úkor soudnosti, vyslovil se ostře francouzský paedagog de Montaigne, který píše, že učenci znají zpaměti celého Golena, ale nemocnému naprosto nerozumějí; oddeklamují všechny zákony zpaměti, ale nerozřeší jediné rozepře. Dovedeme prý ctnost skloňovati, ale ne milovati. Podobného názoru je i učený Thomassius, zakladatel university v Halle, jenž dí: „Lot soudnosti (iudicii) je lepší než libra paměti (memoriae). Nepřímo je proti přílišnému memorování, přecpávání paměti, i největší filosof 19. století Herbert Spencer, jenž praví: „Nezáleží tak na kvantum (množství) vědění, jako na síle vůle.“ S ním souhlasí Rus Alexander Hercen. Proti těmto názorům třeba uvést toto: Nesmíme zapomínati, že zásada Basedowa († 1790), Komenského, Pestalozziho a jiných, že prý se má učití hravě a zajímavě, je dnes překonaným stanoviskem. Dítě musí se namáhati, musí pracovati duševně, aby potřebných vědomostí nabylo. Již Em. Kant napsal: „Dítě třeba učití pracovat, neboť člověk je jediný živočich, jenž musí pracovati, a nejlepší odpočinek je odpočinek po práci.“ Největší paedagog doby, nejnovější prof. Paulsen mezi třemi kardinálními zásadami paedagogiky uvádí tuto: „Nauč se pracovati!“ Také prof. Masaryk ostře se vyslovil proti moderní teorii, že by se dítě mělo všemu učití hravě. Učení není hrou, nesmí býti hrou, nýbrž prací, jejíž rozdíl ode hry musí vysvitnouti i nejmenším dětem. — Z toho patrně, že děti musí si rozum cvičiti memorováním vyložených náboženských pravd. Není třeba probrati za hodinu mnoho látky, ale je žádoucí, aby děti memorováním si ji osvojily.

Všechno, čemu se člověk naučil, časem se zapomíná, vstupuje do podvědomí. Také naučené pravdy náboženské jsou podrobeny týmž psychologickým zákonům. Proto je nutno vštípití dětem nejhlavnější pravdy náboženské v paměť tak dokonale, aby si je — aspoň obsahově — co nejdéle pamatovaly pro život. Dítka, které po vyjití ze školy navště-

vují pilně nedělní a sváteční služby Boží, slyšením kázání oživí zase v sobě pravdy, které jim ve škole byly vštípeny. Pravdy uložené v podvědomí vystupují zase více méně nad hladinu duše.

K vůli snadnějšímu pamatování si náboženských pravd odříkával jsem s dětmi sborově na počátku každé hodiny následující pravdy: *Ony* potřebné *necessitate* *medii* et *praecepti*, *patero* přikázání církevních, 7 svátostí, 7 darů Ducha sv., 7 hlavních hříchů proti Duchu sv., 4 hříchů do nebe volajících, 3 božské ctnosti, 4 ctnosti hlavní, 8 blahoslavenství, hlavní dobré skutky, tělesné a duchovní skutky milosrdenství, 3 evangelické rady, 4 poslední věci člověka. Arciť neučil jsem těm pravdám najednou, nýbrž přibíral je postupně, jak jsme k nim při systematickém vyučování došli. Děti rády ty pravdy odříkávají, tím je memorují a zajisté si je časem dobře zapamatují. — Druhou a třetí třídu učil jsem společně a připravoval dítka k přijetí sv. svátostí. Formule zpovědní podle katechismu připojovali jsme k modlitbě před i po vyučování. Tak se jim dítka bezvadně naučily a s takovým zápalem a mocným hlasem je přednášely, že se mi otrásaly až ušní bubínky.

Co se týká otázky, podle jakých paedagogických, najmě methodických pravidel a zásad, má se vyučovati vůbec, v tom nejsou paedagogové při vši moudrosti jednotni. Ve Francii byla do nedávna paedagogika v takovém úpadku a opovržení, že kdo byl v tomto oboru literárně činný, byl předmětem satyrických úsměšků. K vyučování prý stačí trochu talentu a šikovnosti — nic více. Nejlepší z předchůdců Komenského Wolfgang Ratke (1571—1635), latinsky Ratichius, svou výbornou vyučovací metodu úzkostlivě tajil. Přesto jeho výchovné zásady na základě jeho spisů od Waltera a jiných přátel byly formulovány v těchto krátkých latinských větách: 1. *Omnia praevis precibus* — všechno počínej modlitbou; neboť i Ratkeovi bylo náboženství oním koncentračním bodem, kolem něhož mělo se kupiti všechno učení. 2. *Iuxta methodum naturae omnia*: všechno vyučování postupujž cestou přirozenou od známého k neznámému, od konkrétního k abstraktnímu, od jednoduchého k složitějšímu, od empyrického ku theoretickému, v čem souhlasí s Ratkem filosof Spencer. 3. *Nonnisi unum uno tempore* — osvoj si jednu věc v jednom čase, než přistoupíš k druhé. 4. *Idque crebro* — tu jedinou věc opakuj opětně, neboť *repetitio est mater studiorum*. 5. *Omnia primum lingua vernacula* — všem předmětům uč se nejprve jazykem mateř-

ským, aby žák byl nucen obírat se jen věcí samou, ne slovným výrazem. Tato zásada za dnešní doby, kdy není ve školách vševládoucí latiny, je nepraktická. 6. Absque coactione omnia — beze všeho donucování i trestů, zvláště bití, jež jen podněcuje mládež proti určení. 7. Omnia ad harmoniam — ve všech řečech, vědách i uměních má býti souhlas a jednota. 8. Ne modum ultra rem — nejprv podati věc, pak teprve podati její přívlastky a accidente. 9. Per inductionem et experimentum omnia — vše cestou zkušenosti a indukce, ne autority. Také při vyučování náboženství lze podle těchto zásad s úspěchem postupovati vyjma zásadu poslední, neboť náboženské pravdy opírají se v první řadě o autoritu Boží a církve.

Jak jsem výše již uvedl, je účelem všeho náboženského učení, aby děti podle víry žily a tak věčné spásy došly. Nestačí tudíž pouze známost náboženských pravd si osvojit a jimi své srdce zušlechtiti, nýbrž je nutno předepsaných prostředků spásy užívat. Takovými prostředky jsou hlavně: I. přijímání sv. svátostí, II. častá přítomnost při mši sv., III. modlitba v širším smyslu.

Ad I. Děti přijímají sv. svátosti třikrát do roka. Aby je přijaly hodně, je záhodno vždy před tím učením o nejsv. Svátosti a o svátosti pokání s nimi zopakovati. Jdou-li po prvé k sv. zpovědi a přijímání, buďtež o těchto svátostech řádně poučeny, zvláště o jejich účincích a podmínkách hodného přijetí. V kostele buď k primokomunikantům učiněna vřelá promluva. Dojmy s prvním sv. přijímáním spojené jsou nezapomenutelné. Dívky ať se dostaví do chrámu Páně pokud možno v bílých šatech, s věnci na hlavách, hoši s bílou stuhou, táhnoucí se přes rameno napříč k boku. Slavnostní náladu u dítek zvyšuje jednak přítomnost jejich matek, jednak udílení větších obrázků jakožto upomínky na první sv. přijímání. Děti buďtež vybídnuty, aby obraz daly si zarámovat, neboť tak budou mít upomínku na nejkrásnější chvíli ve svém životě stále před očima. Obrázky náboženské jsou výborným prostředkem výchovným. Již Joanne Domici (1357—1419) přeje si, aby dětem byly ukazovány obrázky Panny Marie s Jezulátkem, držícím ptáka nebo jablko, po případě prý by se hodil obraz P. Marie, jak vyšívá, a obraz Ježíška, jak kreslí.

Horlivý kněz se nespokojí tím, aby děti 3krát do roka přijímaly sv. svátosti. Vybídne je, aby chodily dobrovolně i mimořádně ke sv. zpovědi a sv. přijímání, aby získaly tak co nejvíce milostí těmito svátostmi udílených, ve ctnostech stále prospívaly a tak Bo-

hu se líbily. Zvyknouti děti často přijímati sv. svátostí, nebudou ani po vystoupení ze školy této nejpřednější povinnosti křesťanské opomíjeti a budou podle vštípené víry též žíti, což je nejlepším úspěchem, ano korunou zdárného působení ve škole.

Ad II. Poněvadž mše sv. je dokonalou obětí pocty, chvály a díků, je vrcholem katolické bohoslužby. Pro neskončenou velebnost a důstojnost Syna Božího, který je ve mši sv. zároveň knězem i obětí, je mše sv. nejbezpečnější zárukou, že dosáhneme pokoje a milosti u Boha. Proto je obětí smírnou i prosebnou — eucharistia, zdroj požehnání a milosti pro živé i pro mrtvé.

Ve mši sv. soustřeďují se všechna tajemství života a vykupitelského díla Kristova. A ježto se ve mši sv. zvláště představuje dokonání vykupitelského díla na kříži, je mše sv. střed a duše veškeré bohoslužby.

Mše sv. má veliký význam pro křesťanskou ctnost a dokonalost. Jestliť výbornou školou a zároveň zdrojem křesťanské obětavosti a hrdinného sebezáporu, bez kterých pravé ctnosti není. Připomíná zajisté křesťanu obět Kristovu jako vzor a předmět nejvyšší úcty a vděčnosti, jako příklad, jehož následovati je povinen, kdo za Kristem přijíti chce.

Mešní obětí doplňuje a dokonává se lidská modlitba, která je obětováním se člověka Bohu. Křesťan může a je povinen nejen s Kristem se modliti, ale též obětovati, k oběti Jeho se připojiti, přinášeje obět nejen vně s církví a knězem, ale dávaje také sebe sama za obět. Tím uznává, že jemu nenáleží svrchovaná samostatnost, samovláda a neodvislost a že dostatečnost jeho jest jenom z Boha.

Skrze obět Kristovu v církvi je každému možno, aby nejpřednější mravní povinnosti: klaněti se Bohu dosti učinil; je mu možno též, aby opatřil nejvážnější potřeby své duše.

Při žádném bohoslužebném úkonu ohledně vnějšího chování a vnitřního smýšlení nepředepisuje se věřícím taková kázeň jako při mši sv., na účastenství lidu v liturgické bohoslužbě neklade se nikde tolik váhy, jako zde. K této účasti je každý dospělý katolík církevním zákonem zavázán.

Když je obět mše sv. tolik vznešená a přináší člověku tolik duchovních milostí, je povinností kněze dítka intensivně k tomu vésti, aby nejen v neděle a zasvěcené svátky mši svaté pobožně byly přítomny, ale podle možnosti i ve všední dny mši sv. obcovaly. Ovšem musí je kněz o jednotlivých částech a významu jich poučovati a dáti jim směrodatný ná-

vod, jak se mají ve chrámu a zvláště při mši svaté chovati. Je dobře k modlitbě před i po vyučování připojovati slova: „Pochválena a pozdravena buď nejsv. svátost oltární; od toho času až na věky“ — aby dívky věděly, že mají po příchodu do chrámu Páně před svatostánkem pokleknouti a slova ta se zbožně pomodliti. Jesuité před zrušením řádu žáky, navštěvující pravidelně bohoslužby, různě vyznamenávali. Aby i nyní dívky poznávaly, že konají věc dobrou a nejvyš bohumilou, chodí-li i ve všední dny na mši sv., je dobře je odměňovati. Někteří dávají dítkám obrazy, což je chvály hodno. Já dělám takovým horlivým dětem do „Výkazu“ ve čtvrté řadě pro příslušné čtvrtletí tužkou tečku s podotknutím, bude-li žák hodný a nepokazí-li si to špatnými odpověďmi, že dostane z náboženství jednotku. Za čas prohlížím „Výkaz“ a vida tečku, táži se, proč jsem tu tečku učinil. A žák hned se hlásí: „Já chodím také ve všední dny do kostela, Vy jste mne viděl a dal jste mi tečku;“ nebo jiný volá: „Já dal tu a tu odpověď, nikdo to nevěděl než já.“ Takovým způsobem jsou děti k návštěvě chrámu Páně pobádány, zvykají tak této pro život důležité křesťanské povinnosti a stávají se horlivými křesťany.

Je záhodno, aby kněz aspoň jednou za rok přivedl mimo dobu bohoslužeb dívky do kostela in corpore. Ať jim tam ukáže, jak je zařízen oltář, ať děti vidí též bohoslužebná roucha a slyší výklad o jejich významu. Dále upozorní na kalich, ciborium, monstranci, křtitelnici, kropenku, věčnou lampu a jiné bohoslužebné věci a náradí. Neopomine též ukázati, kde stávají o vánocích jesličky a kde ukývá zřízen Boží hrob.

Kněz napomene častěji děti, aby chodily do chrámu v čistém oděvu. Zároveň dívkám uvede na paměť přání církve, aby nosily dlouhé šaty a dlouhé rukávy u blůz a nedávaly módním střihem oděvu veřejné pokorení.

Již staří paedagogové naříkali si na nemístný ústroj šatstva, ale nářky jejich vyzněly na prázdno. Tak Jan Michael Dillherr (1604—1669) líčí neobyčejně drasticky tehdejší universitány, jimž vytyká lenost, fintivost, bezbožnost a nemravnost („solch bestialietes Säueleben vieler Pseudostudiorum“). Vlas prý poletuje jim až přes ramena, kabátec musí býti polorozepat a košile musí ze širokých rukávů i zespod kabátce vyčnívati o tolik, že by z toho dalo se nadělati pár prostěradel pro chudé lidi; nohavice musí býti dole široké jako hmoždíře a míti na sobě tolik port a stuh, že na nich musí řemeslník pracovati s několika tovaryši pár neděl. Pun-

čochy musí býti dvojité a v odlišných barvách přes sebe přehrnuté, střevíce hodně dlouhé a široké, klobouk vysoký a různými „vitzklipitzli“ (barevnými stužkami) i perím vystrojený; plášť jako kuchyňská utěrka (Küchenlappen) nechť visí jen na jednom rameni; konečně špičatý perořízek v kožené pochvě po boku doplňuje výstroj, v němž by směšněji nemohl vypadati žádný indiánský būzek. A k tomu páni universitáni do noci hýří, chodívají pozdě spat i pozdě vstávají, aby se oddali zase jen obžerství a opilství; mladým dívkám berou prý to, co jim více vrátiti nemohou a nechávají je na konec ještě s posměchem seděti. Nejvíce Dillherra rozčiluje klackovitost, pennalismus, jež akademický senát v Jeně nazval „Die schändlichste Cloak, Gestank und Wust aller sinnlichen Büberei und der gröbsten Laster“.

Ad III. Aby dívky vedly život podle víry, musí býti ve škole povzbuzovány k modlitbě a k jiným pobožnostem.

Bůh slíbil nám pro zásluhy Ježíše Krista věčnou blaženost, ale též vhodné prostředky, kterými bychom té blaženosti dosáhli. Tyto prostředky jsou hlavně nadpřirozené: odpuštění hříchů a milost Boží. Věčná blaženost, jakož i prostředky k ní vedoucí, jsou předmětem křesťanské naděje. Tuto naději pěstujeme, t. j. vzbuzujeme, upevňujeme a rozmnožujeme každým dobrým skutkem, neboť činíce ho, očekáváme s důvěrou, že nám ho Bůh odplatí. Ale zvláště jeví se naše důvěrné očekávání v modlitbě, kdy v potřebách svých k Bohu se obracíme, doufajíce, že dojdeme vyslyšení.

Modlitba, která je rozmluvou s Bohem, je na výsost člověku potřebná. Ve sv. evangelii čteme, jak Pán Ježíš modlitbě učil, kterak sám se modlíval doma i ve chrámu, ač byl úplně svatý, kterak mnohdy celé noci trávil na modlitbách, jen aby nám tak lásku k modlitbě vštípil a nás přesvědčil o její potřebě.

Svatý Jan Zlatoústý dí: „Domnívá-li se kdo, že mu není modlitby potřebí, je to zřejmá známka, že jí právě mnoho potřebuje.“

Sv. Terezie přála si vystoupiti na vysoký vrch a volati tak, aby ji všichni lidé slyšeli: „Prosím vás, modlete se, modlete se.“ Věděla zajisté ta veliká světice, jak je modlitba důležitá pro naši spásu věčnou. Kdo se modlí, má naději na spasení, kdo se nemodlí, nemůže býti spasen, věčně zahyne. Svatí a všichni, kdo jsou v nebi, spasili svou duši, poněvadž se modlili; zavržení ve věčných trestech sténají, protože nic nebo špatně se modlili.

Modlitbu nařizuje v Písmě sv. sám Pán: „Potřebí je vždycky se modliti a nikdy neustávat.“ „Proste a bude vám dáno.“ „Bďte a modlete se, abyste nevešli v pokušení.“ Bez přispění Božího, bez Jeho milosti nelze ani víru zachovati, ani zlému odolati a bohumilý, ctnostný život vésti a tak duši spasiti. Tuto milost uděluje Bůh podle obyčejného chodu Svě prozřetelnosti toliko tomu, kdo za ni prosí, kdo se modlí. Jako nám dává Bůh chléb, vzděláváme-li pole, tak nám dává milosti, modlíme-li se. Tělo hyne, nemá-li pokrmu, rovněž tak duše bez modlitby.

Celý život člověka je bojem proti hříchu a proti pokušení: pokouší člověka svět, nebo svádí ho zlý příklad; pokouší ho tělo, nebo vlastní žádostivost několicerá; pokouší ho i ďábel, ten úhlavní nepřítel spásy, jenž obchází jako lev řvoucí, hledaje, koho by polhtil. Jsouce sami slabí a každému nakloněni, jak odoláme tolika mocným nepřátelům? My jsme arci slabí a křehcí, ale Otec náš je silný, ba všemohoucí. Prosíme-li ho za pomoc, posilňuje nás a s tou jistě zvítězíme a všechno zmůžeme. „Všechno zmohu s tím, jenž mne sílí.“ Připomínám, že zvláště pokušením proti sv. čistotě nemůže trvale odolati ten, kdo modlitbou u Boha pomoci nežádá. Sv. čistota je ctnost, které vlastní silou dobýti a zachovati nelze. Bůh musí nám k tomu sílu dáti. Kdo neprosí, nedostane jí; kdo prosí, jistě ji obdrží; dostane ji hojnost velikou, zejména častým sv. přijímáním a také na přímluvu Panna Marie, sv. Josefa, sv. Aloise. Ve tmavém (sklepě) studeném a suchém sklepu nedaří se květiny. A žádného moudrého zahradníka ani nenapadne, je tam pěstovati. Právě tak nedaří se ani nebeské květině, bohumilé ctnosti, bez nebeské vláhy, bez modlitby, bez zbožnosti.

Aby nás poučil o mocnosti modlitby, Otec nebeský sám nescíslněkráté nás k ní vybízí a slibuje i zavazuje se vyslyšeti nás. „Volej ke mně a vyslyším tě!“ „Vzývej mne v den soužení a vytrhnu tě!“ „Všecko, začkoli modlitce se prosíte, vězte, že vezmete a stanete se vám.“ „Budete-li zač prositi Otce ve jménu mém, to učiním.“ Podobných výroků je skoro bez počtu a jsou to výroky Boží.

Eliáš se modlil a vyprosil vláhu i úrodu, ač nepršelo 3 léta a 6 měsíců. Mojžíš se modlil na hoře a zjednal Josuovi vítězství nad Amalechem. Modlil se Samuel a porazil Filištinské. Modlitbou zůstává Daniel neporušen v jámě lví, tři mládenci v peci ohnivé, Jonáš vysvobozen z nitra ryby, Ezechiáš z nemoci těla i ducha, Jeremiáš v žaláři posilněn, Job snáší utrpení. Petr vychází z vězení, Zuzana ochraňuje se proti starcům, modlitbou Ště-

pánovou Šavel učiněn Pavlem. Modlitba zjednala slepým zrak, hluchým sluch, chromým chůzi, nemocným zdraví, mrtvým život, hříšníkům milost i odpuštění.

Sv. Pavel dí, že Bůh je bohatý a štědrý ke všem, kdož ho vzývají. Neproš tedy o malé, nepatrné, časné věci, nýbrž o velké, o duši nesmrtelnou! Tím právě uctíme Jeho dobrotu a milosrdenství a způsobíme mu radost. Otec nebeský podle slov sv. Jakuba ochotně udílí více, než žádáme. Prosme o milost nadpřirozenou, neboť je cennější než všechno pomíjející tohoto světa. Modlitba je zlatý klíč, který nám poklady otvírá.

Na důležitost, význam a odměnu modlitby musí kněz ve škole často poukazovati a děti vésti k modlitbě. Ať se děti modlí ráno, večer, při zvonění. Sám je učí nejobyčejnějším modlitbám a sice postupně: modlitbě Páně, pozdravení andělskému, modlitbě k andělu strážci, apošt. vyznání víry, desateru Božích přikázání, Anděl Páně. Dobré jest vštípit jim i jiné modlitby; zvláště třeba naučiti je modlitbě sv. růžence. Růženec ve sboru děti rády se modlí. Vhodno je upozorniti na Bratrstvo růžencové, zřízené sv. Dominikem. Povinností členů jest modliti se týdně jeden růženec. Za to mají účastenství na dobrých skutečích a různých odpustcích. Že je nutno jednotlivé modlitby dobře vyložit, aby děti chápaly jejich smysl, je samozřejmé. Výklad některých modliteb podává katechismus. Připojuji, že je dobré, pozoruje-li učitel během vyučování u dětí únavu a depresi, pomodliti se s nimi Otčenáš a Zdrávas za duše v očistci nebo desátek růžence. Děti se duševně posílí, vzpruží, potom lépe vjímají a pozor dávají.

Znameníť paedagog německý Aug. Franke (1663—1727) zavedl modlitbu ve škole obecné na počátku ranního i odpoledního vyučování. Dále konala se modlitba na počátku a konci každé hodiny. Náboženskému vyučování věnováno z denních 6 hodin celá polovice. Vedle toho bylo ještě společné modlení ve chrámu, ba i na vycházkách konány nábožné úvahy, rozjímání a zpěvy. Není divu, že ustavičné modlení přemáhalo děti, které usínající padaly z lavic nebo odbíhaly, takže je učitelé nestačili po celou pobožnost hlídati. Vše musí se dít s měrou — i modlitba. Sám přítel Frankeho Thomassius vinil (Frankeho) jej z upřílišnění.

Vedle mše sv. a modlitby rozněcuje víru dětí účastenství na různých pobožnostech ve chrámu Páně. Sem patří odpolední pobožnost či požehnání, při kterém modlí se kněz s lidem litanie. V době svatopostní koná se v pátek, po případě v neděli křížová cesta o 14

zastaveních, při níž rozjímáme o přehořkém utrpení a bolestné smrti Páně. K obvyklým pobožnostem čítají se též procesí čili slavné průvody, při kterých Boha společnou modlitbou veřejně velebíme, jemu za přijatá dobrodiní děkujeme, za odvrácení zlého a jiné milosti prosíme. Sem spadají: procesí na sv. Marka a ve křížové čili prosebné dny a průvod o Božím Těle. Jest žádoucí, aby děti školní i na těchto řádných pobožnostech podle možnosti braly účast a tak nábožné smýšlení v duši a srdci budily a posilovaly. Zejména má kněz důtklivě upozorniti děti, aby chodily na nedělní odpolední pozhánání, dále aby se účastnily pobožnosti křížové cesty. Tak mají stále před očima, co Ježíš k vůli nám hříšným musil vytrpěti. O Božím Těle ať děti — děvčata jako družičky — účastní se průvodu, před velebnou svátostí ať sypou kvítí a tak Svátostnému Ježíši ať vzdávají úctu.

Paedagog Jan Sturm (1507—1589), akademický učitel, kárá Jesuity, že jsou callidi in celandis vitiis et occultandis iusidiis (Chytře umějí zakrývatí své chyby a tajiti úklady). Ovšem Jesuité se nelíbili mnohým paedagogům, kteří mívali často na starosti různé lapalie místo vážných postřehů a prostředků paedagogických. Tak známý Erasmus, klade velkou váhu na to, aby děti nesmrkaly do šatu nebo do čepice; pak per longum et latum vykládá, jak se má smrkatí decentně na zem a účinky této operace na zemi pečlivě mohou rozetřítí. Olivier Manareus v předpisech z r. 1583 mluví o tom, že se nemá smrkatí do ubrousku, plivati po stěnách a bouchatí dveřmi. Jesuité starali se o věci důležitější. Co se týká náboženskomravní výchovy, žáci jejich chodili denně do kostela, v neděli poslouchali exhortu, měsíčně se zpovídali, mnozí byli v tak řečených Mariánských kongregacích (Sodalitates B. h. V.), v nichž trvali i po vystoupení z ústavu, nebo v bratrstvech škapulířových. Žáci vyznačující se zbožností, byli chváleni, kdežto nedbalí nuceni za trest znovu se modliti nebo vyslechnouti ještě jednu mši sv. V Praze voděni žáci až třikrát za den k modlení, byli přibírání k přečetným okázalým slavnostem, naváděni k askesi, flagelaci a postům. Proto prý vycházelo ze škol jesuitských tolik fanaticů a zlotů náboženských, kteří pak po celý život byli věrnými a oddanými sluhy katolické církve. Na důkaz fanatické, přemrštěné výchovy u Jesuitů uváděn ze spisu r. 1729 vydaného vzorný jinoch a pozdější kněz jesuitský Tyrolák Schultaus, jenž odepřel vůbec při návštěvě pohlédnouti na matku a podati jí ruky, ježto prý je žena. A když matka zemřela,

nejevil Schultaus vůbec žádné lítosti, ježto prý již dávno přijal P. Marii za svou rodičku. Bylo-li ve výchově jesuitské něco upřílišněno, bylo to jednak duchem doby, jednak přejato od starších osvědčených paedagogů. Tak vzpomenuť již Joannes Dominici (1357—1419) ve knize o péči rodinné (regola del governo di cura familiare) nařizuje: matka nelíbej dospívajícího synka, aby se v něm nebudily hříšné žádosti, chlapci nostež košilky až k zemi a nestýkejtež se se sestrami ani při hrách, ani ve škole, za to nechť má chlapec doma svůj oltářík, ať si hraje na kostelníka nebo kněze, cvičí se v kázání, vůbec ať je veden k životu mravnému a ctnostnému.

Konečně upozorní kněz častěji děti, aby a) odebíraly a četly jen katolické knihy a časopisy a b) po dokonaném 14. roku vstupovaly do III. řádu sv. Františka.

Ad a) V pastýřském bohosloví mezi příčinami a podněty ke zlému uvádí se mezi jiným též špatný tisk jako veliký škůdce náboženského smýšlení a života. Některé časopisy a knihy slouží nepřátelům církve, protivníkům všeho řádu a mravu křesťanského, za prostředek, aby jimi šířili nevěrecké, protikřesťanské zásady ve všech vrstvách obyvatelstva bez ohledu na věk a stav. Jsou však na knižní trh uváděny též knihy a časopisy, které nebojují přímo proti náboženství a počestným mravům, ale jsouce proniknuty světským duchem, otravují pozvolně ryzou nábožnost, jemný cit mravní, křesťanskou opravdovost, rozšiřují lehkomyšlné zásady, naplňují obraznost představami nepravými a nebezpečnými. Horlivý kněz při vhodné příležitosti varuje před knihami a časopisy tohoto rázu. Neznalost věci je příčinou, že i lidé dobří kupují špatné časopisy a knihy, čtou je a jiným dávají ke čtení. Tím nevědomky porušují sebe i jiné. Sněm provincie pražské (con. frag. str. 49.) nařizuje, aby duchovní pastýři sami takových tiskovin nečetli a nekupovali, ale také přímo napomínali věřící, zejména rodiče a hospodáře, k opatrnosti. Připomene jim, že by se proti přirozenému i božskému právu prohřešovali, kdyby sami četli špatný tisk a svým dětem a podřízeným čtení jeho trpěli, neboť tak běře škodu víra, nábožnost a mravnost.

Tu máje na zřeteli, bude učitel náboženství děti před četbou špatných časopisů a knih varovati. — Ale ježto za dnešních dnů touha po čtení je všeobecná, přímo konečná, odporoučí dětem k odbírání a čtení časopisy bezzávadné, přiměřené jejich věku a duševní vyspělosti, které jsou psány v duchu církevním, utvrzují děti u víře a vedou k zbožnosti a mravnosti v duchu evangelia. Dobré služ-

by v tom ohledu konají časopisy: Pán přichází (Olomouc), Anděl strážný (Brno, pro děti starší 10 let), Dětský svět (Charitas, Rajská zahrádka. Dospělejší děti mohou číst i Neděli, Kříž, Marii. Pro ministranty je vhodná knížka „Legio angelica“. Také ve farních knihovnách najde se dosti vhodných knih nejen pro dospělé, ale i pro děti. Jen je lidu půjčovati!

Ad b) Účelem III. řádu sv. Františka je zachovávatí příkázání Boží a poslouchati církve čili jinými slovy: život vésti opravdu křesťanský. Členem řádu může býti každý katolík, ať je povolání a zaměstnání jakéhokoliv. Sv. František jako věrný následovník Kristův pěstoval zejména 6 ctností: modlitbu a lásku, čistotu a kajícnost, chudobu a pokoru. Tyto ctnosti jsou též cílem, k němuž se mají bráti učedníci a žáci serafinského světce. Sám sv. Otec Lev XIII. byl horlivým členem tohoto řádu a obdařil jej odpustky a mnohými privilegii. Jsou-li bratrstva nápodobením řeholí, je III. řád sv. Františka čili řád serafinský skutečná řehole. Má totiž pravidla schválená od apoštolské stolice, je při něm noviciát, který trvá rok; pak členové skládají předepsanou professi. Členové mají svůj řeholní šat (škapulír a pás), a třeba nebyly skládány sliby, jsou implicitě obsaženy v samém zachovávaní řehole. —

Podal jsem stručné náměty, jak vychovávatí děti ve škole, aby náboženské vyučování rodilo život víry. Víím, že moje práce má mnoho slabin, že je nedokonalá a bude od vás různě posuzována. Ale co je ve světě tak dokonalého, aby jednomyslně bylo všemi přijato? Vezměte školy Jesuitů! Encyklopedista Voltér píše, že v nich se naučil jen pošklebkům a latině. Leibnitz praví o Jesuitech, že nevynikli nad prostřednost (infra nadiocritatem steter). Francis Baco, baron z Věřulamu (1561—1626), muž skvělých darů duševních, jenž zemřel opuštěn a zapomenut, doporučí koleje Jesuitů těmito slovy: „Consule scholos Jesuitarum nihil enim quod in usum venit, his melius.“ Ranke v epochálním díle „Die römischen Päpste“ projevuje názor, že se za půl roku u nich naučí více, než jinde za 2 roky. Podle učence Paulsena byli Jesuité tehdy (před svým zrušením) nejučenější a nejobratnější učitelé katolíků. Francouz Compayré píše: „Pro školy obecné neučinili úmyslně nic, pro střední školy přes dobrou vůli nedovedli nic učiniti.“ — Anebo si povšimneme, co praví povolání činitelé o dikci Komenského. Nébe praví: „Der breite übertriebenbildreiche, manchmal drakelhafte und sprachlich unrichtige Ausdruck.“ Naproti tomu Brügel píše: „Alle seine Schriften

kennzeichnen sich durch rednerische Kraft und farbenreichen, blühende Stil“ (uvádí při tom výrok jistého současníka Komenského: Quot verba, tot flores). Möhrke polemizuje s tímto výrokem a tvrdí (praví) opak: „Des Commenius Diktion ist trocken und kühe verstandesmäßig.“ A zase Hunziker praví, že sloh jeho je klidný jako zurčivý potůček luční (der murmelude Wiesenbach). Palacký chválí na českých spisech Komenského zvláštní přirozenost češtiny, její cudnost, ohebnost a eleganci a proto prý spisy jeho mají vlastní vnađu, mládí i půvab, který učencům právě tak jako prostému muži lahodí.

A konečně, co se soudí o klasických jazycích? Nejen Tertulian, ale i Ambrosius a Laktantius opět a opět varují před četbou klasiků. Sv. Jeronym (331—420) vrhá se vášnivě v boj proti starým autorům. Měl jednou vidění: Upadl do těžké nemoci, umřel a dostavil se před věčný soud. Tu slyšel otázku: „Kdo jsi?“ a když řekl: křesťan, zvěděl prý zdrcující odpověď: „Ty lžeš, tys ciceroniánem a ne křesťanem, neboť kde je poklad tvůj, tam je i srdce tvé.“ A tak dává se strhnouti sv. Jeronym až k výrokům, že není smíru mezi antikou a křesťanstvím, mezi žalmy a koránem, evangeliem a Vergiliem, apoštoly a Ciceronem. Na radu sv. Augusta koncil karthaginský zakázal i křesťanským biskupům čísti spisy klasiků. Učený Alcuin říkával svým žákům v Toursu: „Posvátní básníci vám úplně stačí a není důvodů, proč byste si měli špinit mysli bujnou hýřivostí poesie Vergiliovy.“ Za doby renesance Abelard sní o novém oživení ducha antiky, staré rukopisy se po celý středověk opisují a studují i v nejodlehlejších klášterích. Fenelon prohlašuje Homera a Sofokla za největší básníky světa. Naproti tomu Joachim Čarrpe (1746—1818) jest názoru, že vynálezce kolovratu nebo první pěstitel bramborů více vykonal pro lidstvo než autor Illiady a Odyssey. Novohumanisté velebí do nebe hlavně řečtinu, neboť za všechnu moudrost děkujeme Řekům. Joachim Lange († 1744) nazývá Horáce a Ovida rafinovanými ničemy. Schleiermacher se posmívá, že studenti učí se klasikům in spem futurae oblivionis. Kněz Artur Bonus (z 18. století) tvrdí dokonce, že je třeba klasické jazyky zahrnouti do Teutoburského lesa a tam je pobíti jako Eliáš pobítil kněze mrtvých bohů.

D o s l o v.

Na hrobě největšího německého paedagoga Jana Jindr. Pestalozziho (1746—1827), jenž od protivníků duševně ubit a odpustiv svým nepřátelům, v bídě jako vetchý stařec ze-

mřel v Bruggu r. 1827, nebylo dlouho ničeho než keř stolisté růže. Teprve r. 1846, kdy slaveno stoleté výročí jeho narozenin, vstavili ctitelé na hrob jeho desku, na níž vedle výpočtu jeho působišť stojí slova ve své stručnosti nanejvýš významná: „Mensch, Christ, Bürger. Alles für andere, für sich nichts.“ Vychovávejme dítky ve škole v intencích tohoto velikého paedagoga, přítele

zanedbané mládeže. Vychovávejme z nich ušlechtilé lidi, dobré křesťany a tím užitečné občany. Tomuto vznešenému cíli obětujeme své síly, nelekejme se žádných překážek ani námahy, a nečekejme za svou obětavou prací žádné odměny, leda jednou v nebesích. Při tom mějme často na mysli slova sv. Chrystona: „Omne bonum a clero sancto, omne malum a clero malo.“

Prof. Jan Novák:

Z praxe do praxe.

Několik poznámek, kterak upravit katechismus.

(Část poslední.)

Tak na př.: voda očišťuje naše tělo od nečistoty a prospívá našemu zdraví, ba nezřídka i zdraví vrací, obnovuje. Kristus zvolil proto vodu za viditelné znamení při svátosti křtu, aby nám tím naznačil, že ve křtu uděluje nám podobnou pomoc pro duši zase, jakou voda skýtá našemu tělu — že totiž milost v této svátosti nám daná rovněž očišťuje naši duši od nečistoty hříchu a vrací jí zdraví, život a zároveň ji posiluje, aby si tento život, blažící totiž spokojenost také udržela.

Možno tedy všeobecně říci: co ona viditelná svátostná věc působí pro naše tělo, to zase milost Kristem nám ve svátostech poskytovaná působí naší duši. Jest tedy toto viditelné znamení pro nás tlumočníkem, po kterém nám Kristus oznamuje,

1. že nám svou milost (pomoc) dává,
2. jakou pomoc dává a
3. k čemu ji v každé jednotlivé svátosti dává.

Ve svátostech uděluje nám Kristus dvojí milost (pomoc). Podle toho, jaké je nám třeba k vybudování našeho trvalého štěstí a to buď:

1. milost posvěcující, nebo
2. milost pomáhající.

Podle toho dělíme svátosti na dvě skupiny a sice:

1. na svátosti duševně mrtvých (křest, pokání), v nichž dostává se nám milosti posvěcující, a

2. na svátosti duševně živých (ostatních pět svátostí), v nichž zase obdržujeme milost pomáhající.

Duševně mrtvým rozumíme takového člověka, který těžkou vinou (těžkým hříchem) rozerval čili zničil spokojenost své duše, proto o takovém člověku říkáme, že je duševně rozervaný čili nešťastný. Poněvadž

pak jediným a pravým životem duše je trvalé štěstí, proto ztráta tohoto štěstí těžkým hříchem zaviněná působí smrt duše — ne však její konec, vždyť je nesmrtelná, ale konec jejího štěstí. Proto lidé duševně rozervaní, nešťastní, říkají o sobě, že tento stav je horší než smrt. Smrt totiž činí konec tělesnému utrpení, ale smrt duše, t. j. vnitřní rozervanost výčitkami svědomí v muku vystupňovaná nekončí smrtí duše, ale trvá stále a lze ji odstraniti jen — upřímným pokáním: Když totiž člověk své viny upřímně a opravdově lituje, z ní se ve sv. zpovědi vyzná a ji napraví, tu mu Kristus jeho vinu odpouští a tím vrací jeho duši zase klid, mír a blaživou spokojenost v Bohu a jeho pravdě. Člověk jest tedy zase šťasten, a poněvadž takovéto štěstí je životem duše nesmrtelné, říkáme, že duše jeho je zase živa čili šťastná.

Svátostmi duševně mrtvých rozumíme tedy ty svátosti (křest, pokání), které působením posvěcující milosti z lidí duševně mrtvých čili vnitřně nešťastných činí zase duševně, živé čili šťastné a Bohu milé. Do duše těžkou vinou obtíženou vrací se odpuštěním viny zase duševní klid a tím i blaživá spokojenost, štěstí, které je duši životem.

Svátostmi duševně živých rozumíme ty svátosti, které život čili štěstí naší duše upevňují a rozmnožují tím, že milostí pomáhající Kristem nám v nich danou stáváme se v konání dobra silnějšími a vytrvalejšími a tím i šťastnějšími, poněvadž dokonalejšími. Milostí tou posílení, snáze dobro konáme a zla se varujeme, a jemu snáze odoláme, čímž život duše se v nás upevňuje, posiluje a rozmnožuje podobně, jako tělesně zdravý člověk může určitými pro-

středky a správnou životosprávou své zdraví upevňovati a proti chorobám odolnějším činiti. Svátosti ty může přijmouti jen ten, kdo je duševně živ, tedy bez hříchu těžkého a proto ve stavu milosti Boží čili v lásce u Boha.

Některé svátosti (křest, biřmování a svěcení kněžstva) vtiskují v duši tak zvané nezrušitelné znamení. Rozumíme jím poznání a přijetí určité pravdy, která křesťanu ukládá a to na vždy, pro celý život rovněž určité povinnosti a záruky, z nichž se nikdy a ničím nemůže vymaniti a tím zároveň vtiskuje duši i nevyhladitelný znak (odznak, označení) zvláštního posvěcení a důstojnosti a to: na křtu znak a vznešenou důstojnost křesťana, který podle učení Kristova jest povinen žíti; ve svátosti biřmování dostává se mu znaku, t. j. hodnosti a důstojnosti bojovníka Kristova, který je povinen za pravdu Kristovu bojovati a ji hájiti především ve svém nitru proti zlu a jeho svodům a pak ovšem také na světě; ve svátosti svěcení kněžstva vtiskuje se duši znak a hodnost vůdce v Kristovu vojsku.

Ve světě kdo se proti hodnosti a důstojnosti, které v lidské společnosti zastává, těžce proviní, bývá i těžce trestán, po případě svého úřadu, tedy důstojnosti a hodnosti zbaven, křesťan však důstojnosti a hodnosti, již se mu křtem, biřmováním nebo svěcením kněžstva dostalo, nikdy se již důstojnosti těch zbaviti nemůže; ty trvají věčně buď na jeho slávu, nebo k jeho zahanbení a záhubě, když se těchto důstojností stal nehodným.

Pravda totiž vládne celému světu a sice světu hmotnému pravda fysická (t. j. hmotu ovládající), světu duševnímu zase pravda mravní. Tato pravda mravní, jejíž pramenem je Bůh, je královnou, panovnicí naší duše, ne služkou. Pravdu tu si netvoříme my, ta je nám Bohem dána, abychom ji poznali, jí se řídili a sebe šťastnými učinili. Na této skutečnosti nikdo a žádná učenost ničeho nezmění, poněvadž změnití nemůže, jako nikdo nemůže změnití zákony fysické přírody. Jakmile se člověk narodí, stává se členem této říše pravdy, jejímž ohlasem je přirozený zákon ve člověku. Od chvíle zrození stává se proto pravda královnou lidské duše a její panovnicí a jedinou velitelkou, ať člověk chce nebo nechce. Člověk má jen možnost (svobodu vůle) s pravdou tou souhlasiti a jí se řídit, nebo se jí vzepříti a jí nedbat. Vzepře-li se jí člověk, tím se z její moci nevyzuje, neosvobodí, ale zůstává jí za všechno své jednání stejně zodpovědný, čehož důkazem jsou výčitky svědomí a pak to, že člověka takového stihne vždy trest — zlé následky totiž a pak poněnáhlá

nebo rychlá ztráta duševní spokojenosti podobně, jako vzepření se (prohřešení se) proti pravdě fysické ve světě hmotném přivodí člověku pro tělo nemoci, po případě tělesnou smrt. Správnou ve světě duševním čili s pravdou mravní má se to jako se zákony ve státě. Také ve státě může se občan (tedy poddaný státu) zákonům státním vzepříti a jich neuznávat, proto se ale přece nevyzuje ze zodpovědnosti vůči státu; ten jej stejně i proti jeho vůli volá před soud k zodpovědnosti a trestá jej a to i tehdy, když toho či onoho zákona pro svoji nedbalost nezná. Zákon světský zavazuje občana k poslušnosti dnem veřejného prohlášení zákona. Nedbá-li někdo z poddaných o toto prohlášení a s ním se neobeznámí, ač má možnost, pak svou neznalost a nevědomost zavinil sám, ale zaviněná nevědomost neosvobozuje od viny, tedy také ne od trestu (také ve škole zaviněná nevědomost nedbalého žáka je trestná). Podobně jest tomu u zákonů mravní pravdy věčné. Měl-li člověk příležitost učení Kristovo poznati, ale nedbal toho využití, je zodpověden — a křesťan tím více — za to, když proti pravdám jeho jedná. Nic mu to není platno, i když z církve vystoupí a nevěrcem se stává — ze zodpovědnosti vůči pravdě Kristově se nevyzuje.

Stejně je tomu i při svátostech, které vtiskují duši nezrušitelné znamení a jež přijmouti může proto křesťan jen jednou za celý život. Pravdy ty zavazují trvale, věčně, poněvadž věčná je i říše pravdy Boží.

Svátosti může přijmouti každý člověk, ale právo k ostatním dává křest, poněvadž ustanoveny jsou jen pro členy pravé církve Kristovy.

Milostí, jež Kristus v jednotlivých svátostech uděluje, může katolický křesťan jen tehdy dosíci, když splní všechny podmínky, pod kterými Kristus tu či onu milost udílí. My říkáme: když se na přijetí té či oné svátosti dobře připraví.

V této všeobecné partii o milosti boží a svátostech nevyčerpávám látku věroučnou, nýbrž zmiňuji se pouze o tom, co bývá zákům méně jasné. Totéž platí i o dalším, pokud některých svátostí se dotkneme.

Křest jest svátost duševního znovuzrození. Když totiž duše, od Boha v rajske dokonalosti stvořená, spojí se s tělem, přechází na ni v tom okamžiku hřích dědičný, ježto člověk zhřešil, duše ale sama o sobě není ještě člověkem; tím stává se teprve spojením se s tělem. Hřích dědičný však činí duši mrtvou, poněvadž ji odlučuje od Boha a tím také ji zbavuje věčné blaženosti, která je životem duše. Křtem však jest hřích dědičný (u do-

spělého člověka i všechny hříchy před křtem spáchané i tresty za ně) s duše smyt. Tím duše opět ožívuje čili rodí se k novému, zase šťastnému životu. Odtud jméno „znovuzrození“.

K otázce 543. Křest jest *nejprvnější* ze všech svátostí, poněvadž křtem jsme přijímáni do církve Kristovy, proto kdo křest nepřijal, nemůže ani jinou z ostatních svátostí přijmouti. V každé společnosti totiž dostává se zvláštních výsad a pomoci pouze tomu, kdo jest členem té společnosti. Církev katolická je také společnost a sice všech správně věřících křesťanů, proto také o ni platí totéž, co o společnostech (spolcích) jiných.

K ot. 544. Křest je i svátostí *nejpotřebnější* a to nejen proto, že se pouze tam odpouští hřích dědičný a u dospělého člověka i všechny hříchy vůbec i s jejich všemi tresty, ale také proto, že křtem stává se člověk členem církve Kristovy, která je královstvím pravdy věčné zde na zemi. Do říše pravdy náleží sice člověk již svým zrozením, jenže na křtu mu církev tuto skutečnost jasně připomíná, s úplnou pravdou učení Kristova jej seznamuje a tím mu dává jedinou možnost, aby se učinil dokonale šťastným. Tak člověk jasně poznává svou životní povinnost, kteréžto poznání vtiskuje duši nezrušitelný znak křesťana a přivodí na vždy závaznost a zodpovědnost pravdou učení Kristova se řídit, z kteréžto zodpovědnosti se již více nemůže vymknouti, i kdyby později Krista zapřel a od něho odpadl.

K ot. 552. Tato závaznost platí i tehdy, když křest udělen byl dítěti a *křestní slib* zaň skládali kmotrové. Odpůrcové víry sice tvrdí, že se tím páše násilí na svědomí a svobodné vůli tohoto ještě nerozumného dítěte, proto prý dítě, když dospěje k rozumu, není povinno křestní slib zachovávat. Z toho dále dovozují, že křest má být udělován teprve člověku rozumově vyspělému, poněvadž jen tehdy se může svobodně rozhodnouti pro nebo proti.

Námítka ta je však nicotná, uvážíme-li, k čemu se křtěnec křestním slibem zavazuje. Na křtu svatém se totiž křtěnec zavazuje:

1. Že bude v Boha trojjediného věřit, t. j. Boha jako věčnou pravdu poznávat;
2. že bude jeho přikázání plnit, t. j. pravdou věčnou se řídit a správně tedy jednati;
3. hříchům se chránit, t. j. že nebude v ničem proti pravdě boží jednati, čili, že nebude nesprávně jednati.

Tohle vše jest ale nezbytnou podmínkou opravdového, trvalého štěstí, jež může být zbudováno jen na pravdě a tím na správném jednání. Poněvadž pak každý člověk bez vý-

jimky šťastným býti chce, musí stejně splniti tyto tři podmínky v křestním slibu obsažené. Z toho patrně, že křestní slib není žádné znásilňování svědomí, ale veliká přednost člověku daná. Ostatně i ve světském smyslu vzato, má-li být člověk charakterem ušlechtilým a opravdu čestným, musí se snažiti vždy a ve všem správně jednati, jak v křestním slibu naznačeno. Správné jednání ale závisí od poznání pravdy a sice pravdy *naproste* ne pravdy *osobní*, která může být v téže věci různá u různých lidí, poněvadž ji ovlivňuje a upravuje jejich osobní sobectví a choutky. A zase jsme tam, co žádá křestní slib.

Kde jest tedy — táži se opět — jaké násilí páchané prý křtem na svědomí dítěte? Vždyť kmotrové za křtěnce slibují jen to, o co stejně se musí křtěnec snažiti, až dospěje k užívání rozumu: dobro totiž konati a zla se varovati. To na něm vyžaduje jeho vlastní životní štěstí i blaho a štěstí lidské společnosti.

Dítěti dostává se tím naopak velkého dobrodiní. Povinností rodičů totiž i kmotrů, pokud toho poměry vyžadují, jest, aby v tom poměru, jak se probouzí rozum dítěte, je poučovali, hlavně ale aby je *navykali* dobro konati a zla se varovati a to především vlastním dobrým příkladem. U dítěte totiž dosud dřímající rozum je nahrazen velice vyvinutým pudem napodobovacím. Této skutečnosti mají proto rodiče využití co nejvíce a vlastním dobrým příkladem seznamovati své dítě s povinnostmi mravní pravdy v učení Kristově obsažené, neboť jen tato pravda tvoří povahy, charaktery dobré a ušlechtilé. Povaha ale netvoří se teprve snad po 14. roce věku dítěte, nebo snad ještě později, ale základy k ní musí být kladeny již od útlého dětství. Napodobovací pud dítěte s jedné strany a dobrý příklad rodičů se strany druhé dovedou takřka hravě položit základ k ušlechtilé a krásné povaze dítěte, kdežto později v letech již vyspělejších, tvoří se dobrá a ušlechtilá povaha křesťanská jen těžko a za velkých zápasů, podaří-li se to pak vůbec, ježto probuzené tělesné pudy, sesílený sklon ke zlému, vyvinutější sobectví, nezřízená žádostivost a špatný příklad mnohých lidí jsou pak těžkou překážkou. Ponechá-li se tedy dítěti plná vůle a volnost, tu, jak denní zkušenost učí, vyrůstá z dítěte ne povaha pěkná, ale metla všech — rodičů, učitelů i sousedů a tak dorůstající člověk kope sám svému životnímu štěstí hrob.

Křesťanskou výchovou ve smyslu křestního slibu dostává proto dítě takřka darem to, co by je později stálo jen těžké zápasy a oběti, a jest velkou otázkou, zda by se o cos podobného později vůbec snažilo.

Křestní slib jsme proto povinni plnit i když jej kmotrové za nás učinili, poněvadž slibovali jen to, co každý člověk stejně konati musí, má-li se učiniti trvale šťastným.

K ot. 556. Svátost křtu, není-li ji možno přijmouti, může býti nahrazena křtem žádosti nebo křtem krve, ježto u Boha rozhoduje již opravdový a upřímný úmysl. Kde je totiž opravdový úmysl, opravdová vůle, tam jistě vždy následuje obmyslený skutek, nestojí-li v cestě nepřekonatelná překážka.

K ot. 579. Kristus slovy: „*Toto jest* tělo mé...“, *toto jest* krev má...“, proměnil chléb ve své živé tělo a víno ve svou živou krev. Není tedy tato svátost snad jen nějakým obrazem (symbolem) a znamením přítomnosti Kristovy, jak Zwingli učil, také není tam Kristus přítomen jen svou událostí a mocí, jak tomu učil Calvin, ale Kristus je tam přítomen opravdu, skutečně a podstatně.

Sloveso: *jest* značí totiž vždy *skutečnost*. Kdyby Kristus byl myslel na něco jiného, než na opravdovou a podstatnou skutečnost, pak byl by řekl: „*Toto bude* tělo mé...“, krev má“ (v okamžiku přijímání); nebo: „V tomto chlebě...“, s tímto chlebem *jest* tělo mé...“, s tímto vínem *jest* krev má...“, nebo: „Chléb tento obsahuje tělo mé...“. Tomuhle všemu učil Luther tvrdě, že ve svátosti oltářní je přítomen Kristus v chlebě, s chlebem a pod chlebem a to teprve ještě až v okamžiku přijímání; podstatnou a skutečnou přítomnost tedy vylučoval.

Kristus však nic takového neřekl, ale pravil: „*Toto jest* tělo mé...“, *toto jest* krev má...“, proto slovy těmi provedl a dosud prostřednictvím kněze provádí při mši svaté *skutečnou* proměnu podstaty chleba a vína v podstatu svého těla a své krve, ale tak, že způsobá, zevnějšek (podoba, chuť, vůně, vlastnosti) chleba a vína zůstávají nezměněny.

K ot. 586. Pod způsobou chleba *jest* přítomno živé, oslavené tělo Ježíše Krista a proto i jeho živá krev, poněvadž živé tělo nemůže býti bez živé krve. Podobně pod způsobou vína je přítomna nejen živá krev, ale i živé tělo, ježto živá krev nemůže býti bez živého těla. Kde je však živé tělo a živá krev, musí býti také *duše*, která tělo oživuje. Dále s Kristovým člověčenstvím je trvale a nerozlučně spojeno i *božství* Kristovo. Jest proto ve svátosti oltářní přítomen pod každou způsobou Kristus celý, živý jako Bůh a spolu člověk a to ne obrazně (symbolicky), ale opravdu, skutečně a podstatně se svým božstvím i člověčenstvím (podobně jako u člověka je spojena duše s tělem. Duše a tělo jsou dvě naprosto různé podstaty a přece jsou v člověku nerozlučně spojeny).

Skutečnou přítomnost Pána Ježíše v nejvyšší svátosti oltářní nemůžeme sice rozumem svým pochopiti (patří proto tento článek víry mezi tak zv. tajemství víry), proto ale není tato pravda víry *proti* rozumu, nýbrž *nad* náš rozum.

Aby to žáci lépe chápali a také proti různým námitkám vyzbrojeni byli, třeba jim objasniti některé věci k tomuto článku víry se vztahující, připojuji proto některé vysvětlivky.

1. Podstata je rozdílná od zevnější způsoby (podoby, tvaru atd.).

Podstatou (= státi se něčím) rozumíme to, co *jest* (co stojí) pod zevnějškem (pod způsobou), tedy to, co činí věc právě tím, čím *jest* a ne jiného druhu, proto *podstata* nazývá se také bytnost (od slovesa býti, jsem).

Způsobou rozumíme všechno to, co je na věcech zevnější, nahodilé a proměnlivé a co naše smysly mohou poznávati, tedy: podoba čili tvar, chuť, vůně, váha, vlastnosti atd. Zevnějšek věcí můžeme měniti, aniž by tím podstata byla dotčena. Způsobá je vždy spojena s podstatou a naopak. Jedno bez druhého neexistuje. Jen u této svátosti oltářní boží všemohoucnost učinila výjimku: zde způsobá *jest* bez vlastní podstaty, neboť nositelem těchto způsob chleba a vína *jest* svátostný Kristus. Kristus totiž přes to, že je podstata úplně změněna, přece ponechal dřívější způsobu chleba a vína z té příčiny, aby vlastnostmi této způsoby nám naznačil, čím nám v této svátosti býti chce a *jest*: pokrmem a životem naší duše podobně, jako chléb a fysický pokrm vůbec je nutný, aby udržel život a sílu našeho těla.

Jak z pojmů podstaty a způsoby *jest* patrné, mohou naše smysly poznávati jen zevnějšek věcí, ale ne jejich podstatu, k níž našimi smysly nelze proniknouti. Spálíme-li na př. hmotu, přemění se buď v popel nebo v páry, nebo unikne plynem, ale k podstatě se přece nedostaneme; ta je pro nás prostě nerozlučitelná.

Ve přírodě ovšem při podstatných změnách mění se i způsobá, zevnějšek. Spálíme-li dřevo, je z něho popel, tedy změna způsob; z housenky stává se motýl, z pokrmů stává se živé tělo a krev. To děje se přirozeně. U svátosti oltářní je proměna jedinečná, která nikde jinde není, a která je možná jenom mocí Boží, neboť ač tato proměna chleba a vína v tělo a krev Páně je podstatná, přece nemění se tam zevnějšek, ale způsobá chleba a vína zůstává též jaká byla před proměnou. Člověk věřící a opravdu myslící nebude se nad tím pozastavovati, naopak bude to shledávati zcela logickým, že ten, kdo stvo-

řil způsobu i podstatu, může jistě obé snadno změnití nebo nahradití podstatu jednu podstatou vyšší a způsobu dřívější ponechatí. V říši na př. je podstatou vláda, úřady pak jsou způsobem. Padne-li vláda, jsou sice všechny úřady otřeseny, poněvadž z ní čerpaly svoji moc a autoritu. Je-li však padlá vláda nahrazena ihned vládou jinou, mocnější, trvají podržené úřady dále, ale zároveň přibýlo jim ještě více autority, takže mohou působiti daleko vydatněji. (Viz Dr. Method Zavoral: Řeči o nejsv. svátosti, jichž myšlenek užito i v dalším.) Také v přírodě vidíme cos podobného. U člověka mění se chléb a každý jiný pokrm v tělo a krev, u hmoty z týchž prvků tvoří se různé hmoty, na př. uhlí, démant.

Tak i ve svátosti oltářní Kristovým slovem jest podstata chleba nahrazena podstatou vyšší, podstatou těla a krve Páně. Pěkně to objasňuje sv. Ambrož. Kdo věří, že Bůh z ničeho stvořil svět, kdo měří, že Bůh stal se člověkem, ten se nepozastaví nad proměnou podstaty chleba a vína v podstatu těla a krve Páně ve svátosti oltářní. Vždyť stvořiti věci z ničeho jest zajisté více, než je proměnití; a krok samotna Boha s nebe k jeslím betlemským je větší a podivuhodnější, než krok od člověčenství k svátostní roušce, již je božství Kristovo zastřeno. Pán, jenž může z ničeho něco učiniti, ten jistě může také to, co jest, proměnití.

2. Namítá se, jak prý je možno, aby v tom kousku chleba ve svátosti oltářní mohl býti život a síla.

Ale není v přírodě něco podobného? Kdo v zimě patří na pole a na holé, bezlisté a zdánlivě mrtvé stromy, jak mohl by tušiti, co všechno je tam skryto, co je tam potavy, síly a chutnosti, co v jabloni — tedy tvrdém dřevě — stajeno vonných květů, chutnosti a krásy. Nebo kdybyste člověka, který by neměl o elektrině ani tušení, zavedli do ulic velkoměsta a ukázali mu dráty, jež jsou napjaty v ulicích, a řekli mu: V těch drátech je uzavřeno světlo, jež závodí se světlem slunečním; v těch studených drátech je uzavřen žár, který i všechny kovy taví; je v nich hybná síla, která těžké vozy a stroje s velkou rychlostí pohání. Kdybyste mu takhle vše řekli, neuvěří vám, že je to možné. A přece je tomu tak.

Podobně je tomu ve svátosti oltářní. Bůh, který ve přírodě uzavírá chléb v tvrdou a studenou hroudu země, ohnivé víno v tvrdý vinný keř; příjemnou vůni, sladkost a nádheru květů a barev vyvolává z tvrdého stromu; Bůh, který oheň, světlo a hnací sílu skrývá v studeném kovu drátu, ten jistě může po-

dobný, jenže neporovnatelný div vykonati i ve svátosti oltářní. Jest jen třeba chladný rozum zaměnití vřelým, milujícím srdcem lidským. Vždyť všechno, co velkého bylo na zemi vykonáno, všechno hrdinství, všechno obětování se jednotlivců pro lidstvo nebo rodičů pro děti, atd., vše to je dílem lásky, té slabé přece jen a malomocné lásky lidské. Nevykonala-li ale láska ta ještě více, není toho příčinou, že by byla nechtěla vykonati více, ale že toho více vykonati nemohla, poněvadž jí k tomu chyběla moc. Kdyby umírající otec, matka, kteří zanechávají zde vřele milované děti nezaopatřené, kdyby mohli zůstatí s nimi ať pod jakoukoli, třeba sebe nepatrnější způsobou ukrytí, ach, jak by byli blažení! Žádná rouška nebyla by jim dosti nepatrnou, žádné místo nevzhledným, jen kdyby mohli u nich zůstatí.

A to je jen láska pozemská, která se nedá s láskou boží srovnati, poněvadž je přese všechnu obětavost, přece jen slabá a nepatrná.

A nyní s ní srovnajme božskou, nekonečnou a všemohoucí lásku Kristovu, který nás miloval až k smrti kříže a pak jistě a snadno pochopíme tajemství svátosti oltářní, tajemství to nekonečné lásky Kristovy.

Ano, milujícím srdcem snadno pochopíme a si vysvětlíme, co chladný rozum nechápe a chápati obyčejně ani nechce.

3. Proč podstata těla a krve Páně podržela podobu (způsobu) chleba a vína.

Pán Ježíš uveden nezměrnou svou láskou, chtěl býti *stále* mezi námi, pak ale nemohl mezi námi zůstatí ve slávě svého božství, která by člověka drtila (vzpomeňme proměnění Páně na hoře Tábor), také nemohl býti mezi námi viditelný, jak z mrtvých vstal, poněvadž by tím byla vzata naší víře v Něho záslužnost, ježto bychom pak v Něho věřiti *musili*, čímž by byla člověku vzata svoboda vůle. Z té příčiny zahalil svůj božský majestát prostínským pláštěm, rouškou hostie.

4. Pán Ježíš je přítomen v každé hostii, ba i v její nejmenší částce živý jako Bůh a člověk.

Je tomu tak proto, že podstata je nedělitelná a nemá rozměrů; je celá všude tam, kde je a to se všemi svými vlastnostmi, ať je již ve velkém množství, nebo v nejnepatrnější části. Podstata vzduchu je cele obsažena v nepatrné bublině ve vodě se perlicí zrovna tak, jako v nekonečném oceánu. Podstata vody je stejně úplná v krůpěji rosy jako v nezměrném oceánu; podstata chleba je celá v nejmenším drobečku zrovna tak, jako v celém bochníku. Podstata člověka je celá v dětku právě zrozeném, jako v dospělém člověku. Je-li tedy podstata chleba celá i v každé nej-

menší částěcce chleba, je rovněž i Kristus nejen v celé hostii, ale i v každé nejmenší její částěcce celý a živý jako Bůh a člověk s tělem oslaveným.

5. Kristus ve svátosti oltářní jest přítomen tělem *oslaveným*, které není vázáno hranicemi a zákony prostoru a času; těmi jsou vázány jen bytosti hmotné, které v týž čas nemohou býti na dvou nebo více místech zároveň. Jedná se tu tedy o otázku prostoru a času, která váže nás, ale ne Boha. Kdyby byl veliký sál rozdělen posuvnými stěnami na více místností, může býti člověk jen v jedné z těch místností. Odsuňte ale ony stěny, a bude v celém sále. Proč by tedy též Kristus, který je v nebi, nemohl býti zároveň po všem světě v tisícířích svatostáncích a tam v bezpočetných hostiích, když u něho jako Boha odpadá a neplatí zákon prostoru? Vždyť konečně i člověk něco podobného dovede. Pomocí telefonu, radia a dnes již i fotografie na dálku překonává do jisté míry zákon prostoru a pomocí fonografu a gramofonu i zákon času do budoucnosti. Není to ovšem skutečná přítomnost, je to jen přenášení myšlenek a hlasu do velikých dálek, ba i po celé naší zeměkouli a gramofonem do budoucnosti, ale co dokáže člověk částečně, může Bůh úplně. Bylo by jistě nesmyslné tvrditi, že to, co nedokáže člověk, je nemožné i Bohu.

Tuto přítomnost Kristovu v nesčetných hostiích a svatostáncích nesmíme si ovšem vykládati snad boží všudypřítomností; tu by byla pak každá věc svátostí oltářní, což by bylo nesmyslem. Pán Ježíš jako Bůh je jistě všude přítomen, ale jeho oslavené tělo, vlastnostmi duchovými opatřené, není všude, to jest jen v nebi a pak tam, kde jsou svátostné způsoby, proto ve svátosti oltářní není mnoho Kristů, nýbrž Kristus jen jeden a týž. Kristus tedy těmi svatostánky katolickými se svátostí oltářní se nemnoží, ale množí se jen přítomnost jeho oslaveného nebeského těla.

Je tam pak přítomen stále sice, ne tedy jen v okamžiku přijímání, jak Luther učil, ale přece zase jen tak dlouho, pokud způsob je neporušená.

Proč v církvi katolické uchovává se svátost oltářní jen pod způsobou chleba, ač by to mohla býti i způsobou vína, ježto je Kristus pod každou způsobou celý přítomen, a proč věřící přijímají rovněž jen pod způsobou chleba, ač po řadu prvních století přijímali svátost oltářní pod obojí způsobou, to pomíjím mlčením, ježto je to věc známá, ale žákům je třeba všechno to pověděti. Také o přijímání pod obojí způsobou u Husitů, mistrem Jakoubkem ze Stříbra zavedené,

třeba se zmíniti, proč jim to a za jakých podmínek církev katolická v jihlavských kompaktátech dovolila. Rovněž třeba jim vyložit, proč církev někdy v některých krajích zaváděla přijímání pod obojí způsobou, ač jinde to zakazovala. Mnoho se tím žákům ujasní učení o této svátosti a vyzbrojí se proti některým námitkám i u nás běžným, jako by si církev sama ve svém učení odporovala.

K ot. 600. Svátost oltářní je zároveň obětí, jak patrné ze slov ustanovení této svátosti. Kristus při poslední večeři přinesl napřed nekrvavým způsobem krvavou oběť na kříži. Vzal chléb, požehnal jej a proměnil ve své tělo slovy: „Totof jest tělo mé, *které se za vás vydává.*“ Vydati ale své tělo (na smrt) na usmíření viny druhých, sám jsa nevinný, znamená: obětovati se. Pak vzal i kalich s vínem, požehnal jej a řekl nad ním: „Tatof jest krev má Nového zákona, *která se za vás a za mnohé vylévá na odpuštění hříchů.*“ (Luk. 22, 19; Mat. 26, 28.) Prolíti ale krev svou za jiné na odpuštění viny značí opět: obětovati se. Apoštolům pak přikázal, aby totéž činili na jeho památku. Těmi slovy zřejmě ustanovil oběť, sebe pak označil jako obětní dar na usmíření Boha za viny lidstva (na odpuštění hříchů). Tuto smírnou oběť nekrvavou přinesl pak následujícího dne způsobem krvavým na kříži kalvarském. Svátost oltářní je pak obětní hodina. (Zmíniti se žákům o obětech starozákonních u židů i u pohanů a o významu obětní hodiny.)

Pán Ježíš při poslední večeři neustanovil tedy svátost oltářní jen jako svátost a sv. přijímání, ale také zároveň jako oběť, jinak by onen dodatek: „tělo, které se za vás vydává,“ .. „krev, která za vás a za mnohé se vylévá na dopuštění hříchů,“ neměl by žádného smyslu.

Oběť tu poručil pak apoštolům a jich nástupcům stále opakovati proto, že lidstvo znovu hřeší a proto je pro spásu lidstva nutno, aby nekrvavým, ale skutečným opakováním oběti kříže byl Bůh znovu usmířován a ovoce této oběti kříže bylo lidstvu stále přivlastňováno jednak ve mši sv., jednak ve svátostech, které jsou jako sedm pramenů života, tryskajících z probodeného boku Kristova, abychom my živi byli.

Svátost pokání. Katecheta, dříve než probere tuto svátost podrobně, měl by ji nastítni v hlavních rysech a zdůrazniti její význam. Hříchů odpouští kněz a to z moci Kristem mu dané, ne tedy jako osoba soukromá, nýbrž jako zástupce boží, vybavený k tomu plnou mocí podobně jako soudce soudí provinivší se lidi ne jako soukromník, ale jako

zástupce vlády státu a to z moci státem mu dané.

Účelem této svátosti jest: 1. jednak smíř s Bohem a dosažení duševního klidu hříchy utraceného, 2. jednak polepšení a mravní zdokonalení kajícího. Jednotlivé části svátosti pokání naznačují nám cestu, kterou obě jediné lze uskutečniti.

1. *Zpytování svědomí*. Kdo svých chyb nepoznal a je si neuvědomil, nemůže je ovšem napravit. Domníváme-li se, že jednáme správně, nebudem přirozeně na svém jednání ničeho měniti. Proto musíme po chybách ve své povaze pátrati čili svědomí zpytovati.

2. *Lítost*. Poznáme-li, že jsme chybovali, pak chyby své napravíme jen tehdy, když nás opravdu bude mrzet, že jsme nesprávně jednali. Nemrzí-li to člověka (= nelituje-li toho), setrvá klidně ve svých chybách dále.

3. *Opravdové předsevzetí* (dobrý úmysl). Nelituje-li člověk svého pochybení, pak jistě nebude míti opravdové snahy chyb svých zanechat.

4. *Zpověď*. Kdo se nedovede k chybě přiznati a z ní se vyznati, ten veden jsa pýchou, která se nerada k chybě přiznává, bude chybu svou tak dlouho omlouvati a okrašlovati, až sebe sama oklame a uvěří, že vlastně nechyboval. Vyznáním ze hříchů láme kající v sobě pýchu, která je největší překážkou sebepoznání, polepšení a sebezdokonalení.

Kající vyznává se knězi, jehož prostřednictvím mu Kristus nejen hříchy odpouští, ale také mu tím oznamuje, že mu hříchy odpuštěny jsou, jinak by nevěděl, že mu hříchy jsou odpuštěny, a proto by také klidu svědomí a spokojenosti blaživé nenabyl. Proto kdyby se člověk třeba tisíckrát ve volné přírodě přímo Bohu vyznal z těžké viny své, mír duše se mu přece nevrátí a on rozervaným dále zůstane ve svém nitru.

5. *Dostiučinění*. To je vlastně odčinění chyb a vin a jejich zlých následků. Tím kající jediné a nejlépe dokazuje, zda vin svých opravdově litoval. Žák na př. byl-li nedbalý, musí zanedbanou látku dohoniti a dále zůstat pilným. Kdo se dopustil krádeže, musí odcizený majetek navrátiti a kdyby jej již neměl, musí jeho cenu peněžitě nahraditi, ale také škodu, která tím jeho majiteli vzešla, po případě i ušlý výdělek, o který majitel byl krádeží připraven. Náhradu tu musí provést hned, může-li, nebo během času, ale co nejdříve, jakmile to bude moci učiniti.

Kdo takovýmto způsobem svých vin neodčinil, ukazuje, že opravdově nelitoval, ale pak také nedosahuje odpuštění.

Za pokání ukládá zpovědník některý z hlavních dobrých skutků: 1. *modlitbu* a to

hlavně „Otčenáš“, poněvadž tam v sedmi prosbách je krátce obsažena celá mravouka Kristova. Zásady tam obsažené má si kající několikrát opakovaně Otčenáše (ukládá se na př. třikrát pomodliti se Otčenáš) dobře uvědomiti, aby je měl pak tím spíše každého dne na paměti a jimi se ve svém jednání řídil.

2. Jindy ukládá za pokání *půst*, aby kající dobrovolným si odpíráním dovoleného a jemu milého sílil svou vůli a dovedl si pak poručiti podle učení Kristova správně jednati. Když totiž zpovědník z vyznání hříchů kajícího vypožadoval, že je kající svou vůlí slabochem a nedovede si poručiti, ukládá mu půst, aby si navykal síliti svou, ježto půst je tělocvikem vůle. Člověk je tolik člověkem a křesťanem, kolik má dobré a silné vůle, t. j. pokud dovede si poručiti, aby dobro konal a zla se varoval.

3. *Almužnu* ukládá zpovědník za pokání tomu, kdo je tvrdého a necitelného srdce, aby se tak cvičil a sílil v lásce ke bližnímu.

Kdo opravdově vykoná to, co se mu v těchto pěti částech svátosti pokání ukládá, není možno, aby se nestal povahově lepším a mravně dokonalejším.

Když učitel náboženství takto asi podá a vysvětlí nejprve všeobecně jen svátost pokání, pak žáci jistě s větším zájmem a porozuměním budou sledovati podrobnější probírání této látky a to tím spíše, upozorní-li je katecheta, že dobře vykonaná sv. zpověď je nejlepší školou charakteru dobrého a ušlechtilého.

1. Opravdu charakterní člověk chce poznati pravdu, aby se jí mohl řídit, zvláště chce také poznati pravdu sám o sobě. Proto takový člověk váží si svátostné zpovědi, poněvadž zpověď upřímným zpytováním svědomí vnáší světlo v nitro, v duši člověka.

2. Opravdový, ušlechtilý charakter vyžaduje však nejen světlo sebepoznání, ale také sílu ovládnutí čili vládu nad sebou samým. Nesmíme totiž dobro jen poznávati, ale musíme je také konati a proto i chyby z povahy své pečlivě odstraňovati. Kde toho člověk nečiní, tam není on pánem své vůle, svého nitra, ale pány jeho jsou pak jeho zlé návyky, rozmary a vrtoly — to však je slabost, ne síla; neovládne, ale je ovládán, ztročen. Proti této slabosti vůle je sv. zpověď úspěšným léčivým prostředkem, ježto velí kajícímu, že nestačí z chyb se jen vyznati, ale chyby ty že musí po sv. zpovědi také odstraňovati. Snahu tu klade církev za naprostou podmínku odpuštění a polepšení.

Již z těchto dvou důvodů, o jiných ani nemluvě, jest upřímně a řádně vykonaná svatá

zповěd' opravdu výbornou školou charakteru, proto si jí máme vysoce ceniti i s tohoto hlediska a jí hojně a často užívati (přijímati). Nesmíme zapomínati, že jsme se sice jako lidé zrodili, ale člověka opravdového, t. j. dobrého, ušlechtilého a dokonalého že máme ze sebe vypěstiti teprve my sami a to způsobem, jež Kristus nám naznačil ve svátosti pokání. Bůh do naší duše vložil jen hlavní obrysy, kontury, a ty propracovati v krásný celek dokonalého lidstva máme my sami. Toť onen krásný a vznešený úkol, který nám Bůh ukládá za úkol životní, od něhož závislo je i naše trvalé, věčné štěstí. Z toho, jak jsme úkolu tomu dostáli, budem se jednou musit zodpovídati. Pamatujme proto stále při všem svém jednání, že na soudu věčnosti nebudou nás souditi lidé, jež můžeme klamati a oklamati, ale že nás souditi bude Bůh, jež oklamati nelze.

K ot. 704. Odpustky rozumíme buď úplné nebo částečné odpuštění *časných trestů* spravedlnosti, jež božská spravedlnost vyměřuje nám za naše viny (hříchy) ve svátosti pokání nám odpuštěné.

Tresty časné jsou totiž dvojí: jednak *tresty přirozené*, jednak *tresty spravedlnosti*.

Tresty přirozené jsou přirozeným následkem spáchaného zla, jako: různé nemoci, ztráta cti, majetku, hanba, bída atp.

Tresty spravedlnosti jsou ty, které Bůh podobně jako soudy pozemské ještě zvlášť ukládá vinníkovi (nehledě k přirozeným zlým následkům, jež provinění mělo snad v zápětí). Je spravedливо, aby zlo bylo ještě zvlášť potrestáno, aby se lidé tím spíše nepravosti varovali.

Účelem těchto trestů spravedlnosti není jen potrestání vinníka, jako spíše jeho vyléčení z chyb, kterých se dopouštěl. Když se však člověk pozdravil, odpadá lék. Podobně tomu je i v duševním ohledu. I tu odpadají časné tresty spravedlnosti, t. j. i tu Bůh odpouští člověku tresty ty, když se opravdově a trvale polepší.

Na tomto podkladě spočívá i učení církve katolické o odpustcích, k nimž obdržela moc od samotna Krista.

O dogmatické jejich stránce nebudu mluvit, chci jen ukázati, jaký důležitý výchovný úkol má nauka o odpustcích. Podmínkami, pod nimiž církev odpustky uděluje, snaží se přivésti věřící k správnému sebepoznání a trvalému polepšení a tím jim vyzískati u Boha i odpuštění časných trestů spravedlnosti.

1. Prvou podmínkou k dosažení odpustků jest *přijetí svátosti pokání a nejsvětější svátosti oltářní*. Má-li totiž člověk dosíci odpu-

štění, je nezbytně nutno, aby obnovil přátelský poměr s uraženým, v našem případě s Bohem. To děje se právě ve svátosti pokání, hodně ovšem přijaté, která nás uvádí ve stav milosti Boží.

2. Jako druhá podmínka ukládá se některý ze tří dobrých skutků: modlitba, půst nebo almužna. Obyčejně ale ukládá se *denně rozjímavě pomodliti modlitbu „Otčenáš“*, aby si tím věřící denně v paměti osvěžovali mravní zásady učení Kristova v Otčenáši obsažené a jimi se pak také ve svém všem jednání řídili. Kdo totiž obnovil s uraženým přátelství, musí jeho upřímnost také skutky dokazovati a nesmí jej znovu urážeti. Podobně musíme jednati i vůči Bohu a jeho odpuštění a lásku si zajistiti tím, že ho budem ochotně poslouchati a jeho vůli rádi plniti. Kdo si však denně své povinnosti připomíná, začne je jistě poněmáhlu plniti, až jim konečně navykne a v jich plnění setrvá.

Jindy ovšem místo modlitby Otčenáše ukládá se jako kající skutek buď půst nebo almužna podle toho, proti čemu se lidstvo té doby nejvíce prohřešuje.

3. Jako třetí podmínka ukládává se *návštěva tří chrámů sousedních farních obcí*. Tím se křesťanu věřícímu naznačuje, že si má vypěstiti vládu nad sebou a přemáhati *svoji pohodlnost*, která bývá tak často příčinou, že se člověk hříchu dopouští.

Těmito podmínkami k dosažení odpustků snaží se církev:

1. Odvrátiti křesťana od jeho dosavadních chyb hodným přijetím svátosti pokání,

2. přikloniti jej k dobru a

3. v dobru jej utvrditi a tak mu získati i odpuštění *časných trestů* spravedlnosti. Když je choroba vyléčena, odpadá i lék. Podobně je-li u křesťana trvalé polepšení, tam i Bůh nejvyšší dobrotivý nebeský Otec náš, rád odpouští časné tresty spravedlnosti a to tím spíše, že církev dává spravedlnosti boží také náhradu z nepřeborného pokladu zásluh dosti učinění Kristova a svatých. Vždyť i u nás lidí bere se ohled na velké zásluhy jednotlivcovy a pro ně na jeho přimluvu zmírňuje se nebo docela odpouští trest vinníkovi.

Svátost stavu manželského. Při této svátosti chci jen se zmíniti o námitce, kterou činí odpůrcové nerozlučitelnosti manželství v katolické církvi a jeho svátostného rázu. Manželství katolické prý ženu snižuje, činíc z ní mužovu otrokyni, poněvadž musí slíbiti muži poslušnost. Odvozují tuto námitku ze slov sv. Pavla k Efezským (Efes. 5, 32, a násl.). V listě k Efeským dovozuje sv. Pavel, že manželství jako svátost je ustanovena od Ježíše Krista, a mezi jiným píše: „Ženy,

mužům svým poddány buďte jako Pánu Ježíši, nebo muž je hlavou ženy, jako je Kristus hlavou církve.“ (Efes. 5, 22, 23.) Má zde sv. Pavel na paměti, že manželství je nejmenší společností, ale žádná společnost, ať je to spolek nebo stát, neobejde se bez vedoucí hlavy — bez předsedy nebo náčelníka státu; nemá-li vedoucí hlavy, rozpadá se společnost taková. Má-li spolek nebo stát vedoucí hlavu, není tím řečeno, že členové spolku nebo občané jsou otroky této hlavy.

Aby si ale mužové přece nemyslili, že ženy jsou jejich otrokyně (u pohanů tak na ženu pohlíželi, neboť muž si tam ženu kupoval od rodičů, dával jim za ni věno, čímž žena stávala se jeho majetkem a otrokyní vlastně a ne rovnocennou družkou života), volá dále k mužům: „Muži, milujte manželky své jakož i Kristus miloval církev a vydal sebe sama za ni, aby ji posvětil... Kdo miluje manželku svou, sebe sama miluje... Protož opustí člověk otce i matku svou a přidrží se manželky své a budou dva v jednom těle. Tajemství toto veliké jest, ale já pravím: v Kristu a v církvi. (Efes. 5, 25, 26, 28, 31 a 32.) V prvotní církvi nazývány byly svátosti tajemstvím.

Muži mají tedy manželky své milovati tak, jako Kristus miloval církev svou, jenž dal za ni i život. Kde ale muž takto miluje manželku svou, že by byl schopen za její blaho i život položit, ten ji jistě nebude snižovati ani s ní jednati jako s otrokyní, jak pohané činili, ale bude ji ctíti a jí si vážit jako bytosti rovnocenné. Vždyť je-li muž hlavou rodiny, je a má býti žena zase srdcem rodiny, ale hlava nemůže žíti bez srdce a srdce ne bez hlavy, nemá-li obé býti mrtvo. Muž jako hlava rodiny, té nejmenší společnosti lidské, má rodině vládnouti žezlem, jímž je láska, která poměr obou, proměňuje v nejčistší přátelství a oba manžely staví na stejnou výši. O nějaké panovačnosti nelze tedy zde mluvit. Naopak, kde láska vládne a pojí oba manžely, tam oba poroučejí i poslouchají zároveň a to rádi, vždyť člověk projevuje lásku právě tím, že ochotně plní každé rozumné přání toho, koho miluje. Hlava rodiny — muž, má se starat o rodinu, žena — srdce rodiny, má oživovat, radostným a příjemným pobytem v rodině činit muži, síly, chuti a mysli mu dodávat k dalším pracem a starostem o rodinu.

Podle apoštola Pavla je manželství velké tajemství, t. j.: velká, důležitá svátost a to proto, že je obrazem spojení Krista s církví — to jest však 1. nadpřirozené, 2. milostiplné (t. j. zdrojem milosti, pomoci) a 3. trvalé čili nerozlučitelné.

Proto i manželství, má-li býti obrazem spojení Krista s církví, musí býti rovněž milostiplné a proto svátostné, milost, pomoc poskytující a nerozlučné. Proto právě praví apoštol Pavel, že tajemství toto čili tato svátost je velké, ale — jen v Kristu a církvi, poněvadž jen Kristus může poskytnouti manželům pomoci k těm velkým, svatým a pro lidskou společnost nevýslovně důležitým úkolům, jež na sebe v manželství berou, neboť 1. mají sebe navzájem mravně zdokonalovati, aby pak, jsouce sami dokonalí, mohli i 2. své děti dobrým příkladem svým vychovati v lidi dobré, čestné a v povinnostech svědomité křesťany a tak je učinili šťastnými.

Mají-li se však manželé míti po celý život rádi, je třeba, aby jejich manželství bylo především a na prvním místě *spojení duší*, t. j. manželé musí se snažiti vždy tak jednati, aby jeden k druhému mohl míti úctu a vážnost. Proto před sňatkem mají zkoumati a pozorovati své povahy, zda se k sobě povahou hodí a zda jeden k druhému může míti úctu, ježto jen ta láska, která je založená na vzájemné úctě, jest trvalá pro celý život. Kde jen zevnější zájmy, jako na př. tělesná krása, majetkové poměry a tomu podobné pohnutky vedou k uzavření manželství, tam taková manželství bývají pravidelně nespokojená, ne-li přímo nešťastná.

K ot. 770. I hříchů lehkých máme se chrániti, poněvadž

1. umenšují lásku k Bohu a tím také k pravdě a dobru. Čím méně má člověk záliby k pravdě a dobru, tím méně jich dbá a koná.

2. Ponenáhlu seslabují i naši vůli, ale čím slabší je vůle, tím méně dovede odolávati a odporovati různým pokušením a svodům ke zlému.

3. Připravují pozvolna půdu k hříchům těžkým. Čím slabší vůle, tím spíše upadá člověk do těžších a těžších vin, až se konečně dopouští i těžkých provinění. Je to přirozené. Nedovedl-li člověk odolati a se vzepřiti menším pokušením a svodům, kde by měl síly, aby přemohl pokušení těžká, která bývají tím vábnější.

K ot. 796. Ctností přirozenou rozumíme mravní dokonalost, tedy v dobru ustálený stav duše, kterého se člověk dodělal ustavičným cvičením se ve správném jednání, v němž dosáhl konečně takové dokonalosti, že vždy a ve všem správně jedná, t. j. dobro koná a zla se varuje.

Ctností křesťanskou však rozumíme nadpřirozený, Bohem nám daný dar, který nás činí schopnými a ochotnými z lásky k Bohu

konati dobré a zla se varovati. Tato schopnost dobro konati musí ale býti se strany člověka spojena s vytrvalou snahou schopnost tu stálým spolupůsobením s milostí (pomocí) Boží a ustavičným cvičením přivést k dokonalosti. Pak stává se tato křesťanská, Bohem daná ctnost zároveň ctností nabytou.

Ctnost je vlastně jen jedna, ježto je také jen jedna pravda. Podle předmětů však, k nimž se jednání člověka vztahuje, dělíme ctnosti na božské a mravné.

O ctnostech božských mluvil jsem při prvním božím přikázání, proto chci se zmíniti jen o čtyřech hlavních ctnostech mravních a to se stanoviska praktického křesťanství.

1. *Opatrnost* týká se rozumu. Praví nám: Dříve než jednáš, dobře rozmysli,

a) zda je správné, co chceš konati, a když jsi se rozhodl,

b) hledej prostředky, jimiž bys své rozhodnutí co nejlépe uskutečnil.

2. *Spravedlnost* týká se vůle naší a velí nám: Uskutečni, cos poznal jako správné.

3. *Statečnost* nabádá nás, abychom se nedali žádnými překážkami odstrašiti a obtížemi odvrátiti od vykonání toho, co je správné (dobré), ale abychom statečně přemáhali a odstraňovali to, co se dobru a spravedlnosti v cestu staví, neboť kdo se léká obtíží a překážek, nedojde nikdy k obmyšlenému cíli.

4. *Mírnost* nám velí, abychom sebe ovládali, t. j. abychom ovládali své smysly, žádosti, náklonnosti a hnutí své mysli (hněv, nelibost, rozčilení atp.), a uvedli je do služeb pravdy. Jen tehdy budeme s to pravdu učení Kristova uváděti svým jednáním v praxi a vyvarujeme se každé upřílišněnosti a tvrdosti.

Tyto čtyři mravní hlavní ctnosti vedou, jak patrně, k nadvládě ducha nad tělem, nad smyslovou, tělesnou stránkou člověka a činí jej opravdu svobodným, tělesnými smysly a žádostmi nezotročeným. Mírnost zoceluje vůli člověka a proto usnadňuje i konání tří prvních ctností, neboť všechny tyto hlavní čtyři mravní ctnosti jsou nerozlučně spojeny; jedna bez druhé neobstojí.

Oboje tyto ctnosti: božské i hlavní ctnosti mravní kladou základy k opravdovému křesťanskému charakteru. Bez nich lidská společnost i jednotlivec trvalé štěstí si založiti nedokáže. Ctnost bez Boha a štěstí bez Boha postrádá všeho základu. Jako nestačí k plnému vzrůstu rostlin jen živná půda země, byť by byla sebe lepší, ale potřebují též nebeského tepla (slunce), rovněž tak potřebují přirozené vlohy ke ctnosti světla a tepla nebeského, aby se vyvíjely, upevňovaly a dospěly

k nejvyššímu vzestupu. Pravil jsem, že čtyři hlavní ctnosti kladou základy ke křesťanskému charakteru, ale nedosáhnou toho, jestliže se nad nimi nevznáší a nezáří tři vyšší hvězdy, od nichž dostávají teplo, sílu a vzrůst — tři božské ctnosti: víra, naděje a láska. Jedině ty jim dávají sílu, velikost a stálost. Z nich jako z pramene svého vyvěrají, bez nich vysychají a mrou.

K ot. 826. *Osmero blahoslavenství.*

1. *Chudí duchem* jsou míněni lidé pokorní. Bohatstvím duše je mravní dokonalost, ctnost. Člověk, který je pokorný, domnívá se, že je na mravní dokonalost chudý, tedy horší, než druzí a to proto, že u sebe hledá chyby, u druhých však pátrá jen po dobrých vlastnostech, jež chce si osvojiti. Tím připadá si horším, *chudším* než jiní lidé. Zatím ale nalézá tak nejlepší cestu k správnému sebepoznání a tím i k sebezdokonalování. Sebeláska totiž nejvíce brzdí toto sebepoznání, neboť omlouvá, přebarvuje a do lepšího světla staví chyby člověka, dobré vlastnosti spolublízních však jsou člověku správným zrcadlem, o němž nejlépe pozná, zda tu či onu dobrou vlastnost má, či jí postrádá. Tu sebeláska musí zmlknouti. Pokora je tedy nejlepší cestou ke ctnosti a mravní dokonalosti, proto ji Kristus blahoslaví, t. j. praví, že blaha trvalého dojdou ti, kdož se touto cestou ubírají.

2. *Blahoslavení tiší*... Těmi jsou ti, kdož jsou tiší ke křivdám na nich páchaným, t. j. *neodplácejí zlo zlem* pro pokoj a dobrou vůli se spolublízními. Tím není řečeno, že se spravedlivě hájiti nemohou. Tuto zásadu Kristovu špatně pochopil Tolstoj svým učením „neodpíratí zlu“, jakoby člověk musil si dáti vše líbiti a nesměl se brániti. Tolstoj výrok Kristův: „Slyšeli jste, že řečeno bylo: oko za oko, zub za zub. Já pak pravím vám, abyste neodpírali zlému...“ vytrhl ze souvislosti, neboť Kristus hned pokračuje: „Ale udeří-li tě kdo v pravé líce tvé, nastav mu i druhé a tomu, kdož se s tebou chce souditi a sukni tvou vzíti, nech mu i pláště; a nutil-li by tě kdo jíti míli jednu, jdi s ním i jiné dvě.“ (Mat. 5, 38—41.) Tím chce Kristus říci: Neodpírej zlu zlem, nemsti se a neodplácej křivdu křivdou, ale pro dobrou vůli a pokoj ji raději vytrp. Svou mírností a tichostí tací lidé vždy konečně vítězí, že z nepřátel jejich stávají se přátelé.

3. *Blahoslavení lkající* jsou ti, kteří litují upřímně svého nesprávného jednání (svých hříchů) a snaží se je napravit a odčinit. Tím dosahují ztracené spokojenosti a blaživého klidu.

4. *Blahoslavení, kteří lační a žízní po spra-*

vedlnosti... Tím chce Kristus říci: Vynalo-
žíš-li tak intenzivní snahu na to, abys správně,
spravedlivě jednal, jako hladový, hladem
a žízní zmírající horečně shání potravu a pídí
se po osvěžujícím nápoji, pak jistě duše tvá
bude nasycena, t. j. šťastna.

5. *Blahoslavení milosrdní*... Budeš-li mít
milé, soucitné a obětavé srdce k trpícím
spolubližním, pak bude i Bůh milosrdný jed-
nou k tobě. Kristus pravil: ... „Jakou měrou
měřiti budete, takovou bude vám zase od-
měřeno.“ (Mat. 7, 2.)

6. *Blahoslavení čistého srdce*... Kdo ma-
jí čisté srdce, prosté vin nejen proti šestému
příkázání božímu, ale i proti ostatním při-
kázáním, ti v jsoucnosti Boha nikdy nepo-
chybují, proto také rádi a ochotně jeho vůli
se řídí a proto jako hodné děti jeho budou
jej jednou (po smrti) viděti, t. j. s ním spo-
jeni budou.

7. *Blahoslavení pokojní*... To jsou ti, kte-
ří se snaží všeho se uchrániti, co by poru-
šovalo pokoj a mír se spolubližními a vyvolá-
valo sváry, různice a nepřátelství.

Bůh je láska, ale láska snaží se v míru
a pokoji býti s každým. Kdo se o to snaží,
zasluhuje si slouti Synem božím, synem po-
koje a míru.

8. *Blahoslavení, kteří protivenství trpí pro
spravedlnost*... Tací lidé mají velikou sílu
vůle, proto také dovedou hříchu odolati a
spravedlivé, zákonu božímu odpovídající ži-
vot vésti; odměnou jejich bude království ne-
beské, t. j. trvalá blaženost, která nekončí
s životem pozemským, ale má své nikdy ne-
končící pokračování i v životě posmrtném,
věčném.

Tím končím druhou část svého pojednání,
v němž jsem chtěl při různých partiích ka-
techismu podati pouze ukázky, jak by se asi
daly některé obtížnější pravdy náboženské
žákům přístupněji a názorněji předvésti, a
to v duchu usu loquendi dnešní doby, aby tím
spíše vnikli v náboženskou terminologii a tak
v přítomné době náboženské lhostejnosti a
nevraživosti k náboženství intenzivněji chá-
pali úzký vztah náboženský k životu a jeho
pro život nezbytnost.

Dr. Karel Uhl:

Nynější stav a organisace řádu sv. Benedikta.

K 1400leté památce narozenin sv. Bene-
dikta (nar. r. 480) vydalo r. 1880 opatství
(nyní arcioptství) sv. Vincence v Pennsylv-
vanii (USA.) „Album Benedictinum“, jež ob-
sahovalo jména všech tak zvaných „černých“
mnichů i všech tehdejších benediktinských
klášterů.

Album toto mělo býti — podle předmlu-
vy — nejen „výrazem vzájemné lásky, nýbrž
ještě více podnětem k stále vřelejší vzájem-
nosti, k častějším vzájemným stykům a ra-
dostnější duchovní pomoci, aby se tak bratři
navzájem posilňovali, věřící jejich příkladem
se vzdělávali a sv. Benedikt byl tak uctíván.“

Album mělo jen jednoho předchůdce v po-
dobné knize, s týmž názvem, vydané týmž
opatstvím deset let před tím (v říjnu 1869)
o 214 stranách, již vydal Eduard Hipelius.

Když pak r. 1893 od papeže Lva XIII.
zřízena byla nová hodnost opata — primasa
jakožto hlavy a oficiálního zástupce benedik-
tinského řádu v Římě, přešlo na něho přiro-
zeně právo i povinnost čas od času vydávati
celkový přehled celého řádu.

Tak vyšel v Římě (nejprve u Descléra, po-
zději ve vatikánské tiskárně „Polygloté“) v
letech 1880, 1894, 1905, 1910, 1920 a 1925¹
seznam všech benediktinských klášterů i je-

ch členů s názvem „SS. Patriarchae Bene-
dicti Familiae confoederatae“ (= Sjednocené
rodiny sv. patriarchy Benedikta), kterýžto
název označoval, že řád sv. Benedikta při vši
své ideální jednotě nemá ani v budoucnosti
představovati řádný právně centralistický ce-
lek, nýbrž že i nadále bude tvořiti jednotlivé
klášterní rodiny, třebas i seskupené — při
úplné jinak samostatnosti — ve větší svazky
klášterů, v tak zvané monastické neboli be-
nediktinské kongregace.

Album vychází nyní každých pět let. Roz-
vrh jeho je celkem stejný, jen tisk a papír je
nyní lepší. Z dřívějších 5 obrazových příloh,
zobrazujících benediktinské kardinály, bi-
skupy a předsedy kongregací,² zbyl v posled-
ních vydáních jen obraz právě panujícího pa-
peže.

Album z r. 1880 přineslo též obrazy někte-
rých význačných klášterů.

Poslední vydání za rok 1930 vyšlo r. 1931

¹ Album vycházelo vlastně o rok později.
Letopočty tyto označují vlastně léta, z nichž stav
do seznamu byl pojat.

² Album za r. 1910 mělo na př. obrazy slav-
ného montecasinského historika Luigi Tosti-ho,
špýrského biskupa Bonifáce Haneberga a kardi-
nala Jana Kř. Pitry.

za redakce sekretariátu opata primasa tiskem protocenobia (= prvotního kláštera) Subiaca.

Na 971 stranách podává suše, leč přehledně, poslední stav obou větví (t. j. mužské i ženské) celého řádu benediktinského, výčet žijících hodnostářů, přehled kongregací, jména i data založení jednotlivých klášterů, jména všech mužských profesů se slavnými sliby (jež u ženských členů neuvádí) s hlavními daty životními (narození a slavných slibů), seznam všech misií, far i škol, stav celého řádu z r. 1930 a pro srovnání též z r. 1925, adresy všech mužských klášterů a konečně změny za měsíc leden 1931.

Titulní (a jediný) obraz představuje papeže Pia XI., který — podobně jako jeho předchůdcové v pontifikátu — je nejvyšším pánem a protektorem řádu benediktinského a jako takový bývá v albu jmenován „opatem opatů“ (abbas abbatum). (Narozen 31. V. roku 1857, za papeže zvolen 6. II. 1922.)

Z alba poznáváme, že r. 1930 měl řád benediktinský mezi svými členy 2 kardinály, 6 arcibiskupů, 11 biskupů, 1 opata primasa, 12 opatů nullius, 14 opatů-presesů benediktinských kongregací, 122 opatů skutečných po případě opatů-koadjutorů, 3 apoštolské prefekty, 7 administrátorů opatství, 31 opatů resignovavších nebo titulárních, 11 převorů konventuálních, 12 převorů katedrálních a 2 rektory římských kolejí.

Dále měl řád sv. Benedikta téhož roku (1930) 187 klášterů mužských s 9.070 členy, z nichž bylo 4588 kněží, 1086 kleriků (bohoslovců), 428 noviců chori, 2494 bratří laiků a 474 noviců laiků.

Ženská větev řádu měla 349 klášterů a 75.224 členů.

Pokud duchovní správy se týče spravoval řád sv. Benedikta 136 far diecésních, 487 far inkorporovaných, 191 neinkorporovaných, 70 far v misiích, 612 chrámů, 245 veřejných modliteben a 253 kaplí s celkovým počtem 1.560.288 věřících.

Kromě toho spravoval řád 174 škol, jako: gymnasia, lycea, koleje, semináře — nepočítaje školy obecné nebo měšťanské, které se nacházejí ve farnostech) se 24.861 chovanci nebo posluchači.

Srovnáme-li dřívější almanachy benediktinského řádu s nejnovějším vydáním, poznáme jasně, že řád sv. Benedikta jeví za poslední padesátiletí neustálou tendenci vzestupnou, že značnou měrou přibýlo mnoho nových klášterů a ještě více členů, že se rozšířila misijní i vědecká jeho činnost, že se posílila snaha po vzájemnosti a lepší organizaci práce, že řád, na počátku minulého století do značné míry roztržtý, se spojuje ve vět-

ší celky — kongregace, že dostává konečně společného reprezentanta v opatu-primasovi, takže vystupuje na venek více-méně jako jednotné těleso, a že konečně všude jeví se určitá snaha za zdokonalením a zvrucněním řeholníka a duchovního života vůbec podle osvědčené prastaré řehole sv. Benedikta a starého monastického hesla „Ora et labora! — Modli se a pracuj!“

Nyní zbývá povšimnouti si poněkud zevrubněji toho, o čem výše bylo psáno jen povšechně, aby tak jasněji vynikla organizace a dnešní stav řádu benediktinského, této nejstarší řeholní instituce v církvi římsko-katolické.

Při tom budeme se dále držeti nejnovějšího vydání benediktinského almanachu z roku 1931.³

Žijící hodnostáři řádu sv. Benedikta.

V přítomné době patří k řádu sv. Benedikta, lépe řečeno: z něho vyšli, byli vybráni jmenováni, dva kardinálové.

Prvním jest Georgius (Jiří) Justinian Serédi, bývalý člen arcipatství (nullius) svatého Martina na Sv. hoře Pannonské (Pannonhalma v Maďarsku), střediska benediktinské kongregace uherské. Seredi je vlastně původu slovenského, neboť jeho otec jmenoval se Sapúšek.

Narozen 23. dubna 1884 v Deakovcích v župě bratislavské na Slovensku, vstoupil r. 1903 do řádu sv. Benedikta na Svaté hoře Pannonské, řeholní sliby složil 10. července 1905 a na kněze byl vysvěcen 14. července 1908. Bohoslovná studia konal v Anselmianu v Římě, když dosáhl doktorátu bohosloví a pak působil též jako profesor církevního práva. Jsa zkušeným kanonistou (znalcem církevního práva) stal se pravou rukou kardinála Gasparriho a jeho miláčkem. Od 19. prosince 1927 je kardinálem-knězem s titulem chrámu sv. Ondřeje a Řehoře na Monte Celio v Římě, na biskupa vysvěcen 8. ledna r. 1928.

Je zároveň arcibiskupem ostříhomským a tím též knížetem-primasem bývalého království uherského a legátem apoštolské stolice atd.

Druhým kardinálem je Alfred Ildefons Schuster z kongregace kasinské (nar. v Římě 18. ledna 1880), bývalý opat u sv. Pavla v Římě (od r. 1918) a (od 26. června r. 1929) arcibiskup milánský. Kardinálem-knězem s tit. sv. Silvestra a Martina v Římě stal se 15.

³ Srovnej též článek (nepodepsaného autora) „Mluva statistiky“ v časopise „Pax“ z r. 1931, roč. VI., str. 181—191 a 236—239.

července 1929 a biskupské svěcení obdržel 21. července 1929.

Dne 5. IV. 1929 v Římě u sv. Kalista zemřel a v opatství Downside v Anglii byl pohřben známý benediktinský kardinál poslední doby Aidan Gasquet z kongregace anglické. Narozen v Londýně 5. října 1846. Byl kardinálem-knězem s titulem P. Marie v Portiku v Římě od 18. prosince 1924; před tím byl kardinálem-jáhnem od 25. května 1914. Byl též předsedou papežské komise pro kritické vydání latinské bible, kterážto komise byla svěřena benediktinům.⁴

Benediktini arcibiskupové jsou:

1. *Raimund Netzhammer* z kongregace švýcarské, tit. arcib. anazarbský,⁵ dříve skutečný arcib. bukureštský v Rumunsku (od 16. IX. 1905 do 14. VII. 1924);

2. *Anselm Pecci* z kongregace kasinské, tit. arcib. acheruntský a matherský⁶ od 18. IX. 1907;

3. *Beda Cardinale* z kongregace kasinské, tit. arcib. chersonský a apoštolský nuncius dříve v Argentině nyní v Portugalsku;

4. *Roman Bilsborrow* z kongregace anglické, tit. arcib. chijský (ostrova Chia);

5. *Maurus Caruana* z kongregace anglické, arcib. rhodský a maltský (strovy Rhodos a Malta) a

6. *Josef Mc Donald* z kongregace anglické, arcib. edinburghský a metropolita skotský. K arcibiskupům patří ovšem též oba shora jmenovaní kardinálové.

Benediktinští biskupové jsou:

1. Leo de Mergel, biskup eichstadtský; 2. Gerard van Galoen, tit. biskup fokajský; 3. Tomáš Spreiter z kongregace sv. Ottilie, apoštolský vikář v Eshowe v Africe a tit. biskup thaenitský (Thaenae in Montibus); 4. Vincenc Wehrle, biskup bismarcký; 5. Henry Gregor Thompson, tit. biskup thermopylský; 6. Bonifác Sauer z kongregace svatoottilské, apošt. vikář ve Wonsanu na Korei, tit. biskup appiarijský; 7. Wulstan Pearson z kongregace anglické, bisk. lancasterský; 8. Isidor Sain z kongregace kasinské prvotní přísnosti, biskup rjecký; 9. Vavřinec Salvi z kongregace kasinské prvotní přísnosti, tit. biskup diocaesarijský (Diocaesarea v Palestině); 10. Řehoř Diamare, arcipat-nullius montekasinský a biskup konstantinský; 11. Placid Nicolini, biskup assiský.

O opatstvích a opatech nullius diocesis, t. j. opatech s jistou pravomocí biskupskou, bylo psáno v 2—3. čísle XLVII. roč. „Vychovatele“, str. 42—43, r. 1932.

Opatů předsedů benediktinských kongregací je 14 a bude o nich zmínka při pojednání o nynějších kongregacích řádu bene-

diktinského a podobně o opatech skutečných a opatech koadjutorech, jichž je 122, po případě o jiných hodnostářích.

Opat primas. (Abbas primas.)

Představitelem neboli reprezentantem řádu sv. Benedikta je opat-primas, t. j. první opat celého řádu, kterážto hodnost rovná se přibližně generálům jiných duchovních řádů, od nichž však se liší hlavně pokud se týče pravomoci. Generál řádu jezuitského má na př. téměř neobmezenou moc nad celým řádem, kdežto u benediktinského opata-primasa tomu tak není. Pravomoc primasova jest velice omezena skoro úplnou samostatností jednotlivých opatů benediktinských a z téhož důvodu podobně jest omezena i moc jednotlivých presesů kongregací. U benediktinů není zkrátka té strohé centralisace jako u jezuitů nebo některých jiných řádů.

Opat-primas má právo visitační ve všech benediktinských klášterech a zvláště v klášterech, které nepatří k žádné kongregaci (monasteria extra congregationes), a povinnost bdíti nad kázní celého řádu; jinak však mají kongregace i jednotlivá opatství úplnou samostatnost. Předsedové kongregací musejí mu každých pět let podávat zprávu o počtu členů a morálním stavu klášterů určité kongregace.⁷

Hodnost opata primasa byla zřízena od papeže Lva XIII. 12. července roku 1893, kdy prvním primasem byl od sv. Otce ustanoven *Dom Hildebrand Hemptinne*⁸ z kongregace beuronské, před tím opat v Maredsous v Belgii. Hemptin byl ustanoven doživotním primasem.

Ostatní opati-primasové mají se vždy voliti na dobu 12 let. Volební právo aktivní i pasivní mají všichni opati benediktinského řádu.

Ještě za života Hildebranda de Hemptinne byl dne 13. května 1913 zvolen za jeho koadjutora s právem nástupnictví *Fidelis von Stotzingen* z kongregace beuronské, do té doby opat v Maria-Laach u Koblenze v Německu. Za těžké nemoci Hemptinnovy nastoupil Fidelis von Stotzingen na jeho místo. Brzy poté zemřel Hemptinne 25. srpna 1913 v Beuroně. Primas Fidelis byl zvolen i po

⁴ Viz časopis „Pax“, roč. IV. 1929, č. 5—6.

⁵ Anazarba, město v Malé Asii blíže Adany v Kilikii.

⁶ To jest měst Accerenza a Matera v jižní Itálii, v provincii Basilicata.

⁷ Viz: Český slovník bohovědný, II., 105.

⁸ Vyslov: Ěmtín. Nežli vstoupil do řádu benediktinského, byl důstojníkem a r. 1870 hájil Řím a papežský stát.

druhé a sice ve volbě konané 7. října 1925.⁹

Sídlem primasovým je primaciální opatství sv. Anselma na Aventině v Římě, kdež je zároveň mezinárodní benediktinská kolej jako vysoké učení řádové. Opat-primas Fidelis von Stotzingen je zároveň apoštolským prokurátorem řecké koleje sv. Athanáše v Římě (Pontificium Collegium Graecorum S. Athanasii de Urbe), založené r. 1577 od papeže Řehoře XIII. a r. 1897 papežem Lvem XIII. svěřené řádu sv. Benedikta. Vlastní správu této řecké koleje vedou mniši z kongregace belgické. Jejím rektorem je nyní P. Odilo Gdenvaux z opatství Maredsous; před ním byl rektorem P. Benno Zimmermann z téhož opatství, dobře známý ze IV. unionistického kongresu na Velehradě r. 1924 konaného.

Primaciální opatství a mezinárodní benediktinská kolej sv. Anselma v Římě.

(Collegium internationale S. Anselmi, Ep. Doct., de Urbe. — Italský název a současně adresa: Collegio di S. Anselmo, Aventino, Via S. Sabina 19, Roma.)

Kolej sv. Anselma byla založena při chrámu sv. Kallixta v Římě r. 1687 od opata Ondřeje *Diotato* z kongregace kasinské čili sv. Justiny Padovské. Stalo se tak za papeže Innocence XI. (1676—1689), který bullou „Inscrutabile“, vydanou roku 1687, ustanovil, že to má býti škola pro výchovu dorostu zmíněné kongregace. Pro celý řád sv. Benedikta byla obnovena od papeže Lva XIII. dne 4. ledna 1887 a roku 1893 spojena s primaciálním opatstvím. Byla nazvána kolejí sv. Anselma neboli krátce Anselmianum, podle sv. Anselma (1033—1109), arcibiskupa canterburského v Anglii, církevního učitele a významného filosofa i světce z řádu sv. Benedikta.¹⁰ Kolej tato nachází se na klasickém pahorku Aventinu, na místě, kde dříve stávaly — ovšem v různých dobách po sobě — kláštery sv. Euprepie, sv. Sáby, sv. Prisky, P. Marie na Aventině a konečně sv. Bonifáce a Alexeje, v kterémžto posledním benediktinské roucho přijal a řeholní sliby složil náš slavný světec sv. Vojtěch, druhý biskup pražský, který odtud přivedl benediktiny do Čech. Slavnostní otevření obnovené koleje bylo 4. ledna 1887. V prvním roce bylo 15 alumnů. Jelikož místnosti na Piazza Scossa-

cavalli nedostačovaly, byl pronajat palác maltézských rytířů na Via Bocca di Leone č. 68, do té doby, pokud by nebyla vystavěna nová kolej na Aventině již plánovaná. Základní kámen k této nové koleji položil 13. dubna 1893 kardinál Josef Dusmet z řádu sv. Benedikta, arcibiskup katanijský, za přítomnosti mnohých opatů a četných delegátů z benediktinských klášterů z celého světa.

Roku 1893 byla tato kolej ustanovena za sídlo primasovo a r. 1896 dokončena a 1. listopadu téhož roku otevřena.¹¹ Jak již podotknuto, zaujímá toto primaciální opatství a zároveň mezinárodní kolej zvláštní postavení vzhledem k celkové organizaci celého řádu: je mimo kongregace a sice trvale a je též střediskem celého řádu sv. Benedikta. K tomuto primaciálnímu opatství patří dosud 1 kněz, totiž primas sám, a 1 bratr laik. V koleji působilo r. 1930 jako profesori 20 kněží (roku 1925 též počet) z různých opatství a vzdělávalo se tam 89 (v r. 1925 94) kleriků z celého světa a ze všech kongregací benediktinských.¹² Roku 1930 vykonávalo tam různé práce 15 (r. 1925 14) bratrů laiků také z různých klášterů sem poslaných. S opatem primasem včetně žilo tam tedy r. 1930 125 (r. 1925 130) mnichů.

Podotknouti dlužno, že kolej sv. Anselma byla zřízena za podpory celého řádu a že všechny benediktinské kláštery z celého světa na ni přistupují bez ohledu, zda tam z dotyčného některého kláštera nějakí klerici studují nebo ne.

Na studie bývají tam dosud posíláni pouze jednotlivci z různých klášterů.

U sv. Kallixta, v dřívějším sídle koleje, má nyní své sídlo a místnosti papežská „Komise pro kritické vydání latinské bible“, svěřená řádu sv. Benedikta.

⁹ Volby konané 13. V. 1913 v Římě zúčastnil se také rajhradský opat P. Prokop Šup († 12. prosince 1921), následující pak volby 7. X. 1925 rovněž v Římě již jeho nástupce P. Petr Hlobil, šestý opat rajhradský, zvolený 8. února 1922.

¹⁰ Kolej sv. Anselma dala raziti r. 1909 památný peníz k osmému storočí úmrtí sv. Anselma († 12. IV. 1109) s obrazem tohoto světce na líci a opata-primasa Hildebranda na jeho rubu.

¹¹ Na památku toho byl ražen památní peníz, představující uvedení benediktinů do této koleje.

¹² Na počátku světové války studovali tam též 2 mniši rajhradští: P. František Bouzek a P. Václav Pokorný; první 2 roky, druhý přes 1/2 roku.

Školské zákony v Uhrách před převratem.

(Dokončení.)

Ve svých důsledcích nejdůležitější myšlenkou, která se uplatňuje v Ratio, jest: celá veřejná výchova země, tedy nejen královské (katolické), nýbrž také nekatolické školy, institučně jsou podřízeny státnímu dozoru a povýšeny na jednotnou úroveň. — Ratio na opatření národního vyučování zorganizovala trojí typ národní školy, s látkou postupně se rozmnožující, t. j. typ školy s jedním učitelem a s jednou třídou na vsi, s dvěma učiteli a s dvěma třídami v malém městě, s třemi učiteli a s třemi třídami ve větším městě. V zemi zřídila 9 školních okresů, v popředí jich vždy jednoho školního dozorce. V každém okrese jeden typ velkoměstské školy se nazýval schola normalis, vzorná škola, a sloužil zároveň i pro vzdělání učitelů. — Ratio přirčila povinnost udržování národních škol obcím, ale i při tom měly národní školy konfesionální ráz.

V národněškolní soustavě „Ratio“ již se jeví prvý pokus germanisace, který za Josefa II. se stal vědomou a otevřenou snahou státní moci a objevil se jakožto výslovný cíl vyučování. U Marie Terezie ještě není cílem vědomé odnárodnění, nýbrž umožnění vzájemného styku a užitek z toho plynoucí. Vždyť Marie Terezie byla vždycky vděčna vůči Maďarům pro veliké služby jí a její rodině vykonané.

B.

Se stejným uznáním všeobecně nemůžeme mluvit o kulturní politice Josefa II., kterou usiloval jen o sjednocení říše. Zvláštní odpor vyvolalo, že uvedl v život společnou (neutrální) školu různých vyznání a učinil povinným německý jazyk, jakožto jazyk vyučovací, kteréžto jednání u něho bylo zjevným prostředkem germanisování. Vyučovací jazyk německý existoval jen na papíře, poněvadž tato ustanovení byla znemožňována odporem Maďarů, kteří úplně vystrízlivěli z kulturní politiky Josefa II. národ oblažující a začali jí klásti překážky. Národ totiž poznal nebezpečí, které jeho jazyku, rázu a politické samostatnosti hrozilo; protestanti vedle toho přišli také na to, že by se museli odloučiti od vyučovací autonomie již požívané. Povstal z toho národní odpor stejného cíle a pasivní resistance; odklizení ustanovení, zamít-

nutí, ba odepření jejich exekuce zmařilo úmysly císaře.

Josef II. měl ovšem také blahodárnější ustanovení na poli školství. Z těch uvedeme jen to, že zavedl povinnou školní docházku dětí od 6—12 roku, s trestní sankcí. Josef II. chtěl totiž kulturní stát, a v něm si přál aspoň toto kulturní minimum: aby jeden každý jeho dospělý poddaný uměl číst a psát.

Před svou smrtí odvolal téměř veškerá svá nařízení a zemský sněm z r. 1790/91 — za Leopolda II. — postavil národ zpět do svých práv, uznal svobodu protestantů na udržování škol.

C.

Protestanti v Uhrách v ohledu školství takřka úplně se uzamkli před vlivem státu, od zmíněného sněmu z r. 1790/91 počínajíce — definitivně, jehož XXVI. zák. čl. zastavil staletý průběh politických urážek protestantů a zajistil neobmezenou svobodu jejich náboženství a školní záležitosti. Tento jejich autonomický základ, šťastně se dále vyvíjející, dodnes zajišťuje jim výsadní postavení.

Ale jelikož tento zemský sněm nemohl se zabývat radikálně záležitostmi národního vyučování, vzniklo přání, aby sněm delegoval komisi pro přípravu revise studijního a výchovného řádu. Úlohu tohoto výboru (předsednictvím Uerményiho) určily zák. čl. XV. a LXVII. z r. 1791/92. Takto se uskutečnila r. 1806 Františkova *Ratio Educationis*, radikálně nového ducha a povinná jen pro školy královské (katolické). Druhá Ratio sotva něco změnila na Tereziině samotné organizaci národoškolské; ale její chvályhodnou stránkou jest, že zdůrazňuje nutnost a užitečnost pěstování maďarštiny vedle latiny a místo němčiny. Toto školské nařízení vstoupilo v život na základě *majestátního práva* (kteroužto zásadu právě nejvíce hájila maďarská královská dvorní kancelář), bez souhlasu zemského sněmu a tak ani neodpovídalo přáním národa, jenž je přijal s antipatií.

D.

Druhá Ratio zůstala v platnosti až do roku 1845. Mezitím na zemských sněmech stavy ustavičně usilují o větší uplatnění maďarského jazyka a uzákoňují různá usnesení,

hlavně pokud se týkají pěstování maďarštiny. Tak na sněmech z r. 1807, 1811, 1825/27, kterýžto poslední svým zák. článkem VIII. 1827 deleguje také výbor tím, aby — dílo Uerményiovy komise superarbitrovav — příštímu sněmu předložil svá dobrá zdání, vztahující se na veřejné vyučování. Konečně cestou těchto operátů bylo zavedeno r. 1845 Ferdinandem V. vydané „*Systema scholarum*“, respektive „*Pravidla elementárních škol uherských*“ („*Magyarország elemi tanodáinak szabályzata*“), která způsobila mnoho modifikací, ale protože ještě i teď nadarmo žádáno na sněmech, aby otázky školství nebyly rezervovány majestátnímu právu, nýbrž aby byly konstitučně vřazeny do oboru zákonodárství: jest pochopitelné, že protestovalo se i proti těmto pravidlům a úřady odepřely jejich exekuci.

IX.

Roku 1848 stavovská ústava přeměnila se v konstituci zastoupením lidu. V tom by se byla naskytla příležitost a možnost, aby veřejné školství bylo upravováno konstituční cestou, zákonodárstvím, kdyby to nebylo bývalo překáženo okolnostmi nepříznivě se utvářejícími. *Baron Josef Eötvös*, ministr kultu a národní osvěty v první zodpovědné maďarské vládě, vypracoval a zemský sněm také přijal návrh zákona o národním vyučování, jenž ostatně obsahoval jen rámec a hlavní zásady uspořádání školství, jichž by bylo třeba bývalo vyplniti pozdějšími zákony a nařízeními. Eötvös, ačkoli v teorii také sám byl stoupencem reformy liberálního ducha, měl míti ohled na roli, kterou církev během staletí na poli veřejného vyučování si vytvářely a na jejich práva také zákony zajištěná; totiž měl míti ohled na žádosti, které v kruzích katolíků se objevily vždy více vůči zajištění školní autonomie, — a se strany protestantů na samosprávu i nadále vindikovanou. — Eötvösův návrh zákona ale nedostal královského potvrzení.

Po boji za svobodu (1849) absolutismus zavrhł veškerý základ zákonný a záležitost maďarského veřejného vyučování opět se dostala do moci říšské vlády. Jsou známa dočasná nařízení hraběte Lva Thuna, rakouského ministra školství, vyšlá r. 1849, po nichž následovala r. 1855 novější. — Za provisorie r. 1861—67 školství se dostalo sice opět do rukou maďarské královské místodržitelské rady, která však konala zase jen částečnou kulturní politiku: pokud nechala opět protestantské školství netknuto, a ani jinak nenastala značná změna.

X.

Maďarské národní vyučování nastoupilo cestu jistého a postupného vývoje teprve po vyrovnání z r. 1867, jež dožrálo zeslábnutím mezistátní politické váhy monarchie. Teprve tehdy se uskutečnila totiž reforma liberálního a demokratického ducha, která upravovala a organizovala školství ve svých zásadách a základech. Tato reforma, co do školství, objevila se v podobě *zákona XXXVIII. z r. 1868*, který byl sformován baronem Josefem Eötvösem, jenž po vyrovnání zase se stal ministrem kultu a školství, a znova vzal nit uspořádání národního školství, událostmi z roku 1848 přetrhnutou. *Tento zákon tvoří dodnes základ maďarského národního vyučování*, platný pro celé bývalé Uhersko, tedy i pro nynější Slovensko. Tento základní zákon jest doplněn níže vypočítanými zákony (a mimo to řadou nařízení), kteréž pospolu tvoří ústrojný celek soustavy uherského národního vyučování.

Zákonný článek XXXVIII. z r. 1868 pro jeho základní důležitost sdělíme zkráceně, podle rozdělení hlav. Celý zák. čl. má 9 hlav a 148 paragrafů.

**Zákonný článek XXXVIII. z r. 1868
v předmětě veřejného vyučování
na národních školách.**

I. Školní povinnost a svoboda vyučovací.
(§§ 1—7.)

§ 1. Každý z rodičů nebo poručníků, sem počítaje i ty, v jejichž domě chlapci jakožto učni nebo domácí sluhové jsou, jsou povinni své děti nebo schovance... posílati do veřejné školy, od dokončeného 6. roku až do konce 12., respektive 15. roku.

II. Působnost a zřízení národních škol.
(§§ 8—16.)

§ 8. Národní školy jsou: *elementární a vyšší národní školy*,* *měšťanské školy a učitelské ústavy*.

§ 9. Národní školy jsou buď veřejnými, anebo soukromými školami.

§ 10. Národní školy veřejné způsobem zákonem ustanoveným mohou býti zřizovány náboženskými společnostmi ve vlasti, spolky a jednotlivci, obcemi a státem.

III. Národní školy, zřízené náboženskými společnostmi. (§§ 11—15.)

§ 11. Náboženské společnosti ve všech obcích, kde bydlí jejich věřící, ze své síly mo-

* Tento druh školy vedle měšťanky vymizel.

hou udržovati a zřizovati veřejné národní školy...

§ 13. Každá náboženská společnost může zřizovati a udržovati také učitelské ústavy s podmínkou, aby tyto ústavy spojeny byly s cvičebnou školou pro praktické vzdělání chovanců...

§ 14. Každá národní škola konfesijní stojí pod hlavním dozorem státu...

IV. Národní školy, zřízené jednotlivci a spolky. (§§ 16—22.)

§ 21. ... Vynikajícím a výborným soukromým školám vláda může poskytovat mravní i hmotnou podporu.

§ 22. Naproti tomu, jestliže v těchto ústavech nařízení přítomného zákona nebudou zachována, anebo kdyby vláda se dověděla nějakých mravních vad: skrze okresní školní radu může naříditi vyšetřování a podle výsledku toho může školu zavřít; ba i v mimořádných případech může působnost dotyčného školského ústavu i před skončením vyšetřování přerušiti.

V. Obecné školy národní. (§§ 23—79.)

§ 23. V obcích, kde náboženské společnosti nemají národní školu, odpovídající nařízením zákonu, jakož i v případech v tomto zákoně naznačených, obec jest povinna zřídit potřebné národní školy.

§ 24. Školy, které takovýmto způsobem obcemi jsou zřízeny, jsou *společné školy* pro děti obecných obyvatel, bez konfesijního rozdílu.

§ 29. Hochy a dívky jest třeba vyučovati odděleně a podle možnosti ve zvláštních síních.

§ 31. Chudé děti obdrží knihy zdarma od školy.

§ 38. Každá obec, která zřídí obecnou školu ve smyslu tohoto zákona, jest povinna utvořiti školní základ v nemovitosti nebo v hotových penězích, a ten podle možnosti každoročně rozmnožovati.

§ 43. Obec... může si vyžádati od státu podpory.

A. Školy elementární.

§ 44. V obcích, kde mimo věřící jedné nebo několika církví, kteří mají školu předpisům zákona odpovídající, jest aspoň 30 dětí školou povinných, k jiným náboženským společnostem patřících, jejich rodiče si nepřejí užívatí jsoucích již škol konfesijních: obec jest povinna zřídit národní školy...

§ 48. Vyučování na národní škole elementární obsahuje dva učební běhy, a to:

1. vyučování každodenní, 6 let trvající, a
2. vyučování na škole opakovací (pokračovací), 3 léta trvající.*

§ 57. Jelikož do obecných elementárních

škol mohou choditi děti všech vyznání, o vyučování náboženství a mravouce mají pečovati dotyčné náboženské společnosti...

§ 58. Každý chovanec svou mateřštinou má nabýti vzdělání, pokud tento jazyk jest jedním z jazyků v obci užívaných. Z tohoto důvodu v obcích jazyka smíšeného má býti takový učitel, který dovede vyučovati v řečech v obci užívaných...

B. Vyšší školy národní...

C. Školy měšťanské.

§ 67. Větší obce, jimž hmotné prostředky dovolují, jsou povinny místo vyšší školy národní zřídit a udržovati měšťanské školy pro obyvatele obce, bez rozdílu konfesijního.

§ 68. V měšťankách učební běh pro hochy jest 6 let, pro dívky 4 léta.

§ 71. Chovance a chovanky v měšťankách jest třeba úplně odloučiti.*

VI. Národní školy, zřízené státem. (§ 80.)

§ 80. ... Ministr školství má právo a úřední povinnost, kdekoliv, pokládá-li za potřebné, čistě státním nákladem zřizovati národní školy, místními okolnostmi vyžadované, které jsou organisovány způsobem v §§ 23—78 ustanoveným, a stojí pod dohledem rady školního okresu a školního dozorce.

VII. Ústavy ke vzdělání učitelstva. (§§ 81 až 115.)

a) Ústavy ke vzdělání učitelů.

§ 81. Stát na různých místech říše... zřizuje učitelské ústavy.

§ 82. Ústavy mají býti spojeny s cvičnými školami, ve kterých chovanci-učitelé mohou býti prakticky vzděláni.

§ 87. Učební běh na učitelském ústavu trvá 3 léta.

§ 96. Každý učitelský ústav má býti opatřen knihovnou, podle možnosti pozůstávající z odborných děl a studujícími volně používanou. — Na rozmnožování knihovny bude věnován ročně jistý náklad.

b) Ústavy ke vzdělání učitelek.

§ 106. Státem budou zřízeny na různých místech říše také ústavy ke vzdělání učitelek, ve kterých... budou vzdělány učitelky zvláště pro dívčí třídy v měšťanských školách.

VIII. Školské úřady. (§§ 116—132.)

(Tato kapitola zák. článku jest zbavena platnosti následujícím národoškolským zák. čl. XXVIII. z r. 1876, jenž jest o národoškolských úřadech.)

IX. O učitelstvu. (§§ 133—147.)

Opakovací (pokračovací) škola má dnes tři směry: školu hospodářskou a průmyslovou (domácí průmysl) pro hochy, a hospodářskou pro dívky.

* V Maďarsku dodnes neexistuje koedukace.

§ 133. Na úřad učitelský od nynějška budou jmenováni jen takoví jedinci, kteří v nějakém veřejném ústavě celý učební běh navštěvovali a po složených zkouškách nabyli (kolku prostého) učitelského diplomu; neb i když nevykonali učební běh na veřejném ústavě, přece obstáli při zkoušce i teoretické, i praktické na veřejném ústavě...

§ 141. Učitel může býti sice zástupcem říšským, župním, městským, obecným a církevním, jakož i členem porotního soudu, ale nějaký jiný úřad vedle učitelství nesmí zastávat...

I ze zák. čl. XXVIII. z r. 1876 o národoskolských úřadech (který pozůstává z 19 šů), sdělíme několik bodů.

§ 1. Veřejnou správu záležitosti národních škol zprostředkují ministr kultu a veřejného vyučování, a pod jeho vedením úřady a jejich správní výbory, školní dozorcí, obecní úřady a školské stolice...

§ 2. Každá župa... i s městy, jež mezi jejími hranicemi leží a samostatné správní právo mají, tvoří zvláštní školní okres, takže školní záležitosti těch měst patří do působnostního oboru jejich vlastních správních výborů.

§ 9. Obecné školy národní stojí pod obcí civilní a konfesijní pod obcí náboženskou. — V porovnání s tím, jak v obci civilní, tak i náboženské, která národní školu udržuje, volí se školská stolice, pozůstávající aspoň z 5 volených členů.

§ 15. Ke školám státním ministr kultu a veřejného vyučování místo školské stolice zřídí kuratoria...

Povinné vyučování maďarského jazyka stanoví a učitelskou kvalifikaci pojí ke schopnosti dovésti vyučovati maďarštinou zák. čl. XVIII. z r. 1879 (má 8 šů). O zvláštním vyučování maďarštině základní zákon nemluví, nýbrž jen o vyučování mateřštinou (v. citov. § 58 na str. 145). Mlčí o tom také zák. čl. XLIV. z r. 1868 o rovnoprávnosti národností, který v § 14 oprávnňuje náboženské obce, aby ve svých školách určily jazyk vyučovací podle libosti.

Tento nedostatek byl nahrazen zák. článkem XVIII. z r. 1879. Zákon prohlásil, že maďarština v každé veřejné škole jest povinným předmětem. (Ku převedení však toho, školám, jejichž učitel nedovede maďarsky, dal lhůtu, až budou míti také maďarsky umějícího učitele; některým ad Graecas Kalendaras.) — Týž zákon učinil maďarský jazyk povinným i v ústavech ke vzdělání učitelů.

Zák. čl. XXVII. z r. 1907, jehož původcem je hrabě Albert Apponyi, šel ještě dále v ohledu požadavku jazyka maďarského. In-

terpretoval totiž nařízení dříve citovaného národnostního zákona tak, že náboženské obce za jazyk vyučovací mohou ustanoviti buď státní jazyk, anebo mateřštinu dětí. Některý třetí jazyk tedy nikoliv! Tohoto opatření bylo třeba proto, poněvadž některé národnostní úřady, církevní se odvažovaly vnutiti svůj vlastní národní jazyk do škol ryze maďarských obcí, na základě toho, že obyvatelstvo dotyčných obcí patří k jejich církvi.* — Dále potvrzoval tento zákon dřívější nařízení, vztahující se na vyučování maďarštiny na školách vyučovacího jazyku nemaďarského, pečoval o vyučování v maďarštině maďarských menšin a konečně stanovil také to, že škola, která maďarštinu ustanoví za jazyk vyučovací, nemůže více změnit vyučovací jazyk.

Taktéž ke jménu hraběte Alberta Apponyiho se druží zák. čl. XLVI. z r. 1908, jenž stanoví bezplatné vyučování na národních školách elementárních (základní školský zákon XXXVIII. z r. 1868 o školním právu v § 51: Chudé děti neplatí školného).

Ostatní školské zákony, které ještě k těmto nejdůležitějším se připojují a je dílem modifikují, dílem doplňují, jsou:

Zákonné články:

VI. z r. 1876 o správních výborech a kontrole povinné školní docházky.

XXXII. z r. 1875,

XLIII. z r. 1891,

XXVIII. z r. 1904,

XXVII. z r. 1907 jedná o právních poměrech národních elementár. škol nestátních.

XXVI. z r. 1907,

XV., XVI., XLI. z r. 1913 určují právní poměry státních, respektive obecních a konfesijních učitelů a odborných učitelů hospodářských ve školách pokračovacích.

Na těch několika stránkách jsme se snažili načrtnouti zákonodárné snahy, vývoj a výsledky národního školství v Uhrách. K tomu ovšem někdy bylo třeba dotknouti se krátce pozadí a poměrů politických, náboženských, po případě ethnografických, z nichž takřka muselo vyrůst i národní školství, respektive musely se vykristalisovati ty zákony, které do rámce a působnosti ústavy vřadily správu školy, vzdělávacího tohoto činitele základní důležitosti.

Prošli jsme krátce staletí maďarských dějin, abychom pátrali a viděli školství v Uhrách, hlavně pokud jest uloženo v zákonech.

Někakou dobu ovšem žijí školy bez státního, zákonodárného zasahování, pouze pod

* To bylo na př. jedním prostředkem porumunštění Maďarů.

vedením Církve, až konečně v XVI. století přicházíme k době, kdy školství vezme na sebe konstituční ráz. Od tohoto času vždy více a vědoměji se vytváří ponětí, že otázka školy jest veřejnou záležitostí, o níž se má starati stát. Stát vezme školství do rukou tehdy, když panuje právě absolutismus a majestátní právo. Proto vznikají srážky mezi národem a vládou; dokonce přijdou ještě smutnější časy po 1848. Vyrovnání v 1867 přineslo však také úplné zřízení školské.

A tu jaksi bezděčně se před nás staví paradoxon: jak tento „liberální“ směr po vyrovnání mohl klásti takové humánní požadavky, co do státního jazyka ve svých národních školách, jako jest na př. § 58 národoskolního zákona XXXVIII. z r. 1868? Odpověď na to podává loyální duch a způsob jednání Maďarů, jehož jedním plodem jest již zmíněný maďarský zákon národnostní čl. XLIV. z r. 1868. V tom zákoně již jsou uložena nejdokonaleji práva a ochrana národnostní (dnešním jazykem: národnostních menšin) uvnitř rámce státu, což v našich dnech mezinárodní právo jakožto novum objevilo.

Na takovýchto základech se dál vývoj až do světové války, která ochromila a zastavila vývoj národnostního školství, roztržila školní a kulturní plány. A teprve po uzavření míru započal v Maďarsku utěšitelný rozkvět školství, právě tak jako na dnešním Slovensku, které má své školské základy ze zákonů bývalého Uherska, doplňované nyní ovšem novým zákonodárstvím republiky Československé.

P r a m e n y: — 1. Národní vyučování uherské. — Maď. král. ministerství kultu a nár. osvěty. — Budapest 1928.

2. Dr. Remig *Békefi*: Dějiny národního vyučování v Uhrách až do 1540. — Budapest 1906.

3. Josef *Hronek*: Národní škola a katecheta. — Praha 1931.

4. Týž: Česká škola národní v historickém vývoji a v dnešní podobě. — Praha 1932.

5. Dr. Mór *Kárman*: Pedagogická práce. — II. (Universitní přednášky.) — Budapest 1909.

6. Dr. Ernő *Finácz*: Dějiny výchovy středověké. — Budapest 1914.

7. Dr. Ernő *Finácz*: Dějiny výchovy novověké. — Budapest 1927.

8. Károly *Ember*: Národní vyučování uherské. (Přednáška na prvním mezinárodním pedagogickém kongresu ve Vídni.) — Budapest 1913.

9. Veřejné vyučování v Uhrách. — Maď. král. ministr kultu a nár. osvěty. (Po prvé anglicky na londýnskou výstavu z r. 1908, pod titulem „Educatio in Hungary“. — Budapest 1908.

10. L'enseignement en Hongrie. — Ministère roy. hongr. des cultes et de l'instruction publique. — Budapest 1900.

11. Elemér *Rády*: Otázka menšinová. (Přednáška v pražském „MAK“, kruhu maď. akademiků; vyšla v almanachu „MAK“ roku 1931/32.)

12. Sbírky zákonů.

13. Lexikony. — atd.

Literatura.

Kamil Buzek, **Zákony školské**, seš. 6. oddíl II. **A. Nálezy Nejvyššího správního soudu do konce roku 1930.** Str. 1333—1808 (525 str.), 30 Kč. Nákl. Ústřed. nakl. učitelstva čsl. v Praze VII.

Ve vydávání „Zákonů školských“ po K. V. Tučkovi se uvázal Kamil Buzek. Nemohlo býti osoby vhodnější, neboť Buzek dokonale ovládá československé právo obecnoskolské, z něhož podal již několik pozoruhodných děl. Jako výborný znatel komentuje úřední, autentický text vystižnými poznámkami a vysvětlivkami. Publikace tato je nepostradatelná pro každou školu.

Jos. Ant. Kupka, **Učitel.** Nové knižnice učitelské sv. XC. Velké Meziříčí.

Publikace podává poučení ve všech otázkách právních učitelstva se týkajících od maturiy do odchodu do pense. Jak z 1. a 2. čísla je patrné bude to pro učitele nepostradatelná příručka.

Osvald Baráček a Václav Komárek, **Od slabikáře do literatury.** Brno, str. 104, cena 12 Kč.

Hodnotná tato kniha usiluje o povznesení češtiny ve škole národní a ukazuje, kterak si počínati, aby žactvo bylo zároveň vedeno k tvůrčí práci podle zásad činné školy, aby hlouběji vniklo v ústrojí řeči a spisovného jazyka z literatury krásné i odborné. Definitivní normální osnovy pro obecné školy pro jazykové vyučování uzavírají nabádavou práci autorů, kterou vřele doporučujeme.

Dr. O. Kriebel, **Úvod do studia didaktiky školy obecné.** Brno. Str. 92, cena 12 Kč.

Autor, zkušený praktik, podal ve zhuštěné formě velmi mnoho cenného pro práci školní. Udává hlavní směrnice, kterými se bere didaktika nové školy a to přesvědčivě, stručně a jasně. Žádný mladší učitel neměl by této příručky postrádati.

Frant. Mík, **Učebné pomůcky a moderní škola.** Str. 241 se 110 obr., cena 16 Kč. Al. Šašek, Velké Meziříčí.

Inspektor Mík má nejen rozsáhlé zkušenosti a bohatou orientaci po všech otázkách školství

a jeho potřeb, ale dovede též svým talentovaným pérem přispěti na pomoc všude tam, kde vidí. Takovou jest i tato jeho praktická publikace, která je dobrým rádcem.

Dr. O. Kádner, Vývoj a dnešní soustava školství. Díl III. 1933, 500 stran, cena 30 Kč.

Veliké dílo Kádnerovo ve třetím svazku podává obšírný obraz francouzského školství v 19. a 20. století, v kratších článcích věnována pozornost školství belgickému, nizozemskému, dánskému, švédskému, norskému, portugalskému, obsáhle je stať o školství Velké Británie a Irska. Dílo uzavírá studie o školství italském, takže tento třetí svazek vylicuje vývoj a dnešní soustavu školství ve střední a západní Evropě.

A. Cmíral, O správném zpěvu naší státní hymny. Cena 2.50 Kč.

Tato studie, kterou nám podává vynikající pracovník v oboru hudební pedagogiky, shrnuje přehledně vše, čeho je třeba vědět a znáti o naší státní hymně. Pro správné nacvičení důležité jsou autorovy poznámky o častých chybách slovných, melodických, rytmických, v tempu i přednesu. V druhé části vypráví autor o tvůrcích, o vzniku a osudech hymny a připojuje úřední výnosy a nařízení o státní hymně.

Jar. Bradáč, Úvod do didaktiky trivie. Praha 1933. Komenský. 15 Kč.

Autor podrobuje hlubšímu rozboru trivium národní školy. Pojednává nejprve o základních směrnících reformní didaktiky. Přiklání se k metodě globální i ve psaní. Je to první soubor všeho toho, co víří v reformním snažení a proto skýtá spis Bradáčův mnoho spolehlivých informací.

Josef Kubálek, Psaní ve třídě elementární podle nových osnov. Str. 115, cena neuvedena.

Kniha splňuje to, co bylo řečeno v úvodu: zachycuje obraz současného snažení o pokrok ve psaní v cizině i doma, kriticky jej hodnotí a podává vlastní návrh psaní za nových podmínek.

R. Šoupal — Jos. Prostěcký, Základy zručnosti kreslířské v národní škole. 1932, str. 260, cena 35 Kč.

Skupina učitelů kreslířů vydává knižnici Náš cíl, kterou sleduje cestu ku správnému chápání výtvarné výchovy na národních školách. Jako doklad, kterak chápe vytýčený program jest tato publikace. Lepší metodou práce v kreslení než dosud docílují autoři toho, že každý učitel může dosáhnouti nejúspěšnějšími prostředky nejlepších výsledků.

Jarosl. Dobrovolský, Kreslení v prvouce. Cena 36 Kč.

Na 199 listech vyčerpává autor kresebně látku učiva prvoučného a po stránce technické opatřuje téměř každý list poznámkami. V úvodě kromě přesného rozvržení učiva jsou metodické ukázky vyučovacích hodin.

V. J. Prošek, Dítě a počasí. Knihovny rodičů sv. 3. Cena 1.40 Kč.

Dobrý spis o vlivu počasí na člověka po stránce tělesné i duševní, o tak řečených nemocech z nachlazení, o samočinné i umělé úpravě tepla tělesného.

Rudolf Medek, České družině. Typograficky upravil a k patnáctému výročí samostatnosti Československé republiky vydal jako svůj třetí soukromý tisk Josef Hrachovina. Reprodukce olejomalby akad. malíře Jar. Riedla. Vytiskla knihtiskárna Družstva Vlast v Praze.

Krásnou bibliofilii potěšil nás umělec-typograf Jos. Hrachovina, jenž v bezvadném tisku v delikátní úpravě podává nám báseň Medkovu České družině. Je to již třetí jeho nádherný soukromý tisk, jímž nás opravdu překvapil. Srdečně umělci gratulujeme!

Jos. Fühlich, Jesličky. Dva archy ve velikosti 46×34 cm za 3 Kč. Nakladatelé Kropáč a Kucharský v Praze 1933.

Bohem nadaný umělec Jos. Fühlich byl předurčen k tomu, aby vykouzlil nám svým jemným štětcem idylu Svaté noci. Jakou posvátnou něhou a radostí dýší umělcovy Jesličky pozná teprve ten, kdo uvidí toto krásné vydání z nakladatelství Kropáče a Kucharského, které usiluje vrátiti křesťanským rodinám zbožný zvyk stavěti betlémy v domácnosti. Vřele doporučujeme.

Jan Voborský, Dr. Josef Hanuš. Sborník na paměť pátého výročí smrti českého kněze-učence. 1933.

Básník Voborský podjal se pietního úkolu redakce a hlavní účastí na sborníku kanovníka, doc. dra Josefa Hanuše. Z celého díla patrné, že je prací básníka a čtenáře zesnulého hodnostáře, usilujícího o dokonalý vědecký profil kněze-učence. Láska literátova soustředila pestré úlomky v bohatý a sytý mosaikový obraz nezapomenutelného dra Hanuše, „zahraničního ministra českých katolíků“.

V. Mladý, Sluchová cvičení k vypěstování hudebního sluchu. Druhé vydání. Revidoval prof. Stanislav Jiránek, odb. inspektor zpěvu. Vydal Neubertův hudební závod v Praze, 12 Kč.

Sbírka tato je určena jakožto nepostradatelná pomůcka všem pěveckým školám, pak těm, kdo vyučují zpěvu na učitelských ústavech a na středních školách, dále sborníkům zpěvackých spolků, pořadatelům pěveckých kursů atd. V ní najdou hojnost materiálu k účelnému pěstění a třibení hudebního sluchu i usnadní sobě nesnadnou a namáhavou práci a žákům příjemní vyučování. Učitel, užívající této pomůcky, bude záhy překvapen znatelnými pokroky svých žáků, jichž se tuto hravě dodělá. Vzhledem k tomu, že cvičení a vytřibení hudebního sluchu má bezesporně veliký význam pro hudební výchovu, ale i svůj význam všeobecný, doporučujeme tuto znamenitou pomůcku co nejvřeleji. Není pochyby, že „Sluchová cvičení“ stanou se naší škole tím, čím se již dávno stala Mladého „Cvičení intonační a rytmická“, jež v krátké době vyšla v šesti vydáních.

Robert Mäder, Živ buď Ježíš Král! Přeložil Tomáš Coufal. Gustav Franci, 1933. 8°, 100 stran, cena 9 Kč.

Z nejduchaplnějších znatelů náboženských poměrů přítomné doby je basilejský prelát, farář a spisovatel Robert Mäder. Spisy jeho rozšířeny jsou v tisících výtisků a uznány daleko za hranicemi. Právem; neboť srší a jiskří světlem a ohněm. Platí to zejména o jeho spisu o Ježíši Králi. Je málo autorů, kterým by bylo dáno tak břitkými zbraněmi dotírat na bezbožce a tak markantními rysy líčiti božskou sílu, nad-

přirozenou moc a vznešenost Spasitelovu, jako Robertu Mäderovi. Spis ten vyšel nyní v překladu Tom. Coufala pod titulem „Živ buď Ježíš Král!“ — Doporučujeme.

Dr. Jan Hejčl, **Eucharistická četba bible**. G. Franci, 1933, 8^o, 138 stran, cena 10 Kč.

Slovo Boží a Tělo Páně je podle bl. Tomáše Kemp. dvojitý pokrm, jímž se živí a silí duše křesťana. Bibliista a ctitel nejsv. Eucharistie, Dr. Jan Hejčl, spojuje obě ve svém spise „Eucharistická četba bible“. Ukazuje názorně, jak bible, a to i Starý zákon, kromě zřejmých a přímých předpovědí a předobrazů a jasných výroků o Nejsv. Svátosti, má mnoho míst, které nějak poukazují nebo mohou být vhodně spojeny s nejsv. Eucharistií. Není divu! Bible představuje nám Krista, přípravu na něj, jeho nauku a dílo, tedy též i vrchol jeho díla — Eucharistii. Jde o to, nalézt hned a všude, kde jest tento živel eucharistický. A tomu účelu má posloužiti spis přeláta Hejčla.

Josef Kubálek, **Metoda normálních slabik**. 1932, cena 10 Kč.

Metody normálních slabik první u nás používal Čeněk Holub. V užívání metody této při počátečním čtení vlivem slabikářů Kubálekových prokázáno české prvenství proti mylnému tvrzení vídeňského elementárního metodika dra H. Kollara. Prof. Kubálek zakládá další část svého spisu polemicky, ukazuje jakým způsobem bylo proti jeho práci v elementárním vyučování postupováno.

Dr. Jaromír Parma, **Příručka ke zkouškám přijímajícím do středních škol**. II. vyd. 1933, cena 9 Kč.

Systematicky rozčleněná látka a řada vhodných příkladů mluvnických a početních činí tuto příručku hledanou k přípravě žáků ke zkoušce na střední školu.

JUDr. K. Mrázek, **Trestní právo, škola a učitel**. Brno 1933, str. 196, cena 27 Kč

Publikace tato vznikla rozšířením pojednání o změně v trestním soudnictví nad mládeží vydáním zákona ze dne 11. března 1931, č. 48 Sb. z. a n., který nabyl účinnosti 1. října 1931. Má tři hlavní části: 1. Trestní právo — historický přehled o trestním právu hmotném a procesním; 2. škola a trestní právo — výklad zákona čís. 48/1931 Sb. z. a n. o trestním soudnictví nad mládeží; 3. učitel a trestní právo — výklad o právním postavení učitele v rámci čsl. trestního práva, o stavovských deliktech učitelských, o právní ochraně učitele a o právních následcích odsouzení učitele.

Josef Hronek, **Výbor zákonů školských. I. Základní předpisy**. 8^o, str. 143, cena 10 Kč. V Praze 1933, nákl. Kropáč a Kucharský.

Pro nejbližší orientaci podal p. spisovatel

soubor školské legislativy již ve své výborné knize „Národní škola a katecheta“. Potřebě ználosti přesného znění zákonných textů vyhovuje tímto vydáním přesným a úplným, který obsahuje několik svazků pohodlného, příručního formátu. Při užívání přijdou velmi vhod odkazy pod čarou a podrobný rejstřík. První svazček má právě nejčastěji hledané zákony a předpisy o náboženské výuce a praxi v dnešní škole. Kéž by sbírka rychle pokračovala! Také na ostatní oznamované práce p. autora se těšíme.

K. Reban.

Josef Hronek, **Manuale učitelů katol. náboženství 1933—34**. Str. 95 s katalogem ve vkusné vazbě 6 Kč.

Byla to věru šťastná myšlenka průbojného nakladatelství Kropáče a Kucharského, že nám učitelům podávají speciální ročenku s katalogem žactva. Příspěvky jsou velmi vhodně voleny, formát je praktický, jen přáli bychom si mítí manuále v rukou již v prvních dnech září. Dobrému počínu zdar!

A. Novák.

Josef Hronek, **Katechismus malíčkůch**. IV. vyd., 8^o, str. —, cena 60 hal.

Roztomilá knížečka, která potěší nejen malého kajčnicka, ale usnadní i práci učitelovu v přípravě k sv. zpovědi a sv. přijímání. Psána v intencích velikého papeže Pia X. a ozdobena třemi uměleckými obrázky. O oblibě katechismu malíčkůch svědčí jeho čtvrté vydání.

Ludwig Eisenhofer, **Handbuch der katholischen Liturgik**. II. díl, X. a 588 str., váz. 16 Mk. Freiburg i. B. 1933.

Druhý díl přehledného, výborného kompendia Eisenhoferova obsahuje oddíly o mši sv., svátostech, svátostinách a o brevíři. Kniha tato patří k základním kompendiím kněžské knihovny a jest tou dobou nejlepší rukověť liturgickou.

Bartoloměj Kutal, **Libri Prophetarum Amos et Abdiae** e textu originali latine et metricae versi, explanati, notis criticis et philologicis illustrati. 1933, str. 220, cena 28 Kč.

Učený bibliista pokračuje ve své edici, která je čestným tributem českého badatele na světovém fóru, který s tím větší akribií vědeckou počínati si musí, čím většímu vědeckému okruhu latinskou svou prací se představuje. Ke krásnému úspěchu srdečně blahopřejeme.

Dr. Karel Uhl, **Benediktinské opatství v Rajhradě od r. 1813**. Zvláštní otisk z kalendáře Moravana na r. 1934.

Nadaný a pilný badatel o dějinách řádu benediktinského, známý našim čtenářům. Dr. Karel Uhl napsal pěknou monografii o dějinách benediktinského opatství v Rajhradě, tohoto nejstaršího a posud existujícího moravského kláštera.

Zprávy.

Vzrůstající počet kněžských povolání.

Ve školním roce 1933—34 studuje v zemi České: v Č. Budějovicích 114 bohoslovců (loni 76), v Hradci Králové 136 (loni 93), v Litoměřicích 136 (loni 88), v Praze 235 (loni 124); úhrnem 621 bohoslovec (loni 381).

V zemi Moravskoslezské: Brno 162 (149), Olomouc 310 (293), Vidnava 52 (59), úhrnem 524 (501).

V zemi Slovenské: Baň. Bystrica 64 (52), Košice 75 (64), Nitra 72 (69), Rožňava 32 (30), Spiš. Kapitula 68 (62), Trnava 136 (112), Prešov 53 (32), celkem 500 (loni 421), kromě Užhorodu, odkud statistika nedošla.

V řádných učelištích u Dominikánů v Olomouci 22 (loni 21), u Redemptoristů v Obořišti 45 (loni 49).

Podle národnosti jsou: Češi 594, Slováci 354, Němci 372, Poláci 22, Rusíni 43, Maďaři 74, Luž. Srb 1, jiných 11; v cizině studuje (v Římě, Štrassburgu, Innsbrucku, Mnichově, v Garsu v Bavorsku a v Mautern v Rakousku) 59 bohoslovců. Ač utěšené vzrůstá počet dorostu kněžského, ještě dlouho to potrvá než bude zažehnán veliký nedostatek kněžstva v duchovní správě a ve školách, kde za duchovenstvo učí několik set laických katechetů a katechetek.

Stav středního školství Československé republiky v škol. roce 1933—34.

Ministerstvo školství a národní osvěty uvádí tento stav ze dne 10. září 1933 po vykonaných zápisech:

1. Gymnasia. Na 19 čsl. gymnasiích bylo zapsáno 8.966 žáků, na něm. 13 gymnasiích 4125, na maďarském (benediktinském) 624; celkový počet žactva na gymnasiích 13.715 žáků (v tom žákyň 2.870).

2. Reálná gymnasia. Ve 108 reál. gymnasiích čsl. 48.637, ve 28 něm. reál. gymn. 11.064, v 6 maďarských 2.986, v 1 polském (spolkovém) 465, ve 4 ruských 1653; celkový počet žactva na reál. gymnasiích 64.805 (v tom 21.349 žákyň).

3. Vyšší reálná gymnasia děčínského typu. Celkový počet žactva na vyšších reálných gymnasiích děčínského typu (Budějovice České, Děčín, Most) 1513 (v tom 468 žákyň).

4. Reformní reálná gymnasia. Na 39 reformních reál. gymnasiích československých 15.162, na 17 německých 5.123 a na 1 maďarském 349 žáků. Celkový počet žactva na reformních reálných gymnasiích 20.634 (v tom žákyň 11.402).

5. Reálky. Na 40 reálkách čsl. 15.797 žáků, na 19 něm. 5.498; celkový počet žactva na reálkách 21.295 (v tom 4.181 žákyň).

6. Učitelské ústavy. Na 45 učitelských ústavěch čsl. 7.431 chovanců, na 10 německých 1520, 1 polském 57, na 2 maďarských 322, na 4 ruských 696; celkový počet chovanců 10.026 (v tom 5389 chovaneček).

7. Odborné učitelské ústavy. Na 14 čsl. ústavěch pro vzdělání učitelek domácích nauk 601 chovanka, na 4 německých 142 chovanky; celkem 743 chovaneček.

Na 9 čsl. ústavěch pro vzdělání pěstunek 327 chovaneček, na 4 německých 151 chovanka; celkem 478 chovaneček.

Celkem na středních školách na 298 ústavěch ve 3.348 třídách byli zapsáni 121.962 žáci; na 62 učitelských ústavěch ve 250 třídách 10.026 chovanců a chovaneček, a na 31 odborných učitelských ústavěch ve 38 třídách 1221 chovanka; úhrnem všeho žactva ve 391 ústavěch ve 3.636 třídách je 133.209 žáků a žákyň.

Kromě toho ministerstvu škol. a nár. osvěty přímo podřízeno 5 cizojazyčných škol: franc. reál. gymn. se 246 žáky, anglické reál. se 151 žákem, 2 ruská gymnasia 153 + 182 žáky a ukrajinské reál. gymnasium s 99 žáky.

Úřední jednání není skončeno o pěti církevních ústavěch na Slovensku.

Výzkum zálib mimočítankové četby u mládeže venkovské.

Otázka dětské literatury jest v přítomné době velmi akutní. K tématu tomuto přináší J. V. Flos ve „Školských reformách“ (1933) velmi zajímavý příspěvek „Výzkum zálib mimočítankové četby u mládeže venkovské“. U nás se pokusil se zdarem o výzkum mimočítankové četby u mládeže velkoměstské Jar. Frey ve své publikaci „Čtenářský výzkum pražského dítěte“ (1931). Pozorování zálib dětské četby mimočítankové se věnují Lidmila Bradáčová („Výzkum vývoje mravního citění českého žáka na podkladě jeho zájmu“, 1925) a Mil. Skořepa („Puberta“, 2. vyd. 1933). V nejbližší nám literatuře německé dobré direktivy poskytují A. Rumpfa „Kind und Buch“ (1928). Charlotty Bühlerové „Das Märchen und die Phantasie des Kindes“ (1925) a Erwina Müllera „Psychologie d. deutschen Volksmärchens“

Naše misijní písemnictví.

Rozepsal se o něm Fr. Všečeka.

Kdo si u nás všímá misijní otázky a rád si přečte knihu aneb časopis o misiích, pocítí zá-

hy, že jsme v této příčině velmi chudi. Pozorujeme-li naproti tomu poměry u národů jiných, shledáváme veliký rozdíl. Jaká to řada krásně vypravených misijních časopisů a knih, pojednávajících o misiích a oceňujících práci misionářů, knih rázu poučného, zábavného i vědeckého! Jsou zjevu toho ovšem příčiny rozmanité, z nichž neposlední je ta, že z národů těch je hojnost misionářů a že národové ti mají zámořské osady, čili — jak se obvykle říká — kolonie a mají tedy i značnější zájem o kraje ty i čilejší s nimi styk.

Než ani my nejsme docela bez misijního písemnictví a jest tomu již dosti dlouho, co se počal zájem ten projevovati vydáváním českých článků a knih o misiích.

Dědictví Svatojanské vydalo za podíly pro své členy několik knih o misiích. Jsou to:

„Cesty misionářské, které Mongolskem, Tibetem a říší Čínskou vykonali Huc a Gabet, kněží kongregace sv. Lazara v Paříži“ (1887). „Z vlasti Buddhovy, obrázky z katolických misií a ze života ve Východní Indii.“ P. Aug. Kubes O. Cap. (1906). „Apoštol Indiánů P. Petr Jan de Smet“, napsal Josef Kinzig, přeložil Ant. Sehnal (1930).

Nahlédneme-li pak do s mravenčí píli sestavené řady knih nezapomenutelného pražského světícího biskupa, nedávno zemřelého Dr. Ant. Podlahy (Tumpach-Podlaha), nadepsaných „Dějiny a bibliografie české katolické literatury náboženské“, nalézáme tam pod heslem „Asie, Afrika, Austrálie“ zprávu o 220 misijních písemných pojednáních, jež vyšla během času z pera mnohých katolických spisovatelů. Jsou to ovšem ponejvíce články uveřejněné v nejrozmanitějších časopisech zábavných i v denním tisku — nejeden z nich napsal p. biskup Podlaha sám — ale jsou tam kromě již vyjmenovaných podílů Dědictví vypočítány i tyto samostatné misijní spisy: Z roku 1876, Jos. Svoboda T. J.: „H. Misie v Japonii“. Z roku 1890, Dr. Jar. Sedláček: „P. Damian, apoštol malomocných“, a z roku 1900 Fr. Janovský: „Hrdinové křesťanství“.

Pod heslem „Amerika“ se tamtéž uvádí 101 číslo pojednání náboženských. Jsou to články i knihy, jednající o náboženském životě v Americe vůbec a z nich pojednává asi 33 záležitosti opravdu misijní.

Samostatná kniha toho druhu je tam pouze jedna, a to z r. 1874, totiž: Jos. Svoboda T. J.: „Posvátné misie za mořem. I. Misie v Paraguay“.

Zde je snad vhodné zmíniti se, že poslední dobou vyšel spisek „Pomozte misiím“, nadepsaný italským spisovatelem Cesare Carminati, přeložený P. Ant. Strížem. Vydal jej misijní svaz duchovenstva v Praze.

Všech časopisů, které u nás psaly a píší články o misiích, nelze tu vypočítávati, možno

říci, že tak činí všechny katolické časopisy. V Čechách můžeme začítí „Časopisem katolického duchovenstva“, jenž byl v té příčině v dobách minulých skoro hlavním zpravodajem o misiích a přes „Neděli“, nyní oblíbenou a rozšiřovanou, můžeme přejíti k dennímu tisku, zastoupenému hlavně „Lidovými Listy“. Ani menší krajinské listy nezanedbávají tohoto důležitého úseku katolického života.

Katolické kruhy na Moravě věnovaly misiím mezi pohany pozornost již v letech padesátých minulého století. Mám po ruce dva ročníky katolického listu nazvaného „Hlas jednoty katolické“, a to z roku 1852 (IV. ročník) a z roku 1854 (VI. ročník). Tam nalézám ku svému podivu skoro v každém čísle přehledný článek o misijních událostech ze všech možných konců světa. Jako doklad uvádím nadpisy takových článků: Asie, Afrika, Amerika, Austrálie, Tunis, Kalifornie, Kytaj (Čína), Přední Asie, Alexandrie, Nitro Afriky, Alžír, Egypt, Kavkaz, Východní Indie, Arabie, Chartum, Palästina, Pittsburg, Sev. Amerika, Cincinnati, Švédsko, Korea, Baltimore, Guinea, Trebisonď... atd. Kromě krátkých přehledů jsou tam i souvislé delší články, na př.: Křesťanství v Japonsku, Působení Lazaristů, Misionářské zprávy z Kalifornie... Na tehdejší doby je to věru zvláštností, neboť tenkrát nebylo tak snadno dostávat zprávy z misií jako později, v dobách rozkvětu telegrafu, telefonu, dopravy, tisku, zpravodajství aneb — za našich časů — rozhlasu. Svědčí to tedy o nemalém zájmu o misie, projeveném redaktorem „Hlasu“, knězem Frant. Poimonom.

Do těch dob spadá na Moravě a to v Brně, počátek Dědictví sv. Cyrila a Metoděje, totiž r. 1852, sdružení to, jež si obralo za úkol vydávati dobré knihy pro katolický lid. Toto projevilo záhy rovněž porozumění a zájem pro katolické misie. S počátku vydávalo každoročně kalendář „Moravan“ a kromě něho nějakou poučnou knihu jakožto podíl pro své členy. Jako v „Hlasu“, byly i v „Moravanu“ články o misiích. „Moravan“ byl později (1873) předán nakladatelství soukromému a přestal býti podílem Dědictví, zůstal však věrným myšlence misijní a byl v něm i později (vychází podnes) otištěn nejeden článek misijní.

Dědictví se však nespokojilo s pouhými články o misiích. Roku 1854 vydalo jakožto podíl knihu „Misie tichomořské“, napsanou od Františka Xav. Škorpíka a r. 1886 „Misie jezuitské vůbec a misie P. Strobacha z T. J. zvlášť“, již sepsal Dr. Matěj Procházka. Brzy na to, r. 1895 vydána byla, jakožto další podíl, samostatná kniha o misiích od Maxmiliána Weißbergra: „Obrazy z katolických misií“. Druhá kniha téhož spisovatele: „Z katolických misií“, byla podílem r. 1905.

Roku 1916 vydány tamže „Obrázky z katolických misí — díl I. Asie“, r. 1918: Díl II. Afrika, od Fr. Všečky.

Tím byla zatím řada misijních spisů v Dědictví skončena.

K vůli souvislosti uvádím tu ještě další spisy o misích, vydané aneb upravené od téhož spisovatele.

Je to r. 1912 vyšlý překlad německé knihy P. H. Fischera S. V. D., povzbuzující k misijní činnosti a spolupráci, „Poslední vůle Ježíšova“, dále roku 1930 nakladatelstvím J. Birnbauma v Brtnici vydaný zčeštěný spisek Dr. P. Pavla Šebesty (z německého rukopisu) „Rinda“, líčící po způsobu románku zajímavě misijní poměry při řece Zambezi, kde byl P. Šebesta misionářem. Dále r. 1931 překlad z italštiny misijní divadelní hry spisovatelů Rondina-Gentile: „Starý Křtitel“, vyšlý v témže nakladatelství. R. 1932 vydal souborně dopisy českého misionáře z Číny, P. Jos. Zemana pod názvem: „Hlas z Číny“. Sbírkou náboženských brožurek vydávaná v Hlučíně pod názvem „Živětem“ přinesla jakožto č. 96 spisek Všečky „Pomozte nám“.

Za českými časopisy nezůstávají moravské. Zvláště tu lze upozorniti na: „Květy Mariánské“, „Anděl Strážný“, „Škola Božského Srdce Páně“, „Náš Domov“, „Květy mládí“, „Den“, „Našinec“, dříve i „Stráž“ a neméně i „Věstník Jednot duchovenstva diecése brněnské i olomucké“.

Občanská tiskárna v Brně (dříve Benediktinská) vydává pro Spolek sv. Dětství po dlouhá již léta „Ročenku“.

Ani časopisy katolického studentstva nezůstávají v misijní otázce pozadu. Přinášejí zprávy misijní. Jmenuji tu „Jitro“ a „Život“. Studenti katol. gymnasia v Bubenči pořídili si poslední dobou svůj zvláštní misijní časopis „Pán volá“. Snad z řad jeho mladistvých dopisovatelů vyrostou budoucností dobří spisovatelé misijní.

Hlavním naším misijním časopisem, rozsahu žel Bohu příliš nepatrného a vycházejícím pouze jednou za dva měsíce, jakožto úřední časopis papežského spolku „Díla šíření víry“ a „Díla sv. apošt. Petra“, v první řadě pro jeho členy, je „Věstník Díla šíření víry“.

Nesmíme tu zapomenouti také na misijní spisy, které vydaly u nás některé misijní společnosti.

Je to předně Společnost Božského Slova ze Sv. Gabriele u Vídně. Táž vydávala v letech 1911—1919 český „Misijní kalendář“, nejprve redakcí mladého kněze, nyní zkušeného misionáře a slovního badatele i cestovatele, Dr. P. Pavla Šebesty, později P. J. Gereckého, nyní rektora misijního ústavu na Slovensku ve Šťavniku. V době převratové zanikl kalendář pro obřízku s vydáváním spojené.

R. 1913 vydala táž Společnost knihu P. H.

Fischera, přeloženou a upravenou několika přáteli misí „Pro říši Kristovu“. Po svém přesídlení na Slovensko do Nitry vydává tato misijní kongregace krásně vypravené, slovensky psané „Hlasy z domova a z misí“.

Salesiáni, usazení v misijním ústavě ve Fryštáku na Moravě (u Holešova), vydávají dosti rozšířený časopis Věstník českého salesiánského díla „Bl. Jan Bosko“, který si hojně všímá misijní činnosti tohoto řádu.

Pobočka Družiny sv. Petra Klavera, přesídlivší z Prahy do Brna, vydává tu české misijní kalendáře, časopisy: „Echo z Afriky“ a „Černoušek“, jakož i menší spisky a letáčky, označené obyčejně na obálce zmíněných časopisů.

Také české noviny americké, „Katolík“, věnují pozornost misím. I ony uveřejnily řadu dopisů P. Jos. Zemana z Číny.

K misijnímu písemnictví možno počítati také spisy, vydané misionářem Dr. P. Pavlem Šebestou, byť nejednaly přímo o misích. Jsou to výsledky jeho badatelské činnosti, která byla uznána cizinou, kde je též misionář členem vědeckých společností. Vyšly v Praze u Unie r. 1927 a 1929. Jsou to: „Z přitími pralesa“, I. a II. díl. Popisují cestu do Malakky k tamním trpaslíkům a jeho téměř dvouletý pobyt mezi nimi.

Kratší zajímavé články téhož spisovatele, pojednávající o životě lidí a zvířat v tropech (kde je tolik misionářů), vycházely ojedinelé v časopise „Širým světem“ a dle slibu nakladatelství mají vyjít co nejdříve knižně pod nápisem „Zvířata a lidé v džunglích“.

Nejnovější jeho spis, popis druhé výzkumné cesty k trpaslíkům při řece Kongu, je v rukopise hotov. Má nadpis: „Bambuti, trpaslíci pralesa na Kongu“. Dosud však hledá marně nakladatele. Snad nezůstane v rukopise. Cizina, Německo a Anglie již má tento spis, jenž tam byl přijat s velkou radostí i dychtivostí.

To by byly tak asi knihy, jež možno u nás označiti za misijní písemnictví.

Chraňme mládež před jedem „sexuologie!“

V „Rodině a škole“ v č. 8. 1933 píše M. Sádovská:

V poslední době upozornění jsme byli na souvislost činnosti „Ligy pro sexuální reformu“ prováděné dříve v Německu, s akcemi sexuologů v Československu.

Všimnouti si nutno následujících okolností:

V Německu tato liga, která mimo agitaci pro volnou lásku mezi mládeží a dospělými, pro potratářství, pro dovolenost homosexuality a všech možných nemravných výstředností agitovala také pro to, aby dívky školní byly učitelstvem pohlavně poučovány, byla národem souzena a odsouzena. Celé hnutí sexuologické bylo rozme-

táno, vůdce hnutí, berlínský profesor Magnus Hirschfeld, div se neocitl za mřížemi, knihy, jím a jeho spolupracovníky vydané, byly vyhazeny do plamenů. Německo zúčtovalo s jedem a býlím, otravujícím lid, hlavně mládež. Ale u nás?

V Československu sexuologové, kteří v Hirschfeldovi spatřují svůj vzor, mají dosud volné pole! Vždyť uvažme, že v Brně se konal v září 1932 V. světový sjezd Ligy pro sexuální reformu! (Paříž nechťela dopřátí sjezdování místo ve svých vědeckých ústavech, i jiná města „sexuology“ odmítla, Masarykova universita je však přijala.) Na sjezdě bylo při jeho skončení mezi 180 účastníky 160 židů. Předsedou byl MUDr. Hirschfeld, v Německu dnes už nemožný, jednatelem MUDr. Weiskopf, univ. docent z Brna. Mimo jiné se tu vychvaloval i návrh o zrušení § 144 trestního zákona a hájilo se stanovisko veřejného pohlavního poučování ve škole!

Mnozí „sexuologové“ českoslovenští (spřízněni s hnutím Hirschfeldovým) mají vliv na našich školách, mají vliv i na veřejnou mravnost a šíří ducha „sexuálních reforem“ tak, že to četní jedinci ani nepozorují! Nebezpečí je veliké, ti, kdo přicházejí v rouše beránčím, ale uvnitř jsou vlci hltaví, uchvacují srdce naší mládeže tam, kde rodiče nemají o tom ani potuchy. Pod rouškou pohlavní výchovy, pohlavního poučování strhována je mládež do bahna pokušení a nejstrašnějších hříchů!

Často bylo poukazováno na působení některých nesvědomitých pokrokařských učitelů, kteří chtějí do vyučování přírodopisného nebo do občanské nauky vpašovat pohlavní poučování. Ačkoli byly pokusy takovýchto pošetilých vychovatelů nesčíslněkrát odsouzeny a příkře proti nim protestováno, přece musí rodiče stále býti na stráži, kontrolovati den ze dne všechno, co děti jejich ve škole slyší, co se jim doporučuje k četbě, jaká divadla a filmy se schvalují k návštěvě. Nesmí věřiti nikomu, jen opravdu horlivému katolickému učiteli, který přistupuje k sv. svátostem. Kterého učitele není viděti u Stolu Páně, ten není upřímným katolíkem a pak nutno míti se před ním na pozoru, střežiti bedlivě mládež, ve škole jeho péči svěřenou a vypítavati se pilně na všechno, co dětem vykládá!

Veliká pozornost musí býti věnována četbě naší mládeže, divadlům a filmům, kterých se chce zúčastniti a prostředí, v němž se pohybuje mimo školu. Víme dobře, že určité kruhy u nás označují mnohé výtvořky literární i filmy za mravně bezzávadné a doporučují je dokonce školním dítkám, ačkoli to v nich čpí pornografií (nahotinami a necudnými výjevy). Nejd. pan arcibiskup pražský dr. Kašpar stěžoval si nedávno na t. zv. kulturní filmy, z nichž některé jsou přímo nemravné a protikatolické, proti tomuto zlořádu veřejně protestoval a strhl za sebou

četné vynikající jedince a celé korporace, ti všichni protestovali s ním. Arcipastýři českému dali za pravdu i rozumní pokrokaři. Na př. časopis národně demokratického učitelstva „Národní učitel“ napsal: „Je málo filmů, i z těch, které jsou prohlášeny za kulturně výchovné pro mládež, kde by se nepředvádělo líbání mezi milenci. Jistý film „Miz. sv.“, také jako výchovný pro mládež doporučovaný, uvádí na př. jak dívka ztrávila s mladíky celou noc ve svém bytě, že měla několik milenců, z nichž jeden končí sebevraždou. Na okrese lanškrounském v jednom biografu při představení pro děti svlékala se na plátně žena do naha.“ (Nár. učitel z 5. IV. 1933.) I v četných jiných časopisech, redigovaných lidmi, kteří nestojí v našem táboře katolickém, bylo z rozhořčením poukazováno na zhoubný obsah mnohých knih a filmů, mládeži předkládaných, bylo protestováno proti tomu, že se mladá srdce dráždí a probouzejí se v nich předčasně pohlavní touhy pod rouškou umění.

Rodiče by si měli učiniti pravidlem:

Nedovoliti dětem čísti žádnou knihu, které před tím nepřečetli sami.

Nepustiti svoje děti na film, který dříve sami neviděli, a o němž nemají jistotu, že je mravně bezzávadný, se stanoviska katolické mravnosti bezzávadný.

Informovati se správně o všech otázkách, týkajících se správného vedení mládeže a ochrany její před jedem zhoubné erotiky.

To se musí díti: a) Pilnou četbou katolických časopisů a knih. b) Poradami s duchovními rádci nebo jinými katolickými vůdci mládeže a znalci pedagogiky, orientovanými přísně v duchu papežských encyklik. c) Navštěvováním katolických přednášek a kursů, stykem s osobnostmi, činnými na poli katolické kultury.

Veliký, ba největší význam má výchova mládeže k sv. čistotě, opřená o nadpřirozené působení Eucharistie. (O tom, jak takovou výchovu uskutečňovati, též o jiných důležitých otázkách správné výchovy mládeže, jsou pěkné stati v brožurě „Žena v rodině a v národě“, kterou možno objednat u Dr. A. Svobodové v Uh. Brodě. Cena jednoho kusu je 1.50 Kč, 10 kusů za 10 Kč. Hromadným šířením této brožury vykonáme kus záslužné práce k záchraně mládeže před sexuologickou otravou.)

Uvažujme co nejbedlivěji o slovech náměstka Kristova, papeže Pia XI., který naprosto zamítá metodu „pohlavní výchovy“ řka: „Jest totiž především dbáti o úplné, pevné a nepřerušené náboženské vyučování mládeže obojího pohlaví a v mládeži se má budit úcta k andělské ctnosti, touha po ní a láska k ní; zvláště se jí má vštěpovati, aby se vytrvale modlila, přijímala svátost pokání a nejsvětější Svátost, dětinně uctívala bl. Pannu, Matku sv. čistoty a cele se

svěřila do její ochrany; nebezpečné četby, ne slušných divadel, styků s nešlechtníky a všech příležitostí ke hříchu ať se bedlivě varuje!“

O úpravě prázdných dnů ve školním r. 1933—34.

Výnos ministerstva školství a národní osvěty ze dne 3. listopadu 1933, čís. 44.101-I, upravuje pro školní rok 1933/34 ustanovení oddílu B. (Dni prázdná ve školním roce) zdejšího výnosu ze dne 12. července 1925, č. 68.636-I (Věstník VII., str. 220) vyjíměčně takto:

K bodu 5. Pololetní prázdniny ve školním roce 1933/34 jsou dne 31. ledna, 1., 2., 3. a 4. února 1934.

K bodu 6. Velikonoční prázdniny jsou od Květné neděle do úterka po velikonoční neděli včetně, tedy od 25. března do 3. dubna 1934 včetně. Svatodušní prázdniny od 12. hodiny v sobotu dne 19. května před svatodušní nedělí do úterka po svatodušní neděli včetně.

Ostatní ustanovení cit. zdejšího výnosu zůstávají nezměněna.

Výsledky misijní práce za pontifik. papeže misii Pia X.

Na výslovné přání Sv. Otce Pia XI., který při svém nastoupení prohlásil, že považuje za nejdůležitější povinnost Církve práci misijní, pořádá se každým rokem misijní neděle, kterou byla letos neděle 22. října. Během deseti let pontifikátu Pia XI. bylo vykonáno: nových misijních území otevřeno přes 30, obrácení z pohanství přes 6.000.000, vzrůst počtu kněží 2.374, z toho 908 bylo domorodých, vzrůst malých seminářů 130, roční přírůstek domorodých studentů 2.000, přírůstek katechetů 39.318, vzrůst jiných laických pracovníků 12.022, vzrůst misionářských řádů mužských 17, vzrůst misionářských řádů ženských 110, vzrůst škol 11.587 (žáků 687.907), vzrůst sirotčinců 244, vzrůst nemocnic 90, vzrůst dispensářů 436.

Přijímání žáků škol měšť. do školy střední.

Pro přestup žactva měšťanských škol na střední školy ustanovuje výnos min. školství a nár. osvěty ze dne 29. dubna 1930, č. 164.222/29-II, jak následuje:

I. Přihláška k přijímací zkoušce, postup zkoušky. Rodiče nebo jejich zástupci, kteří hodlají dáti žáka školy měšťanské na střední, oznámí svůj úmysl nejdéle do konce května běžného školního roku ředitelství školy měšťanské, při čemž jest uvést i střední školu a třídu, kam by chtěli žáka zapsati. Ředitelství měšťanské školy zašle cestou úřední nejpozději do 15. června žákův

osobní list, napsaný na úředním listopise, ředitelství příslušné školy střední. Osobní list obsahuje žákovy generálie, data o jeho tělesné vyspělosti, zdravotním stavu, duševní způsobilosti, povaze, po případě o jeho zvláštních sklonech a zájmech. Závěrem jeho budiž úsudek školy měšťanské o způsobilosti žákově k studiu v té třídě střední školy, do které jej chtějí dáti rodiče zapsati, po případě také v třídě nejbližší nižší, vyjádřený takto: „Žák je velmi způsobilý, způsobilý, slabě způsobilý, nezpůsobilý k studiu v třídě.... gymnasia, reálného gymnasia, reformního reálného gymnasia, reálky.“ Osobní list budiž vyplněn třídním učitelem žakovým na základě usnesení porady učitelů ve třídě zaměstnaných, konané za předsednictví ředitele školy. Podepsán budiž ředitelem a třídním učitelem. Za velmi způsobilého lze prohlásiti žáka, který měl na posledním vysvědčení z povinných předmětů většinu známek výborných a žádnou známku dobrou, za způsobilého žáka, který měl většinu známek aspoň chvalitebných a žádnou známku dostatečnou. Při tom se nehledí na známky ze zpěvu, z ručních prací a z tělesné výchovy. K přijímací zkoušce na střední škole nechť se žák přihlásí u ředitelství této školy ve dnech 26. až 28. června, při čemž jest mu předložiti křestní nebo rodný list a vysvědčení výroční. Přijímací zkoušky konati jest ve dnech od 28. června do 1. července. Témata písemných prací ukládá a při písemné zkoušce dozírá examinator příslušného předmětu, při zkouškách ústních budiž přítomen vedle examinátora ředitel ústavu nebo jeho zástupce. O zkoušce jest psáti protokol. Žáci, kteří se ze závažných důvodů nemohou podrobiti této zkoušce před prázdninami, mohou podati u ředitelství ústavu žádost za připuštění k této zkoušce po prázdninách. Žádosti ty jest předložiti ředitelství nejpozději do 15. srpna.

II. Zkušební předměty, úlevy. Při přijímacích zkouškách se promíjí žákům, kteří se hlásí ke vstupu do nejbližší vyšší třídy školy střední a jsou označeni za způsobilé, přijímací zkouška z náboženství, dějepisu a z předmětů reálných (zeměpisu, matematiky — kromě zkoušky z algebry do IV. třídy — přírodopisu, fyziky, kreslení, psaní a tělocviku). Žákům, kteří jsou označeni za velmi způsobilé, promíjí se nadto i přijímací zkouška z vyučovacího jazyka. Z ostatních předmětů jest jim vykonati diferenční zkoušky. Žáci, označení za způsobilé, vykonají tyto zkoušky ihned. Žáci, označení za velmi způsobilé, vykonají však diferenční zkoušku do konce školního roku z jednoho předmětu, v němž požadovaná látka nepřesahuje učiva jednoho roku, bylo-li měšťanskou školou potvrzeno, že žák nemohl ze závažných důvodů býti včas hotov s nutnou přípravou. Za závažný důvod budiž

na př. považováno, neměl-li žák příležitost učit se předmětu, o nějž jde, bez mimořádných vydání rodičů. Ostatním žákům školy měšťanské, hlásícím se na školu střední, jest se podrobiti přijímací zkoušce ze všech předmětů. Nevyhoví-li žák školy měšťanské při přijímací zkoušce do školy střední z jednoho nebo více předmětů požadavkům příslušné třídy, prokáže-li však zároveň aspoň dostatečnou způsobilost pro třídu nejbližše nižší, může býti přijat na základě výsledku zkoušky do této nižší třídy.

III. Požadavky při zkouškách a jejich rozsah. Zkoušku z jazyka vyučovacího omeziti jest na písemnou práci slohovou (vypravování, popis, líčení), při níž jest především posuzovati pravopis a logičnost i obratnost ve vyjadřování. Je-li písemná práce nedostatečná, jest podrobiti žáka ještě zkoušce ústní, jejímž účelem jest opravit, po případě potvrditi bližším zkoumáním výsledek práce písemné. Z cizích jazyků a z matematiky konati jest zkoušku písemnou i ústní, z ostatních předmětů pouze zkoušku ústní. Při všech těchto zkouškách hleděti jest spíše k všeobecné zralosti zkoušencově nežli k podrobnostem učiva. Nezávažné mezery v zásobě slovní při předmětech jazykových a vůbec menší nedostatky ve vědomostech lze prominouti, je-li důvodná naděje, že žák při svých schopnostech a při dobré vůli může je během studia snadno nahraditi. Pokud se týče poplatků za tyto zkoušky, odkazuje se na §§ 8 a 14, bod 1, vládního nařízení ze dne 26. srpna 1926, Sb. z. a n. č. 161 (Věstník 1926, č. 85). Výnos tento nabývá platnosti ihned.

O státoobčanské výchově na školách národních, středních a odborných všech stupňů.

Výnos min. škol. a nár. osv. ze dne 12. dubna 1933 č. 40.659-I., o nenáležitých projevech ve škole a o státoobčanské výchově doplňuje min. Dr. J. Dérer výnosem ze dne 11. září 1933, čís. 4184 pres. těmito ustanoveními:

Ve školách musí se jak při učení občanské nauce nebo jiným předmětům učebním, tak i při kterýchkoli výchovných akcích výklady a všechny jinaké projevy učitelovy přesně shodovati s platnými ústavními i jinakými zákony Československé republiky. Učitel nemá uplatňovati názory, těmto zákonům odporující.

Zejména budiž stále přísně dbáno, že podle naší ústavy tvoří Československá republika jednotný a nedílný státní celek s jedinou a nedílnou státní suverenitou. Podle naší ústavy nemohou býti v Československé republice dvě ani více suverenit, nemůže tudíž býti ani zvláštní suverenity českého, ani suverenity slovenského nebo jiného národa, nýbrž jest jen jednotná nedílná suverenita jednotné nedílné Československé republiky.

Jakékoliv projevy, odporující tomuto zákonnému stavu, jsou naprosto nepřipustny.

Všem inspekčním orgánům školním ukládám, aby bedlivě dozíraly na přesné šetření tohoto výnosu a aby jakákoli provinění proti němu ihned oznamovaly k zavedení kárného řízení, pokud se týče k vyslovení suspense podle platných předpisů, zejména i podle zákona ze dne 12. července 1933, č. 147 Sb. z. a n., o stihání protistátní činnosti státních zaměstnanců a některých jiných osob.

Návrh na změnu zkušebního řádu pro zkoušky způsobilosti.

Podle návrhu nedozná zkouška způsobilosti pro školy obecné radikální změny. Odpadá jen praktický výstup vyučovací u kandidátů, kteří již na národní škole vyučovali. Podstatné změny mají býti provedeny ve zkouškách učitelů, kteří chtějí získat aprobační pro školy občanské. K dosavadním třem odborům přistupuje ještě čtvrtý (jazyk vyučovací), cizí jazyk a tělesná výchova a k dosavadním dvěma částem zkoušky (ústnímu a klausurní práci písemné) připojuje se předběžná domácí písemka, na niž budou míti kandidáti lhůtu osminedělní. Zde se tedy přidává nová zkouška. Kandidáti mají však také platit vyšší zkušební taxu, a to pro obecnou školu 100 Kč (dosud platí 60 Kč), pro občanskou 250—300 Kč (dosud 100—150 Kč).

Pět dětských sborů s průvodem klavíru.

J. B. Foerster složil a věnoval je chovankám slepeckého ústavu na Hradčanech. Je to již několikáté dílo, věnované dětem jako projev mistrovsky otcovské něhy a lásky. Texty jsou vzaty opět z dětské poesie J. V. Sládka.

Arnošta Dvořáka „Kníže Václav“.

Listy pro umění a kritiku přinášejí v 16. čísle úryvek z nedokončeného dramatu Arnošta Dvořáka „Kníže Václav“. Fragment ukazuje dramatikův návrat k myšlenkovému a dramatickému světu jeho prvotiny. Po Langrovi, Durychovi a Lomovi sáhl Dvořák po látce svatováclavské, aby ji sevřel v hutnou dramatickou stavbu, jež už svou expositivou navazuje skutečně dramatické napětí. — Začíná smrtí Vratislavovou, při níž Drahomíra chce získati trůn pro Boleslava, v závěru vystoupí Václav s Lidmilou. Cítí hrůzu z lidského života na zemi, ale zároveň v sobě cítí knížecí poslání, jež je volá k zemi a k národu. Druhý výstup představuje zlického knížete Rac-lava, který se chce sám zmocniti trůnu. První střetnutí obou bratří dodá odvahy Drahomíře, jež najímá vrahy Lidmiliny. Třetí výstup předvádí

noc na Tetíně, kde Lidmila vyzývá Václava, aby nejen osvobodil zemi a zajistil mír, ale aby stmelil její obyvatelstvo v jeden národ. Čtvrtý výstup, zachovaný jen v náznaku, psaný už za dramatické choroby, uvádí na scénu Hněvsu.

Bedřich Muckermann o Dostojevském.

Vynikající řečník a znalec světové literatury P. Bedřich Muckermann, účastník Akademického týdne, promluvil 29. září v sále Městské knihovny před četným posluchačstvem o ruském spisovateli Dostojevském. Staví jej po bok slavným básníkům Danteovi a Goetheovi. Považuje ho za znamenitého psychologa, u něhož je vše nejasné, temné a problematičné, který jde do hloubky, odkudž velmi jasně vidí. Dostojevský hrál důležitou roli v Německu i ve Francii, jakož i u protestantských theologů. Vycházel ze svého upřímného sociálního citění a pustil se do neúnavného boje proti mravní i hmotné bídě utlačovaných tříd lidské společnosti. Byl přesvědčen, že k jejímu obrození je nezbytně zapotřebí náboženství. Nejvýznačněji se rýsuje jeho charakter v legendě o velikém inkvizitoru, kte-

rou si sám nejvýše cenil, a jež oplývá přímo chorobnou něžností i produševnělostí. Básník staví se v tomto díle na stranu trpícího člověka a Boha, o němž praví, že kdyby ho nebylo, musil by býti nalezen. Za svého vyhnanství v Sibiři předčítal svým druhům tajně evangelium, uznával autoritu Boha, pociťoval lásku ke Kristu a byl po celý svůj život hluboce věřícím křesťanem. Jeho víra prošla pochybnostmi. Byl si toho vědom, že náboženství neznámá klid, ale že z něho vyzařuje osvícenost, a byl přesvědčen, že svět démonů lze přemoci pouze vírou. Předvídal západní racionalismus a věřil, že náboženství a civilizace musí kráčet ruku v ruce. K tomuto cíli směřovalo též jeho úsilí.

Ke konci své zajímavé přednášky zmínil se P. Muckermann o bolševismu, jehož sílu srovnává s fyzikální silou vakua, t. j. prázdného prostoru. Doufá pevně, že z utrpení dnešní doby vzejde nový svět, čemuž nasvědčuje i stále vzrůstající touha po nadpřirozeném. Hospodářské a technické směrnice musí však být prodchnuty opět věrou v nadpřirozeno a sociální péče musí se vrátit k náboženství. Nesmíme zapomínati, že dvanáct lidí přeměnilo svět!

Osobní.

Artuš Scheiner, ilustrátor české literatury pro mládež, sedmdesátníkem.

Podnět k výtvarnému obrození knižnímu vyšel z Anglie, a to od moderních ilustrátorů, jakými byli umělci Morris, Beardsley a Crane. A ti do jista byli též první inspirátoři našeho výborného kreslíře a umělce Artuše Scheinera. Narodil se v Benešově, kde otec jeho byl advokátem, 29. října 1863. Po maturitě šel k finančnímu ředitelství, odkudž po 18¹/₂ roku odešel do dočasné pense. Od té doby se oddal jen ilustracím. Scheiner postřehl, že české knize pohádkové nestačí monotónní kreslená ilustrace, byť měla třeba svůj čistě český výraz takového geniálního umělce, jakým byl na příklad Aleš. Bylo třeba ilustrace barevné, plného obrazového vyjádření pohádkového námětu tak, jak si zpracovala fantazie mládeže. A tomu vyhovuje Scheiner svými naplno malovanými obrazy. A tak ilustruje Baarovy Chodské povídky a pohádky, pohádky Erbenovy, Hruškovy, Říhovy a zejména Voleské Kulihráška. Ve svých 70ti letech může se náš vzácný ilustrátor Scheiner radovati z dobrého díla, jímž rozjasnil tisíce tváří našich nejmenších.

Prof. Msgre Dr. Josef Kašpar

dožil se v těchto dnech sedmdesátky. Vzácnému vychovateli středoškolské mládeže, autoru výborných učebnic náboženských a krásných homiletických prací srdečně blahopřejeme.

Devadesátiny zasloužilého kněze-spisovatele.

Dne 5. listopadu 1933 dožil se 90 let čestný kanovník koleg. kapituly vyšehradské vsdp. Th. dr. Karel Lev Řehák, býv. dlouholetý a zasloužilý farář pražský. Jubilant je jedním z nejstarších našich spisovatelů. Jsa již od svých 20 let literárně činný, napsal na padesát spisů a přispěl nesčetnými články do různých časopisů a sbírek. Dr. Řehák býval členem a funkcionářem četných spolků a korporací, v nichž je znám též svými přednáškami. Celý svůj život obětoval církvi, vlasti, národu, tato tři slova byla vždy jeho heslem. Letos je tomu také 5 let, co byl jubilant vysvěcen na kněze. Jubilant sídlí nyní v klášteře u Redemptoristů v Praze-III., Thunovská ulice. Blahopřejeme mu zcela srdce k jeho devadesátým narozeninám, prosíme Pána Boha, aby mu popřál hojnosti zdraví.

III. Tiskopisy k zasnubám a sňatku:

1. Kniha oddaných, 1 arch	Kč —.60
2. Snubní protokol, 1 arch . . .	— .60
3. Revers nekatol. snoubence při smíšeném sňatku, 1 list	— .20
4. Kniha prohlášek, 1 arch	— .50
5. Prohlašovací list, 1 kus . . .	— .20
6. Opovědění prohlášek, 1 list	— .20
7. Oddací list čes.-lat., 1 list . . .	— .15
8. Licence a delegace k oddávkám, 1 list . . .	— .20
9. Manifestační přísaha, 1 list . . .	— .20
10. Dispens od prohlášek od vikariát. úřadu, 1 list . . .	— .20
11. Vložka do dupl. knihy odd., 1 kus	— .15
12. Vysvědčení polit. úřadu o bydlení k uzavření sňatku, 1 list . . .	— .20
13. Vysvědčení majitele domu o bydlení k uzavření sňatku, 1 list . . .	— .20
14. Vysvědčení o spolužití pro vdovu, 1 list . . .	— .20
15. Oznámení far. úřadu o sňatku na zákl. delegace (kor. list), 1 kus	— .10
16. Žádost o doplnění matričních dat snubních (kor. listek), 1 kus . . .	— .10
17. Smlouva o výchově dětí při smíš. sňatku, 1 list . . .	Kč —.20
18. Žádost k nejdůst. ordinariátu o prominutí 2 prohlášek, 1 list . . .	— .20
19. Výkaz ve farnosti uzavřených smíš. sňatků, 1 list . . .	— .20
20. Výtah z knihy oddaných, 1 kus	— .10
21. Dispens od překážek manž.	— .20

IV. Tiskopisy úmrtní a pohřební:

1. Kniha zemřelých, 1 arch	Kč —.60
2. Úmrtní list čes.-lat., 1 list . . .	— .15
3. Úmrtní list - ex offio - velký, 1 list	— .15
4. Úmrtní list - ex offio - malý, 1 kus	— .10
5. Objednáv. pohřbu u far. úřadu, 1 kus	— .10
6. Pohřební propust. list, 1 list . . .	— .20
7. Smlouva o přenechání pohřebního místa na katolickém zádušním hřbitově, 1 kus . . .	1.—
8. Návrh smlouvy o hrobu, 1 kus . . .	— .80
9. Výtah z knihy zemřelých, 1 kus . . .	— .10
10. Vložka do duplikátu knihy zemřelých, 1 kus	— .15

V. Tiskopisy nadační a účetní:

1. Osnova nadační listiny, 1 kus . . .	Kč —.60
2. Nadační listina, 1 kus . . .	1.—
3. a) Inventář farní a kostelní, 1 arch	— .60
b) Vložka k dtto, 1 arch . . .	— .60
4. Kniha pro vedení hrobů (účetní), 1 arch . . .	— .40
5. Kniha pro vedení hrobů (deník), 1 arch . . .	— .40
6. Deník kostelní, 1 arch . . .	— .60
7. Úhrnný výpis z účtů záduš., 1 arch	Kč —.80
8. Podrobný výkaz akt. jmění, 1 arch	— .80
9. Pachtovní smlouva, 1 kus . . .	1.20
10. Pachtovní protokol, 1 kus . . .	1.20
11. Separační protokol, 1 kus . . .	— .60
12. Interkalární účet, 1 kus . . .	— .50

VI. Tiskopisy pro statistiku a změny náboženství:

1. Kniha změn nábož., 1 arch	Kč —.60
2. Výkaz změn nábož., 1 arch	„ —.40

3. Oznámení okres. politické správě o vstupu do církve římsko-katol., 1 kus . . .	— .10
4. Oznámení farnímu úřadu, dtto . . .	— .10
5. Oznámení magistrátu, dtto . . .	— .20

VII. Tiskopisy pro osobní potřebu duchovních:

1. Intenční knížka latin., 1 kus váz. . .	Kč 15.—
2. Přiznání A pro duch. správce podle kongr. z. 122 z 25. VI. 1926, 1 arch	— .60
3. Přiznání B pro pomoc. duchov., 1 arch . . .	— .60
4. Příloha k žádosti o beneficium, (Komplet. tabulka) 1 kus . . .	— .40
5. Služební tabulka pro výměru výslužného, 1 kus . . .	— .20

VIII. Tiskopisy různé:

1. Ordo divinorum, 1 arch . . .	Kč —.50
2. Rejstřík k matrič. knihám, 1 arch	— .60
3. Jednací protokol, 1 arch . . .	— .60
4. Koresp. lístek úřed., 1 kus . . .	— .05
5. Omluvenka katol. žáků za účelem účasti na Sl. B., 1 kus . . .	Kč —.05
6. Visitační protokol vikáře o visitaci, 1 arch . . .	— .60
7. Výpis dětí k očkování, 1 arch . . .	— .60
8. Výtah z knihy naroz., oddaných a zemřelých k vojen. účelům, 1 list	— .20
9. Seznam ve farnosti narozených nemanželských dětí, 1 list . . .	— .20
10. Consignatio operum Spiritual, 1 arch	— .60
11. De usu binationis . . .	— .60
12. Přehledná zpráva vikariát. o školní visitaci, 1 arch . . .	— .60
13. Postní řád pro praž. arcidiecési, 1 kus . . .	— .80
14. Hřbitovní řád, 1 kus . . .	1.—
15. Výkaz odměn a cestného učitelů náboženství, 1 list . . .	— .25
16. Štítky na duplikáty k matrikám (tištěný nápis), 1 kus . . .	— .15
17. Rodinný výkaz k voj. úč., 1 list . . .	— .20
18. Kapitálový rejstřík, 1 arch . . .	1.20
19. Dotazník pro nábož. školdozorce obc. a obec. škol, 1 list . . .	— .20
20. Dotazník pro katechety obec. a obc. škol, 1 arch . . .	— .40
21. Dotazník pro ordinariátní komisaře střed. škol, 1 list . . .	— .20
22. Dotazník pro profesory nábožen. střed. škol, 1 arch . . .	— .40
23. Školní zpráva z farnosti, 1 arch	— .40
24. Populationis Tabellae . . .	— .60

IX. Modlitby a příručky k pobožnostem:

1. a) Gratiario act. post. missam, tab.	Kč 3.—
b) Praepar. ad missam, tabulka . . .	3.—
2. Oratio ad lotionem manuum, tab. . .	Kč 1.50
3. Orationes ad induenda paramenta, tabulka . . .	1.50
4. Kanonické tabulky, 3 kusy . . .	4.50
5. Orationes imperatae, tabulka . . .	— .25
6. Patronus ecclesiae, tabulka . . .	— .25
7. Nomen Episcopi, tabulka . . .	— .25
8. Na stupních oltáře (70 stran) . . .	5.—
9. Modlitby po mši svaté čes.-lat. a . . .	1.50
10. Modlitby k požehnání N. S. O. čes.-latinské a . . .	„ 1.50

Objednávky vyřizuje Družstvo Vlast

v Praze II, Žitná 26. Telefon 23626.

Knih tiskárna
Družstva Vlast

Praha II, Žitná ulice č. 26

provádí veškeré tiskové práce ve vzorné úpravě
v cenách konkurenčních a v nejkratší době.

Volejte telefon 23626.



Jinde za 2 Kč u nás za 1 Kč

Dáváme stejnou jakost za polovic. Jak je to možné? Pracujeme přímo. Bez meziobchodu. U nás kvalita a ceny jako nikde. Kdo nám nevěří, ať platí jinde dál dvojnásobné ceny. Kdo nám věří, nakupuje u nás dobré zboží, a úžasně levně. Přesvědčte se osobním nákupem, neb objednávkou. Vyberte si:

KALHOTY pánské: štruskové Kč 13.—, 15.— z jelenice čertova kůže, celým světem oblíbené; lepší druh k neroztrhání Kč 24.—, 28.—, 36.—, kalhoty z pěkných zimních látek Kč 28.—, 35.—. Kalhoty Werdunus s tříletou zárukou při nejtěžší práci Kč 65.—, 75.—, kalhoty manžestrové (sametky) Kč 35.—, těžký druh zvláště pevný Kč 49.—, z vojenského sukna zimní, teplé, jen nejpevnější druh Kč 49.—, 59.—, kalhoty kamgárnové, tmavé, proužkované na svátek, chloubka našeho závodu, každý je s nimi náramně spokojen, Kč 69.—, 79.—. Kalhoty z vlněných látek, moderní jemné vzory Kč 89.—, 99.—, 119.—. **RAJTKY** jelenicové nejlepší Kč 39.—, z nejlepších jezdeckých kordů, velmi pěkně zhotovené, Kč 55.—, 69.—. **PUMPKY** jen z nejl. praktických látek moderních Kč 59.—, 79.—, 99.—. Na přání ochotně zhotovíme i abnormální velikost. Udejte délku a šířku v pasu. **SUKNĚ** vrchní polovlněné s hedvábím Kč 16.—. **KOŠILE** pánské kalikové silné Kč 9.—, 12.—, s hedvábnou náprsenkou zvl. pevné Kč 12.—, 14.—, 16.—, zeřírové pevné Kč 10.—, 14.—, nejtěžší druh nezníčitelné, Kč 18.—, šifonové bílé nejlepší druh sváteční Kč 15.—, 18.—, 22.—, flanelové zvl. pevné, pěkné vzory Kč 12.—, 16.—, 17.—. Trikové velmi teplé a pevné Kč 16.—, 19.—. **SPODKY** pánské: z vojenského kalika, zvl. silné Kč 6.—, 9.—, 10.—, grádlové bílé, nejlepší druh na svátek Kč 9.—, 12.—, 16.—, barchetové modré nejlepší, Kč 12.—, 16.—, trikové zimní teplé nezníčitelné Kč 14.—, 17.—. **KOŠILE DÁMSKÉ**: flanelové zvl. pevné, pěkné vzory Kč 12.—, 15.—, chiffonové s vyšíváním Kč 6.—, 9.—, nejjemnější nádherně vyšívání Kč 12.—, 15.—, 17.—. **KOMBINÉ** dámské ve všech barvách Kč 10.—, 12.—, nejjemnější druh se skvostným vyšíváním, nejoblíbenější Kč 17.—, 19.—, nejkrásnější přepychové Kč 26.—. **REFORMKY** v každé barvě Kč 7.—, 9.—, 11.—. **KAPESNIKY** velké bílé tucet Kč 12.—, 24.—. **PONOŽKY** zvláště pevné 6 párů pouze Kč 15.—, cvirnové nezníčitelné 6 párů Kč 25.—, vlněné na zimu nejlepší, pevné Kč 8.—, 12.—, 16.—. **PUNČOCHY** dámské lepší druh s hedvábím Kč 8.—, 12.—, 16.—, vlněné teplé nejl. Kč 10.—, 14.—, 17.—. **SVETRY** pánské i dámské moderní Kč 16.—, 25.—, 30.—, 49.—. **OBLEKY** pánské podle míry šité pracovní pevné Kč 59.—, 69.—, 89.—, vlněné v nejl. provedení na svátek Kč 189.—, 230.—. **OBLEČKY CHLAPECKÉ** pro zimu vlněné zvláště pěkné, vkusně ušité Kč 45.—, 69.—, 79.—, 89.—, 99.—. Udejte stáří. **SUKNO** černé neb modré na pánský sváteční oblek 3 metry za Kč 99.—, 179.—. **PLÁTNO** bílé (veba) 10 m Kč 35.—, 55.—. **KALIKO** zvláště silné lepší 10 metrů za Kč 25.—, 35.—. **KANAFASY** nejtrvanlivější 120 cm šíře 10 m jen Kč 59.—, 79.—. **DEKY** na přikrytí 2 kusy Kč 39.—, 49.—, nejlepší krásně květované 89.—. **HOUNĚ** na koně 2 kusy Kč 49.—, 69.—, čistě vlněné nejlepší, 2 kusy Kč 129.—, 159.—, 199.—. Žádné jiné výlohy neúčtují. Objednejte si raději víc, vždyť to je tak levné. Až se přesvědčíte, už nikdy nekoupíte jinde než v našich solidních **ČESKOMORAVSKÝCH TEXTILNÍCH TUSLOVÝCH PODNICÍCH V BENÁTKÁCH**, pošta JIMRAMOV, ČSR.

Pište, že jste četli insert ve Vychovateli. Obdržíte ještě 5% slevy.

Administrace doporučuje tuto solidní firmu k hojnému nákupu.

VYCHOVATEL

*Časopis věnovaný zájmům křesťanské výchovy
a pedagogiky.*

Ročník XLVIII.
1933.

Redaktor
PROF. JOSEF HRONEK.

V PRAZE 1933.

VYDÁVÁ A TISKNE DRUŽSTVO VLAST V PRAZE II., ŽITNÁ UL. Č. 26.

Obsah XLVIII. ročníku:

ČLANKY

- Baloun Břetislav* JUDr. a ThDr., O pravé výchově náboženské, 82, 117.
Beneš Jaroslav PhDr. a ThDr., univ. prof., Lidská duše a její mohutnosti 20, 66.
Týž, Pojem, vznik a význam křesťanské filosofie 81.
Týž, Stanovisko křesťanské filosofie ke skepticismu 115.
Týž, O správné metodě filosofické 116.
Beran Josef Dr., docent, Pedagogika a její vztah k naší době 224.
Donat J. Dr. Msgre, prof. bohosloví (přeložil Jos. Hronek), K otázce náboženského vyučování na měšťanské škole a jedno-
 ročním učebním kursu 21.
Hronek Josef, prof., Vyučování náboženství ve třídě elementární 5, 27, 70, 92.
Kachník Josef Dr., Msgre, em. prof. Karlovy univ., Nivnice rodištěm Jana Amosa Komenského 17.
Kašpar Karel JUDr. a ThDr. Msgre, J. Exc., arcibiskup pražský, Kéž by duch Krista Pána ovlivňoval mládež 17.
Kratochvíl Josef PhDr., univ. docent, Suarezovské pojetí demokracie a výchovy 23.
Novák Jan, prof., Z praxe do praxe 46, 73, 100, 129.
Petr Lubomír, prof. Dr., Nové učebnice katolického náboženství na středních školách v Německu 4, 37, 67, 90.
Tauber Otakar Msgre, Dr. prof., Svědomí a jeho výchova 113.
Uhl Karel Dr., Clugny 7.
Týž, Zasluky kongregace sv. Maura o vědu 34.
Týž, Kongregace kasinská 75.
Týž, Nynější stav a organizace řádu sv. Benedikta 139.
Zsilinsky Kazimír, Školské zákony v Uhrách před převratem 87, 143.

LITERATURA

- Baráček-Komárek*, Od slabikáře do literatury 147.
Beran J., Gabriel Schneider 105.
Berka-Kejř, Školní praxe 76.
Bradáč J., Úvod do didaktiky trivia 148.
Bridel F., Slaviček velikonoční 52.
Buzek K., Zákony školské 11.
Buzek K., Nálezy Nejvyššího správního soudu 147.
Cibulka Jos., Václavova rotunda sv. Víta 104.
Cmíral A., O správném zpěvu naší hymny 148.
Daněk G., O zakládání a znovuzřizování školních zahrad 76.

- Dewey John*, Demokracie a výchova 10.
Dobrovolský J., Kreslení v prvouce 148.
Dvorník F., Les Légendes de Constantin et de Methodes vues de Byzance 77.
Eisenhofer L., Handbuck der katholischen Liturgik 149.
Foltynovský J., Liturgika 53.
Habáň M., Sborník mezinárodních konferencí tomistických v Praze 52.
Habáň M., Sexuální problém 54.
Havelka-Placht, Předpisy pro vysoké školy ČSR 53.
Havránek-Weingart, Spisovná čeština a jazyková kultura 11.
Heger J., Kniha Ijjob 77.
Hejčl J., Eucharistická četba bible 149.
Hoppe V., Dva základní problémy Kantova kriticismu 53.
Hovre de Fr., Le Catholicism, ses pédagogues, sa pédagogie 10.
Hronek Jos., Základní požadavky ve školské zdravotnictví, výchově a vyučování (Prof. Dr. G. D.) 10.
Hronek Jos., Česká škola národní v historickém vývoji a v dnešní podobě (Fr. Dvořák) 53.
Hronek Jos., Mše svatá (P. Fr. Vídeňský T. J.) 55.
Hronek-Schlenz, Zákon č. 96/1925 104.
Hronek Jos., Výbor zákonů školských (K. Reban) 149.
Hronek Jos., Manuale učitelů náboženství (A. Novák) 149.
Hronek Jos., Katechismus maličkých 149.
Hrubý J., Šťastná pouť životem 54.
Chlupek O., O školu měšťanskou 11.
Chytil K., A. Podlaha 77.
Kadlec K., Poučení o církevním sňatku a životě manželském 52.
Kádner O., Vývoj a dnešní soustava školství 148.
Kanýzia Petra, Katechismus katolickej, přel. Š. Hlinou 10.
Kašpar K., Dojmy z Konnersreutu 54.
König V., Die Schulreform 77.
Kratochvíl Jos., Problém politické moci ve filosofii F. Suareza 52.
Kriebel O., Úvod do studia didaktiky školy obecné 147.
Kubálek J., Psaní ve třídě elementární podle nových osnov 148.
Kubálek Jos., Metoda normálních slabik 149.
Kupka J., Učitel 147.
Kutal B., Libri Prophetarum Amos et Abdiae 149.
Lebeda J., Z řečí biskupa Dr. A. Podlahy 77.
Levý M., Musí totiž kralovat 77.

Machotka O., K sociologii rodiny 104.
Masaryk T. G., Cesta demokracie 104.
Mauer J., Pedagogický ruch let 1924—1930 10.
Mauer J., Výbor knih k základnímu studiu pedagogiky 76.
Mäder R., Živ buď Ježíš Král 148.
Medek R., České družině 148.
Melka A., Slovo Církve do dnešní tísně 54.
Mik F., Historické slohy 76.
Mik F., Učebné pomůcky a moderní škola 147.
Miklík J., Umučení Pána Ježíše Krista 55.
Mladý V., Sluchová cvičení k vypěstování hudebního sluchu 148.
Mrázek K., Trestní právo, škola a učitel 149.
Munka J., Politické obce a církevní školy 11.
Parma J., Příručka ke zkouš. přijímacím 149.
Pejška J., Církevní právo se zřetelem k partikulárnímu právu českoslov. 53.
Placht O.-Havelka Fr., Předpisy pro vysoké školy rep. Čsl. 53.
Pohl W., Otto Otto Willmann, der Pädagoge der Gegenwart 10.
Příhoda V., Školská reforma 11.
Příhoda, Dismán, Tvrdek, Hohaus, Trajer, Tesárek, Studie o základních početních spojitostech 52.
Prošek V. J., Dítě a počasí 148.
Ráček Bl., Československé dějiny 55.
Razus Martin, Maroško, příběhy dětstva 10.
Reban K., Psáno mužům 54.
Reban K., J. V. Jirsík 55.
Rošický J., Rakouský orel padá 77.
Ryba V., Školství za ministra Dérera 76.
 Seznam knih o vývoji školství a jeho zřízení 105.
Schlenz-Hronek, Zákon č. 96/1925 104.
Skořepa M., Puberta 104.
 Slovenské školstvo v přítomnosti 11.
Spáčil B., Ze života přátel Krista Pána 11.
Stern E., Seelische Störungen und Schwererziehbarkeit bei Kindern u. Jugendlichen 11.
Stork A., Soustavné vedení duší 52.
Stříž A., Cesta k věčné lásce 105.
Stříž A., La Saletta 105.
Soupal-Prostecký, Základy zručnosti kreslířské v národní škole 148.
Teyschl O., Dětské choroby 11.
Tomáško Č., Dětským duším 105.
Tožička-Korejš-Novák, Sluníčko 104.
Tumlirz O., Jugendpsychologie der Gegenwart 11.
Uher J., Základy americké výchovy 104.
Uhl K., Benediktin. opatství v Rajhradě 149.
Uhlíř A., Škola a sociologie 76.
Urban J., Křížová cesta 55.
Vajs J., Rukověť hlaholské paleografie 53.
Vajs J., Sen budoucích 105.
Váňa J., Měření inteligence 52.

Vašica J., A. Chanovský 54.
Voborský J., Dr. Jos. Hanuš 148.
Vrba Jan, Zlatý klíček 10.
Weingart-Havránek, Spisovná čeština a jazyková kultura 11.
Winter E., Bolzano u. sein Kreis 77.
Zák E., Řeči nedělní a sváteční 52.

DROBNÉ ČLÁNKY

Nové návrhy školských zákonů 11.
 Městské školy obvodové 14.
 Pracovní doba školní mládeže 14.
 Světový svaz katol. pedagogů 14.
 Jak klasifikovat 14.
 Vědecké pedagogické práce katolíků v Německu 15.
 Poradna pro školní stavby v Praze 15.
 Boj proti špatné četbě 15.
 Kterak lze vypočísti datum velikonoce 15.
 Školský rozhlas 16.
 O práci duchovenstva v národě 16.
 Návrh zákona o vzdělávání učitelstva škol národních 40.
 Proti zrušení učitelských ústavů, ale za jejich zachování 55.
 Valná hromada spolku katechetů v Čechách 57.
 Říšský sjezd katechetů a katechetský kurs 57.
 Vychovatelská knihovna J. A. Komenského v Nivnici 59.
Fr. Dvořák, Prof. F. Spirago 61.
 Rodičovská sdružení v rámci Katolické akce 63.
 O nenáležitých projevech ve škole a státoobčanské výchově 63.
 K otázce učitelského vzdělání 78.
 Čeho si všimnout u dětí, které pozorujeme, a jak je pozorovat 79.
 Několik dat z československého školství národního 106.
 Boj o způsob počátečního čtení na školách 107.
 Zavedení oslovování „paní“ 107.
 Úkoly psychotechniky na střední škole 108.
 O polském vlivu na českou filosofickou terminologii u Jungmanna a Marka 109.
 Základní rysy slovanského ducha 110.
 Žactvo středních škol podle náboženství 112.
 Vyučování náboženství (NSS. 1933 č. 10.603) 112.
 Stav středního školství v ČSR. v l. 1933/34 150.
 Naše misijní písemnictví 150.
 Chraňme mládež před jedem „sexuologie“ 152.
 O státoobčanské výchově 155.

Zprávy — Osobní — (v každém čísle).